ION NEAGOE

FINANȚELE ÎNTREPRINDERII

121 = 6011 * 121 = 6012 * 121 = 4,604

121 ≠ 626 * 121 = 627 * 121 = 641 * 121 ≠ 69

421 = 444 * 421 = 4372 * 421 = 4012 * 371 ≠ 4426 = 401

ANKAROM

CUVÂNT ÎNAINTE

Transformările profunde care au loc în economia românească impun activizarea cercetărilor în domeniul financiar-monetar și, cu deosebire, în cel al finanțelor întreprinderii, pentru a asigura suportul teoretic și practic al soluționării problematicii complexe cerute de procesele de privatizare, restructurare și eficientizare a economiei. În acest context, ***Finanțele Întreprinderii***, ca disciplină autonomă, dobândesc o nouă dimensiune, datorită importanței pe care o au în obținerea resurselor financiare necesare agenților economici, în alocarea lor eficientă, în stabilirea unei structuri financiare optime pe baza minimizării costului capitalului și în stabilirea unei strategii financiare care să determine creșterea întreprinderii, sporirea profitului, dividendelor și eficienței economice.

Disciplina ***Finanțele Întreprinderii*** are un caracter interdisciplinar, intersectându-și conținutul cu celelalte discipline economice, având ca obiectiv fundamental maximizarea valorii întreprinderii și asigurarea calităților și nivelului performanțelor pe termen lung, menținerea solvabilității și stăpânirea riscurilor cu care se confruntă întreprinderea.

Între finanțele întreprinderii și gestiunea financiară a întreprinderii există o strânsă interdependență având în vedere faptul că teorie financiară este preponderentă în cadrul finanțelor întreprinderii, iar practica financiară concretă dă conținut gestiunii financiare. Gestiunea financiară oferă tehnicile și metodele de acțiune practică financiară pentru procurarea capitalului necesar și alocarea lui eficientă.

Practica financiară la nivelul agenților economici se concretizează în: analiza financiară; planificarea financiară; gestiunea financiară pe termen scurt și strategia financiară.

Scanned with OKEN Scanner

Finanțele întreprinderii se corelează tot mai strâns cu comportamentele și operativitatea pieței financiare, considerată ca o structură instituțională de sprijin în vederea asigurării capitalurilor întreprinderii. Prezența și importanța pieței financiare obligă managementul financiar să țină mereu cont de posibilitățile oferite de aceasta și să optimizeze structura financiară a întreprinderii.

Conținutul finanțelor întreprinderii poate fi sintetizat în matricea financiară: deciziile de finanțare, deciziile de investiții și politică dividendelor. În acest context, în binomul **surse-investiții** rezidă una din laturile distinctive ale finanțelor întreprinderii, alături de optimizarea structurii financiare și de politica dividendelor. Totodată, conținutul finanțelor întreprinderii vizează asigurarea echilibrului financiar și a capacității de plată a întreprinderii pentru a evita producerea de dezechilibre și situații de crize acute.

Manualul de față se adresează studenților din învățământul economic și în special celor de la specializările: *Finanțe - Asigurări; Bănci și Burse de Valori* și *Contablitate și Informatică de Gestiune*. Totodată, avem convingerea că este util specialiștilor din întreprinderi și din instituțiile financiar-bancare.

Eventualele sugestii și observații sunt binevenite în vederea îmbunătățirii actualei ediții.

Autorul

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

Obiectul și sarcinile disciplinei "Finanțele întreprinderii" 11

Cap.1 CONȚINUTUL FINANȚELOR ÎNTREPRINDERII 17

1.1. Necesitatea și conținutul finanțelor întreprinderii 17
1.2. Funcțiile și rolul finanțelor întreprinderii 28
1.3. Mecanisme, fluxuri și cicluri financiare 36
1.4. Gestiunea financiară și finanțele întreprinderii 41

Cap.2 ORGANIZAREA ACTIVITĂȚII FINANCIARE, CADRU DE DESFĂȘURARE A MANAGEMENTULUI FINANCIAR AL ÎNTREPRINDERII 47

2.1. Funcția financiară a întreprinderii 47
2.2. Principiile și particularitățile organizării activității financiare 52
2.3. Organizarea activității financiare a întreprinderii 55
2.4. Sistemul informațional financiar al întreprinderii și decizia financiară 59

Cap.3 STRUCTURA FINANCIARĂ A ÎNTREPRINDERII ... 71

3.1. Concepte de bază privind capitalul, surplusul monetar și cererea de monedă 71
3.2. Metode de formare a fondurilor întreprinderilor 73
3.3. Capitalurile proprii și capitalurile împrumutate 77
3.4. Posibilități de finanțare externă a întreprinderii de pe piața financiară și piața monetară 97
3.5. Costul capitalurilor 100
3.6. Structura și politica financiară a întreprinderii 104

Cap.4 INVESTIȚIILE INTREPRINDERII, FINANȚAREA ȘI AMORTIZAREA LOR 113

4.1. Conceptul de investiții și clasificarea lor 113

Scanned with OKEN Scanner

4.2. Eficienta, necesitatea, oportunitatea și documentația investițiilor 118
4.3. Resursele și bugetul de finanțare a investițiilor 126
4.4. Finanțarea și decontarea lucrărilor de construcții-montaj 133
4.5. Decizia de investiții și fundamentarea ei pe tehnica actualizării 137
4.6. Metode sau criterii în luarea deciziei de investiții si selectarea proiectelor 140
4.7. Amortizarea activelor fixe 145
4.7.1. Conceptul privind activele fixe și uzura acestora ca bază obiectivă a fondului de amortizare 145
4.7.2. Continutul, destinația și rolul amortizării 151
4.7.3. Evaluarea și reevaluarea activelor fixe 156
4.7.4. Normele de amortizare 160
4.7.5. Sistemele și mecanisme de calcul a fondului de amortizare 169
4.7.6. Particularități ale regimului de amortizare în țara noastră 176
4.8. Finanțarea reparațiilor capitale 189
4.9. Finanțarea cercetării științifice și tehnologice 194

Cap.5 GESTIUNEA ACTIVELOR ȘI A PASIVELOR CIRCULANTE 197
5.1. Continutul, structura și clasificarea activelor circulante; factori de influență asupra lor 197
5.2. Ciclul de exploatare, stocurile și gestiunea lor 201
5.3. Metode de dimensionare a stocurilor 204
5.3.1. Metoda analitică 205
5.3.2. Metoda pe elemente 230
5.3.3. Metoda mixtă 234
5.3.4. Metoda sintetică (globală) 235
5.4. Finanțarea activelor circulante 240
5.4.1. Necesarul financiar al exploatării; pasivele de exploatare - sursă de finanțare a activelor circulante 240

Scanned with OKEN Scanner

5.4.2. Determinarea necesarului financiar previzional al exploatării prin metoda normativă sau standard 252
5.4.3. Fondul de rulment - sursă de finanțare a activelor circulante 253
5.4.4. Creditele pe termen scurt - sursă de acoperire a activelor circulante 260
5.5. Particularități în dimensionarea stocurilor și cheltuielilor de natura activelor circulante și în finanțarea acestora în întreprinderi din alte ramuri decât industria 271
5.5.1. Particularități în determinarea stocurilor la societățile comerciale din construcții - montaj 271
5.5.2. Particularități în determinarea stocurilor și cheltuielilor de natura activelor circulante în transport feroviar 274
5.5.3. Particularități în determinarea stocurilor la societățile comerciale de transport auto, naval și aerian 282
5.5.4. Particularități în determinarea stocurilor la societățile și asociațiile din agricultură 286
5.5.5. Particularități în dimensionarea stocurilor la societățile din sfera circulației mărfurilor 288
5.6. Viteza de rotație și folosirea eficientă a activelor circulante 291
5.6.1. Conținutul vitezei de rotație a activelor circulante și indicatorii de exprimare a acesteia 291
5.6.2. Căi de accelerare a vitezei de rotație a activelor circulante 295
V.6.3. Consecințele financiare ale accelerării sau încetinirii vitezei de rotație a activelor circulante 298

Cap.6 GESTIUNEA TREZORERIEI ÎNTREPRINDERII 301

6.1. Organizarea, funcțiile și sarcinile trezorerie întreprinderii 301
6.2. Elaborarea planurilor de trezorerie și a bugetului trezoreriei 306
6.3. Previzionarea disponibilităților bănești și a plăților 315
6.4. Acoperirea deficitelor de trezorerie 316

Scanned with OKEN Scanner

6.5. Plasarea excedentelor de trezorerie 320

Cap.7 VENITURILE, CHELTUIELILE ȘI PROFITUL ÎNTREPRINDERII **323**

7.1. Considerații privind veniturile, cheltuielile și rezultatele financiare ale întreprinderii 323
7.2. Profitul și rentabilitatea întreprinderii 327
7.3. Indicatorii economico-financiari de apreciere a rezultatelor financiare 333
7.4. Previziunea profitului și determinarea profitului impozabil și a profitului net de repartizat 340
7.5. Repartizarea profitului net 352

Cap.8 ECHILIBRUL FINANCIAR ȘI CAPACITATEA DE PLATĂ A ÎNTREPRINDERII 357

8.1. Echilibrul financiar la nivel microeconomic și modul de exprimare 357
8.2. Lichiditatea, solvabilitatea și capacitatea de plată a întreprinderii 361

Cap.9 BUGETELE ÎNTREPRINDERII 369

9.1. Conținutul și rolul previziunii financiare 369
9.2. Tipuri de bugete cunoscute în teoria și practica financiară 372
9.3. Conținutul bugetului întreprinderii și rolul acestuia în managementul financiar operativ 373

Cap.10 DIAGNOSTICUL FINANCIAR ȘI EVALUAREA ÎNTREPRINDERII 385

10.1. Studiul ratelor necesare analizei financiare pentru stabilirea diagnosticului 385
10.2. Metodologia determinării diagnosticului financiar al întreprinderii 397
10.3. Evaluarea întreprinderii 407

Bibliografie selectivă 420

Scanned with OKEN Scanner

OBIECTUL ȘI SARCINILE DISCIPLINEI „FINANȚELE ÎNTREPRINDERII"

Finanțele constituie un ansamblu de relații economice exprimate în formă bănească, instrumente, tehnici și reglementările juridice prin intermediul cărora se constituie, repartizează și utilizează fondurile bănești ale societății (stat, agenți economici, populație etc.) pentru sporirea susținută a producției, modernizarea structurilor de producție, promovarea activității de cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și introducerea progresului tehnic, dezvoltarea învățământului, culturii, ocrotirii sănătății, protecției sociale, funcționarea organelor judecătorești și parchetului, apărării naționale.

Finanțele întreprinderii constituie elementul de bază al sistemului financiar și de credit, întrucât crearea produsului intern brut și **net** are loc în cadrul întreprinderilor, iar repartizarea acestora reprezintă geneza relațiilor financiare din economie.

„O disciplină cum este cea privitoare la finanțele întreprinderii, pentru a primi statut de disciplină independentă se impune a avea un obiect de cercetare bine definit, categorii care să-i contureze particularitățile, precum și o metodă de studiu care favorizează evidențierea legităților proprii încadrate în ansamblul legităților economice și sociale"[1].

Obiectul de studiu al acestei discipline îl formează problemele referitoare la esența, conducerea, organizarea, planificarea și desfășurarea relațiilor financiare ale întreprinderilor, care reprezintă un sistem de relații (raporturi) economice prin care se formează și se repartizează fondurile bănești și capitalurile necesare desfășurării activității economice din întreprinderi și se constituie fondurile centralizate de resurse bănești la

---

[1] Tătaru A.G., *Finanțele unităților economice*, Tipografia Universității „Al. I. Cuza" Iași, 1976, p.5.

Scanned with OKEN Scanner

dispoziția statului. Aceste relații sunt prezentate cu ajutorul diferitelor categorii financiare și analizate în fiecare ramură a economiei naționale.

Problemele principale care fac obiectul studiului finanțelor întreprinderii sunt:

- constituirea capitalurilor întreprinderii din diferite surse, la un cost cât mai redus și folosirea lor cu eficiență maximă;
- problemele financiare referitoare la activele fixe ale întreprinderilor (finanțarea investițiilor, reparațiilor și introducerii progresului tehnic; amortizarea activelor fixe corporale și necorporale);
- problemele financiare aferente activelor circulante (dimensionarea stocurilor necesare asigurării continuității ciclurilor de exploatare, determinarea necesarului de finanțare a ciclurilor de exploatare, necesarului fondului de rulment, eficiența utilizării activelor circulante etc.);
- problemele financiare referitoare la dimensionarea și repartizarea rezultatelor financiare (profitul);
- problemele financiare referitoare la planificarea și managementul financiar operativ (elaborarea și executarea bugetului întreprinderii, analiza și urmărirea capacității de plată și a echilibrului financiar al întreprinderii etc.).

Raporturile financiare ce iau naștere la nivelul întreprinderilor se desfășoară în cadrul organizării financiare reglementată de legislația economică și financiară existentă în vigoare.

Sarcinile disciplinei „Finanțele întreprinderii" izvorăsc din atribuțiile financiare ale întreprinderilor prevăzute în legislația economică și financiară.

O sarcină importantă a finanțelor întreprinderii o reprezintă contribuția pe care trebuie s-o aducă la înfăptuirea gestiunii financiare a acesteia, la realizarea echilibrului financiar și asigurarea permanentă a capacității de plată.

Cursul „Finanțele întreprinderii" prezintă problemele legate de esența metodelor de management, previziune și desfășurare a raporturilor financiare la nivelul întreprinderii, care se definesc ca un subsistem de relații economice între agenții economici, între aceștia și stat, bănci, alte instituții financiare etc. prin care se formează și repar-

Scanned with OKEN Scanner

tizează fondurile bănești necesare procesului economic din întreprinderi, în vederea realizării profitului și se participă la formarea fondurilor statului prin plata unor impozite și taxe.

O atenție deosebită se acordă formelor, metodelor, pârghiilor de management a activității financiare la nivel microeconomic, previziunii financiare, insistându-se asupra rolului bugetului întreprinderii în orientarea activității prezente și viitoare.

Problemele financiare din cadrul întreprinderii sunt prezentate în strânsă concordanță cu obiectivele ce revin acestora și în corelație cu imperativul creșterii eficienței activității economice. Pentru realizarea acestui scop, se prezintă necesitatea folosirii judicioase a tuturor resurselor materiale, financiare și umane de care dispun agenții economici, în vederea obținerii efectului maxim cu minimum de cheltuieli.

Existența unui manual distinct pentru problemele financiare ale întreprinderii se impune din necesitatea aprofundării bazelor teoretice și aplicative ale acestei discipline organic ancorată în realitățile economice și de producție. Abordând tematica specifică disciplinei se va sublinia în permanență interdependența care există între finanțe, pe de o parte, tehnic, economic și celelalte laturi ale vieții economice din întreprinderi, pe de altă parte.

Finanțele întreprinderii sunt strâns legate de contabilitate deși fiecare au obiect propriu și metode distincte de studiu și cercetare. Contabilitatea furnizează finanțelor întreprinderii o importantă cantitate de informații de care are nevoie ca și o serie de noțiuni și concepte din limbajul său, cum sunt: bilanț, cont de profit și pierdere, tabloul de finanțare etc.

O strânsă legătură există între finanțele întreprinderii și drept (comercial, financiar), toate activitățile financiare desfășurându-se în temeiul cadrului legal aprobat, cadru care stă la baza pregătirii și realizării deciziilor financiare. Legături există și cu alte discipline economice și neeconomice și anume, cu: Economia politică, Finanțele publice, Statistica, Moneda, Informatica, Matematica, Prețurile și tarifele, Asigurări, Creditul, Bursa de valori, Tehnicile de anchetă etc.

Scanned with OKEN Scanner

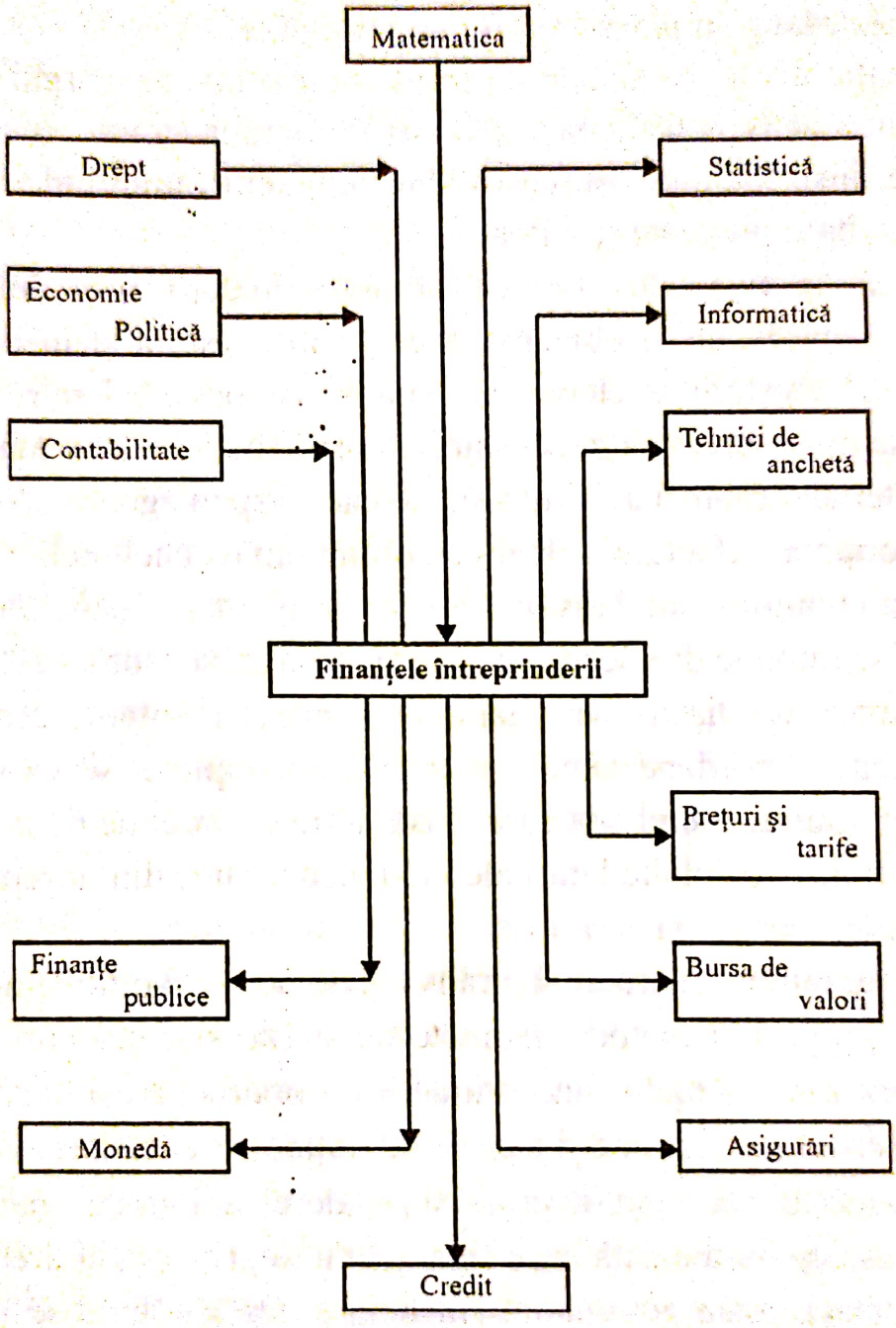

Fig. 1 Tehnicile și științele de interferență cu finanțele întreprinderii[2]

[2] Antoniu N., Neagoe I. ș.a., *Finanțele întreprinderii*, E.D.P., R.A., București, 1993, p.7.

Scanned with OKEN Scanner

Baza teoretică a disciplinei „Finanțele întreprinderii" este furnizată de științele economice, care pun la dispoziția finanțelor concepte și noțiuni pe baza cărora se formulează o serie de raționamente, ca de exemplu: noțiuni de flux și de stoc, distincția dintre fluxul real și fluxul monetar, noțiuni de timp și de risc, noțiunea de valoare, raționamentul marginal etc.

Problemele financiare din întreprinderi dobândesc formularizări matematice și statistice, fiind necesare ca instrumente de analiză și modelare, mai ales când trebuie luate în considerare riscul și incertitudinea. Modelele de gestiune financiară se prezintă sub forma unui sistem de ecuații și inecuații în care intervin parametrii și variabile certe și aleatorii.

Matematica și, în special, matematica financiară este implicată în problemele de credit și de dobânzi, în calculele actuariale, în alegerea variantei optime a unui proiect de investiții, în optimizarea stocurilor de active circulante necesare ciclului de exploatare, în optimizarea încasărilor și plăților (trezoreria), în optimizarea profitului și rentabilității etc.

De mare utilitate pentru finanțele întreprinderii sunt programele informatice cu caracter financiar, care sporesc considerabil eficiența activității financiare practice.

Se poate afirma că, în prezent, sunt puține științe sau tehnici de gestiune care să nu-și aducă aportul la desfășurarea activității managerului financiar din întreprindere. Astfel, menționăm unele contribuții recente: se aplică analiza sistemică a gestiunii trezoreriei; se utilizează, în anumite societăți de mari dimensiuni, tehnici de anchetă utilizate de științele socio-umane pentru a cunoaște compoziția acționarilor și mai ales de orientare a politicii de dividende.

Cercetarea fenomenelor financiare are la bază metode și procedee specifice, întrucât acestea se prezintă ca o suită de procese în permanentă devenire în complexul activității economice și sociale.

Scanned with OKEN Scanner

Utilizarea diferitelor metode particulare (inductivă, deductivă) sau procedee, inclusiv tehnici de cercetare, prin prisma concepției despre întreg (ansamblul activității financiare a întreprinderii), depinde de natura și caracteristicile fenomenelor financiare studiate. Menționăm, totodată, că agenții economici sunt obligați prin legislație să aplice o serie de tehnici și metode fiscale și de determinare a profitului impozabil, a impozitelor și diferitelor taxe.

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul 1

CONȚINUTUL FINANȚELOR ÎNTREPRINDERII

1.1 Necesitatea și conținutul finanțelor întreprinderii

Necesitatea obiectivă a finanțelor întreprinderi este determinată de menținerea condițiilor care au impus apariția pe scena istoriei a finanțelor și anume: existența producției de mărfuri, acțiunea legilor economiei de piață, existența banilor și existența statului, care are de îndeplinit funcții importante.

În etapa actuală există producția de mărfuri și acționează legile economiei de piață, produsele întreprinderilor se realizează ca mărfuri, iar repartiția și circulația produsului intern brut se desfășoară, în cea mai mare măsură, sub formă bănească. Activitatea întreprinderilor în domeniul aprovizionării, producției, desfacerii, retribuirii muncii etc. se exprimă în formă bănească. Ca urmare a activității desfășurate întreprinderile obțin venituri din care își compensează cheltuielile și realizează un profit corespunzător din care se constituie fondurile proprii destinate autofinanțării și fondurile centralizate de resurse bănești la dispoziția statului.

Conținutul finanțelor întreprinderilor se definește pornind de la cerințele și legile economiei de piață, de la mecanismul cererii și ofertei, de la rolul și sarcinile statului în asigurarea și funcționarea cadrului de dezvoltare a economiei și funcționării normale a tuturor instituțiilor.

Finanțele întreprinderii reprezintă componenta (veriga) de bază, primară, a întregului sistem financiar și de credit, întrucât majoritatea fondurilor bănești, ce se formează la diferite nivele, își au izvorul în veniturile create în unitățile de bază ale economiei naționale. De

Scanned with OKEN Scanner

soliditatea acestor finanțe depinde în cea mai mare măsură trăinicia celorlalte componente (subsisteme) ale sistemului financiar și de credit.

Viața economico-financiară a agenților economici se desfășoară în strânsă legătură cu mediul în care funcționează și evoluează; din acest mediu aceștia își procură resursele și tot în cadrul lui efectuează plăți, rambursări de fonduri etc.

Fenomenul financiar se naște din relațiile pe care întreprinderea le are cu toți agenții economici și financiari, cu statul și alte organisme.

Întreprinderea este combinarea unui ansamblu de factori în vederea producerii și transformării de bunuri și servicii pentru a fi schimbate cu alți agenți economici.[3] În această accepțiune întreprinderea este considerată a fi o entitate economică, organizație umană și centru de decizie care își desfășoară activitatea într-un context economic, social și financiar aflat în permanentă evoluție.

Mediul complex în cadrul căruia își desfășoară activitatea întreprinderea se compune din:

- universul economic;
- universul financiar;
- universul social;
- universul statal.

[3] Pierre Conso, *La gestion financiere de l'entreprise*, Dunond, Paris, 1981, p.7.

Scanned with OKEN Scanner

Schematic, aceste raporturi sunt următoarele:

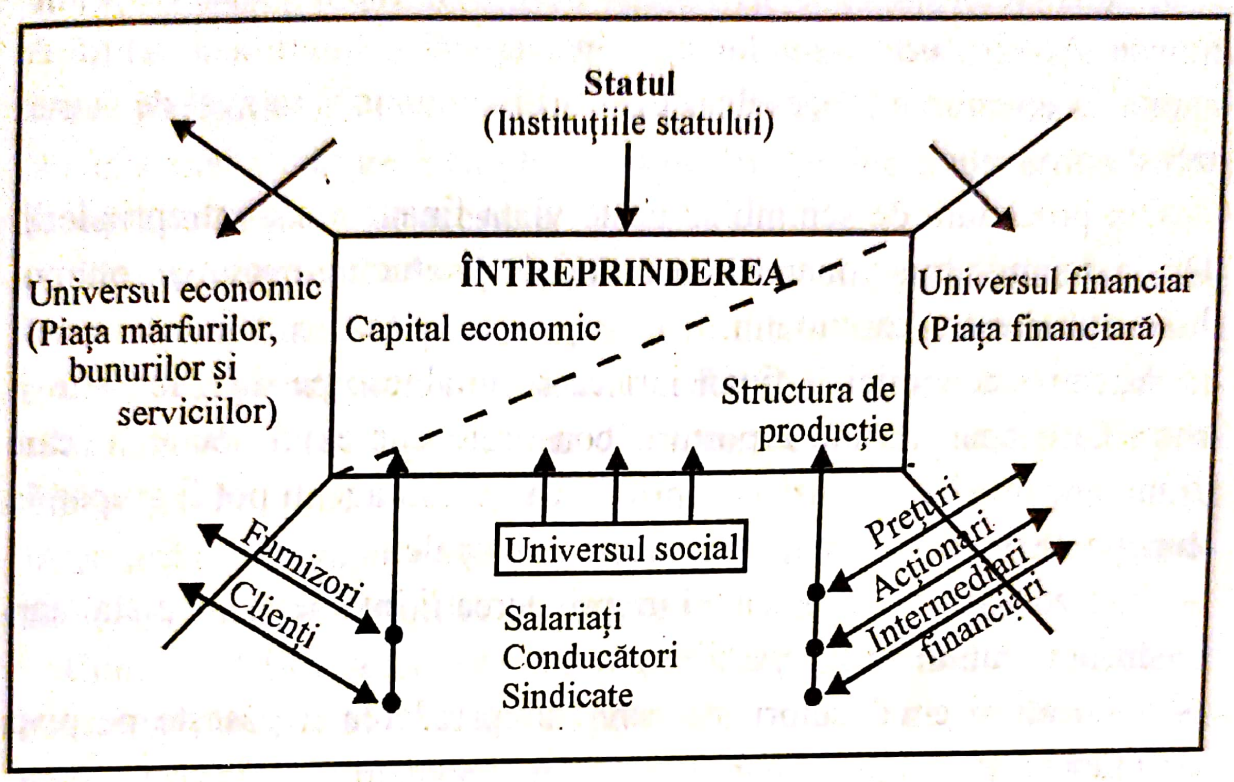

Ca agent economic, întreprinderea intră în relații cu alți agenți pe care îi întâlnește pe diferite piețe în care se schimbă bunuri și servicii pe bază de monedă. Cantitățile de mărfuri oferite și solicitate, precum și prețurile sunt variabile, ceea ce influențează echilibrul, astfel că întreprinderea este supusă acțiunii legilor economice specifice economiei de piață.

Aceste schimburi dau naștere universului financiar al întreprinderii, care apare simultan, ca o contraparte a universului său economic și ca un univers autonom, organizat pe pieţele sale proprii, pe care se schimbă active financiare și monedă.

Întreprinderea este caracterizată prin:

- deținerea unui capital (sumă de factori economici);
- punerea în operă a unei funcții de producere de bunuri sau servicii;
- participare la un proces de schimb (cumpărări și vânzări)

Scanned with OKEN Scanner

Funcția de producție este legată de procesul tehnologic caracterizat prin durata de transformare a bunurilor și serviciilor și prin partea relativă a factorilor necesari funcționării sale: capital, materii prime, muncă. Acest proces tehnologic definește deci o anumită structură de capital și un anumit proces de schimburi în amonte și în aval de activitate de producție.

Din procedura de schimb se naște viața financiară a întreprinderii. De ea depinde funcționarea procesului de producție, evoluția volumului și compoziției capitalului.

Agenții economici și financiari ce se întâlnesc pe diferite piețe și între care apar variate raporturi, constituie contextul social în care funcționează și evoluează întreprinderea. Acești agenți pot fi grupați în funcție de piețe în următoarele grupe principale:

- furnizori și clienți, pe care întreprinderea îi întâlnește pe piața mărfurilor, bunurilor și serviciilor;
- salariați și conducători, pe care întreprinderea îi găsește pe piața muncii;
- acționari sau asociați, împrumutători și intermediari financiari, pe care întreprinderea îi găsește pe piața financiară etc.

Între întreprindere, pe de o parte și diferitele persoane fizice și juridice, pe de altă parte, se nasc variate raporturi, care vizează cumpărări și vânzări de mărfuri și servicii, angajări și plata drepturilor de personal, formarea capitalurilor proprii și împrumutate. Totodată, întreprinderea are raporturi cu:

- diferite organe și instituții ale statului, care se concretizează în plata impozitelor și taxelor sau primirea de subvenții și alocații de la bugetul statului;
- societăți de asigurare, către care întreprinderea achită prime de asigurare și de la care va beneficia, în anumite situații, de plata unor despăgubiri stipulate în contractul de asigurare;

Scanned with OKEN Scanner

- organe de asigurări sociale și de sănătate, față de care întreprinderea are obligații privind formarea unor fonduri ce se administrează în cadrul bugetului asigurărilor sociale și al Ministerului Sănătății.

Totalitatea raporturilor generate de formarea, repartizarea și utilizarea fondurilor bănești necesare realizării variatelor activități economice, sociale, culturale etc. la nivel de întreprindere reprezintă esența (conținutul) finanțelor acesteia.

Finanțele întreprinderilor cuprind acele relații economice care îmbracă forma bănească și care apar și se manifestă în mod obiectiv la nivelul întreprinderilor, în legătură cu formarea și repartizarea fondurilor bănești necesare procesului de producție, în scopul obținerii profitului maxim, satisfacerii unor nevoi sociale ale salariaților, în sfârșit să contribuie în mod echitabil, protejând interesele agenților economici, la formarea fondurilor financiare la dispoziția statului.[4]

Conținutul finanțelor este determinat, în primul rând de caracterul economic obiectiv al relațiilor (raporturilor) financiare, iar în al doilea rând, de formele și metodele utilizate în mod conștient de către societate pentru asigurarea în condiții optime a intereselor generale și ale agenților economici, prezente și viitoare. Această completare a conținutului finanțelor întreprinderii cu metodele și tehnicile financiare folosite pentru constituirea și repartizarea fondurilor este absolut necesară, întrucât reprezintă latura conștientă (subiectivă) a folosirii relațiilor financiare pentru realizarea scopului ce trebuie atins.

Pornind de la această realitate în folosirea relațiilor financiare, considerăm că definirea conținutului finanțelor întreprinderii este deplină numai în măsura în care se au în vedere ambele laturi: obiectivă (relațiile financiare) și subiectivă (metodele și tehnicile financiare utilizate conform prevederilor legislației financiare), pentru a contura întregul conținut al finanțelor întreprinderii.

---

[4] Antoniu N., Neagoe I., ș.a., ***Finanțele întreprinderilor***, E.D.P., R.A., București, 1993, pp. 11-12.

Scanned with OKEN Scanner

În literatura de specialitate se fac referiri mai ales la metodele și tehnicile financiare utilizate în constituirea și creșterea capitalului social al firmelor, în constituirea și repartizarea fondurilor proprii și împrumutate, în calcularea, repartizarea și impozitarea profitului, în fundamentarea și adoptarea deciziilor financiare curente și de perspectivă și mai puțin la relațiile și raporturile financiare care apar în mod obiectiv între agenții economici și persoanele fizice, pe de o parte, și stat pe de altă parte, precum și sensul lor invers.

În opinia unor autori[5] se suprapun finanțele întreprinderii cu gestiunea financiară, sau chiar cu funcția financiară a acesteia. Autorul (Colasse B.) își pune întrebarea: *Ce este gestiunea și funcția finanțelor?*, oferind două definiții corespunzătoare celor două tipuri de gestiune financiară: una practicată în organizații (întreprinderi, asociații, administrații) și una adaptată învățământului și altor instituții.

O contribuție importantă la definirea conținutului finanțelor întreprinderii a fost adusă de Seminarul Național *al Economiei întreprinderilor*, care s-a ținut în Italia în anul 1984, care a avut ca temă *Evoluția finanțelor întreprinderii*.[6]

Procesul evolutiv al finanțelor întreprinderii a scos în evidență un proces paralel cu rapidă dezvoltare organizațională și operativă circumscris funcției financiare a întreprinderii, teoretizându-i și ordonându-i în același timp limitele și conținuturile.

Conținutul finanțelor întreprinderii s-a lărgit în mod organic, în așa fel că poate fi definit - afirmă autorul - ca întreaga gestiune complexă a fluxurilor financiare endogene și exogene care interesează întreprinderea în operativitatea care-i este proprie și pe care finanțele întreprinderii le-a facilitat recurgând la sursele finanțării.

Baza problematicii finanțelor întreprinderii, așa cum este astăzi concepută, este evidențiată ca o corelație între obținerea resurselor în-

---

[5] Colasse B., *Gestion financiere de l'entreprise*, P.U.F., Paris, 1987, pp. 20-40.

[6] Pochetti Giancarlo, *Finanza Aziendale*, Unione Tipografico Torino, 1989, pp. 10-30.

Scanned with OKEN Scanner

treprinderii și investirea lor productivă. Într-adevăr în **binomul surse - investiții** rezidă unul din caracterele sale distinctive, considerat ca o axă fundamentală proprie.

Din perspectivă financiară, gestiunea investițiilor are multiple aspecte operative, toate aparținând de sfera managementului financiar, cuprinzând printre altele, raportul dintre dimensiunea întreprinderii și programul său de investiții și ordinea corelată a profitabilității în legătură cu riscurile gestiunii.

E vorba de două aspecte ce nu privesc sfera financiară în exclusivitate, dar pe care aceasta trebuie să le controleze și să le coordoneze în permanență și în dublu scop, de a asigura pentru întreprindere în orice moment, o lichiditate suficientă și a evita producerea de stări de dezechilibru financiar sau situații de crize mai mult sau mai puțin provizorii.

Un alt domeniu al conținutului finanțelor întreprinderii este de a atinge, când lipsește, și de a-l menține, când deja există, *echilibrul financiar* al întreprinderii. Este semnificativ faptul că fără o strânsă interdependență între gestiunea financiară și cea a investițiilor un astfel de echilibru nu poate exista. De asemenea, fără a da prioritate funcției financiare în raport cu alte aspecte gestionare, apare evident faptul că stările de echilibru ale gestiunii, fie de natură economică, precum și patrimonială, sunt de fapt determinate și condiționate de echilibrul financiar, considerat esența conținutului finanțelor întreprinderii. Gestiunea financiară, nu se mai limitează la simpla procurare de resurse financiare cu acoperirea cantităților necesare de bani, ci este angajată în alegerea structurii financiare optime în funcție de particularitățile gestiunii întreprinderii și ale strategiei sale generale.

Prin *structura financiară a întreprinderii*, care este considerată *parte constitutivă a conținutului finanțelor* acesteia, se înțelege ansamblul complex și coordonat al diverselor surse de finanțare la care managementul financiar recurge pentru a acoperi necesarul de finanțat. Structura financiară optimă este aceea care permite minimizarea costului întregului capital procurat.

Scanned with OKEN Scanner

În accepțiunea modernă, conținutului tradițional al finanțelor întreprinderii i se integrează și *comportamentul și operativitatea pieței financiare*, considerată ca o structură instituțională de sprijin în creșterea financiară a întreprinderii. Prezența și importanța pieței financiare s-au dezvoltat în mod gradat, obligând managementul financiar al întreprinderii să țină mereu mai mult cont de dimensiunea acesteia în optimizarea structurii financiare.

Carența permanentă de investitori pe piețele financiare, în prezența unor mereu mai mari necesități financiare ale întreprinderilor - datorate înainte de toate inovației tehnologice - a dat naștere unor mai mari implicații și relații între piețe înseși și piețele de bunuri reale.

Aceasta explică o interdependență puternică dintre diverse zone de funcționare ale managementului financiar al întreprinderii, când acesta este angajat în achiziții de noi surse financiare, să aleagă pe cele mai eficiente puse la dispoziție de evoluția piețelor financiare. În acest fel, managementul financiar trebuie să fie coordonat cu funcția financiară a întreprinderii, cu conținutul finanțelor acesteia. Totodată, întreprinderile - mai ales cele de dimensiuni însemnate - realizează prin intermediul pieței financiare plasamente ale produselor financiare emise în condiții profitabile.

Din cele prezentate, rezultă caracterul interdisciplinar al finanțelor întreprinderii, izvorând atât din conținutul complex și interdependent al acestora, cât și din utilizarea de instrumente matematico-statistice potrivite pentru dezvoltarea analizelor economice și financiare necesare aprecierii scenariului economic în care operează întreprinderea.

Studiile în materie de finanțe ale întreprinderii au luat avânt în anii '20, când pe piețele financiare ale Statelor Unite au fost verificate primele plasamente de titluri acționare emise de mari societăți, dând avânt unor noi forme de intermedieri financiare. O astfel de ofertă de titluri a fost consecința procesului de industrializare care începuse în acel moment, și care în Statele Unite a dus la *descoperirea* pieței financiare.

Scanned with OKEN Scanner

În Italia, în schimb aceleași fenomene au dus la criza sistemului bancar, chemat să suporte singur întreaga greutate a industrializării, creând o situație dificilă, din care au luat naștere premisele reformei bancare inițiată în 1936, cu o serie de legi specifice.

Succesiv, în jurul anilor '30, poate din cauza dezvoltării dezordonate a procesului de industrializare s-a consemnat o depresiune economică de mare amploare manifestată la început în Statele Unite și răspândită ulterior în întreaga lume occidentală, care a determinat perfecționarea studiilor în materie financiară, cu precădere destinate supraviețuirii întreprinderilor.

În acest context, finanțele întreprinderii s-au dovedit capabile să furnizeze managementului modele valabile pentru controlul gestiunii în condițiile tensiunilor financiare, punându-se bazele studiilor combinate, complexe pentru analizarea crizei în acțiune, cu scopul de a o depăși.

Evoluția economiei după depășirea crizei a consolidat conținutul finanțelor întreprinderii și a mărit importanța studiilor oferite de către acestea pentru conducerea eficientă a activității întreprinderilor.

Folosirea calculatoarelor electronice, mereu mai performante, a facilitat la rândul ei elaborarea analizelor financiare care au fost, în mod treptat instituționalizate în cadrul cercetării financiare operative ca suport decizional de acțiune și de apreciere a performanțelor întreprinderilor.

Afirmarea treptată a tehnicii previziunilor ca suport operativ - decizional pentru managementul întreprinderii, a dus automat la progrese și în domeniul previziunilor financiare.

Conținutul finanțelor întreprinderilor, are, după autorul menționat, următoarea matrice financiară:

- deciziile de finanțare;
- deciziile de investire;
- politica dividendelor.

Interacțiunea dintre aceste trei elemente a devenit evidentă și se concretizează în politica dividendelor, în care se reflectă sinteza gestiunii financiare a întreprinderii și a strategiei pe termen mediu și lung.

Scanned with OKEN Scanner

Politica dividendelor permite întreprinderilor să se plaseze pe piața financiară cu imaginea și poziția sa specifică pe scara care măsoară performanțele întreprinderilor, iar această plasare poate, la rândul său, să conducă la începutul unui nou proces decizional.

Examinarea retrospectivă a faptelor și situațiilor petrecute în lumea occidentală și verificate, în mod deosebit, în Italia, în privința studiilor despre finanțele întreprinderii și a afirmării funcției financiare în cadrul organizațional al întreprinderii, scoate în evidență incidența intervențiilor publice care s-au succedat, în mod dezordonat, din anii '50 până astăzi și care, nu rareori au creat disfuncții în procesul de creere și procurare a resurselor financiare.

Imediat după război intervențiile publice au avut drept scop principal relansarea procesului de industrializare și de a îndruma reforma unui sistem care era în mod substanțial depășit. În anii următori scopul intervenției s-a schimbat căpătând, uneori, un caracter social.

Rolul intervențiilor publice în funcționarea financiară a întreprinderilor a fost și rămâne important. Instrumentele principale de intervenție s-au limitat numai la a interveni în sectoarele unde inițiativa privată era deficientă, dar au operat și operează și în sectoare unde prezența întreprinderilor private este importantă. S-au format astfel situații de concurentă imperfectă din cauza facilităților de credit și fiscale.

La sfârșitul anilor '60, se apreciază în literatura occidentală de specialitate,că în marile întreprinderi funcția financiară începe, în mod clar, să aibă un loc autonom și specializat, dar în strânsă coordonare cu celelalte funcții. În Italia, la fel cum s-a întâmplat și cu celelalte țări occidentale, definitiva afirmare a zonei financiare se verifică deplin la începutul anilor '80, în același timp cu dezvoltarea deosebită a burselor de valori și cu influența operativă crescândă a intermediarilor financiari.

În acești ani perspectivele financiare ale întreprinderilor s-au amplificat, căpătând continuitate și normalitate, iar procurarea resurselor financiare din afara acestora a devenit mai lesnicioasă. Acest fapt a scos în evidență avantajele oferite de piața financiară și a determinat un in-

Scanned with OKEN Scanner

teres mai mare pentru întreprinderi de a poseda calitățile necesare pentru admiterea la cotarea oficială la bursa de valori. Sunt clare implicațiile funcției financiare în acest proces de încercare de apropiere către piața financiară; astfel sunt clare efectele binefăcătoare pe care un astfel de proces, mereu mai generalizat, le comportă cu scopul unei ameliorări calitative a unui număr mare de întreprinderi.

Ca efect al acestei orientări se obțin rezultate economice mai bune și un profit în continuă creștere la mulți agenți economici.

În condițiile economiei actuale a țării noastre relațiile financiare care formează latura obiectivă a conținutului finanțelor întreprinderilor apar astfel: prin finanțarea de la bugetul de stat la momentul înființării regiilor autonome (finanțarea investițiilor, finanțarea ciclului de exploatare etc), constituirea capitalurilor societăților comerciale mixte, a societăților particulare, a asociațiilor cooperatiste, a micilor întreprinderi bazate pe libera inițiativă etc.; atunci când din profit sau alte venituri și surse proprii agenții economici (întreprinzători) își formează sau dezvoltă fonduri prin autofinanțare - investiții, activele circulante, fonduri stimulatorii etc.; cu ocazia vărsării la buget a obligațiilor față de stat (impozite pe profit, TVA, impozite pe salarii, contribuții pentru asigurări sociale, contribuții pentru pensia suplimentară și șomaj etc); cu ocazia procurării capitalului de pe piața financiară și monetară (credite bancare, credite comerciale etc); din circulația unor înscrisuri (titluri) de valoare, acțiuni etc. prin negocierea sau depunerea în gaj a acestora.

De asemenea, relații financiare apar și atunci când se formează și se repartizează de către o verigă specializată (parte a sistemului financiar și de credit) anumite fonduri - de asigurare, de cercetare - dezvoltare, protecția mediului înconjurător etc.; când se acordă subvenții pentru anumite activități, produse, sectoare sau chiar unități economice.

În afara relațiilor arătate întreprinderile desfășoară relații bănești cu alte unități economice pe linia aprovizionării tehnico - materiale și vânzării produselor, a cooperării în producție, de asemenea, realizează relații de retribuire a salariaților și relații bănești cu populația.

Scanned with OKEN Scanner

Toate metodele și tehnicile financiare utilizate pentru înfăptuirea acestor relații se integrează conținutului finanțelor întreprinderii, care se va îmbogăți pe măsura înființării și funcționării instituțiilor financiare specifice economiei concurențiale.

1.2 Funcțiile și rolul finanțelor întreprinderii

Finanțele întreprinderii îndeplinesc aceleași funcții pe care le au și finanțele generale ale statului și anume: **funcția de repartiție** și **funcția de control**, cu precizarea că prin exercitarea acestora sunt dezvăluite mai analitic conținutul și rolul finanțelor.

Problemele principale legate de **funcția de repartiție** a finanțelor întreprinderii sunt:

- constituirea și creșterea capitalului;
- constituirea și repartizarea fondurilor proprii de resurse bănești destinate autofinanțării, satisfacerii unor nevoi sociale la locul de muncă și cointeresării materiale a salariaților;
- participarea la formarea fondurilor centralizate de resurse bănești la dispoziția bugetului de stat.

Funcția de repartiție a finanțelor întreprinderii are o sferă mai restrânsă decât sfera de manifestare a acestei funcții la nivelul finanțelor generale, respectiv la nivelul întregului sistem financiar și de credit.

În esență, funcția de repartiție a finanțelor întreprinderilor constă în formarea capitalurilor, în alocarea și folosirea lor rațională pentru realizarea obiectivelor fixate de managementul întreprinderii.

În mod concret, funcția de repartiție reflectă procurarea captitalurilor inițiale din diferite izvoare, circuitul și repartizarea pe destinații, utilizarea și reconstituirea lor, modificarea proporțiilor fondurilor prin reținerea de resurse financiare ce se degajă din capacitatea de autofinanțare și atragerea unor resurse externe (aporturile noi de capital și împrumuturile). Concomitent, întrucât constituirea și gestionarea capi-

Scanned with OKEN Scanner

talurilor, desfășurarea activității economice și obținerea de rezultate financiare dau naștere unor obligații bănești, funcția de repartiție le cuprinde și pe acestea.

Constituirea și dezvoltarea activului economic impune existența unor izvoare de resurse bănești corespunzătoare de finanțare. Fondurile bănești - proprii și împrumutate - se avansează și încorporează în elemente de activ, trecând prin diferite faze ale ciclului de exploatare, cu mențiunea că se vor recupera cu un surplus de monedă, peste suma avansată, dacă activitatea este rentabilă. Ca urmare, funcția de repartiție reflectă atât reconstituirea capitalurilor inițiale, cât și a celor destinate expansiunii (dezvoltării) și satisfacerii altor obligații ale întreprinderii, cu precizarea că ultimele două categorii de capital își au izvorul în surplusul monetar obținut ca efect al unei activități eficiente. În acest cadru, funcția de repartiție se concretizează în constituirea capitalurilor proprii și împrumutate, alocarea și folosirea lor potrivit nevoilor ciclurilor de exploatare și investiții, formarea și repartizarea profitului, rambursarea împrumuturilor și achitarea diferitelor obligații ale întreprinderii.

Prin intermediul funcției de repartiție a finanțelor se formează și utilizează o gamă variată de fonduri pentru satisfacerea nevoilor proprii ale întreprinderii, ale asociaților sau acționarilor, ale salariaților și a unor nevoi generale ale societății.

Conform legislației actuale în vigoare, în regiile autonome, pe lângă capitalurile proprii și împrumutate ce corespund activelor bilanțiere, se mai constituie din profit și din alte surse, și se utilizează următoarele fonduri: fondul de rezervă; fondul de dezvoltare; fondul pentru nevoi sociale, culturale și sportive ori de perfecționare - recalificare a personalului angajat; fondul pentru participare a salariaților la profit; alte fonduri.

În societățile comerciale, structura fondurilor este în general asemănătoare cu cea din regiile autonome, existând unele deosebiri în modalitățile de procurare a capitalurilor și în repartizarea rezultatelor financiare. Astfel, societățile comerciale își procură capitalul social inițial din vânzarea de acțiuni sau aportul asociaților, iar pe parcursul

Scanned with OKEN Scanner

evoluției ulterioare creșterea capitalului se realizează și prin autofinanțare. Repartizarea rezultatelor financiare în societățile comerciale se efectuează în funcție de pachetele de acțiuni deținute de fiecare acționar sau asociat. În cadrul regiilor autonome, capitalul inițial se constituie din resursele financiare ale organelor centrale sau locale de stat (alocații bugetare). Regiile autonome, fiind unități proprietate publică, beneficiază și de subvenții pentru acoperirea cheltuielilor neacoperite din veniturile proprii realizate, în condițiile prevăzute de legislația în vigoare. De asemenea, aceste unități pot beneficia, pe parcursul activității, și de alocații bugetare pentru finanțarea investițiilor de dezvoltare și modernizare. Avându-se în vedere această situație, apar și o serie de particularități în privința repartizării rezultatelor, în sensul că regiile autonome varsă la bugetul de stat atât impozitul pe profit, cât și sumele care rămân din profit după constituirea fondurilor proprii legale. Aceeași metodologie se aplică și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat.

Societățile comerciale pe acțiuni varsă la bugetul de stat impozitul pe profit, iar o bună parte din profit se repartizează acționarilor sub formă de dividende, conform hotărârii adunării generale a acționarilor.

La societățile comerciale existente în funcțiune din anii anteriori înlocuirea și sporirea capitalului economic se pot realiza din resurse interne, cum sunt amortismentele, prelevările din profit, alte surse interne, dar și din resurse externe. Resursele externe trebuie să cuprindă, în mai mare măsură, în cazul dezvoltărilor importante ce duc la creșteri însemnate ale capitalului economic al societăților comerciale, atragerea de fonduri pe calea emiterii de acțiuni suplimentare și obligațiuni, cu posibilitatea negocierii la bursă. Negocierea la bursă realizează o redistribuire reală a capitalurilor între întreprinderi, subramuri și ramuri ale economiei naționale, în condiții de strictă economicitate și eficiență. Această soluție ar fi una din căile ce ar determina, alături de procesul de privatizare, recapitalizarea societăților comerciale.

Scanned with OKEN Scanner

În societățile mixte, cu sediul social în țara noastră, se formează capital social și capital împrumutat, cărora le corespund pe plan economic, capitalul fix și capitalul circulant. Capitalul fix (investit în active fixe) se formează la înființare, din aportul pe care îl aduc asociații sub formă de utilaje, instalații, clădiri, terenuri etc., iar pe parcursul funcționării societății, acesta are ca resurse profitul, fondul de amortizare, fondul de rezervă, creditele pe termen lung și mediu etc. Capitalul circulant (investit în active circulante) se constituie din fonduri proprii ca aport în natură și în bani adus la înființare de asociați, din profitul destinat dezvoltării și cel cuvenit asociațiilor, fondul de rezervă, fondul de amortizare, credite pe termen scurt și alte resurse.

Întreprinderile mici particulare își constituie și ele fonduri proprii din aportul personal, profit și alte surse, precum și din fonduri împrumutate.

Funcția de repartiție a finanțelor întreprinderii mijlocește toate fluxurile financiare - intrările și ieșirile de fonduri - determinate de mișcările ce au loc în patrimoniul întreprinderii, de procesele și fenomenele economice și financiare.

Funcția de repartiție a finanțelor întreprinderii se înfăptuiește printr-o diversitate de mecanisme și tehnici financiare de procurare și gestionare a capitalurilor și fondurilor financiare, generând multiple raporturi (relații) financiare interne și externe.

Concominent cu funcția de repartiție se manifestă și **funcția de control** a finanțelor întreprinderii, care constă în folosirea raporturilor financiare pentru efectuarea controlului asupra activității desfășurate de întreprinderi.

În condițiile economiei concurențiale, centrul de greutate al rezolvării problemelor economico-financiare se află la nivel microeconomic, astfel că acțiunile de control cad mai mult în sarcina agentului economic, efectuându-se în mod descentralizat.

Funcția de control a finanțelor întreprinderii cuprinde două aspecte principale, din care unul constatativ și unul corectiv, care se împletesc

Scanned with OKEN Scanner

organic. Agenții economici au competențe depline în luarea măsurilor corective, de prevenire și înlăturare a aspectelor negative ale activității.

Funcția de control a finanțelor întreprinderii nu trebuie să se limiteze numai la aspectul constatativ, de fotografiere a fenomenelor negative, rolul acesteia fiind, în special, de a interveni cu măsuri corective, care să elimine repetarea unor fapte și situații negative, contribuind în acest mod la desfășurarea unei activități rentabile.

Controlul desfășurat prin exercitarea funcției de control a finanțelor întreprinderii, impune existența unui anumit cadru orgnizatoric și măsuri care să acționeze sistematic și unitar în vederea prevenirii abaterilor, pentru creșterea eficienței și rentabilității, apărarea integrității și utilizării raționale a capitalului, respectarea legislației economice, financiare și fiscale, a regulilor și practicii jurisprudenței financiare.

Noile condiții ale economiei de piață schimbă fundamental obiectul, sfera de cuprindere, executanții controlului financiar și fiscal, precum și scopul acestuia. Cu toate că organizarea și funcționarea controlului depinde de formele și combinațiile de proprietate asupra capitalului, factorul comun al acestuia este primatul deciziei proprietarului asupra formării și gestionării patrimoniului.

Funcția de control a finanțelor întreprinderii urmărește procesul economic pe fiecare fază, volumul fondurilor folosite în fiecare stadiu al activității acesteia, rezultatele obținute, modul de îndeplinire a obligațiilor contractuale, legalitatea constituirii și utilizării fondurilor proprii, îndeplinirea obligațiilor asumate prin contractele de credite privind acordarea, garantarea și rambursarea acestora, îndeplinirea obligațiilor fiscale față de bugetul statului.

Funcția de control cuprinde, în sfera sa, totalitatea relațiilor bănești, întreaga activitate economico - financiară, datorită interdependențelor ce există între relațiile economice bănești și cele financiare. Funcția de control se manifestă, cu deosebire, în procesul fundamentării bugetelor întreprinderii, în cursul executării acestora - respectiv al fundamentării deciziilor financiare - precum și în cursul verificării și analizei rezultatelor obținute.

Scanned with OKEN Scanner

Rezultă, deci, că funcția de control a finanțelor are o sferă largă de acțiune, îmbrățișând toate fazele și laturile economice și financiare ale circuitului economic, toți indicatorii programați și efectivi din planurile de afaceri și din bugete, ceea ce solicită organizarea unei evidențe sistematice, corecte și reale tehnico - operative, statistică și contabilă, precum și a unei previziuni fundamentate.

Controlul trebuie să reprezinte un instrument de prevenire și lichidare a cauzelor care provoacă risipă și slabă gospodărire, să asigure aplicarea unui regim sever de economii, descoperirea și prevenirea situațiilor perturbatorii, încasarea la timp a tuturor drepturilor bănești ale întreprinderii și achitarea obligațiilor scadente, finanțarea oportună și rațională a cheltuielilor, identificarea și mobilizarea tuturor rezervelor interne, asigurarea echilibrului financiar, creșterea veniturilor și eficienței. De asemenea, controlului îi mai revin și următoarele sarcini: lichidarea operativă a aspectelor deficitare ale activității economico-financiare; recuperarea prejudiciilor și tragerea la răspundere a celor vinovați de slaba gospodărire a patrimoniului; atragerea în circuitul economic a tuturor resurselor și alocarea rațională a acestora; lichidarea imobilizărilor anormale de fonduri; creșterea nivelului calitativ al produselor etc.

Controlul se exercită prin diferite pârghii economico - financiare (costuri, prețuri, profit, impozite și taxe, credite etc.) și poate fi, din punct de vedere al momentului de efectuare: preventiv, concomitent și postoperativ (ulterior).

Funcția de control a finanțelor întreprinderii se exercită prin intermediul unor structuri instituționalizate, cu precizarea că forța deținătorului de capital sau a pachetului majoritar de acțiuni își pune amprenta asupra formelor de manifestare a controlului și competențelor organelor de control.

Forma principală a controlului la nivelul unităților autonome titulare de capital este controlul financiar propriu, care este de fapt un control de gestiune.

Scanned with OKEN Scanner

În cadrul regiilor autonome și societăților comerciale, organismele prin care se exercită controlul financiar propriu pot fi: controlul contabilului șef, controlul financiar intern, revizorii de gestiuni, comisiile de cenzori, comisiile de revizie sau alte organe prevăzute în statutele de organizare și funcționare.

Controlul activității de administrare sau gospodărire a patrimoniului vizează, în principal, următoarele obiective[7]:

- respectarea regulilor generale financiar - contabile și fiscale;
- asigurarea utilizării eficiente a capitalului economic și a fondurilor;
- identificarea și mobilizarea rezervelor interne;
- urmărirea și asigurarea eficienței în fundamenarea programelor de producție, investiții și financiare;
- prevenirea, descoperirea și recuperarea pagubelor;
- tragerea la răspundere a celor vinovați de încălcarea disciplinei economico - financiare.

Contabilul șef al unității orgnizează și răspunde de exercitarea eficientă a controlului financiar intern și de valorificarea constatărilor cuprinse în actele de control.

Activitatea economico-financiară a întreprinderii este supusă atât funcției de control a finanțelor întreprinderii, cât și acțiunii funcției de control a bugetului de stat și a creditului, în scopul creșterii eficienței economice și folosirii judicioase a fondurilor și resurselor materiale, financiare și umane pe care le administrează.

Ca urmare, activitatea întreprinderii poate fi controlată de organele financiare centrale și locale (Ministerul Finanțelor, direcțiile Finanțelor Publice, Garda Financiară, Curtea de Conturi etc), care urmăresc și verifică aplicarea legislației economice, financiare și fiscale. Se urmărește, cu acest prilej, modul de stabilire și plata la timp a impozitelor, taxelor și ale altor obligații ale întreprinderilor față de stat, res-

---

[7] Bistriceanu Gh. D., Adochiței M., Negrea I., ***Finanțele agenților economici***, E.DP., R.A., București, 1995, p. 80.

Scanned with OKEN Scanner

pectarea normelor de întocmire a bilanțurilor contabile și a contului de profit și pierderi, aplicarea de prețuri și tarife legale, verificarea de fond a activității economico - financiare a regiilor autonome etc.

Și băncile pot verifica activitatea întreprinderilor în ceea ce privește:

- gradul de lichiditate, solvabilitate și rentabilitate, în vederea acordării creditelor;
- respectarea regimului decontărilor, a formelor și instrumentelor de plată;
- volumul creditelor solicitate, destinația și garanția acestora, plata dobânzilor și rambursarea la timp a resurselor împrumutate.

Scopul principal al controlului efectuat prin intermediul finanțelor, constă în organizarea și funcționarea întreprinderii în condiții de eficiență maximă și în respectarea legislației economice, financiare și fiscale.

Rolul finanțelor întreprinderii se exprimă prin rezultatele obținute ca urmare a exercitării funcțiilor acestora. Prin urmare, rolul finanțelor întreprinderii trebuie apreciat atât din punct de vedere al modului cum este asigurată desfășurarea normală și rentabilă a activității întreprinderii, cât și din punct de vedere al aportului la constituirea fondurilor centralizate ale statului.

O primă formă de manifestare a rolului finanțelor întreprinderilor o reprezintă constituirea capitalului și a fondurilor bănești necesare întreprinderilor, apelând la o gamă largă de resurse, într-un volum optim pentru înfăptuirea gestiunii financiare.

O a doua direcție în care se manifestă rolul finanțelor întreprinderii vizează asigurarea circuitului normal al fondurilor constituite, asigurând capacitatea de plată, solvabilitatea permanentă și evitând blocajele de orice fel.

A treia direcție de manifestare a rolului finanțelor întreprinderii se referă la repartizarea profitului obținut pentru constituirea fondurilor la dispoziția întreprinderilor cât și cele necesare finanțării unor nevoi prin intermediul bugetului de stat. Deci, finanțele întreprinderilor pot și trebuie folosite ca un instrument de control asupra determinării nece-

Scanned with OKEN Scanner

sarului optim de fonduri, pentru asigurarea integrității fondurilor și a folosirii lor oportune, legale și eficiente din punct de vedere economic.

Finanțele întreprinderilor iau parte activă la realizarea circuitului fondurilor, contribuind la asigurarea resurselor bănești necesare procurării activelor fixe, activelor circulante și salarizării personalului, având un rol important în desfășurarea procesului de producție, desfacerea produselor și în final, repartizarea veniturilor obținute.

Totodată, finanțele întreprinderii au rolul de a stimula creșterea producției, îmbunătățirea structurii acesteia, modernizarea continuă a produselor, introducerea tehnologiilor avansate, organizarea rațională a aprovizionării tehnico-materiale, a producției și desfacerii, reducerea cheltuielilor de producție și circulație, accelerarea vitezei de rotație a activelor circulante ținând seama de cerințele pieței

1.3 Mecanisme, fluxuri și cicluri financiare

Manifestarea conținutului finanțelor întreprinderii prin exercitarea funcțiilor acestora se realizează cu ajutorul mecanismelor financiare ale întreprinderii.

Mecanismele financiare ale întreprinderii cuprind metode, pârghii, instrumente și proceduri de formare, procurare și gestionare a capitalurilor. Aceste mecanisme au o importanță deosebită în organizarea și conducerea activității financiare și se realizează prin tehnici specifice, particulare, ce se utilizează în procesele de naștere și desfășurare a fluxurilor și ciclurilor financire, capitalurilor, în constituirea și utilizarea surplusului monetar, în dimensionarea și acoperirea necesarului total de finanțare a întreprinderii etc. Mecanismele financiare sunt foarte diversificate și se referă la: mecanismul formării capitalului social, mecanismele privind autofinanțarea, creditarea și finanțarea bugetară, mecanismul amortizării activelor fixe, mecanismele ciclurilor de investiții și de exploatare, mecanismele circuitului capitalului, mecanismele de

Scanned with OKEN Scanner

desfășurare a fluxurilor financiare, mecanismul formării și utilizării surplusului monetar etc.

Aceste mecanisme se cere să fie organizate și utilizate în așa fel încât să favorizeze desfășurarea unor activități raționale, asigurarea rentabilității, eficienței, lichidității și înlăturării riscurilor și întreținerii unui sistem normal de interese și stimulente. De aceea, în cadrul gestiunii financiare se acordă o atenție deosebită, nu numai formării și procurării de capitaluri, ci și deciziilor de afectare a lor pe anumite destinații, precum și stabilirea unei politici de echilibru, de rezultate și de creștere economică.

Viața financiară a întreprinderii rezultă din participarea acesteia la schimburi pe bază de monedă. Orice schimb implică două mișcări de sens contrar: una generată de transferul de bunuri și servicii, iar alta de transferul de monedă. Cantitățile de bunuri sau monedă transferate într-o anumită perioadă între agenții economici poartă denumirea de **flux**.

Fluxurile sunt de două feluri și anume:
- fluxuri reale sau fizice (de bunuri și servicii);
- fluxuri financiare (de monedă sau înlocuitori).

Cantitatea de bunuri sau de monedă existentă la un moment dat în cadrul fluxurilor reprezintă un stoc. Relațiile dintre fluxuri și stocuri stau la baza mecanismelor financiare.

Fluxurile financiare se pot clasifica astfel: de contrapartidă, decalate (întârziate), multiple și autonome.

Fluxurile financiare de contrapartidă se caracterizează prin înlocuirea imediată a unui activ real (fizic) cu monedă sau invers. Aceste fluxuri apar în cazul achiziționării unui bun cu plata imediată în numerar.

Fluxurile financiare decalate apar în cazul în care fluxurilor fizice nu le corespund imediat niște fluxuri financiare, astfel că echilibrul stocurilor este rupt și se restabilește prin apariția unui activ financiar. Acesta se materializează într-o creanță la furnizor și într-o datorie la cumpărător. Aceste fluxuri se nasc în cazurile operațiunilor comerciale

Scanned with OKEN Scanner

însoțite de credite. Creanța și respectiv datoria se vor stinge la o dată ulterioară convenită.

Fluxurile financiare multiple. Pentru a anihila efectele decalajelor dintre fluxurile fizice și cele financiare întreprinderea își poate schimba creanța pe monedă, apelând la un terț și care, de regulă, este un intermediar financiar. În acest caz fluxurile au următoarea succesiune:

- bunurile vândute de furnizor sunt transferate la cumpărător, ceea ce reprezintă un flux real (fizic);
- furnizorul vinde creanța (cambia, trata etc) primită de la cumpărător unei terțe persoane și încasează contravaloarea produselor, ceea ce constituie primul flux financiar;
- cumpărătorul de mărfuri achită suma, adică stinge datoria față de terț, ceea ce reprezintă al doilea flux financiar.

Fluxurile financiare autonome rezultă din operațiuni financiare privind acordarea sau primirea de împrumuturi, când au loc transferuri de monedă de la o persoană la alta (juridică sau fizică). Aceste fluxuri dau naștere la active financiare - creanțe și datorii.

Unele mecanisme pot fi elucidate numai dacă se cunosc ciclurile finanțiare și modul lor de desfășurare.

Ciclul financiar poate fi definit ca un ansamblu de operațiuni și proceduri care intervin între momentul transformării monedei în bunuri sau servicii până la cel în care se recuperează.

Ciclul financiar poate fi reprezentat astfel:

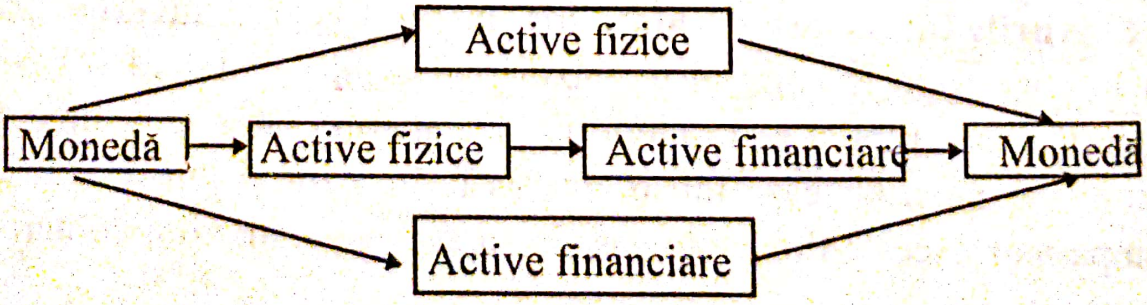

Scanned with OKEN Scanner

Activitatea întreprinderii trebuie să se desfășoare în așa fel, încât să se poată obține nu numai recuperarea volumului inițial de monedă, ci și a unui surplus monetar, care se utilizează pe diferite destinații. Într-o întreprindere se derulează trei tipuri de cicluri financiare principale:

- ciclul investiții - amortizare;
- ciclul de exploatare;
- ciclul operațiunilor financiare.

Ciclul investiții - amortizare. Prin investiții se creează un capital economic de producție de la care întreprinderea așteaptă niște venituri pe mai multe perioade viitoare succesive. Investiția este, în general, o cheltuială imediată și de amploare care se concretizează în transformarea monedei în active fizice ce au o durată îndelungată de funcționare. Activele fixe create prin investiții, puse în funcțiune, se depreciază fizic și moral, iar sistemele și mecanismele de amortizare au ca scop să evalueze și să recupereze această depreciere și care se adaugă la prețul de cost. Suma de bani investită inițial se reconstituie în mod progresiv, în timp ce valoarea activului din bilanț se micșorează cu uzura. La scoaterea din uz a activelor fixe, cu prilejul expirării duratei de serviciu, va trebui să existe o echivalență a fluxurilor, ceea ce se realizează în cazul în care vânzările asigură și acoperirea deprecierii.

Ciclul de exploatare reprezintă ansamblul operațiunilor desfășurate de întreprindere pentru a-și realiza obiectul activității. El cuprinde achiziția de bunuri și servicii, transformarea acestora în produse finite și vânzarea lor. Schematic, ciclul de exploatare poate fi reprezentat astfel:

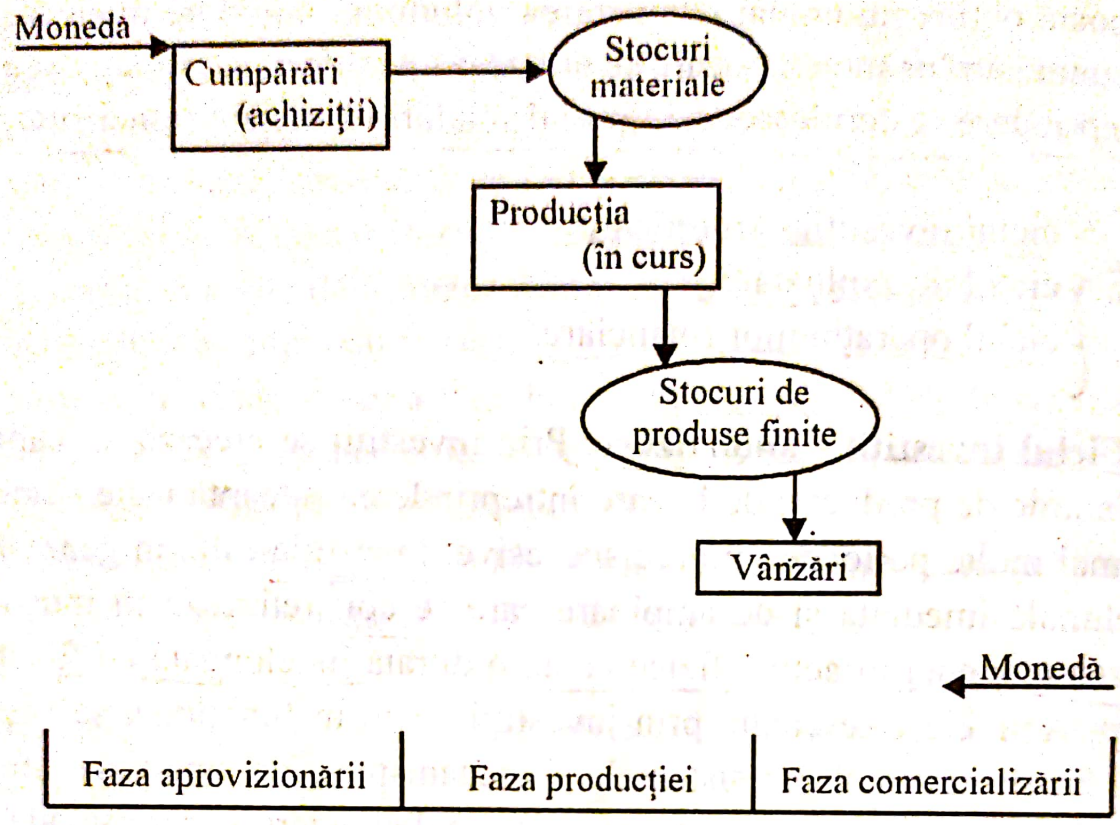

Acest proces trebuie să funcționeze continuu spre a se asigura o folosire optimă a muncii și capitalului de producție. Continuitatea presupune existența unor stocuri în toate fazele ciclului de exploatare, în care se imobilizează capital, îmbrăcând diferite forme, circulând și transformându-se în mod permanent. Fluxurilor reale le corespund o serie de fluxuri financiare și un ansamblu de active financiare (creanțe și datorii).

Fluxurile financiare de intrare de la sfârșitul ciclului de exploatare, ca urmare a vânzării producției și serviciilor sunt superioare ca mărime față de fluxurile inițiale ale fiecărui ciclu de exploatare, diferența constând din surplusul de monedă obținut, respectiv profitul, ca urmare a unei activități eficiente.

Ciclul operațiunilor financiare cuprinde operațiunile și procedurile de acordare sau luare de împrumut, precum și achizițiile de titluri de participare. Toate operațiunile, de acordare sau primire de împrumuturi generează fluxuri financiare, adică intrări și ieșiri de monedă. Între

Scanned with OKEN Scanner

fluxurile inițiale și suma fluxurilor finale nu există echivalență datorită dobânzii achitate de debitori celui care i-a acordat împrumutul.

1.4 Gestiunea financiară și finanțele întreprinderii

Gestiunea financiară se poate defini ca un ansamblu de decizii și activități care concură la reglarea și ajustarea fluxurilor financiare și a fondurilor, la gospodărirea resurselor financiare ale întreprinderii. Gestiunea financiară are ca scop, pe de o parte, asigurarea în mod ritmic a întreprinderii cu fondurile necesare echipamentului și exploatării curente, procurând aceste fonduri la momentul oportun și cu cele mai reduse costuri, fără a pierde independența față de terți și posibilitățile industriale și comerciale de acțiune, iar pe de altă parte, să controleze buna utilizare a fondurilor și rentabilității operațiunilor pentru care sunt afectate.

În legislația economică din țara noastră[8] este prevăzut ca principiu de organizare și funcționare a regiilor autonome gestiunea economică și autonomia financiară. Acest principiu sau metodă de organizare și funcționare se aplică și societăților comerciale cu capital de stat și consta, în principal în acoperirea cheltuielilor din venituri proprii și obținerea de profituri cât mai mari. De fapt, acest principiu sau metodă de conducere este aplicat de toți agenții economici, indiferent de forma de proprietate. Menționăm, că gestiunea economică nu poate fi separată de gestiunea financiară nici prin conținutul și nici prin scopul urmărit. Totodată, gestiunea economico - financiară urmărește același scop ca și finanțele întreprinderii.

Prin urmare, gestiunea economico - financiară presupune o asemenea activitate desfășurată de toți agenții economici, încât, din veniturile

[8] xxx. Legea nr. 15/1990 privind reorganizarea unităților economice de stat ca regii autonome și societăți comerciale.

Scanned with OKEN Scanner

obținute, fiecare unitate să aibă posibilitatea să-și satisfacă interesele economice specifice în dependență de rezultatele sale și anume să-și acopere integral cheltuielile activității curente, să-și creeze fonduri pentru propria dezvoltare, satisfacerea unor nevoi sociale și de recalificare și pentru cointeresarea salariaților și investitorilor și să contribuie la formarea fondurilor centralizate de resurse bănești la dispoziția statului.

Gestiunea economico - financiară are o serie de trăsături care au o influență deosebită asupra relațiilor financiare din întreprinderi.

Trăsătura fundamentală a gestiunii financiare care vizează finalitatea activității desfășurate, este asigurarea unei eficiențe economice cât mai ridicate, prin folosirea judicioasă și cu randament superior a resurselor materiale și bănești, aflate în patrimoniul întreprinderii.

Realizarea unei eficiențe economice maxime, presupune independență economică operativă deplină și autonomia întreprinderilor. Întreprinderile au personalitate juridică, în virtutea căreia pot avea legături contractuale cu alte persoane fizice și juridice, asumându-și obligații și având drepturi în limita legilor în vigoare.

Drepturile și atribuțiile tehnice, economice, financiar-contabile și administrative ale întreprinderii formează în totalitate, autonomia lor. În baza autonomiei, întreprinderile își elaborează programul privind activitatea economică și financiară curentă și de perspectivă. Din punct de vedere financiar, autonomia sau independența economică a întreprinderilor se manifestă, în principal, în drepturile și atribuțiile pe care acestea le au în constituirea capitalului și a fondurilor proprii, în repartizarea și utilizarea acestora, în întocmirea și executarea bugetelor întreprinderii.

O altă trăsătură a gestiunii economico-financiare se referă la cointeresarea materială a întreprinderii, a acționarilor sau asociaților și a salariaților în obținerea de rezultate maxime prin fondurile ce se constituie și se utilizează. Cointeresarea întreprinderilor se realizează practic prin înfăptuirea autofinanțării investițiilor și ciclului de exploatare, a salariaților prin fondurile de stimulare și participare la profit, iar a acționarilor sau asociaților, prin plata dividendelor.

Scanned with OKEN Scanner

Cointeresarea materială trebuie să acționeze intens în direcția introducerii tehnicii noi și a îmbunătățirii calității produselor, în realizarea indicatorilor de eficiență programați și, cu deosebire, a profitului stabilit.

Răspunderea materială reprezintă o altă trăsătură a gestiunii economico-financiare. În conformitate cu cerințele acestei trăsături, consiliile de administrație ale întreprinderilor răspund de păstrarea, utilizarea eficientă și integritatea fondurilor, de respectarea disciplinei de producție și financiare, de păstrarea integrității patrimoniului, precum și de respectarea tuturor obligațiilor contractuale. Răspunderea materială a salariaților se realizează în corelație directă cu nerealizarea obligațiilor prevăzute în fișa fiecărui post.

Gestiunea economico-financiară reclamă efectuarea unui control riguros asupra modului de folosire a capitalului și a fondurilor, precum și asupra întregii activități economice a întreprinderii. Controlul se realizează prin intermediul mai multor pârghii și anume: impozite și taxe, plățile cu și fără numerar, creditul bancar, costuri și prețuri de vânzare.

Delimitând gestiunea financiară în cadrul gestiunii economico-financiare, se constată că domeniul de manifestare este foarte larg, cuprinzând gospodărirea activelor fixe și circulante, procurarea capitalurilor și deciziile de întrebuințare a acestora pe anumite destinații, definirea unei politici de rezultate și de creștere economică etc. Realizarea echilibrului fluxurilor financiare și a unui nivel minim de rentabilitate a utilizării capitalului și a fondurilor financiare reprezintă un obiectiv esențial al gestiunii financiare. Echilibrul financiar este influențat de toate fluxurile financiare, iar condițiile acestora definesc gradul de independență sau autonomie față de terți. Starea de echilibru ce permite întreprinderii să asigure în orice moment plata datoriilor sale poate fi numită în sens restrâns lichiditate, cu precizarea că de realizarea acesteia depinde nu numai autonomia ci însăși existența întreprinderii. Prin urmare, lichiditatea reprezintă un alt obiectiv important al gestiunii financiare.

Scanned with OKEN Scanner

Gestiunea financiară are scopuri multiple subordonate supraviețuirii, obținerii de profit și expansiunii economice a întreprinderii. Aceste scopuri sunt următoarele:

- asigurarea echilibrului financiar și a rentabilității;
- creșterea activelor sau patrimoniului și a cifrei de afaceri;
- asigurarea flexibilității, care permite întreprinderii să se adapteze la niște condiții dificile sau să sesizeze noi oportunități de profit sau creștere.

Scopurile gestiunii financiare se pot verifica permanent cu ajutorul mai multor indicatori și anume: nivelul fondului de rulment în comparație cu necesarul de fond de rulment; coeficientul de îndatorare, rentabilitatea economică influențată de efectul de levier; ratele de creștere a activelor și cifrei de afaceri, capacitatea de autofinanțare, volumul lichidităților etc.

Controlul cerut de funcționarea întreprinderilor, impus de gestiunea financiară urmărește:

- să măsoare diferențele între previziuni sau normele financiare pe de o parte, și realizările exprimate în termeni de echilibru financiar și rentabilitate, pe de altă parte;
- diagnosticarea simptomelor greutăților financiare ce afectează sau amenință întreprinderea;
- să formuleze decizii corective succeptibile de a înlătura dezechilibrele ce se manifestă și eventual, de a redresa o situație financiară dificilă;
- să revizuiască, atunci când se impune, obiectivele și nivelul previziunilor inițiale.

Gestiunea financiară are o sferă mai largă de cuprindere decât finanțele întreprinderii, întrucât se ocupă de gospodărirea tuturor relațiilor bănești ale acesteia și de gestionarea tuturor fondurilor și a capitalurilor.

Gestiunea financiară, ca și finanțele întreprinderii, trebuie să rezolve două probleme esențiale și anume:

- echilibrarea ansamblului de fluxuri privind încasările și plățile, adică asigurarea echilibrului financiar;

Scanned with OKEN Scanner

- rentabilitatea folosirii capitalului și a fondurilor astfel încât să se asigure atât remunerarea lor, cât și dezvoltarea firmei.

Gestiunea financiară ridică aspecte specifice în funcție de etapele evoluției întreprinderii (copilărie, adolescență și maturitate), când problemele financiare sunt oarecum diferite, precum și în funcție de felul întreprinderii (individuală, familială, societară, de stat etc.).

Gestiunea financiară se folosește de o multitudine de concepte și instrumente oferite de alte științe, cu care se află în strânsă corelație și anume: Economia, Contabilitatea, Finanțele publice, Dreptul afacerilor, Statistica, Informatica, Matematica și Tehnicile de anchetă, pentru studierea complexă a fenomenelor financiare și pentru realizarea lor practică.

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul 2

ORGANIZAREA ACTIVITĂȚII FINANCIARE, CADRU DE DESFĂȘURARE A MANAGEMENTULUI FINANCIAR AL ÎNTREPRINDERII

2.1 Funcția financiară a întreprinderii

Activitatea financiară din cadrul întreprinderilor cuprinde totalitatea operațiunilor bănești legate de îndeplinirea funcțiilor finanțelor acestora. Totodată, activitatea financiară este menită să satisfacă cerințele funcției financiare a întreprinderii.

Gruparea pe funcțiuni a activităților multiple și complexe care se desfășoară într-o întreprindere a fost propusă, pentru prima dată de H.Fayol[9] la începutul acestui secol, ca fiind următoarele: comercială, tehnică, financiară, securitate contabilă și administrativă. Funcția financiară a întreprinderii este abordată distinct și în lucrarea *Conducerea activității economice* (volumul V-partea a doua), Editor șef H.B. Maynard (traducere din literatura americană, Editura Tehnică, București, 1974). În alte lucrări și în unele acte normative se cumulează funcția financiară cu cea contabilă[10].

Funcția financiară a întreprinderii poate fi definită ca ansamblul activităților de asigurare și repartizare a fondurilor bănești necesare desfășurării continue și rentabile a activității, precum și de analiză și control a rezultatelor obținute. Această funcție asigură funcționarea sistemului întreprindere în condiții eficiente, controlând

---

[9] H.Fayol, *Administration industrielle et generale*, 1916, republicată în Editura Dunod, Paris, 1956.

[10] Ioniță Olteanu, ***Structuri organizatorice ale întreprinderii moderne***, Editura Politică, București, 1969.

Scanned with OKEN Scanner

intrările și ieșirile din sistem, precum și reglarea corespunzătoare a activității întreprinderii. Funcția financiară furnizează și menține resursele de capital sau bănești ale întreprinderii și oferă conducerii ei un sistem de indicatori financiari de urmărire și control, care contribuie la orientarea tuturor activitaților din întreprindere.

Funcția financiară a întreprinderii rezultă din convergența unor factori de ordin teoretic și practic, structural și conjunctural. Dezvoltarea tehnicilor de management și a teoriei financiare a permis finanțelor întreprinderii să depășească stadiul contabil și juridic tradițional. Actualmente, funcția financiară dispune de o doctrină coerentă, iar politica financiară se sprijină pe concepte specifice bine conturate. Dezvoltarea întreprinderilor și sporirea numerică a acestora a impus mobilizarea de capitaluri foarte mari, iar scăderea lichidității, ca efect al investițiilor, impune cu mai multă acuitate rezolvarea unor probleme de gestiune a trezoreriei. Importanța trezoreriei iese în evidență și mai mult în perioada de slăbire a pieței financiare, de reducere a autofinanțării și de creștere a inflației, de limitare a creditului și de creștere a ratei dobânzilor etc. Analiza contabilă tradițională este completată tot mai mult cu experiența în domeniu a țărilor dezvoltate pe baza tabloului de finanțare, document de informare și de management financiar operativ, ce a devenit obligatoriu.

Funcția financiară este integrată în cea de conducere generală, contabilitatea furnizându-i numeroase informații. Finanțele întreprinderii rămân totodată strâns legate de cadrul juridic în care se înscriu relațiile de putere.

Funcția financiară are un rol operațional, un rol funcțional și altul politic.[11]

Rolul operațional implică luarea unor decizii, în special, de procurare a capitalurilor, fără de care întreprinderea nu se poate constitui și funcționa. Acest rol vizează asigurarea fluxurilor financiare în strânsă

---

[11] Bistriceanu Gh.D., Adochiței M., Negrea I.: ***Finanțele agenților economici***, E.D.P.,R.A., București,1995, p.91.

Scanned with OKEN Scanner

legătură cu mediul înconjurător. Domeniul operațional cuprinde încasarea creanțelor asupra clienților și plata furnizorilor, gestiunea trezoreriei și negocierea creditelor bancare, relațiile cu organismele financiare și realizarea operațiunilor de împrumut etc.

Rolul funcțional constă în participarea la tratarea și difuzarea informațiilor necesare gestiunii întreprinderii și acordarea de asistență de specialitate celorlalte funcții ale acesteia.

Rolul politic constă în integrarea constrângerilor externe sociale, economice, financiare și politice care influențează activitatea întreprinderii și de care depinde creșterea și autonomia acesteia.

Activitatea întreprinderii poate fi simplificată și redată prin trei funcții esențiale:

- funcția de producție;
- funcția de comercializare;
- funcția financiară.

Aceste funcții se corelează între ele, iar toate la un loc au legături cu mediul înconjurător prin fluxuri fizice și financiare. În acest sens, sectorul de producție prin intermediul celui de aprovizionare achiziționează de la furnizori (piața mărfurilor și serviciilor) materii prime și materiale pe care le transformă în produse finite. Materiile prime și materialele se achiziționează pe baza resurselor financiare alocate de sectorul financiar. În continuare, sectorul de comercializare primește de la sectorul de producție produsele finite (mărfurile) pe care le vinde pe piață, ceea ce se realizează cu ajutorul unor resurse financiare puse la dispoziție tot de către sectorul financiar. Sectorul financiar alimentează cu mijloace bănești celelalte sectoare și își formează resursele financiare din vânzarea produselor și serviciilor și de pe piața monetară și financiară (universul financiar).

Schematic, fluxurile fizice și financiare se desfășoară astfel:

Scanned with OKEN Scanner

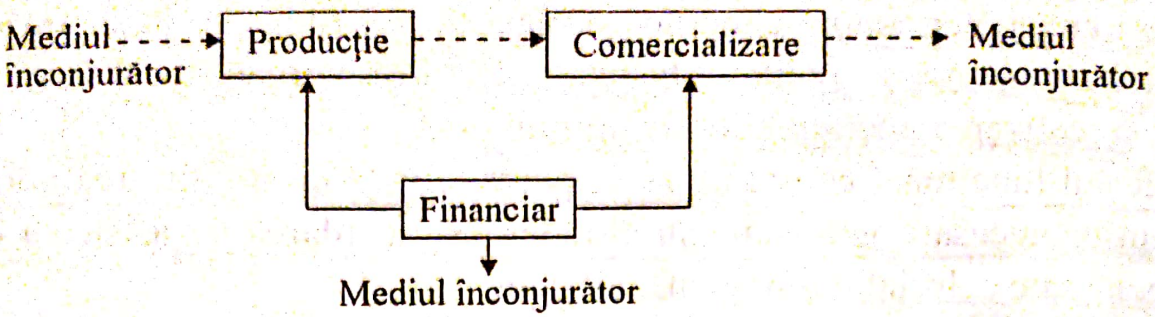

----► = fluxuri fizice (mărfuri)
——► = fluxuri financiare (moneda)

Din cele relatate rezultă importanța funcției financiare, care reprezintă factorul indispensabil al activităților industriale și comerciale, centrul lor vital, cu precizarea că orice perturbare a acesteia pune în pericol întreprinderea în ansamblul său, având influență și asupra mediului înconjurător în care își desfășoară activitatea. De aici rezultă importanța organizării optime a activității financiare, respectiv a compartimentului financiar.

Activitățile financiare care se desfășoară în întreprindere și, care, formează conținutul funcției financiare, se pot clasifica astfel[12]:

- **previziune și prognoză financiară** (întocmirea studiilor și bugetelor pe termen scurt și mijlociu);
- **controlul financiar** (organizarea și exercitarea controlului financiar preventiv și a controlului gestionar de fond asupra gospodăririi mijloacelor materiale și bănești);
- **execuție financiară** (întocmirea documentațiilor necesare constituirii și creșterii capitalului social, calcularea și repartizarea profitului, întocmirea documentației pentru obținerea de credite, fundamentarea prețurilor și tarifelor, gestionarea instrumentelor creditului comercial, finanțarea investițiilor și repartițiilor, recuperarea daunelor suferite etc);

---

[12] Antoniu N.,Neagoe I.,ș.a., ***Finanțele întreprinderilor***, E.D.P.,R.A., București, 1993, p.23.

Scanned with OKEN Scanner

- **analiză financiară** (întocmirea de studii și analize cu privire la potențialul financiar al întreprinderii, la eficiența utilizării fondurilor financiare, la creșterea rentabilității și a altor indicatori financiari etc.);
- **coordonare financiară** (stabilirea pentru unitățile componente subordonate și filiale a indicatorilor financiari, a strategiei și tacticii financiare comune).

Din cele prezentate rezultă caracterul activ al funcției financiare, existența în substanța sa a unui mare volum de acțiuni de analiză și control. Totodată, funcția financiară cuprinde activități care intră în atributele conducerii generale a întreprinderii (control, coordonare, prognoză, analiză) ce implică luarea de decizii cu conținut financiar, precum și activități de execuție (întocmirea de documente, efectuarea de vărsăminte, încasări, plăți etc.).

În general, funcția financiară, implică efectuarea a două categorii de activități:

- activități cu efecte directe asupra capitalului (emiterea de acțiuni și obligațiuni, contractarea de credite și rambursarea lor, încasări și plăți etc.);
- activități cu efecte indirecte asupra capitalului (lucrări de analiză și control, de contabilitate etc.).

Pentru îndeplinirea în condiții optime a funcției financiare, întreprinderea are, în limita legislației în vigoare, următoarele atribuții:

- elaborează bugetul întreprinderii, instrument de bază al conducerii și planificării financiare și al asigurării echilibrului financiar;
- efectuează studii și analize în vederea creșterii eficienței capitalului social, a mijloacelor fixe, a activelor circulante și sporirii profitului;
- asigură crearea resurselor financiare pentru acoperirea costurilor de producție și de circulație, pentru desfășurarea normală a activității economice, pentru constituirea fondurilor proprii, rambursarea creditelor bancare și plata dobânzilor aferente și menținerea echilibrului între venituri și cheltuieli;

Scanned with OKEN Scanner

- asigură executarea întocmai a bugetului întreprinderii, precum și efectuarea plății la termen și în cuantumul datorat a impozitelor și taxelor cuvenite bugetului statului;
- stabilește prețuri și tarife pentru produsele, lucrările și serviciile prestate;
- organizează și exercită controlul financiar preventiv și controlul gestionar de fond asupra gospodăririi mijloacelor materiale și bănești;
- urmărește capacitatea de plată a întreprinderii și adoptă măsuri pentru realizarea acesteia.

Pentru realizarea atribuțiilor financiare, întreprinderea intră în relații multiple și variate cu alte unități din cadrul economiei naționale și din economia mondială, cu salariații, cu organismele bancare și de asigurări și cu bugetul statului. În vederea înfăptuirii cu eficiență maximă a activității financiare se impune organizarea corespunzătoare a compartimentului financiar din întreprindere, cu respectarea unor principii universal verificate.

2.2 Principiile și particularitățile organizării activității financiare

Funcția financiară, deși este bine delimitată și diferă în multe privințe de celelalte funcțiuni ale întreprinderii, are totuși unele caracteristici comune cu acestea. Ca urmare, principiile organizatorice de bază sunt aplicabile și activității financiare.

Funcția financiară implică **două categorii distincte de activități** cu efecte directe și cu efecte indirecte.[13] Activități cum sunt acordarea creditelor, încasarea sau plata numerarului, efectuarea unor asigurări conduc direct la anumite rezultate financiare. Activități cum sunt întoc-

[13] H.B.Maynard, Editor șef, *Conducerea activității economice*, vol. II, partea a doua, Editura Tehnică, București, 1974, p.19.

Scanned with OKEN Scanner

mirea bugetului, analiza costurilor, stabilirea prețurilor și tarifelor, prelucrarea datelor sunt de importanță hotărâtoare în conducerea unei întreprinderi, însă se concretizează în lucrări și indicatori pe baza cărora sunt orientate celelalte funcțiuni, fără să aibă efecte nemijlocite asupra mărimii resurselor.

Este recunoscut **principiul de a reuni lucrările sau activitățile asemănătoare în același compartiment**,pe baza acestuia, activitățile financiare cu efecte directe au fost în general trecute în subordinea trezoreriei. Lucrările de urmărire și analiză sunt de obicei organizate în cadrul controlului financiar intern. Actualmente, sunt reunite toate activitățile financiare în subordinea unei singure persoane, dar se păstrează repartizarea lucrărilor în sectoare separate avându-se în vedere avantajele pe care le oferă.

Principiul organizatoric general de structurare a activități în compartimente profilate, care pot fi mai ușor îndrumate și supravegheate, se aplică în întreprinderile mari în care sunt necesare și oportune mai multe componente subfuncționale. O problemă a acestor activități este măsurarea contribuției lor la rezultatele de ansamblu ale întreprinderii. Din această cauză, este necesar ca înainte de a decide mărimea și structura compartimentului financiar, să se analizeze, între altele, și modul în care vor fi urmărite și evaluate performanțele și eficiența fiecărei componente avute în vedere. Pe lângă diverși indicatori de măsurare directă, cum ar fi numărul de angajați plătiți în general în întreprindere care revin în medie unui salariat din compartimentul financiar, numărul de tranzacții, volumul vânzărilor, valoarea bunurilor din patrimoniu de care răspunde etc., trebuie să se ia în considerație și alte criterii, alese în principiu astfel încât să permită simplificarea și urmărirea obiectivelor ce revin fiecărui component (unitate subfuncțională) al compartimentului financiar pe o perioadă oarecare de timp.

Un alt principiu general privește **demarcarea netă între lucrările de previziune** - fie ele pe termen lung, mediu sau scurt - **și cele de execuție.** Acest principiu impune ca activitățile legate de elaborarea

Scanned with OKEN Scanner

bûgetului și analiză a cheltuielilor să nu fie cuprinse în același resort al compartimentului financiar, cu cele axate pe evidența cheltuielilor. În funcție de mărimea și profilul întreprinderii va fi dimensionat compartimentul financiar, încât să îndeplinească în condiții optime toate atribuțiile financiare.

La organizarea funcțiunii financiare este important să se țină riguros seama de **particularitățile strict specifice** acesteia și anume **responsabilitățile, relațiile de muncă și caracteristicile ei operaționale.** Printre numeroasele răspunderi ce revin funcțiunii financiare una dintre cele mai importante este aceea de **a apăra patrimoniul întreprinderii.** Cea mai eficientă cale de a apăra activul patrimonial al întreprinderii constă într-o astfel de diviziune a muncii între diversele compartimente sau posturi, încât o singură persoană să nu dețină controlul complet și exclusiv asupra nici unei tranzacții.

De exemplu, conturile trebuie să fie verificate și confirmate de alte persoane decât cele care gestionează depozitele bancare și efectuează plăți; salariile trebuie să fie plătite de persoane care n-au nici o legătură cu întocmirea efectivă a statelor și cu culegerea datelor necesare; evidențele privind stocurile trebuie să fie întocmite de către persoane complet diferite de cele care întocmesc facturile sau avizele de expediție către clienți sau care recepționează produsele sau materialele. În acest fel trebuie să se repartizeze atribuțiile între diferiți executanți pentru a se crea premisele observării imediate a neregulilor sau greșelilor.

Un alt criteriu de analiză a premiselor pe care le oferă diviziunea muncii pentru preîntâmpinarea pagubelor este acela de a exista în schemă cel puțin două persoane care au independent posibilitatea să observe o eroare într-o tranzacție sau dispariție a unui bun.

A doua categorie de măsuri de apărare împotriva neregulilor și erorilor constă în organizarea unui sistem permanent de control financiar intern. Pentru a se asigura efectuarea temeinică a controlului financiar intern există organizat un resort special în cadrul compartimentului

Scanned with OKEN Scanner

financiar, căruia nu-i revin răspunderi pentru vreuna dintre activitățile curente din întreprindere.

Pentru îndeplinirea în bune condiții a obiectivelor și responsabilităților importante ce revin activității financiare, organizarea acesteia trebuie să fie structurată astfel încât:[14]

- să existe cele mai raționale condiții pentru efectuarea tuturor verificărilor necesare cu privire la integritatea bunurilor întreprinderii;
- să existe linii directe de comunicație care să permită informarea completă și corectă a consiliului de administrație asupra eventualelor nereguli;
- să se asigure o structură a activităților financiare în concordanță cu cea a întregii întreprinderi, pentru ca echipele formate din angajații diverselor sectoare și din specialiștii în probleme financiare să conlucreze pentru creșterea eficienței diferitelor unități ale întreprinderii;
- să creeze premise favorabile adaptării și aplicării tehnicii de informare și decizie;
- să permită observarea din timp a noilor tendințe, precum și pregătirea corespunzătoare a măsurilor favorabile viitorului ei, în acord cu noile tendințe.

2.3 Organizarea activității financiare a întreprinderii

Organizarea financiară a întreprinderilor este determinată de modul de organizare a finanțelor generale ale statului și în special a bugetului și a creditului, de specificul activității din fiecare ramură economică (profil, structura și felul producției), de particularitățile procesului tehnologic, de mărimea întreprinderii.

[14] H.B.Maynard, Idem, p.25.

Scanned with OKEN Scanner

În cadrul întreprinderilor, în stuctura organizatorică a acestora, funcționează compartimentul financiar[15], care cuprinde o serie de componente (resoarte) ce rezolvă sarcinile care revin activității financiare de la nivelul acestora.

Principalele domenii sub care apare organizarea internă a activității financiare sunt reprezentate de: previziunea financiară; decontările (plățile) fără numerar; ordonanțarea actelor de încasări și plăți; salarizare; casieria; prețuri și tarife; controlul financiar intern; analize economico-financiare. Corespunzător acestor domenii sunt organizate resoartele (componentele) din cadrul compartimentului financiar.

Prin intermediul acestei structuri organizatorice, compartimentul financiar se ocupă și răspunde de previziunea financiară și urmărirea realizării acesteia, asigurarea resurselor financiare necesare îndeplinirii programului economic, achitarea obligațiilor față de buget, bănci, alte persoane juridice, persoane fizice și de ținere la zi a evidenței informațiilor financiare.

În activitatea pe care o desfășoară, compartimentul financiar colaborează stâns cu celelalte compartimente din cadrul întreprinderii.

Una din sarcinile esențiale ale compartimentului financiar este respectarea cu strictețe a disciplinei financiare, pentru folosirea rațională și eficientă a mijloacelor materiale și bănești ce se află în patrimoniul întreprinderilor.

Compartimentul financiar cuprinde umătoarele resoarte: previziune financiară, decontări și ordonanțări de acte de încasări și plăți; salarizare; casierie; prețuri și tarife; analize și control financiar intern etc.

Resortul de previziune financiară reprezintă cel mai însemnat domeniu al activității financiare, întrucât realizează acțiunile de repartiție financiară și fundamentează în această fază deciziile financiare.

---

[15] Mărimea compartimentului este dependentă de mărimea întreprinderii și volumul operațiunilor de efectuat, el purtând denumirea de direcție, serviciu sau birou.

Scanned with OKEN Scanner

Atribuțiile principale ale acestui resort sunt: întocmirea bugetului general al întreprinderii în corelație cu programul economic al întreprinderii; încheierea contractelor de credite și a documentațiilor necesare obținerii acestora; asigurarea respectării unui regim sever de economii; fundamentarea deciziilor economice și a celor financiare; asigurarea în timp optim a informațiilor financiare necesare fundamentării indicatorilor cuprinși în bugetul întreprinderii; exercitarea controlului financiar asupra documentelor de previziune și execuție întocmite de celelalte compartimente din întreprindere, în măsura în care documentele respective angajează patrimoniul unității economice; urmărește modul de realizare a indicatorilor din bugetul și programul economic al întreprinderii; realizează adaptarea operativă a activității financiare la modificările din programul economic; inițiază măsuri care să prevină și, eventual, să elimine imobilizările de fonduri financiare peste cele normale și elaborează documentele financiare ale bilanțului contabil. De asemenea, cu prilejul elaborării bugetului dimensionează nivelul stocurilor necesare, necesarul de finanțare al ciclului de exploatare, resursele de finanțare a investițiilor, asigurând, astfel, formarea fondurilor proprii și împtrumutate, având drept criteriu minimizarea costului capitalului.

Resortul decontări efectuează lucrări ce privesc operațiunile bănești care însoțesc realizarea programului economic și a bugetului. Acest resort îndeplinește atribuții operative în legătură cu: întocmirea și ordonanțarea documentelor de încasări și plăți în numerar și prin virament; ținerea evidenței mijloacelor bănești; organizarea și controlul încasărilor și plăților privind drepturile și obligațiile întreprinderii. Ordonanțarea documentelor de încasări și plăți înseamnă autorizarea dată casieriei să onoreze sau să depună la bancă actele respective în vederea încasării sau efectuării plății. Înainte de a se efectua ordonanțarea, documentele de încasări și plăți sunt supuse organelor în drept din întreprindere spre aprobare, se exercită controlul asupra lor, se

Scanned with OKEN Scanner

verifică și - eventual - se refuză înregistrarea acelora care nu îndeplinesc condițiile legale.

Păstrând o legătură permanentă cu unitățile bancare, resortul decontări ia măsuri pentru asigurarea capacității de plată a întreprinderii în contextul respectării obligațiilor economice și financiare față de alte unități, față de stat și față de unitățile bancare și de asigurări.

Tot în cadrul acestui resort sunt îndeplinite și atribuții de repartiție și evidență în legătură cu avansurile spre decontare, debitori, popriri, rate, imputații, păstrarea și gestionarea cecurilor, timbrelor și a instrumentelor creditului comercial etc.

Importante atribuții revin acestui resort pe linia verificării și confirmării extraselor de cont primite de la bănci, având dreptul de a refuza înregistrarea documentelor care nu îndeplinesc condițiile legale.

Resortul salarizare îndeplinește atribuții de constituire a resurselor bănești privind drepturile de personal, calculează avansul chenzinal, drepturile lunare și alte drepturi bănești, întocmește statele de plată a salariilor, efectuează controlul asupra drepturilor de personal, stabilește reținerile din salarii și volumul obligațiilor fiscale ale salariaților etc.

Concomitent cu efectuarea operațiunilor privitoare la drepturile de personal se realizează și unele repartizări de natură financiară în legătură cu calculul, reținerea și vărsarea obligațiilor financiare ale personalului și întreprinderii cu privire la fondul de salarii (impozitul pe salarii, contribuția pentru asigurările sociale, contribuția pentru pensia suplimentară, ajutorul de șomaj).

Resortul casierie gestionează numerarul, efectuează încasări și plăți, ține registrul de casă și evidențe, ridică numerarul de la bancă și îi asigură acestuia păstrarea și siguranța etc. Totodată, acest resort realizează legătura cu unitatea bancară la care are deschise conturile agentul economic.

Resortul prețuri și tarife îndeplinește atribuții referitoare la calcularea devizelor de prețuri și tarife pentru produsele și serviciile întreprinderii. De asemenea, urmărește respectarea prețurilor și tarifelor negociate și participă la acțiunile de negociere a prețurilor cu partenerii de afaceri.

Scanned with OKEN Scanner

Resortul analize și control financiar intern efectuează analize economico-financiare și acțiuni de control financiar și gestionar de fond privind gospodărirea resurselor materiale și bănești.

2.4 Sistemul informațional financiar al întreprinderii și decizia financiară

Desfășurarea activității financiare în condiții optime implică organizarea unui sistem de informații, sistem care stă la baza analizelor, controlului și deciziilor economice și financiare.

Totalitatea informațiilor financiare cu ajutorul cărora se fundamentează deciziile financiare constituie sistemul informațional financiar al întreprinderilor. Un sistem informațional bine organizat trebuie să cuprindă în indicatori cât mai caracteristici toate laturile activității unui agent economic.

Pentru ca indicatorii financiari să informeze cât mai real, cuprinzător și la timp factorul de decizie, se cere să fie astfel constituiți încât să caracterizeze multilateral fenomenul economic și financiar.

Sistemul informațional al întreprinderii cuprinde - așadar - totalitatea informațiilor care reflectă formarea, repartizarea și utilizarea fondurilor bănești.

În structura indicatorilor principali, cu semnificație importantă în realizarea managementului financiar, menționăm:

- capitalul economic, capitalul social, capitalurile împrumutate și capitalul permanent;
- profitul, repartizarea lui pe destinații și ratele de rentabilitate;
- valoarea adaugată;
- costurile de producție și ale capitalului, precum și prețurile de vânzare;
- autofinanțarea și cash-flow-ul;
- producția fizică, marfă fabricată și vândută și încasată;

Scanned with OKEN Scanner

- impozitul pe profit;
- fondul de salarii;
- fondul de rulment, volumul investițiilor în active fixe și al resurselor de acoperire financiară a acestora;
- diferite rate financiare din sectorul de investiții și exploatare, rate de structură financiară;
- indicatorii de apreciere a bonității agenților economici (lichiditatea patrimonială, solvabilitatea și rentabilitatea).

Din sistemul indicatorilor financiari fac parte, de asemenea, indicatorii de eficiență economică, determinați, în general, în funcție de rezultatele financiare și fondurile utilizate.

Toți indicatorii financiari fac parte dintr-un sistem organizat logic, astfel încât cuprinde ansamblul activității ce se desfășoară într-o întreprindere.

Metodologia privind analiza bonității unui agent economic, agreată de bănci, cuprinde un set de indicatori financiari grupați astfel:

A. Indicatorii solvabilității;
B. Indicatorii eficienței activității;
C. Indicatorii rentabilității.

A. **Indicatorii solvabilității** oferă imaginea lichidităților de care dispune un agent economic la un moment dat și a capacității de rambursare a creditului pe termen scurt, pe baza ciclului de conversie a numerarului.

Din această categorie fac parte următorii indicatori:

- Fondul de rulment = Active curente - Pasive curente,

Acest indicator arată în ce proporție activele curente ar putea acoperi pasivele curente, dacă ar fi transformate în numerar și se exprimă în valoare absolută (lei, USD etc.).

Scanned with OKEN Scanner

$$\textbf{Rata curenta } (R_c) = \frac{\textbf{Active curente}}{\textbf{Pasive curente}},$$

arată de câte ori activele acoperă pasivele. Mărimea optimă a acestui indicator este să fie mai mare decât 2 (R_c>2). Dacă R_c<2, activele curente au o valoare necorespunzătoare și este necesar să se analizeze cauzele, punându-se accent pe analiza debitorilor.

$$\textbf{Rata rapida } (R_r) = \frac{\textbf{Active rapide}}{\textbf{Pasive curente}} = \frac{\textbf{Active curente - Stocuri}}{\textbf{Pasive curente}}$$

Atunci când R_r > 1 situația este favorabilă, în sensul că activele rapide reprezintă mărfurile vândute pentru care contravaloarea urmează să se încaseze.

În situația în care R_r<1 se impune determinarea influenței stocurilor în deprecierea acestui indicator.

$$\textbf{Indicatorul de acoperire a stocurilor (\%)} = \frac{\text{Pasive curente - Active rapide}}{\text{Stocuri}} \times 100$$

Acest indicator se calculează numai atunci când R_r<1 și ne indică în % care este ponderea stocurilor ce trebuiesc vândute pentru a se putea acoperi datoriile curente.

$$\textbf{Indicatorul de acoperire a creanțelor (\%)} = \frac{\text{Pasive}}{\text{Capital social}} \times 100$$

Indicatorul arată în ce măsură datoriile pot fi acoperite cu capitalul social.

Scanned with OKEN Scanner

B. **Indicatorii eficienței activității**, sunt denumiți și indicatori de mobilitate sau de rotație și măsoară:

- calitatea lichidității (stocuri, debitori, creditori);
- eficacitatea utilizării activelor, legând elementele bilanțului cu ale contului de profit și pierderi.

Din prima categorie fac parte următorii indicatori:

$$\textbf{Rotația stocurilor } (R_S) = \frac{\textbf{Cost de producție}}{\textbf{Stocuri}}$$

Acest indicator arată de câte ori este necesar să se rotească stocurile (să se tranforme în lichidități) pentru a realiza producția al cărei cost este indicat la numărător. El mai poartă denumirea de număr de rotații într-o anumită perioadă de timp, sau coeficient al vitezei de rotație.

O evoluție descrescătoare a acestui indicator până sub limita medie calculată pe ramură, indică o situație negativă, în sensul că acoperirea cheltuielilor de producție din veniturile realizate prin vânzarea produselor finite este în permanentă diminuare și necesită apelarea într-un grad din ce în ce mai mare la credite de producție (pe termen scurt).

$$\textbf{- Termenul mediu de stocare (zile)} = \frac{365}{Rs}$$

Indicatorul arată durata în zile a unei rotații. Numărul mediu de zile de stocare peste media pe ramură indică o depreciere a activității agentului economic.

$$\textbf{Rotația debitorilor } (R_d) = \frac{\textbf{Vînzari nete}}{\textbf{Debitori}},$$

măsoară calitatea debitorilor arătând de câte ori debitorii s-au transformat în numerar față de volumul vânzărilor nete.

Scanned with OKEN Scanner

$$\textbf{Termenul mediu de încasare a debitorilor (zile)} = \frac{365}{R_d},$$

nivelul său trebuie să fie apropiat de valoarea medie pe ramură.

$$\textbf{Rotația creditorilor } (R_{cr}) = \frac{\textbf{Cost de producție}}{\textbf{Creditori}},$$

arată la ce termen se se elimină datoriile dintr-un bilanț.

$$\textbf{Termenul mediu de achitare a creditorilor (zile)} = \frac{365}{R_{cr}}$$

Numărul de zile necesare pentru plata creditorilor stabilește capacitatea unei întreprinderi de a-și plăti creditorii comparativ cu numărul de zile stabilite în contract având în vedere că plata se poate realiza dacă se realizează numerarul.

Din categoria indicatorilor de eficiență a utilizării activelor fac parte:

$$\textbf{Rotația activelor fixe nete} = \frac{\text{Vînzari nete}}{\text{Active fixe nete}} = \frac{\text{Vînzari nete}}{\text{Active fixe - Intangibile}},$$

arată de câte ori fondurile fixe se transformă în produs prin transmiterea valorii lor. În ipoteza că indicatorul este peste limita medie pe ramură, este posibilă și necesară o dezvoltare a capacităților de producție, iar când este sub limita pe ramură arată o utilizare ineficientă a activelor fixe existente.

$$\textbf{Rotația fondului de rulment} = \frac{\text{Vînzari nete}}{\text{Fond de rulment}},$$

Scanned with OKEN Scanner

măsoară creșterea fondului de rulment necesar unui anumit nivel de creștere a vânzărilor.

C. Indicatorii rentabilității

Acești indicatori arată abilitatea conducerii unei întreprinderi de a controla cheltuielile, de a crește rentabilitatea, delimitând în acest sens o analiză a calității, evoluției și componenței veniturilor.

$$\textbf{Randamentul vînzarilor} = \frac{\text{Profit net}}{\text{Vînzările nete}} \times 100$$

Acest indicator reflectă profitul obținut pe o unitate de vânzări, adică eficiența activității unui agent economic. El mai poartă denumirea de **marja profitului net** (%).

$$\text{Randamentul activelor } (R_a) = \frac{\textbf{Profit net}}{\textbf{Total activ}} \times \textbf{100}$$

Atunci când $R_a>0$ și în creștere exprimă utilizarea eficientă a activelor.

$$\textbf{Randamentul capitalului social} = \frac{\text{Profit net}}{\text{Capital social}} \times 100$$

Acest indicator redă abilitatea conducerii unui agent aconomic de a obține un randament adecvat capitalului investit. Nivelul acceptat este de minimum 10%.

Alături de acești indicatori, băncile mai calculează și analizează și alți indicatori ai bonității agenților economici și anume:

Scanned with OKEN Scanner

$$\textbf{Gradul de îndatorare} = \frac{\text{Credite, alte împrumuturi și obligații}}{\text{Active patrimoniale}} \times 100$$

Reflectă cât din volumul total al activelor patrimoniale ale unui agent economic este acoperit din credite și alte obligații către terți. Indicatorul optim este între 40-50%.

$$\textbf{Solvabilitatea patrimoniala} = \frac{\text{Credite, alte împrumuturi și datorii asimilate}}{\text{Capital social v ă rsat} + \text{Fondurile proprii}} \times 100,$$

arată ponderea pe care o au creditele și împrumuturile față de capitalul social și fondurile proprii. Indicatorul se consideră optim dacă are valoarea între 30-45%.

$$\textbf{Lichiditatea imediată} = \frac{\text{Active patrimoniale lichidabile} + \text{Active patrimoniale nevalorificabile}}{\text{Obligații exigibile}} \times 100,$$

Reflectă posibilitățile agentului economic de a-și lichida imediat sau într-un termen scurt, de cel mult un an, obligațiile exigibile. Indicatorul este apreciat ca optim dacă este peste 100%.

$$\textbf{Rata profitului net} = \frac{\text{Profitul net}}{\text{Total venituri}} \times 100,$$

arată gradul de acoperire din veniturile totale obținute a cheltuielilor totale efectuate și realizarea de profit. Indicatorul optim este de cel puțin 15%.

Scanned with OKEN Scanner

Profitabilitatea acțiunilor =

$$= \frac{\text{Dividende de repartizat} + \text{Fondul de dezvoltare constituit}}{\text{Capital social varsat}} \times 100,$$

reflectă profitul net ce revine unui agent economic pentru dezvoltare și dividende în raport cu capitalul social vărsat.

Pe baza analizei tutoror indicatorilor menționați, agentul economic este clasificat în una din cele cinci categorii, funcție de gradul de bonitate (A-Standard; B-În observație; C-Sub standard; D-Îndoielnică; E-Pierdere). În funcție de această încadrare și de alte elemente se decide acordarea sau neacordarea de credite.

Compartimentele financiare din întreprinderi, în cadrul cărora se derulează informațiile financiare și conducerile acestora trebuie să fie informate complet și la timp spre a lua decizii corespunzătoare și oportune.

Informațiile financiare se culeg din diferite documente de previziune și execuție (bilanț contabil, contul de profit și pierdere, balanțe, bugete etc.).

Informațiile financiare primare, indicatorii parțiali și sintetici stau la baza fundamentării deciziilor financiare.

Economia concurențială impune ca resursele materiale, umane și financiare să fie alocate și folosite rațional, astfel că pregătirea și realizarea deciziillor în acest scop prezintă o importanță deosebită.

Decizia financiară, asemănător celorlalte tipuri de decizii din unitatea economică (economice, tehnice, organizatorice), este rezultatul unui proces decizional complex, care cuprinde etapele de cunoaștere a realității financiare, sub forma fenomenului și acțiunilor financiare cerute de activitățile economice și sociale din întreprindere și din economie, precum și etapele de însușire a soluției optime, care va constitui conținutul deciziei și se va realiza în contextul procesului de execuție a programului economic și financiar al unității în cauză.[16]

---

[16] Bran P., ***Decizia financiară în unitatea economică, Editura Științifică și Enciclopedică,*** București, 1980, p.61.

Scanned with OKEN Scanner

Decizia financiară[17] poate fi definită ca fiind procesul rațional de alegere a unei linii de acțiune, pe baza analizei mai multor soluții, pentru asigurarea continuă cu fonduri a producției și consumarea lor eficientă, care să permită atât achitarea obligațiilor față de terți, cât și o rentabilitate în continuă creștere. Prin urmare, decizia financiară este o hotărâre care declanșează efecte directe asupra capitalului societății comerciale respective.

Etapele de fundamentare, emitere și execuție a deciziei financiare sunt:

- stabilirea obiectivelor financiare cuprinse în planul de dezvoltare economică, în perspectivă, al întreprinderii;
- analiza informațiilor financiare;
- adoptarea deciziei financiare;
- executarea deciziilor financiare.

În practica economico-financiară curentă se folosesc mai multe tipuri de decizii financiare, grupate în funcție de mai multe criterii.

Din punct de vedere al perioadei la care se referă și al complexității, deciziile financiare pot fi:

- **decizii financiare curente sau operative;**
- **decizii financiare strategice sau de perspectivă**

Deciile financiare **operative** sunt legate de activitatea curentă a întreprinderii și au un caracter iterativ, generat de continuitatea operațiilor și fenomenelor pe care le reglează. Asemenea decizii intră în competența cadrelor cu funcții de răspundere (șef compartiment financiar, de birou și economiști-specialiști financiari).

Caracteristic deciziilor curente de natură financiară este că sunt condiționate de spiritul de disciplină, de cunoașterea legislației financiare și de respectarea acesteia în orientarea oricărei acțiuni. Deciziile curente au o sferă foarte largă, vizând numeroase acțiuni, cum sunt: vărsarea la buget a unor impozite și taxe, contractarea și rambursarea de credite pe termen scurt, prelevarea unei părți din profit pentru formarea unor fonduri etc.

[17] Idem, pp.62-63.

Scanned with OKEN Scanner

Deciziile financiare **strategice sau de perspectivă** privesc evoluția viitoare a activității economico-financiare a întreprinderii și vizează acțiuni de proporții mai mari privind formarea și sporirea capitalului social, investiții etc. Aceste decizii sunt mai reduse ca număr, însă obiectivul fiecărei decizii strategice adoptate de agenții economici este, în ultimă instanță, financiar, întrucât orice orientare de viitor a activității are ca scop final acoperirea cheltuielilor din veniturile proprii, asigurarea unei rentabilități și eficiențe în continuă creștere, asigurarea lichidității și evitarea riscului.

Fundamentarea deciziilor financiare strategice are la bază cercetarea amplă a unei multitudini de informații financiare similare din țară și străinătate, la care trebuie să-și aducă aportul un număr mare de specialiști din toate compartimentele funcționale ale întreprinderii. Aceste decizii intră în competența organelor de conducere ale întreprinderii.

Din punct de vedere al competenței, deciziile pot fi:

- **decizii din inițiativă proprie;**
- **decizii prin aprobare.**

Deciziile din **inițiativă proprie** sunt luate de către conducătorii compartimentului financiar în cadrul competențelor ce le sunt atribuite și se aplică imediat ce au fost adoptate. Exemple de asemenea decizii financiare se pot da: analiza imobilizărilor anormale de fonduri și stabilirea măsurilor pentru reducerea lor, analiza stocurilor fără mișcare și de prisos și luarea măsurilor pentru lichidarea lor, elaborarea documentației pentru solicitarea de credite bancare, rambursarea creditelor, plata impozitelor și taxelor la buget etc.

Deciziile prin **aprobare** necesită aprobarea forului ierarhic superior, a organelor financiare și bancare sau a organelor puterii și cele ale administrației de stat. De exemplu: deciziile privind investițiile pentru regiile autonome și societățile comerciale cu capital integral de stat. La întreprinderile private și la societățile comerciale cu capital mixt este necesară aprobarea consiliului de administrație și a adunării generale a acționarilor.

După sfera de acțiune, deciziile financiare pot fi grupate astfel:

Scanned with OKEN Scanner

- **deciziile financiare generale**, a căror sferă de finalizare se extinde de la nivelul întregii economii naționale. În această grupă sunt cuprinse deciziile financiare adoptate de organele puterii și cele ale administrației publice (exemplu: Legea impozitului pe profit);

- **decizii financiare departamentale și locale** a căror sferă de finalizare se extinde numai la nivel de ramură, subramură sau unități administrativ-teritoriale;

- **decizii financiare adoptate la nivelul unui agent economic** care afectează numai formarea, utilizarea și controlul fondurilor acestuia.

Deciziile financiare mai importante se adoptă de către organele superioare de conducere ale întreprinderii, trustului, concernului etc. și mai ales cu ocazia fundamentării planului de investiții și de finanțare pe termen lung și a bugetelor, având caracter de **decizii de plan**.

În procesul de realizare a programelor se iau **decizii de execuție**.

Deciziile financiare care se aprobă și se aplică în întreprinderi trebuie să se integreze în ansamblul hotărârilor ce fac ca sistemul complex al întreprinderii să acționeze unitar și cu efecte maxime.

Pentru ca deciziile financiare să influențeze pozitiv derularea fenomenelor ce le implică, cei ce le redactează, le emit și le semnează trebuie să cunoască nemijlocit realitatea și să prevadă ce implicații vor declanșa hotărârile luate.

După adoptarea deciziilor se trece la aplicarea acestora în economia întreprinderii, antrenând compartimentele funcționale implicate. Orice decizie financiară trebuie să influențeze pozitiv derularea fenomenelor și proceselor economice, respectiv situația economică și financiară a întreprinderii.

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul 3

STRUCTURA FINANCIARĂ A ÎNTREPRINDERII

3.1 Concepte de bază privind capitalul, surplusul monetar și cererea de monedă

Din desfășurarea celor trei cicluri financiare ale întreprinderii (ciclul investiții- amortizare; ciclul de exploatare și ciclul operațiunilor financiare) rezultă o serie de active fizice și financiare, care împreună formează **capitalul economic** al acesteia. Mărimea acestui capital este dată de activul brut al bilanțului. Bunurile care formează activul brut participă la cicluri financiare diferite și se caracterizează prin natura (bun fizic și bun financiar) și durata lor de viață.

Fluxurile reale și cele financiare modifică volumul și compoziția capitalului economic. În **accepțiune financiară**, capitalul este suma de monedă adusă de asociați sau acționari, plus cea generată de activitatea proprie și imobilizată în capitalul economic deținut, putându-se dimensiona prin deducerea datoriilor din capitalul economic. În această accepțiune, capitalul financiar reprezintă de fapt fondurile proprii. Capitalul financiar poate fi schimbat la prețul pieței, preț dimensionat în funcție de cursul la bursă al acțiunilor. În acest caz, apare și conceptul de **capitalizare bursieră**, care reprezintă valoarea capitalului financiar ce corespunde cursului la bursă. Capitalizarea bursieră este egală cu numărul acțiunilor înmulțit cu prețul (cursul) la bursă al acțiunilor. Acestor concepte li se adaugă, din punct de vedere juridic și cea de **capital social**, care reprezintă contribuția în numerar și în natură a asociaților sau acționarilor la societatea respectivă. Mărimea părților din capitalul social deținut de acționari sau asociați dau dreptul

Scanned with OKEN Scanner

acestora de a-și exercita puterea și de a participa la repartizarea rezultatelor și la încasarea dividendelor.

Din derularea ciclurilor financiare se degajă un **surplus monetar**, care mărește suma de bani angajată inițial. Acest surplus rezultă din diferența dintre prețul de vânzare (mai mare) și costuri (mai mici), el putând fi folosit pentru autofinanțarea creșterii, achitarea impozitului către stat, plata de dividende, participarea salariaților la profit etc. Aceasta înseamnă că încasările din vânzarea produselor și serviciilor depășesc cheltuielile de producție. Totodată, trebuie menționat că amortizarea permite înregistrarea unui cost de producție care nu antrenează nici o cheltuială în cursul anumitor perioade de timp. Astfel, surplusul monetar poate proveni atât din diferența dintre prețul de vânzare și costul produselor și serviciilor, cât și din suma amortizării.

Deținerea în posesie și folosință de bunuri și active reclamă monedă cu mențiunea că volumul valoric al bunurilor determină **cererea de monedă**. Necesarul de finanțare sau de monedă este de regulă mai mic decât suma activului brut, deoarece în finanțarea acestuia din urmă intervine și creditul de furnizori, precum și o serie de resurse asimilate, legal atrase. Necesarul de finanțare va fi acoperit mai întâi din surplusul monetar acumulat, după care urmează sursele externe. Necesarul de finanțare externă reprezintă cererea de monedă a firmei față de terți, cerere care se concretizează în credite pe termen scurt, mediu și lung, precum și apelul la asociați sau acționari.

Din analiza fluxurilor și a ciclurilor financiare ce se derulează în cadrul întreprinderilor ies în evidență două probleme fundamentale și anume:

- necesitatea echilibrării ansamblului de fluxuri privind intrările și ieșirile de numerar (încasări și plăți);
- necesitatea obținerii unei rentabilități a fondurilor.

Situația de echilibru, care permite în orice moment întreprinderii să asigure plata datoriilor exigibile, reprezintă lichiditatea acesteia, de ea depinzând autonomia și chiar existența întreprinderii. Concomitent cu necesitatea

Scanned with OKEN Scanner

asigurării echilibrului financiar, orice decizie privind procurarea și utilizarea fondurilor trebuie să răspundă și criteriului de rentabilitate.[18]

3.2 Metode de formare a fondurilor întreprinderilor

Metodele principale de constituire a fondurilor întreprinderilor sunt:

- metoda aportului în bani și în natură;
- metoda autofinanțării;
- metoda creditării;
- metoda finanțării bugetare.

Metoda aportului în bani și în natură constă în angajarea de către proprietarii individuali, acționari sau asociați, a unor capitaluri în bani lichizi sau în bunuri, în scopul înființării sau dezvoltării întreprinderii. Această metodă este folosită atât la înființarea întreprinderii, cât și cu prilejul majorărilor de capital ce au loc pe parcursul evoluției sale ulterioare. Când întreprinderea este constituită sub formă de societate, aceasta va emite acțiuni pentru aportul adus de acționari. Prin această metodă se formează fondurile proprii.

Metoda autofinanțării dă naștere tot la fonduri proprii și se caracterizează prin reținerea de către întreprinderi a unei părți din rezultatele obținute din desfășurarea activității lor.

Folosirea cu o intensitate mai mare a acestei metode depinde, în special, de capacitatea întreprinderii de a produce profit cât mai mare. Prin urmare, metoda reclamă în prealabil obținerea de venituri pentru acoperirea cheltuielilor și realizarea unui profit îndestulător, din care o parte se reinvestește pentru sporirea activelor fixe și pentru finanțarea ciclurilor de

---

[18] Bistriceanu Gh. D., Adochiței Mihai, Negrea Emil, *Finanțele agenților economici*, E.D.P., R.A., București, 1995, p.84.

Scanned with OKEN Scanner

exploatare. Tot ca sursă a autofinanțării se folosește și o parte a surplusului monetar care apare sub forma amortismentului, determinat de uzura activelor fixe în care se află imobilizată o parte din capitalul social al întreprinderii. Deși este o metodă de bază în constituirea fondurilor, în condițiile unei dezvoltări de proporții mai mari a întreprinderii nu este suficientă, astfel că se poate împleti cu celelalte metode.

Autofinanțarea poate fi **imediată** și **amânată, de menținere** și **netă** (expansiune), ultimele două constituind autofinanțarea totală.[19]

În literatura și în practica financiară a unor țări occidentale, autofinanțarea totală (de menținere și netă) la care se adaugă partea din profit destinată plății dividendelor (remunerarea acționarilor sau asociaților) poartă denumirea de **cash-flow**. În aceste țări se calculează o **rată financiară a cash-flow-ului** ca raport între acesta și cifra de afaceri. Această rată permite să se aprecieze în ce măsură vânzările degajă sume destinate menținerii potențialului economico-financiar al întreprinderii, îmbogățirii și remunerării asociaților. Cu cât această rată este mai ridicată cu atât capacitatea de autofinanțare este mai mare. Cash-flow-ul,[20] în această accepțiune, este denumit și **marjă brută de autofinanțare** și cuprinde profitul net, amortizarea și unele rezerve, astfel că se poate spune că acesta reprezintă totalul fondurilor disponibile pentru a fi reinvestite.

Autofinanțarea este cea mai răspândită metodă de finanțare a activității agenților economici datorită avantajelor pe care le crează atât pentru acționari, cât și pentru agenții economici ca persoane juridice și anume:

- creșterea cointeresării agenților economici în obținerea de rezultate financiare superioare, în descoperirea și mobilizarea rezervelor interne, în folosirea rațională a resurselor, în stabilirea celei mai eficiente structuri de producție și de fonduri;

---

[19] Bistriceanu Gh.D., Adochiței M., Negrea E., ***Finanțele agenților economici***, E.D.P.,R.A., București, 1995, p.84.

[20] **Cash-flow-ul**, este utilizat în mod curent pentru a defini fluxurile de fonduri (intrări-ieșiri).

Scanned with OKEN Scanner

- subordonarea dezvoltării întreprinderii rezultatelor activității proprii;
- sporirea interesului întreprinderii pentru autodezvoltare;
- constituie un mijloc sigur de acoperire financiară a necesităților, având în vedere faptul că întreprinderea poate întâmpina greutăți în anumite situații conjuncturale în obținerea de capitaluri de pe piața financiară și monetară;
- asigură independența și autonomia financiară a întreprinderii.

Deși autofinanțarea este o politică financiară sănătoasă și de dorit, nu este oportun să se exagereze în această direcție pentru ca întreprinderea să nu fie ruptă de piața financiară și pentru o mobilitate mai mare a capitalului.[21] Acoperindu-și integral nevoile de creștere economică din surse interne, se scapă din vedere, uneori, costul capitalului propriu comparativ cu costul capitalului de împrumut, acreditându-se ideea înșelătoare că primul ar fi oarecum gratuit. Realitatea economică și financiară arată însă că, indiferent de proveniență, costul capitalurilor se egalizează, în multe cazuri costul capitalului propriu fiind chiar mai ridicat decât al celui împrumutat.

Orice politică de autofinanțare trebuie analizată în funcție de rentabilitatea pe care o degajă profitul reinvestit. Dacă rentabilitatea noilor proiecte acoperite prin autofinanțare este egală cu rentabilitatea reclamată de acționari, politica de autofinanțare este neutră pentru întreprindere. Numai în ipoteza în care rentabilitatea investirilor acoperite prin autofinanțare este mai mare decât remunerația cerută de acționari, autofinanțarea are un efect pozitiv pentru întreprindere, în sensul că sporește valoarea financiară a acesteia. Ca urmare, autofinanțarea contribuie la creșterea mijloacelor financiare ale întreprinderii dar nu permite creșterea profitului decât dacă sporește rata rentabilității noilor proiecte peste pretențiile de remunerație ale acționarilor.

---

[21] Toma Mihai, ***Finanțe și gestiune financiară***, E.D.P., R.A., București, 1994, p.65.

Scanned with OKEN Scanner

Nu se poate determina un optim general al politicii de autofinanțare datorită mobilității costului surselor de capital. Pe plan mondial, până în deceniul al 6-lea, o bună structură financiară se caracteriza printr-un nivel scăzut al îndatorării, punându-se accentul pe autofinanțare și alte resurse proprii, respectiv pe autonomia financiară a întreprinderilor. În deceniul al 7-lea, o bună structură financiară se caracteriza printr-un nivel *normal* al îndatorării, adică nu excesiv comparativ cu capitalul propriu, dar punându-se accentul pe efectul pozitiv de îndatorare. În anii '80 o bună structură financiară se caracteriza prin diminuarea progresivă a îndatorării, creșterea autonomiei financiare și creșterea rentabilității pe această bază.

Creditarea este metoda prin care se formează fondurile împrumutate. Aceste fonduri au caracter rambursabil și sunt purtătoare de dobânzi, cu precizarea că dobânzile măresc cheltuielile și reduc profitul. Debitorul, pentru a obține rezultate financiare bune, va trebui să sporească rulajul fondurilor, să reducă timpul pentru care solicită împrumutul și volumul acestuia. Totodată, fondurile împrumutate atrag după sine și alte restricții, între care și dependența față de creditori.

Creditorii sunt foarte diverși (bănci, instituții financiare specializate, populație, întreprinderi etc.) și impun uneori condiții de utilizare a resurselor împrumutate controlând activitatea economico-financiară a debitorilor pentru a-și asigura rambursarea sumelor împrumutate. Un rol important în procurarea fondurilor împrumutate în economia de piață îl au **obligațiunile** a căror emitere reclamă anumite proceduri și mecanisme financiare.

În economia concurențială sunt extrem de rare cazurile în care o întreprindere nu apelează la credite, astfel că problema care se pune este în ce proporție trebuie să se găsească acestea față de fondurile proprii, spre a nu se limita autonomia și a nu afecta profitul într-o măsură prea mare.

Finanțarea bugetară este utilizată mai rar și mai ales în cazul întreprinderilor de stat (regii autonome, societăți comerciale cu capital integral sau majoritar de stat).

Scanned with OKEN Scanner

Această metodă se folosește, în special, la înființarea întreprinderilor de stat, prilej cu care sunt înzestrate de către stat cu active fixe și circulante, dar și pe parcursul activității când se nasc unele nevoi ce nu pot fi acoperite din resurse proprii și credite. De subvenții de la bugetul public național pot beneficia și alte unități decât cele de stat, dar într-o măsură mai redusă și numai în situații prevăzute de cadrul legislativ. În ipoteza aplicării unui sistem prea larg de finanțare de la bugetul statului a nevoilor unor întreprinderi proprietate publică scade interesul acestora pentru obținerea de rezultate financiare proprii favorabile, crescând, concomitent, dependența lor față de organele statale.

Intervenția statului în economie prin alocații, subvenții și alte pârghii financiare urmărește stimularea producției în perioada de criză, împiedicarea creșterii prețurilor, menținerea puterii de cumpărare a monedei în cazuri de inflație, în vederea unei mai bune distribuiri a produsului intern net.

Folosirea cu mai mare intensitate a unei metode sau a alteia și îmbinarea lor optimă reprezintă o problemă de politică financiară a întreprinderii și a statului, politică ce trebuie să aibă în vedere condițiile concrete de organizare, funcționare și dezvoltare a întreprinderii și întregii economii, de avantajele și dezavantajele pe care le au aceste metode și de nevoia de fonduri, de necesitatea asigurării capitalurilor la momentul oportun, de gradul de eficiență în utilizarea fondurilor, de cointeresarea întreprinderilor în obținerea de rezultate financiare pozitive superioare, de creșterea răspunderii și întărirea gestiunii și autonomiei financiare.

3.3 Capitalurile proprii și capitalurile împrumutate

Capitalurile întreprinderii formate prin utilizarea metodelor enunțate mai sus pot fi:

A. capitaluri proprii (fonduri proprii);

Scanned with OKEN Scanner

B. capitaluri împrumutate (credite).

Capitalurile proprii împreună cu cele împrumutate pe termen mediu și lung formează **capitalurile permanente**.

A. Capitalurile proprii se formează din contribuții externe și contribuții interne. Contribuțiile externe cuprind aportul proprietarilor și eventual unele aporturi ale statului, ale altor colectivități și organisme specializate, iar cele interne sunt resurse ce se degajă, în principal, din capacitatea de autofinanțare.

a. **Contribuțiile externe** provin în proporția cea mai mare de la proprietari. Orice întreprindere, individuală sau societate, pentru a fi înființată trebuie - conform legislației în vigoare - să dispună de un capital inițial. Proprietarul sau proprietarii trebuie să angajeze un minim de aport, care constituie capitalul social.

Fiecare asociat primește, în schimbul aportului său, un număr de părți sau acțiuni, care reprezintă dreptul său asupra capitalului întreprinderii.

Acțiunea este un titlu de participare care conferă posesorului ei calitatea de asociat, dându-i dreptul la o parte proporțională din profitul distribuit de societate sub formă de dividende și la luarea deciziilor importante în cadrul adunării generale a acționarilor prin votul exprimat. Se poate spune, de asemenea, că acțiunea este un titlu de coproprietate.

Acționarul primește dividende pentru capitalul investit, după ce din profit s-au efectuat scăzămintele pentru plata impozitului, constituirea rezervelor legale și după ce s-a hotărât partea din profitul net care se reinvestește.

În ipoteza lichidării societății, acționarul primește sumele cu care a participat la formarea capitalului, după achitarea datoriilor către ceilalți creditori.

În cazul acționarilor la societățile mari, care sunt cotate la bursă, se poate intra în posesia capitalului subscris prin vânzarea acțiunilor deținute la bursă. Bursa oferă prilejul confruntării cererii cu oferta de acțiuni, fiind o piață de titluri. Valorile la care se schimbă acțiunile

Scanned with OKEN Scanner

depind de cerere și ofertă, conform unor estimări subiective, de către piață a valorii întreprinderii.

Cursul schimburilor poate fluctua peste sau sub valoarea nominală, în funcție de rezultatele economico-financiare ale întreprinderii, rezultate ce se cunosc din bilanțuri și din conturile de *Profit și pierderi* date publicității. Prin urmare acțiunile nu aduc în principiu venituri certe.

În practica financiară se cunosc, în unele țări, două tipuri de acțiuni: **acțiuni comune** și **acțiuni preferate**.

Acțiunile comune sunt cele care asigură o asociere deplină fără nici o rezervă la câștigurile și valorile societății. Dividendele depind de realizările din anul fiscal. Aceste acțiuni sunt deținute de proprietarii reali ai societății, care controlează conducerea acesteia, au drept de vot și își asumă riscul în caz de pierderi, de lichidare și care beneficiază de rezultatele succesului întreprinderii. Posesorilor de acțiuni comune nu li se garantează dividende, acestea fiind atribuite numai dacă se va realiza profit.

Acțiunile preferate sunt cele care în locul dreptului la vot, conferă o serie de privilegii cum sunt: stabilirea nivelului dividendelor în momentul emiterii acțiunilor, convertirea acțiunilor preferate în acțiuni comune, răscumpărarea de către societate a acestor acțiuni și prioritate la rambursarea capitalului în caz de dizolvare a societății.

Acțiunile de toate tipurile pot fi **la purtător** și **nominative**, cu precizarea că primele pot circula fără nici o restricție în timp ce a doua categorie, care au înscrise pe ele numele proprietarului, nu pot fi transmise decât prin transfer consemnat în registrul societății.

Pe parcursul activității, cu prilejul sporirii capitalului, societatea poate emite acțiuni noi care oferă aceleași drepturi pentru deținători ca și cele vechi. Vechii acționari au un drept preferențial de a subscrie la creșterea capitalului. Capitalul suplimentar este egal cu numărul acțiunilor înmulțit cu prețul de emisie. Prețul de emisie este, de regulă, mai mic decât cursul acțiunii la bursă pentru a se asigura subscrierea. În ipoteza în care prețul de emisie ar fi superior cursului la bursă, nimeni

Scanned with OKEN Scanner

nu ar avea interesul să subscrie capital în acțiuni, întrucât poate să le cumpere de pe piață la un preț inferior.

Asociații pot aduce ca aporturi nu numai banii lichizi ci și bunuri. Aporturile în natură pot fi terenuri, clădiri, brevete, materiale, creanțe etc., care se evaluează și împreună cu aportul în numerar formează capitalul subscris de asociați.

Capitalurile proprii mai pot proveni și din **contribuțiile statului, ale unor colectivități publice și organisme specializate**, care fac parte tot din categoria contribuțiilor externe.

Statul și unele colectivități publice pot acorda societăților, în anumite situații, prime sau subvenții nerambursabile. Subvențiile pot fi pentru active fixe și/sau pentru active de exploatare, cu precizarea că subvențiile pentru active fixe se înscriu în bilanț, iar cele pentru active de exploatare se înregistrează în contul de rezultate, reprezentând niște încasări.

Unele instituții sau organisme financiare specializate pot acorda fonduri proprii cu titlu temporar sau permanent. Concret, poate fi vorba de o participare care urmărește o rentabilitate ridicată sau de o operațiune ce are ca scop sprijinirea unor întreprinderi aflate în dificultate. Băncile de afaceri sau altele pot participa cu fonduri proprii pentru dezvoltarea întreprinderii. Obiectivul acestor participări este ca întreprinderea să înregistreze o dezvoltare permanentă și o rentabilitate în creștere, astfel încât la sfârșitul unei perioade rezonabile să poată fi introdusă la bursă, deci ca banca să se poată retrage din investiție.

b. **Contribuțiile interne** se formează din resursele ce se degajă din propria activitate pe care o desfășoară întreprinderea, adică se înfăptuiește autofinanțarea care asigură independență și autonomie financiară.

Pentru desfășurarea activității întreprinderea efectuează o serie de cheltuieli și obține venituri din vânzarea produselor, executarea de lucrări și prestarea de servicii, precum și venituri financiare (din titluri, dobânzi etc.) și venituri excepționale (cedări de imobilizări, subvenții etc.). Cheltuielile cuprind: cheltuieli directe (materii prime, materiale, salarii etc.), cheltuieli indirecte, cheltuieli generale și pierderi excep-

Scanned with OKEN Scanner

ționale. Diferența dintre venituri și cheltuieli (exclusiv amortizarea) se repartizează astfel:

- pentru plata impozitului pe profit, adică partea ce se atribuie statului;
- pentru plata dividendelor, respectiv partea atribuită asociațiilor și acționarilor;
- pentru plata participărilor la profit, adică partea atribuită salariaților;
- pentru formarea fondului de amortizare, a provizioanelor sau rezervelor, adică partea cuvenită întreprinderii. Tot aici se încadrează și partea din profit destinată reinvestirii. Sumele cuvenite întreprinderii și păstrate de către aceasta în conturi la bănci formează **autofinanțarea totală** (globală sau brută), care este **autofinanțarea de menținere** și **autofinanțarea netă** (de creștere).

Autofinanțarea de menținere se referă la cheltuielile din resursele proprii ale întreprinderii destinate păstrării nivelului atins de patrimoniu. Sursele de finanțare în acest caz se referă la amortizările normale (ce corespund pierderii reale din valoarea imobilizărilor) și unele provizioane, cum ar fi cele pentru creșterea de prețuri etc.

Autofinanțarea netă reprezintă partea din autofinanțarea brută din care se formează resursele proprii ale întreprinderii, peste necesarul cerut de refacerea capitalurilor investite, având ca efect o îmbogățire, o creștere a patrimoniului. Autofinanțarea netă se constituie, în principal, din profitul aflat în rezervă, respectiv din profitul care rămâne după plata impozitului pe profit și remunerarea asociaților sau acționarilor, precum și participarea angajaților la profit. De asemenea, o sursă a acestui tip de autofinanțare este și partea din fondul de amortizare care depășește deprecierea reală a elementelor de imobilizări.

În evoluția societăților comerciale apar frecvent **nevoi suplimentare de capital** determinate de dezvoltarea acestora (investiții și modernizări), de necesitatea reconstituirii fondurilor proprii generată de acoperirea unor pierderi, de insuficiența capitalurilor proprii (ca garanție pentru obligațiile pe care le au acestea față de terți) etc. În aseme-

Scanned with OKEN Scanner

nea situații, întreprinderea poate solicita de la acționarii săi, precum și de la alte persoane fizice sau juridice, noi contribuții (aporturi) ceea ce dă naștere la o majorare de capital. Pentru a consimte la acest efort întreprinderea acordă unele **drepturi de subscripție și atribuire** vechilor acționari sau asociați.

Majorarea de capital poate îmbrăca forme diferite și anume:

- aporturi noi în numerar și în natură;
- încorporarea de rezerve;
- convertirea creanțelor;
- fuziune și absorbție.

Majorarea de capital prin emiterea de noi acțiuni se poate realiza concomitent cu cea de încorporare a rezervelor.

Analizând formele de creștere a capitalului unei întreprinderi rezultă că numai majorarea capitalului în numerar este o operațiune de finanțare directă, întrucât aduce întreprinderii noi lichidități. Aportul în natură, precum și majorarea ce rezultă din fuziune sau obsorbție sunt operațiuni indirecte de finanțare. Nici convertirea creanțelor nu reprezintă o operațiune directă de finanțare, având ca efect modificarea structurii financiare a întreprinderii și transformarea unei datorii în capital neexigibil și nu crearea de noi lichidități.

Majorările de capital prin operațiuni noi în numerar se pot realiza prin două soluții de tehnică financiară:[22]

- aport de numerar numai de la acționarii vechi, caz în care se procedează la o majorare a valorii nominale a acțiunilor deja existente. Această soluție este greu de aplicat deoarece nu toți acționarii consimt să-și aducă aportul la majorarea de capital;
- emiterea de noi acțiuni la care să poată subscrie atât vechii acționari cât și alții noi. Această soluție este mai des practicată, impunând fixarea prețului de emisie, ocrotirea acționarilor vechi, plasarea acțiunilor etc.

---

[22] Bistriceanu Gh.D., Adochiței M. Negrea E. ***Finanțele agenților economici***, E.D.P., R.A., București,1995, p.101.

Scanned with OKEN Scanner

Emiterea de acțiuni noi determină diluarea capitalului pe acționar, a profitului pe acțiune și diluarea puterii exercitate de acționari.

Emiterea de noi acțiuni atrage noi asociați sau acționari, cu care cei vechi urmează să-și împartă profitul și puterea, motiv pentru care întreprinderile ezită să folosească această cale. Acțiunile dau o serie de drepturi acționarilor, între care și cel preferențial de subscriere, întrucât împreună cu fondatorii societății au susținut eforturile acesteia, au suportat eventualele pierderi anterioare etc. În perioada exercițiilor anterioare, societatea și-a constituit și o serie de rezerve, la care noii acționari nu și-au adus contribuția, astfel că apare un argument în plus pentru asigurarea dreptului preferențial acționarului vechi.

Dreptul preferențial pentru vechii acționari se atribuie prin hotărârea adunării generale a acționarilor, care poate decide să nu-l acorde, în ipoteza în care prețul de emisie cerut pentru noile acțiuni depășește mult valoarea nominală a acestora. Dreptul preferențial de subscriere la noile acțiuni se prezintă sub forma unui cupon sau bon pe care se înscrie *drept de subscriere*.

În ipoteza în care vechii acționari nu-și exercită dreptul de subscriere, ei pot să le vândă. Acestea fac obiectul unor cotații la bursă, iar cursul lor depinde de raportul dintre cerere și ofertă.

Diluarea profitului pe acțiune apare în situația în care acesta nu crește proporțional cu numărul de titluri emise.

Diluarea puterii are loc în condițiile în care acționarii vechi nu pot cumpăra noi acțiuni, ceea ce echivalează cu diminuarea controlului asupra societății.

Majorarea de capital prin încorporarea rezervelor este o operațiune fără fluxuri financiare, neaducând resurse financiare noi. În momentul înființării societății, capitalul social este egal cu produsul dintre valoarea nominală a unei acțiuni și numărul acestora. În timpul derulării activității din profitul realizat se creează o serie de rezerve. Când aceste rezerve devin importante, întreprinderea procedează la încorporarea lor

Scanned with OKEN Scanner

în capitalul social, astfel fie că emite noi acțiuni care se împart gratuit acționarilor vechi, fie că sporește valoarea nominală a acțiunilor.

Capitalul întreprinderii poate fi și diminuat, situație ce se produce atunci când aportul acționarilor se diminuează prin răscumpărarea acțiunilor sau prin scăderea pierderilor din capitalul social. Operațiunea de reducere a capitalului prin scăderea pierderilor poartă denumirea, în literatura și practica financiară occidentală, de **asanare financiară**.

Capitalul social poate fi amortizat ca efect al răscumpărării acțiunilor, cu mențiunea că sumele ce se restituie se suportă din rezerve.

Mai pot apare situații de majorări de capital în numerar, atunci când acționarii varsă o sumă mai mare decât valoarea nominală a acțiunii, astfel că apare un excedent denumit **primă de emisiune**. Această primă este destinată acoperirii cheltuielilor de emisiune și determină o limitare a numărului de acțiuni lansate pe piață. De asemenea, **în ipoteza unei fuziuni**, valoarea nominală a acțiunilor ce se remit acționarilor societății absorbite poate fi mai mare decât valoarea reală a contribuțiilor, diferența reprezentând **prima de fuziune**.

B. **Capitalurile împrumutate** se grupează, din punctul de vedere al termenelor de acordare sau utilizare, în trei categorii:

a. împrumuturi pe termen lung;

b. împrumuturi pe termen mediu;

c. împrumuturi pe termen scurt.

O altă clasificare a capitalurilor împrumutate vizează destinația în utilizare a acestora și anume:

- capitaluri de împrumut ce au rolul de a finanța activele fixe;
- capitaluri de împrumut ce au rolul de a finanța activele circulante.

Împrumuturile pe termen lung sunt cele care se acordă și utilizează pe o durată mai mare de 5 ani, cele pe termen mediu de la 1-5 ani, iar împrumuturile pe termen scurt au o durată de până la un an. Din primele două categorii de împrumuturi se finanțează cu deosebire activele fixe, motiv pentru care împreună cu capitalurile proprii formează

Scanned with OKEN Scanner

capitalurile permanente, iar cele din a treia categorie finanțează activele circulante, respectiv necesitățile ciclului de exploatare.

a. Capitalurile împrumutate pe termen lung

Împrumuturile pe termen lung sunt de o mare varietate atât în privința naturii cât și a obiectivului lor. Întreprinderile mari introduse la bursă pot face apel la economiile publice prin diverse feluri de împrumuturi pe termen lung pe bază de titluri. Finanțarea pe termen lung mai poate fi asigurată și de către organisme publice specializate, finanțare ce are o pondere ridicată în diferite țări, precum și de către stat și bănci.

Împrumuturile pe termen lung se pot grupa, în funcție de proveniență sau originea celor care le acordă, în următoarele categorii:

- împrumuturi obligatare;
- împrumuturi de la organismele publice specializate sau de la stat;
- împrumuturi de la bănci

Împrumuturile obligatare

Nevoile de capital pe termen lung ale unei societăți comerciale se pot satisface atât pe calea emiterii de acțiuni, cât și **prin emiterea de obligațiuni**. Emisiunea de obligațiuni asigură fonduri împrumutate, generând totodată cheltuieli pentru plata dobânzilor și rambursarea împrumuturilor. Cheltuielile se vor acoperi din rezultatele financiare pozitive obținute prin utilizarea eficientă a sumelor obținute prin vânzarea obligațiunilor.

Împrumuturile obligatare sunt o formă deosebită a creditului pe termen lung, caracterizându-se prin emisiunea în public de obligațiuni (titluri negociabile). Valoarea fiecărei obligațiuni reprezintă o parte a datoriei contractate de întreprinderi. Această formă de procurare a resurselor de finanțare pe termen lung este mai des folosită decât emiterea de acțiuni, deoarece nu modifică raportul de forțe în adunarea generală și nu determină diluarea bogăției și a dividendelor acționarilor sau asociaților.

Obligațiunea se caracterizează prin următoarele elemente:

Scanned with OKEN Scanner

- valoarea ei nominală, care servește drept bază de calcul a dobânzii;
- o rată de dobândă, care aplicată la valoarea nominală dă suma cuponului, adică a dobânzilor ce se vor plăti anual;
- prețul de emisiune, care poate fi mai mic decât valoarea nominală (diferența fiind numită primă de emisiune);
- prețul de rambursare, care poate fi mai mare decât valoarea nominală (diferența fiind prima de rambursare).

Având în vedere aceste elemente, întreprinderea se poate găsi în situația de a primi o sumă mai mică decât cea pentru care se plătește o dobândă și de a rambursa o sumă mai mare decât valoarea nominală. Rata dobânzii reale este mai mare decât cea calculată la valoarea nominală. Termenul împrumutului este stabilit prin contract, dar durata de viață a fiecărei obligațiuni nu este precizată, întrucât rambursarea se poate face, atunci când se prevede o astfel de modalitate, prin tragere la sorți. Rambursarea se efectuează, de cele mai multe ori, prin anuități constante. Obligațiunile emise de întreprinderile cotate la bursă se negociază tot la bursă.

Societatea emitentă poate să răscumpere obligațiunile la bursă, la un anumit preț ce poate fi inferior valorii de rambursare, diminuându-și datoria înainte de scadența împrumutului.

Garanția împrumutului obligatar este dată de un angajament al societății emitente. În practica financiară există diverse forme de împrumuturi pe bază de obligațiuni, cărora le sunt proprii modalități specifice.

Spre deosebire de acționari, care sunt coproprietari, deținătorii de obligațiuni nu posedă decât un drept de creanță asupra întreprinderii.

Succesul unui împrumut pe bază de obligațiuni depinde de o serie de factori și anume:

- conjunctura economico-financiară generală;
- randamentul și durata împrumutului;
- prestigiul (notorietatea) întreprinderii.

Prestigiul întreprinderii este legat, în special, de dimensiunea și eficiența activității firmei. Posesorii de economii sunt dispuși să investească

Scanned with OKEN Scanner

în întreprinderi mari și eficiente, deoarece întâmpină mai puține riscuri. Motivului de securitate i se adaugă și cel de lichiditate, deoarece posesorii de economii preferă să-și investească banii disponibili în titluri negociabile la bursă, avantaj care nu este oferit de întreprinderile mici, care, de regulă, nu sunt cotate la bursă. Întreprinderile mici și mijlocii care au nevoie de împrumuturi pe termen lung, pot să și le procure de la bănci sau organisme specializate, ele neputând recurge la împrumuturi obligatare.

Particularitățile împrumutului obligatar constă în aceea că întreprinderea face apel la economia publică, astfel că primește finanțare de la un ansamblu de persoane fizice și juridice și nu de la o instituție financiară anume. Datoria întreprinderii se materializează în totalitatea obligațiunilor emise și cumpărate. Dacă posesorul obligațiunii dorește să-și recapete banii investiți înainte de data prevăzută a rambursării, el poate să-și vândă titlul la bursă, de regulă, la un preț inferior valorii nominale.

Obligațiunile nu conferă posesorului nici o putere de decizie în întreprindere și nu-i permite acestuia să beneficieze de creșterea societății, așa cum se petrec lucrurile în cazul asociaților sau acționarilor.

Un împrumut obligatar se mai caracterizează prin valoarea sa de emisiune, plata dobânzii, graficul de amortizare sau rambursare și prețul de rambursare.

Pentru fiecare obligațiune deținută, posesorul încasează un venit anual, prilej cu care i se detașează din aceasta un cupon care dă dreptul la plata dobânzii. Împrumutul este amortizat conform graficului calendaristic înscris în obligațiune. Un avantaj pentru posesorul de obligațiuni constă în faptul că rambursarea împrumutului se efectuează la valoarea nominală sau la un preț mai mare.

În practica financiară a țărilor cu economie concurențială se utilizează mai multe tipuri de obligațiuni și anume:

- obligațiuni simple sau clasice;
- obligațiuni indexate;
- obligațiuni participative;
- obligațiuni convertibile în acțiuni.

Scanned with OKEN Scanner

Pe lângă acestea se mai practică **împrumuturile obligatare grupate sau colective și Euro-obligațiunile.**

Obligațiunile simple sau clasice.

Atunci când se lansează un împrumut pe bază de obligațiuni, întreprinderea emitentă remite fiecărui împrumutător un număr de titluri (obligațiuni) în schimbul sumelor care-i sunt împrumutate. Obligațiunile se emit pe termen lung. Valoarea nominală a obligațiunii este, de regulă, la nivelul prețului de emisiune.

Obligațiunile indexate sau cu venit variabil.

Aceste obligațiuni permit subscriitorilor de a se apăra contra efectelor creșterii prețurilor prin menținerea puterii de cumpărare a obligațiunilor, întrucât se prevede ca valoarea lor-și uneori dobânda și prima de rambursare-vor varia în funcție de un indice monetar sau nemonetar și în limitele unui plafon. Corespunzător, emitentul își asumă riscul unei creșteri de prețuri, compensația fiind suportată de către întreprindere, adică de acționari.

Obligațiunile participative reprezintă o variantă a obligațiunilor indexate, o îmbinare între acțiuni și obligațiuni clasice. Astfel de titluri comportă o dobândă fixă, care se majorează cu o dobândă suplimentară în funcție de rezultatele financiare ale întreprinderii și o primă de rambursare minimă. Pentru emitent avantajul acestui tip de obligațiuni constă în faptul că remunerația acordată nu crește decât în măsura în care rezultatele financiare îi permit.

Obligațiunile convertibile în acțiuni

Aceste obligațiuni se caracterizează prin dreptul pe care îl dau posesorilor de a-și transforma creanțele după amortizare, în acțiuni, ceea ce se poate realiza în cadrul unei anumite perioade.

Scanned with OKEN Scanner

Posesorii de obligațiuni convertibile în acțiuni sunt avantajați prin aceea că au garanția rambursării minime (valoarea nominală) însoțită de posibilitatea de a realiza un important câștig, deoarece valoarea reală a acestor obligațiuni urmează îndeaproape valoarea acțiunilor și poate atinge niveluri mult mai mari decât cea nominală.

Obligațiunile convertibile sunt preferabile celor clasice sau simple deoarece oferă șansa să se beneficieze de creșterea economică a întreprinderii. Ele sunt preferabile și acțiunilor întrucât oferă siguranța împotriva scăderii cursului acestora, iar în ipoteza că nu este convertită rămâne o obligațiune simplă aducătoare de cupoane anuale constante.

Emitentul de obligațiuni convertibile poate efectua operațiuni de emitere la o dobândă mai mică decât a unei obligațiuni clasice tocmai pentru clauza de convertibilitate, care asigură un venit superior față de cupoane.

Pentru întreprindere, emisiunea de obligațiuni convertibile constituie o majorare amânată de capital.

Împrumuturi obligatare grupate sau colective

Asemenea împrumuturi se acordă de anumite instituții financiare create special în folosul unui grup de întreprinderi. Instituțiile financiare permit, mai ales, întreprinderilor mici să penetreze pe piața financiară și să obțină condiții de împrumut favorabile (perioade mari de utilizare a împrumuturilor, rate mici de rambursare etc.).

Euro-obligațiunile

Creditele internaționale iau în mare măsură forma euro-obligațiunilor, adică a titlurilor plasate în afara țării în devize străine. La asemenea împrumuturi apelează, cu deosebire, societățile multinaționale. Ele nu diferă, în general, de împrumuturile realizate prin emiterea de obligațiuni simple, convertibile sau indexate. Plasarea euro-obligațiunilor se efectuează prin intermediul unor uniuni sau grupuri bancare internaționale. Emisiunea acestor titluri având caracter internațional nu

Scanned with OKEN Scanner

sunt legate de o anumită piață. Obligațiunile se pot cumpăra de către deținătorii de capitaluri disponibile care domiciliează în diferite țări.

În vederea echilibrării balanțelor de plăți externe, statele încurajează întreprinderile să se împrumute de pe aceste piețe.

Pe piața financiară a obligațiunilor, datorită incertitudinii și riscului pentru veniturile viitoare, au apărut o multitudine de tipuri de obligațiuni cu caracteristici diferite care au rolul de a micșora cât mai mult riscurile. Pe lângă obligațiunile amintite mai circulă și următoarele tipuri: obligațiuni cu fond de amortizare, obligațiuni asimilabile, obligațiuni cu cupon zero, obligațiuni perpetue, obligațiuni speciale cu cupon de reinvestire.

Obligațiunile asimilabile sunt emise de stat sau organisme guvernamentale și se caracterizează prin faptul că în termenul legal al împrumutului se pot emite alte obligațiuni, cu aceleași caracteristici ca cele precedente. Noile obligațiuni sunt asimilate cu primele, numai că termenul de scadență este prelungit.

Obligațiunile perpetue sau cu durată nedeterminată se emit de întreprinderi din sectorul public sau de bănci. Ele reprezintă plasamente sigure și bine remunerate astfel că investitorii nu sunt interesați în rambursarea obligațiunilor.

Obligațiunile speciale cu cupon de reinvestire permit deținătorilor să reinvestească cupoanele anuale în obligațiuni cu aceleași caracteristici ca și cele de origine. Posibitatea reinvestirii este privită ca o favoare sau o răsplată pentru vechii obligatari, care văd în societatea respectivă un foarte bun plasament.

Împrumuturile de la organismele publice specializate sau de la stat.

Din motive cum sunt cele referitoare la un acces mai greu pe piața financiară sau că sumele de care au nevoie întreprinderile nu justifică recurgerea directă la această piață, precum și din alte cauze, este necesar să se creeze instituții de împrumuturi destinate să lărgească sfera izvoarelor de formare a fondurilor. Datorită faptului că organismele specializate (băncile comerciale) acordă împrumuturi preponderent pe

Scanned with OKEN Scanner

termen mediu și scurt, statul a preluat în multe țări operațiunile de creditare pe termen lung înființând o serie de instituții financiare specializate.

Când statul este interesat să intervină direct în orientarea investițiilor diverșilor agenți economici, facilitează accesul acestora la surse obișnuite de capital sau împrumută din fondurile sale proprii dacă investițiile sunt de dorit pentru interesul general. Aceste investiții privesc creșterea economică în unele sectoare, creșterea productivității, pentru realizarea unor obiective în zone izolate mai puțin dezvoltate din punct de vedere economic etc.

Dacă împrumutul se realizează din fondurile publice statul poate crea facilități pentru împrumutați sub forma unor subvenții pentru echipamente speciale pentru locuri izolate și cu condiții grele, ușurarea fiscalității, îndemnizații de izolare etc. Dacă împrumutul se efectuează de la diverse organisme financiare specializate facilitățile oferite de stat se pot materializa în compensarea parțială a costului împrumutului, garantarea împrumuturilor efectuate de întreprinzători etc.

Facilitățile și caracteristicile menționate fac ca aceste împrumuturi să fie mai lejere, mai ușor de suportat decât împrumuturile bancare.

Instituțiile financiare specializate joacă un rol important de intermediari între piața financiară și întreprinderi. Acestea se împrumută de pe piața financiară și, la rândul lor, împrumută întreprinderile mici și mijlocii, dirijând resursele către diverse sectoare prioritare.

Instituțiile financiare sunt controlate de către stat pentru a se realiza obiectivele economice și sociale propuse. Ele acordă credite direct sau intervin prin credit pe termen mijlociu mobilizabil. Rata dobânzii este mai scăzută decât nivelul atins pe piața financiară, durata creditului mai lungă (10-15 ani), la care adăugându-se unele facilități fiscale ca exonerări sau reduceri și amânări de taxe sau impozite, rezultă un credit avantajos, un ajutor financiar indirect pentru favorizarea dezvoltării regionale sau îmbunătățirea structurii industriei etc.

Scanned with OKEN Scanner

În economia franceză funcționează următoarele organisme specializate, care îndeplinesc acest rol: Creditul Național, Creditul Agricol, Creditul Financiar, Casa Centrală a Creditului Hotelier, Comercial și Industrial etc.

Împrumuturile de la bănci

Băncile pot interveni, sub diverse forme, în acordarea de împrumuturi pe termen lung.

b. Împrumuturile pe termen mediu

Băncile acordă în mod obișnuit credite pentru investiții pe termen mijlociu și mai rar pe termen lung, acestea din urmă fiind caracteristice instituțiilor și organismelor financiare. Creditele bancare se acordă pe bază de garanții ferme prezentate de debitori. De fapt, toate condițiile creditului se negociază între bancă și debitor; rata dobînzii, termenul de rambursare, eventuala perioadă de grație, penalizări pentru nerespectarea clauzelor contractuale etc. Nivelul dobânzii la creditele bancare este mai ridicat decât cel utilizat de organismele financiare specializate.

În asigurarea echilibrului financiar, întreprinderile sunt interesate să coreleze termenul de rambursare a împrumuturilor cu durata amortizării unor elemente de imobilizări (active fixe). Ca urmare a presiunii progresului tehnic, unele elemente de active fixe cum sunt utilajele, mașinile-unelte, instalațiile etc. își pierd din ce în ce mai repede valoarea, astfel că se impune înlocuirea lor. Ritmul amortizării se cere să fie accelerat. Înlocuirea acestor active determină întreprinderea să contracteze credite pe durate mai reduse decât cele pe termen lung. Ca urmare, creditele pe termen mediu (mijlociu) au rolul de a acoperi nevoile financiare, care depășesc resursele proprii, determinate de procurarea unor elemente de imobilizări, acordându-se pe o perioadă de la 2 până la 7 ani, în funcție de durata normală de funcționare a mașinilor, utilajelor și instalațiilor respective.

Acest credit îndeplinește un rol important în finanțarea întreprinderilor industriale și comerciale, fiind destinat acoperirii cheltuielilor

Scanned with OKEN Scanner

de investiții în echipament de producție cu durate de funcționare relativ scurte, amenajări, construcții ușoare, cheltuieli pentru inovări, cercetări sau pentru operațiuni de export.

Creditele pe termen mijlociu mobilizabile se materializează în efecte financiare care se pot sconta la bancă sau resconta de către băncile comerciale la banca centrală. În contractul de credite încheiat cu banca se poate prevedea și o perioadă de grație de 1-2 ani ce se acordă debitorului.În această categorie de credite se încadrează și cele acordate pentru dezvoltarea exporturilor, mai ales de utilaje și echipamente sau pentru executarea de lucrări. Practic, creditele se acordă ca un credit-furnizor sau ca un credit-cumpărător.

Creditele pe termen mijlociu nemobilizabile au aceeași destinație ca și cele mobilizabile; banca nu mai primește nici un efect financiar din partea beneficiarului, în schimb dispune de o garanție a unei instituții financiare specializate. Durata creditului se poate extinde până la 7 ani, orice bancă comercială putând acorda credit pe baza unui contract încheiat cu debitorul.

Se poate asimila creditului pe termen mediu și creditul pe termen scurt prelungit, precum și **creditul leasing** sau de închiriere, denumit și **credit-bail**.

În acordarea și utilizarea creditelor pe termen mediu și lung trebuie respectate următoarele reguli financiare:

- îndatorarea nu trebuie să depășească fondurile proprii;
- durata minimă a împrumuturilor să nu fie mai mică decât cea a folosinței investițiilor.

Garanția acestor credite se bazează, în general, pe rentabilitatea viitoare a întreprinderilor.

Creditul pe termen scurt prelungit, asimilat creditelor pe termen mijlociu, se acordă pentru acoperirea financiară a necesităților de finanțare a ciclului de exploatare (active circulante). Asemenea credite se acordă pentru produsele cu ciclu lung de fabricație și de comercializare, care depășesc termenul de un an, în care se încadrează creditele

Scanned with OKEN Scanner

pe termen scurt. Creditul pe termen scurt prelungit se acordă pentru nevoi de fabricație, pentru vânzări la export și vânzări în rate etc.

Creditul leasing, sau credit - contract de închiriere, presupune operațiunea prin care o instituție financiară specializată cumpără , la cererea unei întreprinderi, echipamente pentru a le închiria acesteia în schimbul plății unei redevențe (anuități de plată) periodice. Ca urmare, întreprinderea care utilizează activele închiriate nu este și proprietarul lor, ea având doar dreptul de folosință pe o durată strict limitată convenită în contract. De regulă, acest termen coincide cu durata de amortizare a activelor fixe respective.

În contractul încheiat între instituția financiară specializată și întreprindere se stipulează, de cele mai multe ori, posibilitatea ca la sfârșitul închirierii beneficiarul să devină proprietarul, sau să cumpere la un preț avantajos mijloacele fixe respective.

Întreprinderile mici și mijlocii rentabile, nu pot folosi procedeele clasice de finanțare utilizate de marile firme, astfel că au posibilitatea să apeleze la această formă de credit pentru a se dezvolta și moderniza. Creditul de închiriere poate fi privit și ca un mijloc suplimentar de finanțare în scopul realizării programului de investiții, pentru care toate resursele financiare ale întreprinderii au fost utilizate.

Acest credit prezintă următoarele caracteristici:

- contractul se încheie pe o perioadă determinată, de regulă, până la amortizarea bunului;
- la expirarea contractului există posibilitatea înapoierii bunului către proprietar sau cumpărarea lui la valoarea reziduală, stabilită în contract, precum și posibilitatea reînnoirii contractului. Angajamentele de credit leasing sunt datorii pe tremen mijlociu sau lung.

Din punct de vedere contabil, debitorul nu are calitatea de proprietar, bunul neapărând în activul său bilanțier. În același timp însă, angajamentele creditului - contract figurează în categoria datoriilor extrabilanțiere. Plățile efectuate către proprietar sunt deductibile din baza de calcul a impozitului pe profit datorat statului - ceea ce face ca acest

Scanned with OKEN Scanner

credit să fie foarte avantajos. Plățile acoperă atât amortizarea împrumutului, cât și costul acestuia, adică remunerarea normală a capitalului adus de societatea de credit - bail.

Pe plan financiar, creditul leasing este o operațiune ce nu modifică structura financiară a întreprinderii și mai ales gradul de îndatorare, ci numai angajamentele de plată anuale. Capitalul propriu rămâne neangajat legal ceea ce crează întreprinderii posibilitatea unor împrumuturi bancare.

Acest credit permite accelerarea dezvoltării fără a pune în pericol autonomia financiară a întreprinderii. Pe plan fiscal, plățile făcute în contul chiriilor micșorează baza impozabilă.

Creditul - leasing afectează însă autofinanțarea viitoare ca urmare a obligațiilor periodice de plată, care au un nivel relativ ridicat cuprinzând chiria, comisionul de serviciu și cota de risc. În aceste condiții, beneficiarul acestui fel de credit trebuie să realizeze o rentabilitate cât mai mare.

c. Împrumuturile pe termen scurt

Aceste capitaluri se acordă pe o durată de până la un an și au rolul de a asigura finanțarea operațiunilor de exploatare, adică a necesarului de active circulante, după cum creditele pe termen mediu și lung au scopul de a finanța investițiile în active fixe.

În structura acestor credite intră: credite de furnizori, diferite creanțe și credite bancare, care se vor aborda la capitolul gestiunea activelor și pasivelor circulante.

Schematic, capitalurile întreprinderii au următoarea structură:

Scanned with OKEN Scanner

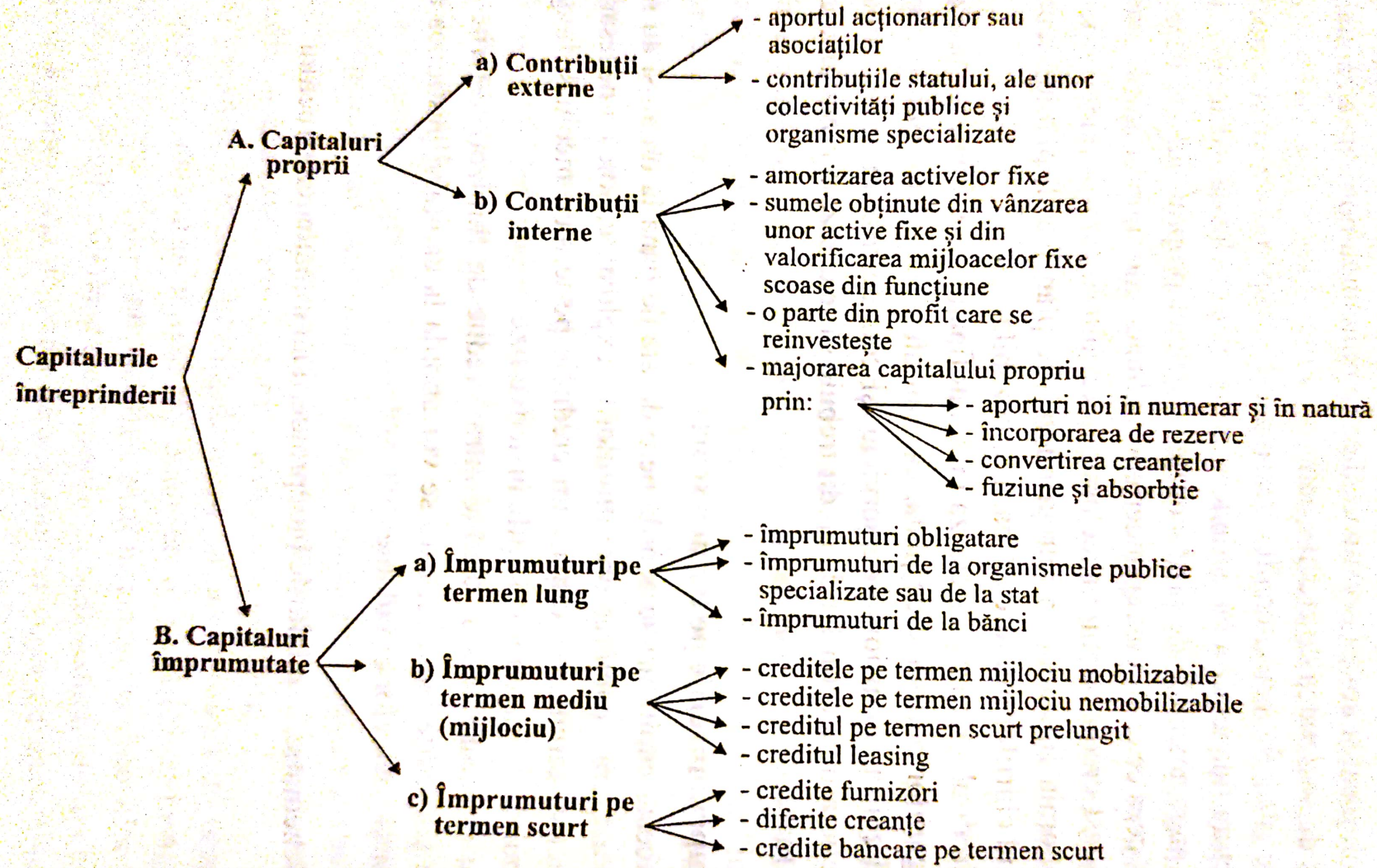

Scanned with OKEN Scanner

3.4 Posibilități de finanțare externă a întreprinderii de pe piața financiară și piața monetară

Pentru a-și procura resurse din afară întreprinderea apelează la piața capitalurilor, care oferă posibilități multiple de finanțare. Piața capitalurilor permite confruntarea ofertei cu cererea de monedă și cuprinde **piața financiară** și **piața monetară**. Piața financiară se compune,la rândul său, din două piețe complementare: **piața primară** și **piața secundară**.

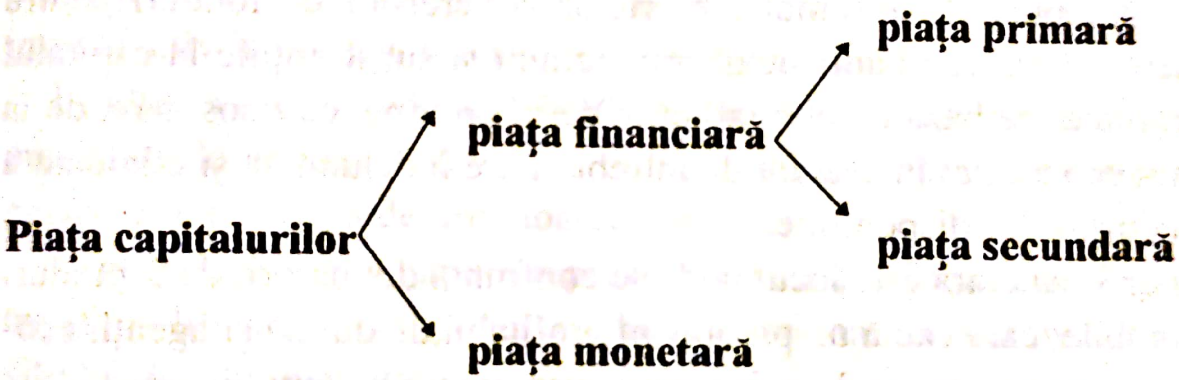

Pe piața financiară primară se emit acțiuni și obligațiuni, adică titluri de valoare pentru procurarea de monedă (capital) pe termen lung.

Piața secundară este reprezentată de bursa de valori, care este locul de schimbare a activelor financiare, respectiv a acțiunilor și obligațiunilor, ce s-au format pe piața primară. Principala funcție a pieței financiare secundare este de a procura monedă, de a evalua și de a asigura mobilitatea capitalurilor.

Partenerii pieței financiare sunt, pe de o parte, întreprinderile, instituțiile financiare și statul, care au nevoie de capital, iar pe de altă parte, deținătorii de capitaluri disponibile (economii), între care și întreprinderile în căutare de plasament profitabil.

Scanned with OKEN Scanner

Plasamentul titlurilor în public se efectuează prin intermediul băncilor. Tranzacțiile au loc pe baza prețului ce se stabilește pe piață.

Întreprinderea trebuie să efectueze o alegere judicioasă între capitaluri, iar finanțarea pe care o dorește să fie bine adaptată naturii și duratei operațiunilor de finanțat, acesta fiind un criteriu de siguranță. Totodată, capitalurile pe care le dorește întreprinderea trebuie să aibă un nivel cât mai mic și să fie cât mai ieftine, pentru a îndeplini astfel și criteriul de rentabilitate.

Prin urmare, pentru finanțarea externă, întreprinderile au la dispoziție două surse de capitaluri: piața financiară și piața monetară, care diferă între ele prin durata pentru care se acordă resursele financiare.

Piața financiară este o piață a capitalurilor acordate pe termene lungi și reprezintă ansamblul ofertelor și cererilor de fonduri pentru subscripțiile la capitalul social prin acțiuni și subscripțiile la capitalul împrumutat pe bază de obligațiuni. Oferta provine, cu deosebire, de la agenții economici în căutare de întrebuințare îndelungată și eficientă a capitalurilor lor disponibile.

Piața financiară este locul unde se confruntă deținătorii de capitaluri disponibile, care caută un plasament profitabil de durată și agenții economici care au nevoie de o finanțare avantajoasă pe termen lung.

Această piață este formată din:

- bănci și instituții financiare specializate, care se află, în principal în calitate de intermediari, permițând întreprinderilor să lanseze în public emisiuni de acțiuni și obligațiuni;
- bursele de valori mobiliare, cu mențiunea că ele creează posibilități ca titlurile cotate și oferite să fie negociate. Bursele nu intervin direct în plasamentul titlurilor. În ipoteza în care deținătorul de titluri dorește să reintre în posesia capitalului investit, le poate vinde la bursă altor persoane;
- alți intermediari, cum sunt companiile de asigurări, notarii etc.

Băncile și celelalte instituții specializate, au rolul nu numai de a plasa în public titlurile emise de către întreprinderi, ci și de a subscrie la formarea capitalurilor acestora.

Scanned with OKEN Scanner

Bursele de valori mobiliare reprezintă piața financiară autentică, unde se negociază titlurile (acțiuni și obligațiuni), cu mențiunea că operațiunile se efectuează de specialiști (agenți de schimb) supuși unor reguli severe, care dețin monopolul tranzacțiilor și care trebuie să prezinte garanții solide de moralitate, să păstreze secretul profesional etc.

Bursele cuprind mai multe piețe, între care cele mai des întâlnite sunt: piața în numerar și piața la termen.

În operațiunile cu numerar, cumpărătorii plătesc imediat în cursul aceleași zile, titlurile pe care le cumpără de la vânzători, iar în situația operațiunilor pe termen plata se efectuează la sfârșitul unui interval de timp convenit între părți. În acest ultim caz nu este necesar să se depună lichidități în ziua cumpărării, după cum, nu este obligatoriu să se intre efectiv în posesia titlurilor de valoare în ziua în care s-au vândut.

În ultimii ani, se constată în unele țări accidentale o descreștere a emisiunii de acțiuni în favoarea obligațiunilor. Explicația acestei orientări este motivată de următoarele argumente:

- emisiunea de obligațiuni reprezintă un simplu împrumut fără a antrena modificări în componența adunării acționarilor sau în cea a consiliului de administrație;
- cei care cumpără obligațiuni nu au nici un drept de control asupra gestiunii societății;
- costul fondurilor împrumutate poate fi mai redus în comparație cu cel al capitalului obținut prin emisiunea și vânzarea de acțiuni, mai ales dacă se are în vedere că dobânzile sunt scutite de impozit, iar deprecierea monetară determină scăderea costului real al împrumuturilor. Astfel, deși rata dobânzii este uneori (în cazuri de inflație ridicată) exagerat de mare, totuși împrumutatul este în avantaj, întrucât rambursează creditul, în viitor, în unități monetare depreciate. Având în vedere această situație, nu trebuie omis faptul că aceia care acordă împrumuturi cumpărând obligațiuni vor fi remunerați de către întreprinderile emitente la date fixe, independent de rezultate și chiar în perioade de deficite (pierderi) sau nevoi acute de autofinanțare, în timp ce

Scanned with OKEN Scanner

acționarii sunt remunerați numai în funcție de rezultate și de posibilitățile pe care le are societatea.

Reducerea ponderii emisiunilor de acțiuni și creșterea ponderii emisiunii de obligațiuni determină reducerea fondurilor proprii și drept consecință, are loc o reducere a independenței și autonomiei financiare a întreprinderii.

Piața monetară este o piață de capitaluri ce se acordă sub forma împrumuturilor pe termene scurte, fiind alcătuită din cei care acordă credite pe termen scurt (bănci și alte instituții financiare) și din agenți economici în căutare de finanțare pe perioade reduse. Băncile și organismele financiare stabilesc liber condițiile creditelor pe care le acordă agenților economici, dar trebuie să respecte unele proceduri impuse de banca de emisiune și anume:

- băncile comerciale și organismele financiare trebuie să păstreze la banca de emisiune (Banca Națională) unele rezerve, calculate pentru bănci pe baza depunerilor pe care le au, iar pentru organismele financiare pe baza creditelor acordate;
- băncile comerciale și organismele financiare, au nevoie, în anumite perioade, de o refinanțare, ceea ce se realizează pe lângă alte instituții deținătoare de lichidități sub coordonarea băncii de emisiune;
- în ipoteza în care refinanțarea nu mai este posibilă, banca de emisiune poate accepta să preia un anumit număr de efecte financiare la o rată fixată de ea (rată de intervenție). Piața monetară, care asigură finanțarea pe termen scurt, are o importanță vitală în finanțarea externă a întreprinderilor private mici și mijlocii, care nu sunt cotate la bursă.

3.5 Costul capitalurilor

Pentru ca o întreprindere să-și atragă sursele de capital necesare, trebuie să cheltuiască anumite sume, care sunt direct proporționale cu prețul lor. Aceste cheltuieli reprezintă media ponderată a costului de piață a surselor de capital, adică a creditelor și a capitalului social sau propriu.

Scanned with OKEN Scanner

Costul capitalului propriu este rata rentabilității cerută de acționari sau asociați, pentru finanțarea proiectelor întreprinderii.

Dacă pentru întreprindere costul capitalului reprezintă efortul de remunerare a capitalului obținut de la acționari sau creanțieri, pentru aducătorii de capital acesta este egal cu rentabilitatea cerută pentru a consimți să-și plaseze capitalurile disponibile. În esență, costul capitalului este rata randamentului minim obținută de investitori, în măsură să garanteze acționarilor un câștig comparabil celui pe care l-ar putea obține pe piață în aceeași clasă de risc.

Costul capitalului este independent de sursele de finanțare ca și de caracteristicile economice ale societăților comerciale. Capitalul propriu se cere remunerat, ca și cel împrumutat, în condițiile exigenței pieței.

Teoria financiară modernă acceptă, ca regulă generală, că remunerarea fondurilor proprii trebuie să fie egală cu rata dobânzii fără risc plus o primă de risc. Rata dobânzii fără risc este dobânda minimă pe care ar putea-o primi acționarii dacă și-ar investi capitalurile în plasamente fără nici un risc- ca de pildă obligațiunile de stat- în loc de a le pune la dispoziția diverșilor investitori, care comportă inevitabil un anumit risc, deci o rentabilitate incertă. Prima de risc reprezintă o majorare a rentabilității cerute de acționari care să acopere riscul asumat de aceștia când au decis să-și plaseze disponibilitățile în acțiuni.

Costul capitalului propriu este, deci, costul obținerii fondurilor proprii de către agenții economici la un moment dat.[23] Costul capitalului propriu are în vedere randamentul acțiunilor și creșterea previzibilă a dividendelor, mai exact el este egal cu **rata actuarială** care se obține pornind de la egalitatea dintre valoarea bursieră (valoarea de piață) a întreprinderii și valoarea actuarială a fluxurilor pozitive viitoare, în mod deosebit, dividendele.

---

[23] Toma Mihai, ***Finanțe și gestiune financiară***, E.D.P., R.A., București, 1994, p.95.

Scanned with OKEN Scanner

În realitate, costul oricărei surse financiare, deci și a capitalului propriu, este definit ca fiind rata actuarială ce se stabilește prin egalitatea dintre valorile actuariale ale intrărilor de fonduri și cele ale ieșirilor de fonduri nete.

În general, costul unei surse de finanțare, fie că este capital propriu, fie capital împrumutat, trebuie să fie mai mic sau cel mult egal cu rata rentabilității previzionată de întreprinzător.

În cazul împrumuturilor pe termen mediu și lung, costul se poate defini ca fiind rata actuarială ce se determină prin egalitatea dintre sumele primite cu titlu de împrumut, pe de o parte, și vărsămintele în contul rambursărilor periodice, a plății remunerației și a altor cheltuieli financiare aferente capitalului împrumutat, pe de altă parte.

Costul actuarial se calculează pentru fiecare fel de împrumut: împrumut obligatar, credit bancar pe termen lung și mijlociu, credit-leasing sau credit-bail.

Prețul capitalului împrumutat variază în raport cu oferta și cererea de capital, el putând fi diferit și în funcție de durata împrumutului, importanța creditului pentru cel căruia îi este necesar, tipul instituției care oferă împrumutul etc. Sumele ce se plătesc pentru împrumuturi variază foarte mult, ajungând la cote foarte ridicate, mai ales la creditele comerciale solicitate după scadența decontărilor. Asemenea variații de cheltuieli sunt determinate de riscurile și cheltuielile de administrare a resurselor bănești, de incertitudinea recuperării de la debitori, de confidențialitatea împrumuturilor, de gradul de informare a debitorului cu privire la piața capitalului și concurență, de cheltuielile de investigație și costul serviciilor intermediarilor.

Costul estimat pe viitor al capitalului împrumutat se poate determina, ținând seama de împrumuturile medii anuale, pe o perioadă trecută și de dobânda medie corespunzătoare.

Costul capitalului împrumutat se măsoară, în principal, prin dobânzi, iar a capitalului propriu prin dividende. Prin urmare, suma dobânzilor reprezintă costurile capitalurilor împrumutate, iar cea a

Scanned with OKEN Scanner

dividendelor este costul capitalului propriu, ambele alcătuind costul total al capitalului.

Costul mediu ponderat pentru atragerea capitalului depinde de:

- ponderea pe care o deține fiecare sursă de capital în total;
- costul fiecărei surse de capital.

Specialistului financiar îi revine sarcina de a structura în așa fel sursele de capital încât să asigure:

- procurarea necesarului de fonduri;
- costul cel mai redus posibil;
- obținerea unui grad de îndatorare acceptabil și controlabil, pentru a menține și spori autonomia și independența financiară a firmei.

Costul total al capitalului permite o legătură esențială între totalitatea nevoilor de fonduri și totalitatea resurselor pe care le poate mobiliza. În orice moment riscul și rentabilitatea se repercutează asupra diferitelor elemente din pasivul bilanțului, piața fiind aceea care evaluează titlurile (acțiuni, obligațiuni etc.) ținând cont de costurile sau rentabilitatea cerute pe piața financiară.

Deci, rezultă că se poate reconstitui costul capitalului unei întreprinderi pornind de la rentabilitatea cerută pe piață pentru fiecare categorie de titlu financiar din portofoliu, înmulțită cu ponderea ce o deține în finanțarea totală a întreprinderii.[24]

Costul total al capitalului	=	**costul fondurilor proprii**	x	**% fondurilor proprii în finanțarea întreprinderii**	+	**Costul datoriilor**	x	**%datoriilor în finanțarea întreprinderii**

Costul mediu ponderat al capitalului, în procente se obține utilizând relația:

---

[24] Toma Mihai, ***Finanțe și gestiue financiară,*** E.D.P., R.A., București, 1994, p.120.

Scanned with OKEN Scanner

$$C_{mp}\% = \frac{\sum P_s \times C_s}{100},$$

în care:

$C_{mp}\%$ = costul mediu ponderat în procente;
P_s = ponderea fiecărei surse de capital în total;
C_s = costul în procente a fiecărei surse de capital.

Costul mediu ponderat al capitalului după sursele de date utilizate în calcul se poate determina:

- după metoda ponderării contabile;
- după metoda ponderării bursiere.

Metoda ponderării contabile are în vedere datele din evidența contabilă, iar în cadrul metodei bursiere, capitalul social se evoluează la bursă, adică se transformă în capitalizare bursieră, calculându-se totodată un nou cost al acestuia în procente.

3.6 Structura și politica financiară a întreprinderii

Structura financiară a întreprinderii este parte constitutivă a conținutului finanțelor întreprinderii, reprezentând ansamblul complex și coordonat al diverselor surse de finanțare la care managementul financiar recurge pentru a acoperi necesarul de finanțat. Structura financiară optimă este aceea care permite minimizarea costului întregului capital procurat.

Studiile de structură financiară a întreprinderii în literatura de specialitate străină și autonomă au instituționalizat complementaritatea calitativă și cantitativă a diverselor fluxuri ce formează ansamblul capitalurilor achiziționate de origine endogenă și exogenă, stabilind principiul conform căruia structura financiară este privită în funcție de o dezvoltare organic orânduită și deci, netangențială și necauzală.

Conform acestei teorii structura financiară este o funcție capabilă de optimizare, atâta timp cât poate fi programată.

Scanned with OKEN Scanner

Structura financiară ce rezultă din ansamblul strategiilor financiare ale întreprinderii se fundamentează pe **premise** ce se condiționează în mod reciproc, atât din punct de vedere cantitativ cât și calitativ.

Premisa prioritară este, fără îndoială, devizul financiar brut al întreprinderii (necesarul de finanțat), a cărui valoare este consecința activității pe care o desfășoară, dar care depinde și de conduita de gestionare care se bazează pe volumul investițiilor și pe eficiența lor. În acest caz se cere stabilit cât din necesarul de finanțat se poate acoperi prin intermediul autofinanțării și cât trebuie acoperit prin apelare la surse externe.

O altă premisă a structurii financiare este dimensiunea întreprinderii considerată fie sub aspect fizic, fie sub aspect economico-patrimonial (volumul și valoarea producției realizate, numărul de personal utilizat, productivitatea pe salariat, valoarea patrimoniului etc).

Implicațiile pe care dimensiunea întreprinderii o are asupra structurii financiare sunt diverse. Se poate preciza că dimensiunea face posibilă sau exclude recurgerea la aceste surse de finanțare care cer un suport patrimonial și garanții reale (ca în cazul împrumuturilor pe termen scurt și mediu) sau care cer forme juridice specifice întreprinderii, adică tipuri specifice de societăți.

Dimensiunea influențează și eventuala cotare a titlurilor la bursa de valori sau la piața restrânsă. Această eventuală prezență a întreprinderii pe piața financiară condiționează tehnic structura financiară pentru simplul fapt că face posibilă recurgerea la această importantă sursă externă și pot să fie vândute fără intermedieri oneroase titlurile ce sunt emise (acțiuni, obligațiuni).

Altă premisă a structurii financiare este durata ciclului productiv. De fapt acolo unde procesul productiv este mai îndelungat, obținerea produsului este la fel de diferită în funcție de formarea costurilor ce manifestă astfel o acumulare treptată. De aici rezultă că realizarea fluxurilor financiare produse în special de profituri prezintă ritmuri temporale neconcordante în funcție de necesitățile impuse de costurile procesului productiv, de unde apare necesitatea unui sprijin financiar temporar.

Scanned with OKEN Scanner

La rândul său acest sprijin solicită structuri financiare convenabile pentru întreprindere, cu recurgere la surse cu costuri minime.

Importanța acționarilor majoritari reprezintă o altă premisă a structurii financiare a întreprinderii, deoarece capacitatea tehnică și financiară a acestora facilitează recurgerea la surse externe în condiții mai avantajoase și pe termene mai lungi. Și sectorul economic de apartenență al întreprinderii influențează structura financiară a acesteia.

Prin urmare, se poate afirma că orice tip de întreprindere în funcție de caracteristicile sale particulare și de specificitatatea sectorului de apartenență adoptă o structură financiară personalizată determinată și de capacitatea profesională a echipei sale manageriale.

Structura financiară a întreprinderii depinde nu numai de voința managerială a întreprinderii ci și de elementele constitutive ale mediului economic, financiar și social în care își desfășoară activitatea. Toate aceste medii economice și financiare se află sub influența legislației economice și financiare adoptate de organele legislative și executive ale statului.

Un rol deosebit în realizarea structurii financiare optime a întreprinderii îl are dimensiunea pieței financiare.

Rezultă deci, că structura financiară a întreprinderii reflectă compoziția capitalurilor acesteia. Capitalurile întreprinderii pot fi proprii și împrumutate, cu precizarea că primele provin, în special, din autofinanțare și aportul asociaților, proprietarilor sau acționarilor, iar ultimile își au izvorul în credite pe termen scurt, mediu și lung. Capitalurile proprii împreună cu fondurile împrumutate pe termen mediu și lung formează capitalul permanent. Acesta se caracterizează printr-o mai mare stabilitate față de acea parte a capitalului total, care apare sub forma fondurilor împrumutate pe termen scurt și care are un caracter fluctuant chiar pe perioade foarte scurte. Stabilirea unei structuri financiare eficiente este o decizie ce face obiectul politicii financiare a întreprinderii. Este, în primul rând, vorba de a hotărâ cum trebuie făcută repartizarea finanțării între creditele pe termen scurt și capitalurile permanente. De asemenea, în cadrul capitalului permanent se cere sta-

Scanned with OKEN Scanner

bilirea unei proporții optime între fondurile proprii și cele împrumutate pe termen mediu și lung.

Unele întreprinderi preferă sistemul împrumuturilor pe termen scurt întrucât oferă mai multă suplețe, iar altele preferă finanțarea din capitaluri permanente, deoarece este mai puțin costisitoare. Pentru aceasta, este necesar să se țină seama de tipul de finanțare care trebuie să fie cel mai bine adaptat la natura investițiilor, care pot fi:

- investiții de natura activelor fixe;
- investiții de natura activelor circulante.

Activele fixe trebuie să fie finanțate din capitaluri permanente, deoarece constituie o nevoie stabilă pe o perioadă îndelungată. Nu este economic să se finanțeze achiziționarea de active fixe din împrumuturi pe termen scurt. În schimb, activele circulante sunt finanțate atât dintr-o parte a capitalului permanent denumită fond de rulment, cât și din credite bancare. Finanțarea din capitalul permanent și din credite pe termen scurt a ciclului de exploatare este impusă de caracterul stabil al unei părți a necesarului de active circulante, precum și de fluctuațiile mari pe care le suferă acestea ca urmare a modificării condițiilor de aprovizionare, tehnologice, de producție și comercializare.

Însemnătatea structurii financiare decurge, în special, din influența împrumuturilor asupra rentabilității fondurilor proprii (influență cunoscută și sub denumirea de efect de levier), din asigurarea autonomiei întreprinderii și din riscul financiar generat de contractarea de datorii.

Structura financiară a întreprinderii impune o analiză temeinică, fapt pentru care, agenții economici și organismele care acordă credite calculează o serie de rate de îndatorare, care permit să se examineze compoziția sau repartiția capitalurilor. Datele necesare analizei structurii financiare se preiau din bilanțul întreprinderii care, schematic, cuprinde: **activul** format din active imobilizate, stocuri de mărfuri și alte valori materiale, soldul clienților și alte lichidități, iar **pasivul** format din capital permanent (fonduri proprii, datorii pe termen lung și

Scanned with OKEN Scanner

mediu) și datorii pe termen scurt (furnizori, credite de trezorerie). Pe baza acestor informații se calculează următorii indicatori:

- **Rata totală de îndatorare** (coeficient de îndatorare), care se calculează astfel:

$$R_t = \frac{D_t}{T_p} \text{ sau } \frac{D_t}{C_p},$$

în care:

R_t = rata totală de îndatorare;
D_t = datorii totale;
T_p = total pasiv;
C_p = capital propriu.

Numărătorul celor două relații de calcul cumulează atât împrumuturile pe termen lung și mijlociu, cât și datoriile pe termen scurt, astfel că indicatorul exprimă în maniera cea mai generală situația structurii financiare. Dacă admitem că soldul furnizorilor din pasiv este echilibrat de soldul clienților din activ, evident că gradul de îndatorare va fi mai scăzut, ceea ce corespunde unei situații reale chiar în cazul că cele două costuri se compensează parțial.

În practica financiar-bancară se utilizează, mai ales, a doua relație de calcul, care trebuie să arate că datoriile totale nu pot depăși de două ori capitalul propriu.

Această rată mai poartă denumirea de rată de autonomie financiară.

- **Rata de autonomie financiară**, se calculează utilizând relația:

$$R_{af} = \frac{D_t \text{ sau } C_s}{C_p},$$

Scanned with OKEN Scanner

în care:

R_{af} = rata de autonomie financiară;
C_s = capitaluri străine.

Cu cât această rată depășește nivelul admis, cu atât întreprinderea depinde mai mult de creanțierii săi, iar cu cât este mai ridicată, cu atât întreprinderea este în stare să depășească o criză de restrângere a creditului.

- **Rata de îndatorare la termen** se calculează raportând unele elemente componente ale capitalului permanent din pasivul bilanțului, respectiv datoriile pe termen mijlociu sau lung, la capitalul propriu.

$$R_{dt} = \frac{D_{lat}}{C_p} \text{ sau } \frac{D_{lat}}{C_{per}},$$

în care:

R_{dt} = rata de îndatorare la termen;
D_{lat} = datorii la termen;
C_{per} = capital permanent.

Valoarea acestor indicatori trebuie să fie, în primul caz, mai mic sau egal cu 1, iar în cel de-al doilea caz, mai mic sau egal cu 1/2.

Din nivelul acestei rate se degajă concluzia dacă o întreprindere poate sau nu să mai contracteze datorii, cunoscând că fondurile proprii trebuie să fie suficiente în raport cu cele împrumutate, adică ultimile să nu depășească capitalurile proprii.

Se mai pot calcula și alte rate cum sunt: **rata de acoperire a cheltuielilor financiare din excedentul brut** (cheltuielile financiare/ excedentul brut al exploatării) și **rata de acoperire a împrumuturilor** (datorii pe termen mediu și lung/ capacitatea de autofinanțare).

Politica financiară reprezintă o componentă a politicii generale a întreprinderii, având o însemnătate deosebită asupra cointeresării, repartizării și folosirii fondurilor, în scopul realizării programelor economi-

Scanned with OKEN Scanner

ce curente și de dezvoltare, al creșterii eficienței ciclurilor de exploatare și de investiții și al întregii activități. Între politica economică generală și cea financiară există legături și intercondiționări foarte strânse. Politica financiară are rolul de a rezolva aspecte legate de metodele de procurare a fondurilor, stabilirea pe destinații raționale și folosirea eficientă a acestora, asigurarea echilibrului financiar, fixarea prețurilor sau tarifelor, reducerea costurilor capitalului etc. și trebuie să fie permanent adaptată la condițiile concrete ale fiecărei întreprinderi.

La nivelul agenților economici, deciziile de politică financiară se sprijină pe structura financiară a societăților în funcțiune, pe obiectivele de rentabilitate și de creștere, avându-se în vedere și riscurile posibile.

Principalele obiective ale politicii financiare constau în alegerea unui ritm de creștere a capitalului economic și a modalităților de finanțare ale acestei creșteri, întrucât asemenea alegere guvernează sporirea capitalului financiar și gradul de autonomie al întreprinderii. Alegerea modalităților de finanțare depinde de obiectivele întreprinderii și de mediul înconjurător și este determinată, în general, de relațiile de putere din interiorul unității și dintre aceasta și mediul în care își desfășoară activitatea.

Elaborarea unei politici financiare are în vedere determinarea nevoilor de finanțare pentru o perioadă de timp anumită, alegerea unei variante de îndatorare adică a unei modalități de finanțare prin fonduri proprii sau credite, precum și raportul între nevoile finanțate pe termen scurt sau pe termen lung.

Scopul oricărui agent economic este de a obține profit, al cărui nivel depinde de creșterea capitalului financiar, capital ce exprimă bogăția acționarilor sau asociaților. Pentru aceasta întreprinderea caută să-și maximizeze capitalul economic prin dubla decizie de investiții și de finanțare. Creșterea capitalului determină aprecierea costului finanțării și a proporției dintre capitalurile proprii și cele împrumutate. Costul diferitelor surse de finanțare oferă posibilitatea managerului financiar să selecteze investițiile și izvoarele de acoperire financiară a acestora. Costul

Scanned with OKEN Scanner

capitalului se poate diminua prin optimizarea raportului între diversele surse și printr-o folosire judicioasă a împrumuturilor. Depășirea unui anumit prag al îndatorării mărește costul total al capitalului, diminuează autonomia financiară a întreprinderii și sporește pericolul apariției situației de insolvabilitate.

Pentru a evita aceste consecințe negative trebuie ca întreprinderea să nu investească decât în proiecte cu o rentabilitate superioară costului capitalului.

Politica financiară a întreprinderii este puternic influențată de acționari, împrumutători, de stat și de alți factori din mediul înconjurător. Acest mediu își pune amprenta asupra activității economico-financiare și politicii financiare printr-o serie de restricții și anume: inflația sau creșterea prețurilor, înnoirea tehnologică, exercitarea controlului din partea organismelor de credite, condițiile politice și sociale, politica monetară, fiscalitatea etc. O decizie fundamentală de politică financiară se referă la alegerea mijloacelor de finanțare, care constă în determinarea pe de o parte, a volumului finanțării externe, în comparație cu finanțarea internă, iar pe de altă parte, în alegerea compoziției finanțării externe: capital propriu sau împrumutat. Finanțarea internă este de fapt o autofinanțare, care împreună cu capitalul social existent formează capitalul prupriu, cu mențiunea că în analiza financiară acest capital se compară cu împrumuturile.

Managerul financiar dimensionează mai întâi suma totală a necesarului de finanțat și apoi decide atât asupra părții care va fi finanțată din capitalul permanent și partea care va fi finanțată, din creditele pe termen scurt, cât și asupra proporției optime între fondurile proprii și cele împrumutate. Aceste decizii se consemnează într-un plan de finanțare pe termen lung care grupează utilizările de fonduri și resursele previzibile, pentru a se realiza echilibrul financiar global.

În legătură cu împrumuturile, o decizie de politică financiară constă în alegerea formei acestora-pe termen lung, mediu și scurt-pentru a co-

Scanned with OKEN Scanner

respunde mai bine nevoilor întreprinderii și a se înregistra costuri (dobânzi) cât mai reduse.

Tot o decizie de politică financiară este și politica dividendelor. Repartizarea unor dividende consistente satisface cerințele acționarilor, creează o anumită stabilitate a cursului acțiunilor în sensul că acționarii nu le vor negocia la bursa de valori, totodată întreprinderea care adoptă o asemenea decizie își diminuează posibilitatea de autofinanțare fiind obligată, pentru asigurarea creșterii economice, să apeleze la împrumuturi. Ca urmare, o politică judicioasă de repartizare a dividendelor trebuie să se bazeze pe analiza necesităților de investiții și pe alegerea unei structuri de finanțare a acestor nevoi prin capitaluri proprii sau prin împrumuturi.

În concluzie, principalele decizii de politică financiară, între care predomină deciziile strategice, sunt: decizia de investire, decizia de finanțare, decizia de autofinanțare și politica dividendelor. Aceste decizii vor fi abordate în detaliu la capitolele aferente ce vor urma.

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul 4

INVESTIȚIILE INTREPRINDERII, FINANȚAREA ȘI AMORTIZAREA LOR

4.1 Conceptul de investiții și clasificarea lor

Investițiile reprezintă totalitatea cheltuielilor bănești ce se efectuează într-o anumită perioadă pentru crearea și achiziționarea de noi active fixe - productive și neproductive - (prin construirea, achiziționarea și montarea utilajului), precum și pentru reconstruirea, lărgirea și retehnologizarea celor existente.

Prin urmare, conceptual, investițiile cuprind, în principal, cheltuielile materializate nemijlocit în: active fixe nou create sau achiziționate, active fixe înlocuite și reconstruite, active fixe perfecționate, dezvoltate sau modernizate. Totodată, în categoria investițiilor se cuprind și cheltuielile aferente activelor fixe necorporale.

Deci, conceptul de investiții are un înțeles larg și unul restrâns.

În sens larg, conceptul de investiții cuprinde totalitatea cheltuielilor sau alocărilor de fonduri de la care se așteaptă o serie de venituri viitoare.

Procesul investițional presupune afectarea la un moment dat a unei cantități de monedă într-o direcție susceptibilă de a procura venituri în mai multe perioade viitoare succesive.

Tot în sens larg, orice plasament de capital, pe termen lung sau pe termen scurt, în scopul opținerii unui profit reprezintă o investire. Indiferent dacă fondurile se plasează în active imobilizate sau în active circulante, investirea reprezintă o imobilizarea de capital importantă ca volum și durabilă în timp, urmărind obținerea unei rentabilități viitoare optime.

Scanned with OKEN Scanner

În sens restrâns investițiile reprezintă cheltuieli ce se efectuează pentru obținerea de active fixe, adică pentru construirea, reconstruirea, lărgirea, modernizarea și achiziționarea de active fizice de natura mașinilor, utilajelor, instalațiilor, clădirilor, mijloacelor de transport și a altor instrumente de muncă. Se asimilează investițiilor și cheltuielile pentru lucrările de proiectare, prospecțiuni și explorări geologice, cercetări științifice efectuate în legătură cu investițiile, pregătirea cadrelor necesare obiectivelor în construcție, precum și cheltuielile pentru personalul tehnic și administrativ al întreprinderilor aflate în curs de construcție. Prin procesul de investiții în inteles restrâns, moneda se transformă în active fixe, astfel că are loc alocarea de fonduri pentru activități de înlocuire sau creștere a volumului instrumentelor de muncă.

Pentru agentul economic, respectiv pentru managerul financiar din cadrul acestuia, investiția este, în primul rând, o decizie de a imobiliza o parte din capital în vederea obținerii unei bune rentabilități viitoare. Această decizie este parte integrantă a politicii generale a întreprinderii. Ea reprezintă nu numai o imobilizare de capital, dar și o activitate utilă plasată într-un anumit segment al pieței, angajarea unei cantități de resurse naturale și umane, inițierea și întreținerea unor relații cu întreprinderi din ramuri de activitate diferite, a căror cifră de afaceri este influențată pozitiv. Orice investiție nouă sau expansiune a activelor fixe existente, trebuie să răspundă unor nevoi reale ale pieței pentru produsele ce se vor fabrica în cadrul acestora.

Rolul primordial al managerului financiar este de a găsi sursele de finanțare necesare investițiilor, de a evalua și obține o rentabilitate corespunzătoare. Din punct de vedere financiar, investițiile se caracterizează prin cheltuieli relativ mari la un moment dat, și prin intrări de fonduri în toate perioadele de exploatare viitoare ale acestora.

Pentru adoptarea deciziei de investiții trebuie să se compare investițiile inițiale cu încasările pe care le generează și să se accepte aceea a cărei rentabilitate este superioară costului finanțării. Totodată, este necesar să fie avută în vedere și constrângerea bugetară, precum și

Scanned with OKEN Scanner

recuperarea într-un termen cât mai scurt a sumei investite. Prin urmare, în selecționarea investițiilor și efectuarea lor se cere să se țină seama atât de criteriul rentabilității cât și de cel al lichidității.

Investițiile se clasifică din mai multe puncte de vedere, și anume:

a) Din punct de vedere al locului unde se efectuează, investițiile pot fi:

- interne (în cadrul întreprinderilor existente);
- externe (vizează creșterea potențialului economic al întreprinderii prin participarea cu fonduri într-o altă societate, crearea de sucursale și filiale noi etc.).

b) Din punct de vedere al naturii lor, investițiile se clasifică în:

- lucrări de construcții - montaj, în care se cuprind lucrările de construcții, instalații, construcții speciale, pregătirea terenului, pregătiri și deschideri de mine etc;
- achiziții de utilaje, care necesită montaj (fixarea în fundații pe piloni sau postamente etc), sau care nu necesită montaj (mijloace de transport, tractoare și mașini agricole etc);
- lucrări și explorări geologice în care se cuprind: prospecțiunile, explorările pentru conturarea și extinderea zăcămintelor în masiv, lucrările de foraj și exploatare, studiile și cercetările geologice etc.
- alte cheltuieli de investiții, în care se cuprind: valoarea obiectelor de inventar de natura activelor fixe; cheltuieli cu studii și proiectări, precum și cheltuieli cu obținerea terenului. De asemenea, mai pot fi menționate cheltuielile pentru conducerea întreprinderii care se construiește, pentru supravegherea tehnică pe durata realizării lucrărilor de investiții și pentru pregătirea personalului de exploatare a noilor capacități.

c) Din punct de vedere al naturii activității sectoarelor în care se efectuează, investițiile pot fi:

- productive (cu efecte asupra capacității de producție și comercializare);
- neproductive (social - culturale și de învățământ etc.).

d) Din punct de vedere al influenței asupra patrimoniului, investițiile se grupează în:

Scanned with OKEN Scanner

- investiții de menținere (menținerea capacității activelor fixe existente afectate de uzură);
- investiții de expansiune (vizează creșterea patrimoniului);

e) Din punct de vedere al scopului urmărit, investițiile se clasifică în:
- investiții de producție (au scopul de a influența capacitățile de producție, volumul producției și vânzărilor);
- investiții de modernizare (au scopul îmbunătățirii condițiilor de producție, realizarea de economii la costurile de producție, îmbunătățirea eficienței folosirii activelor fixe și circulante etc).

f) Din punct de vedere al obiectivelor urmărite de întreprindere, investițiile pot fi:
- strategice (vizează obiective de cercetare - dezvoltare a unor sectoare, înființarea de filiale în străinătate, achiziționarea de societăți, cumpărarea de participații financiare în ramuri noi etc.);
- umane (vizează recrutarea de personal muncitor și de conducere de pe piața muncii și cheltuieli de perfecționare a cadrelor);
- sociale (privesc îmbunătățirea condițiilor de muncă și viața salariaților în cadrul întreprinderii);
- de interes public;
- reducerea poluării etc.

g) Din punct de vedere al modului de executare a lucrărilor, investițiile se împart în:
- investiții executate în antrepriză, care cuprind lucrările executate de societățile comerciale specializate în producția de construcții - montaj;
- investiții executate în regie, care se realizează cu forțele proprii ale beneficiarului de investiții.

h) Din punct de vedere al importanței lucrărilor pentru obiectivul proiectat, investițiile se clasifică astfel:
- investiții directe, ce cuprind obiectele de bază (construcții, utilaje etc.) și care asigură indeplinirea scopului pentru care se construiește obiectivul respectiv;

Scanned with OKEN Scanner

- investiții colaterale care privesc obiectele de investiții legate teritorial și funcțional de investiția directă de exemplu: centrala termică, stația de epurare a apelor reziduale, drumurile interioare și de acces, racordurile la utilități până la rețelele publice (apa, canal, energie etc);
- investiții conexe, ce cuprind lucrările a căror necesitate constituie efectul propagat al investițiilor directe al altor ramuri sau sectoare ale economiei decât acelea în care se realizează investițiile directe.

i) Din punct de vedere al surselor de finanțare, investițiile pot fi:
- investiții finanțate din fonduri proprii;
- investiții finanțate din fonduri împrumutate;

Investițiile regiilor autonome se finanțează din sursele enunțate mai sus, dar și din alocații de la bugetul statului, datorită valorilor mari ale acestora care depășesc posibilitățile proprii și importanței pe care o prezintă pentru economia națională.

Investițiile a căror acoperire financiară se poate asigura din alocații de la bugetul statului, în conformitate cu legislația în vigoare sunt: centrale nuclearo-electrice; lucrări privind descoperiri de rezerve de țiței și gaze inclusiv lucrările premergătoare confirmării rezervelor; lucrări pentru exploatarea zăcămintelor de țiței și gaze din platforma continentală a Mării Negre; conducte de transport magistrale de țiței; deschideri și puneri în exploatare a zăcămintelor de cărbuni și șisturi bituminoase; deschideri și puneri în exploatare a zăcămintelor de minereuri cuprifere și metale neferoase, fier și nemetalifere și metale rare; amenajări de îmbunătățiri funciare în sisteme (irigații, desecări și combaterea eroziunii solului inclusiv lucrările privind refacerea fertilității solului realizate odată cu acestea); lucrări de investiții pentru apărarea împotriva inundațiilor și ghețurilor; lucrări de investiții pentru apărarea mediului înconjurător, inclusiv stații de epurare pentru ape menajere; împăduriri; drumuri forestiere; linii de cale ferată; dublări și electrificări de cale ferată, poduri peste Dunăre și Borcea; construcții și extinderi metrou; construcții de aeroporturi; rețele noi și dezvoltări pentru transportul în comun și orășenesc, inclusiv dotări cu

Scanned with OKEN Scanner

tramvaie, autobuze și troleibuze; canale navigabile; sistematizări și extinderi de porturi, diguri și dane.

Celelalte investiții se finanțează din fondurile de investiții ale întreprinderilor și din credite bancare.

Investițiile se înscriu în programul fiecărei întreprinderii iar cele de interes general finanțate din alocații bugetare și în programul economiei naționale.

4.2 Eficiența, necesitatea, oportunitatea și documentația investițiilor

Volumul și destinația investițiilor se stabilesc la nivelul întreprinderilor în funcție de cerințele pieței, a capacităților proprii de producție și a capitalurilor ce pot fi investite și de perspectivele realizării unui profit corespunzător.

În funcție de acești parametri se efectuează previziunea investițiilor și se înscriu în programele de investiții ale întreprinderilor. Previziunea investițiilor în întreprinderi are ca obiective principale fundamentarea programului de investiții, prin care se precizează volumul investițiilor și obiectivele ce se vor realiza, elaborarea bugetului investițiilor care cuprinde sursele de finanțare și modul lor de constituire, precum și întocmirea documentației tehnice (de proiect și de deviz).

Folosirea cât mai rațională cu maximum de eficiență a fondurilor pentru investiții reprezintă o componentă fundamentală a strategiei financiare a fiecărui agent economic, un element prioritar în adoptarea deciziei de finanțare pe termen lung.

Fundamentarea necesității, oportunității și eficienței investițiilor depinde de o multitudine de factori cu implicații teoretice și practice din cele mai complexe.

Scanned with OKEN Scanner

Importantă este **eficiența investițiilor**, întrucât arată în ultimă instanță dacă un proiect trebuie să fie sau nu aplicat, dacă investiția se înscrie sau nu în programul de investiții al întreprinderii.

Eficiența economică a investițiilor se exprimă cu ajutorul unui sistem de indicatori, dar în esență ea se reflectă în raportul dintre rezultatele sau efectele obținute din exploatare și eforturile sau cheltuielile de investiții.

Indictorii de apreciere a eficienței economice a investițiilor trebuie să permită comparații între mai multe variante de proiect pentru aceeași investiție și alegerea celei optime, precum și comparații cu alte proiecte din ramura respectivă, din alte ramuri și chiar cu cele din întreaga economie.

Indicatorii cei mai adecvați pentru exprimarea eficienței economice a investițiilor și care se utilizează pe plan mondial sunt cei ce se bazează pe calcule de actualizare și anume:

- raportul dintre veniturile actualizate și costurile actualizate, cu precizarea că acestea se obțin prin înmulțirea veniturilor și costurilor neactualizate cu coeficientul de actualizare;
- profitul actualizat (fluxul de numerar), calculat ca diferența între veniturile actualizate și cheltuielile actualizate;
- valoarea actuală netă, calculată ca diferență între suma veniturilor nete actualizate și cheltuielile inițiale de investiții;
- rata internă de rentabilitate ;
- cursul de revenire net actualizat sau Testul Bruno, calculat ca raport între cheltielile actualizate exprimate în lei și valoarea actuală netă exprimată în valută;
- durata recuperării (termenul de recuperare), calculată ca raport între cheltuielile de investiții și venitul net anual etc.

Pentru înscrierea investițiilor în programul întreprinderii și luarea deciziei de efectuare a acesteia, se impune efectuarea unui studiu amănunțit privind necesitatea, oportunitatea și eficiența lor. În stabilirea necesității, oportunității și eficienței trebuie să se aibă în vedere cerințele pieței interne și externe, folosirea completă a tuturor capacităților

Scanned with OKEN Scanner

de producție existente, sursele de aprovizionare cu materii prime, materiale, combustibili, energie, instrumente de muncă, asigurarea cu forță de muncă, existența infrastructurii necesare, posibilitatea formării unor resurse financiare corespunzătoare care să ducă la reducerea cheltuielilor de investiții etc.

Necesitatea investițiilor indică măsura în care o întreprindere pentru a-și realiza programul de producție, în condiții normale de lucru nu poate funcționa eficient fără investiția propusă a fi inclusă în program. Pentru ca o investiție să fie considerată necesară, ea trebuie, pe de o parte, să corespundă profilului de producție și desfacere al întreprinderii iar pe de altă parte, să creeze capacitatea necesară pentru realizarea producției contractate.

Oportunitatea indică măsura în care lucrările respective se efectuează la timpul potrivit, ținând seama de termenele când noile capacități de producție urmează să fie date în folosință. De asemenea, în aprecierea oportunității intră aspecte importante, cum sunt asigurarea aprovizionării cu materii prime, asigurarea forței de muncă, a resurselor de energie, a căilor de comunicație etc. și a vânzării produselor obținute. Rezultă că oportunitatea se apreciază în strânsă legătură cu necesitatea, eficiența și timpul cel mai potrivit de creere și dare în funcțiune a capacităților de producție, cu formarea resurselor financiare și condițiile de aprovizionare și desfacere etc.

Lucrările de investiții trebuie să aibă la bază un studiu aprofundat, o documentație amănunțită. La noi în țară, acestă documentație este formată din: studiul tehnico - economic, proiectul de execuție și devizele.

Studiul tehnico - economic cuprinde informații economice, tehnice și financiare cu caracter general, prin care se justifică necesitatea și oportunitatea investițiilor, se fundamentează posibiitățile de realizare și exploatare în condiții de eficiență maximă a lucrărilor.

Concret, studiul tehnico-economic cuprinde totalitatea obiectelor și cheltuielilor necesare pentru pregătirea, execuția și punerea în

Scanned with OKEN Scanner

funcțiune a obiectivului de investiții, inclusiv lucrările conexe și indicatorii tehnico-economici.

Studiul tehnico-economic se întocmește, de regulă, în mai multe variante și cuprinde:

- capacitățile de producție în unități fizice;
- profilul producției pe sortimente sau grupe de produse;
- localitatea de amplasare, zona sau platforma industrială;
- beneficiar;
- necesitatea și oportunitatea investiției rezultată din studii de prognoză cu prospectarea pieței privind desfacerea producției precum și gradul de folosire al capacităților existente similare;
- sursele de aprovizionare cu materii prime și principalele caracteristici ale materiilor prime;
- principalele caracteristici de calitate ale produselor, comparativ cu cele realizate în țară și străinătate;
- stabilirea tehnologiilor pentru principalele procese de fabricație și acțiunile de cooperare la realizarea produselor;
- indicarea utilajelor tehnologice conducătoare și lista utilajelor cu ciclu lung de fabricație;
- consumul specific de energie și combustibil necesar realizării producției de bază;
- eficiența investiției în lei și în valută convertibilă;
- rezultatele studiilor de teren (topografice, geologice, hidrologice etc) care să fundamenteze soluțiile constructive de principiu ale obiectelor;
- factorii de risc și de asigurare avuți în vedere (seisme, ape mari, fiabilitatea utilajelor și instalatiilor etc);
- măsuri privind protecția muncii, prevenirea incendiilor și protecția mediului înconjurător;
- suprafețele de teren ocupate și coeficientul de utilizare al acestora;
- investițiile conexe și colaterale și indicatorii principalelor elemente ale acestora;

Scanned with OKEN Scanner

- modul de utilizare a eventualelor obiecte existente pe amplasament, demolări și recuperări de materiale;
- importuri pentru realizarea investiției;
- eșalonarea investițiilor pe ani și trimestre, cu precizarea volumelor de lucrări rezultate din notele tehnice de evaluare.

Pentru realizarea studiului tehnico-economic de către institutele de specialitate sunt necesare o serie de avize și acorduri, intre care menționăm: acordul pentru ocuparea terenurilor agricole și forestiere și obținerea titlului de proprietate; acordul privind asigurarea cu combustibili, energie electrică și termică; acordul Comisiei Naționale pentru Urbanism și Amenajarea Teritoriului; acordul Ministerului Apelor Pădurilor și Protecției Mediului; acordul titularilor lucrărilor conexe etc.

Lista nominală a indicatorilor tehnico-economici pentru obiectivul de investiții cuprinde: denumirea investiției, valoarea totală, din care: construcții - montaj, utilaje; capacitatea; valoarea anuală a producției marfă; cheltuielile la o mie lei producție marfă; valoarea venitului net obținut; durata de realizare a investiției; durata de recuperare a investiției; durata de realizare a indicatorilor proiectați; locuri de muncă nou create etc.

Proiectul de execuție, detaliează tehnic, aprofundează și concretizează elementele din studiul tehnico - economic aprobat. El cuprinde indicatorii tehnico - economici reactualizati în această fază de proiectare.

Sintetic, proiectul de execuție cuprinde: capacitățile de producție cu date privind fluxurile tehnologice și utilajele și echipamenetele principale (gabarite și performanțe) rezultate din contracte sau oferte; indicatorii tehnico-economice din studiul tehnico-economic reactualizați; etapele de punere în funcțiune și de atingere a parametrilor proiectați; consumurile specifice pe produs de materii prime și materiale, combustibili și energie din țară și din import; stocurile de materii prime, materiale, producție neterminată și de produse finite necesare obiectivului aflat în construcție; soluții de eliminare a noxelor rezultate din procesele de fabricație sau de protecție a oamenilor și a mediului în-

Scanned with OKEN Scanner

conjurător; soluții pentru valorificarea resurselor secundare; utilitățile necesare desfășurării normale a proceselor de producție, cooperări; organizarea producției și a muncii (fluxul de fabricație, organigrama); soluțiile constructive pentru fiecare obiect în parte bazate pe necesități tehnologice de mediu, studii de teren, breviare de calcul, care să asigure dimensionarea optimă de ansamblu a construcțiilor și să permită evaluarea cantităților principalelor categorii de lucrări, însușite de constructor; graficul de asigurare a utilajelor pe furnizori; planul general al obiectivului, detalierea și fundamentarea soluției adoptate; graficul de eșalonare a investiției cu valori pe trimestre, cu volume de lucrări, principalele materiale și forță de muncă; asigurarea și pregătirea personalului; programe de urmărire a comportării în timp a construcțiilor; proiectul de organizarea a șantierului; cooperarea cu unitățile din zonă; graficul de execuție a lucrărilor pregătitoare și de organizare a șantierului; devizul general, avizele și acordurile legale.

Devizele. Devizul este documentul prin care se determină volumul cheltuielilor necesare pentru realizarea lucrărilor de investiții. În deviz se precizează costul fiecărui element al construcției pe bază de norme legale, pornind de la prevederile din proiect.

După cheltuielile necesare pentru executarea investiției se întocmesc următoarele feluri de devize: devize pe categorii de lucrări, devize pe categorii de cheltuieli, devize pe obiecte și devizul general.

Devizul pe categorii de lucrări reprezintă elementul de bază în elaborarea documentației complexe de deviz. Prin categorii de lucrări se înțeleg de obicei lucrările grupate pe specialități care contribuie la realizarea investiției (de exemplu: lucrări de săpături, fundații, construcții din beton sau zidărie, instalații, montaj etc). Prin stabilirea precisă a lucrărilor, încadrarea lor în articole de deviz și folosind prețurile negociate, se determină prețurile pe articole de deviz, desfășurat pe elementele principale ale costului.

Scanned with OKEN Scanner

Articolul de deviz definește în amănunt felul lucrării ce urmează a se executa. Ținând seama de volumul fizic de executat pe fiecare articol de deviz, se determină costul total al lucrărilor de executat.

Totalizând, în urma acestor calcule, suma articolelor de deviz, se precizează volumul cheltuielilor directe pe fiecare categorie de lucrări. Valoarea totală a cheltuielilor se defalcă pe materiale, manoperă și utilaj.

La aceste cheltuieli se adaugă cheltuielile de aprovizionare și depozitare a materialelor, pentru transportul materialelor de la stația de destinație până la șantier, cele ocazionate de manipularea materialelor, sporul de manoperă pentru executarea lucrărilor sub circulație sau în spații exploatate (căi ferate, tramvaie etc).

Adăugând aceste cheltuieli la cele calculate anterior se obține totalul cheltuielilor directe. La acest total se adaugă cheltuielile indirecte și profitul estimat, obținându-se prețul de deviz antecalculat al lucrărilor din categoria respectivă, adică totalul general al devizului pe o categorie de lucrări.

Devizele pe categorii de cheltuieli. Prin categorii de cheltuieli se înțeleg cheltuielile ocazionate de realizarea a diferite obiecte, fără însă să fie legate de plata unor lucrări de construcții montaj anume. Exemplu: cheltuielile efectuate pentru studii și cercetări, proiectare, recrutare și calificare a salariaților întreprinderilor ce se construiesc, cheltuieli pentru deplasări etc. Aceste cheltuieli se grupează în mod ordonat în devizele pe categorii de cheltuieli ale căror totaluri se cuprind împreună cu totalul devizelor pe obiecte în devizul general.

Devizele pe obiecte. În materie de investiții prin obiect se înțelege o construcție bine determinată (hală, depozit etc) în măsură să îndeplinească funcția prevăzută în proiect. Devizul pe obiecte este o recapitulație a tuturor devizelor pe categorii de lucrări pentru realizarea unui anumit obiect.

Devizul general, cuprinde totalitatea obiectelor necesare pentru executarea investițiilor. El se desfășoară pe părți (IV) și capitole (17) care indică natura și destinația cheltuielilor.

Scanned with OKEN Scanner

În partea I-a a devizului general sunt înscrise cheltuielile efectuate pentru realizarea propriu-zisă a investiției.

În cadrul aceste părți se cuprind cheltuielile ocazionate de proiectare (studii, cercetări geologice, asistență tehnică), pentru pregătirea terenului de construcție și amenajarea lui (desecări, defrișări, nivelări, demolări, îngrădiri etc), cheltuieli necesare obținerii capacităților de producție, cheltuieli pentru protecția mediului înconjurător, pentru transporturi și telecomunicații, pentru sursele energetice, rețelele de apă, canalizare, instalații tehnice, construcții anexe, alte cheltuieli diverse și neprevăzute. Rezultă că, în partea I, se cuprind cheltuielile necesare pentru executarea investiției pe tot parcursul până în momentul dării în funcțiune.

În partea a II-a a devizului general se cuprind cheltuielile suportate de titularul de investiții pentru salarizarea conducerii întreprinderii ce se construiește, pentru supravegherea tehnică a lucrării și pentru recrutarea și pregătirea personalului de exploatare. În această parte se regăsesc, deci, toate devizele pe categorii de cheltuieli în care s-au determinat acestea.

Partea a III-a a devizului general conține cheltuielile pentru organizarea executării lucrărilor de investiții. Aceste cheltuieli cunoscute și sub numele de cheltuieli de organizare a șantierului se determină prin aplicarea unor cote procentuale asupra valorii totale a devizului general, cote stabilite pe grupe mari de lucrări.

Partea a IV-a a devizului general cuprinde cheltuielile necesare pentru efectuarea probelor tehnologice, deci pentru verificarea funcționării utilajului sau liniilor tehnologice până la atingerea regimului normal de lucru și realizarea condițiilor normale pentru punerea în funcțiune a capacităților de producție.

Prin urmare, documentația investițiilor se compune din: documentația de proiect și documentația de deviz, care este obligatorie pentru orice investitor indiferent de forma de proprietate. Elaborarea documentației de proiect și de deviz se realizează, în baza unui contract, de către institute specializate de cercetare și proiectare, profilate pe ramurile econoiei

Scanned with OKEN Scanner

naționale. Modul de întocmire a documentației de proiect și de deviz are importanță deosebită în realizarea investiției, a viitorului situației economico-financiare a obiectului ce se va realiza, întrucât soarta oricărei investiții (produs, servicii) se hotărăște pe planșeta proiectantului.

Proiectarea lucrărilor de investiții se efectuează, de regulă, în două faze: prima fază o constituie studiul tehnico-economic, iar a doua proiectul de execuție și devizele.

Lucrările de investiții de mică anvergură se poate utiliza și metoda proiectării într-o singură fază și anume, proiectul de execuție în fază unică cu devizul aferent.

4.3 Resursele și bugetul de finanțare a investițiilor

Pentru realizarea unei investiții, trebuie rezolvate următoarele probleme:

- asigurarea resurselor financiare necesare;
- alegerea surselor de finanțare în condițiile asigurării unui cost cât mai redus al capitalurilor ce se vor folosi pentru realizarea investițiilor;
- recuperarea fondurilor investite și reducerea duratei acestei recuperări;
- rambursarea creditelor și plata dobânzilor la tremen;
- asigurarea unei rentabilități cât mai ridicate de pe urma lucrărilor de investiții și obținerea unei lichidități corespunzătoare;

Sursele principale de finanțare a investițiilor agenților economici sunt:

- capitalurile proprii;
- capitalurile împrumutate pe tremen mijlociu și lung.

Prioritate în finanțarea investițiilor o au fondurile proprii ce se degajă din autofinanțare și numai în măsura în care acestea nu sunt suficiente se apelează la resurse externe, pentru a se obține un cost cât mai redus al capitalului.

Scanned with OKEN Scanner

Finanțarea investițiilor diferă în funcție de forma de proprietate asupra capitalului. Astfel, întreprinderile din proprietatea publică (regii autonome, societăți comerciale cu capital integral sau majoritar de stat) folosesc pentru finanțarea investițiilor următoarele resurse:

a) **resurse proprii**, formate din **fondul propriu de dezvoltare** (investiții), care are ca resurse:

- disponibilul existent la începutuul perioadei;
- sumele obținute din valorificarea activelor fixe scoase din funcțiune;
- sumele obținute din vânzarea unor active fixe;
- amortizarea capitalului imobilizat în active fixe corporale și necorporale;
- o parte din profitul realizat destinat reinvestirii, și **capital social suplimentar** atras prin emiterea și vânzarea de noi acțiuni.

b) **resurse străine** (din afara întreprinderii), formate din **credite pe tremen mediu și lung** (inclusiv împrumutul obligatar) și din **alocații de la bugetul de stat**, în limitele aprobate.

Celelalte tipuri de întreprinderi utilizează totaliatea resurselor enumerate anterior, cu excepția alocațiilor bugetare.

În funcție de sursele utilizate, finanțarea investițiilor se realizează astfel:

a) finanțarea prin fonduri proprii:

- autofinanțarea - sau finanțarea internă;
- creșteri de capital:
  - noi aporturi în numerar
  - încorporarea rezervelor
  - conversiunea datoriilor

b) finanțarea prin angajamnte la tremen:

- apel la economiile publice (împrumuturi obligatare)
- împrumuturi de la instituții specializate
- credite bancare pe termen mijlociu
- credit - bail (leasing)

Resursele proprii pentru finanțarea investițiilor au următoarea destinație:

- rambursarea creditelor scadente primite în anii anteriori pentru investiții precum și plata dobânzilor aferente creditelor respective;

Scanned with OKEN Scanner

- finanțarea cheltuielilor de investiții prevăzute în bugetul investițiilor și în bugetul general al întreprinderii.

În afara resurselor de finanțare a investițiilor menționate, care se păstrează și gestionează în conturile bancare, la acoperirea cheltuielilor privind realizarea de noi obiective, noi capacități de productie, contribuie și alte resurse care se caracterizează prin aceea că nu se află depuse la bancă și anume:

- mobilizarea resurselor interne;
- economii din reducerea costurilor la lucrările de investiții executate în regie.

Ca ordine de folosire pentru finanțarea investițiilor, în primul rând se utilizează resursele așa numite care nu se depun la bancă, apoi sursele proprii care se păstrează în cont la bancă, respectiv fondul de investiții al întreprinderii (amortizare, profit, alte surse etc) și în cazul în care acestea nu sunt suficiente, diferența se acoperă din credite și în momentul creerii pieței financiare, capitalurile necesare se vor procura și pe calea emiterii acțiunilor și obligațiunilor.

Mobilizarea resurselor interne. A mobiliza resurse interne în materie de investiții înseamnă a identifica și pune în circuitul economic o serie de rezerve ce se formează pe seama resurselor de finanțare, existente la beneficiari în vederea realizării programului de investiții.

Rezervele pot apare ca urmare a achiziționării anticipate a unor materiale sau elemente de construcții, sau ca urmare a plății ulterioare a constructorilor pentru lucrările efectuate, a amânării plății unor furnizori, creditori etc.

Mobilizările și imobilizările reprezintă o redistribuire temporară între perioadele calendaristice (an, trimestru) a fondurilor constituite la dispoziția beneficiarului pentru finanțarea investițiilor.

Mobilizări și imobilizări pot apare atât la elementele de activ, cât și la cele de pasiv.

La elemenetele de activ apar următoarele imobilizări la lucrările de investiții:

Scanned with OKEN Scanner

- materiale, prefebricate și detaliile de montat procurate în perioadele precedente din fondurile de investiții la lucrările în regie, în măsura în care se includ în operă în perioada respectivă de gestiune;

- utilaje speciale și agregate specifice aprovizionate de beneficiarul de investiții în perioada precedentă, care urmează să fie puse la dispoziția constructorului pentru a fi incluse în lucrare;

- încasarea debitorilor la lucrările de investiții în curs;

- materiale obținute din săpături în momentul efectuării construcțiilor (nisip, pietriș) și materiale realizate din demolări etc.

Toate elementele de active amintite, în momentul în care se formează constituie imobilizări, întrucât s-au avansat fonduri pentru aprovizionarea lor fără a fi incluse în lucrări, iar în momentul (perioada) în care se folosesc, încorporându-se în lucrări, constituie mobilizări.

La elementele de pasiv, apar mobilizări din resurse interne la următoarele resurse:

- sumele ce se referă la lucrări executate, dar nedecontate, în perioada de gestiune cuvenită. Aceste sume reprezintă mobilizări de resurse interne deoarece neachitarea-lor până la sfârșitul perioadei curente micșorează necesarul de fonduri pentru finanțarea investițiilor în acea perioadă ;

- alți creditori pentru investițiile care se achită în perioadele următoare.

La elementele de pasiv se înregistrează mai întâi mobilizări de resurse interne, iar în perioada plății ele devin imobilizări.

În raport cu evoluția soldurilor activelor și pasivelor la începutul și sfârșitul perioadelor (an, trimestru), apar următoarele situații:

$$A_i < A_f = I$$
$$A_i > A_f = M$$
$$P_i < P_f = M$$
$$P_i > P_f = I$$

în care:

A_i = reprezintă soldul inițial al elementelor de activ;

Scanned with OKEN Scanner

A_f = reprezintă soldul final a elementelor de activ;
P_i = reprezintă soldul inițial al elementelor de pasiv;
P_f = reprezintă soldul final al elementelor de pasiv;
M = mobilizări;
I = imobilizări.

Economiile rezulate din reducerea costului la lucrările executate în regie constituie o altă resursă de finanțare a investițiilor. Aceste economii reflectă eforturile titularului de investiții de a realiza lucrări la costuri cât mai reduse și de a apela la resurse externe cât mai mici. Aceste economii se înscriu în bugetul investițiilor.

Toate resursele de finanțare a investițiilor se reflectă într-o secțiune de previziune financiară, denumită la unitățile de stat (regii autonome, societății comerciale cu capital de stat) *fondul de dezvoltare*, care reprezintă de fapt, bugetul investițiilor.

În unele firme din țările occidentale se elaborează un plan de investiții și de finanțare pe termen mediu sau lung, care cuprinde resursele de finanțare și utilizarea lor și care reflectă politica financiară a firmei și modul în care se va asigura echilibrul financiar.

În economia noastră, întreprinderile cu capital de stat, întocmesc un buget de finanțare a investițiilor pe un an, care cuprinde cheltuielile de investiții și sursele de finanțare, precum și modul de realizare a echilibrului financiar în acest domeniu.

Concret, acest buget cuprinde:

- disponibil la începutul anului;
- sume din valorificarea materialelor rezultate din dezmembrarea activelor fixe scoase din funcțiune;
- sume din vânzarea activelor fixe;
- amortizarea activelor fixe;
- alte surse proprii;
- profitul.
- **Total surse proprii.**

Scanned with OKEN Scanner

- rambursarea creditelor, plata comisioanelor și altor servicii bancare;
- plata dobânzilor la creditele utilizate în anul curent;
- resurse proprii rămase pentru finanțarea investițiilor (calculate ca diferență între total resurse proprii și posturile de chetuieli menționate);
- cheltuieli de investiții;
- excedent (+), deficit (-) de resurse pentru acoperirea cheltuielilor de investiții (diferența pozitivă sau negativă între resursele proprii rămase pentru finanțarea investițiilor și cheltuielile de investiții).
- acoperirea deficitului de resurse (din credite și alte împrumuturi pentru investiți, precum și din alocații de la bugetul statului).

Bugetul investițiilor se integrează în bugetul general al întreprinderii, care se utilizează pentru realizarea managementului financiar al întreprinderii.

Actualmente, un loc important în acoperirea financiară a investițiilor îl ocupă creditele bancare pe tremen mediu și lung întrucât piața financiară și bursa de valori nu funcționează la un nivel satisfăcător pentru a se emite acțiuni și obligațiuni, care să fie negociate și să aducă surse pentru finanțarea investițiilor.

Aceste credite se obțin în baza contractelor de credite încheiate între agenții economici și bănci și se acordă pe o durată de până la 5 ani pentru credite pe tremen mediu și peste 5 ani pentru credite pe tremen lung.

În acordarea creditelor se cere să se respecte următoarele principii:

- încheierea unui contract între bancă și agenții economici în care să se prevadă condițiile și modul de acordare și rambursare a creditului, durata și volumul său, nivelul dobânzii etc.;
- acordarea creditelor pe bază de garanții asiguratorii indiferent de termenul de rambursare și valoare;
- plata unei dobânzi, care se negociază de către bancă cu agentul economic, iar în cazul nerambursării creditului la scadență, majorarea acesteia;
- aprobarea și acordarea creditului se efectuează numai după analiza situației patrimoniale și a rezultatelor financiare a agentului economic, analiză cunoscută sub denumirea de *analiză a bonității*;

Scanned with OKEN Scanner

- la acordarea creditului, se are în vedere gradul de participare cu fonduri proprii a agentului economic la finanțarea investițiilor;
- pentru acordarea creditului, agenții economici depun la bancă documentația solicitată.

Documentația cuprinde toate datele necesare caracterizării situației patrimoniului și a rezultatelor financiare, a surselor de acoperire financiară a investițiilor, a indicatorilor economico-financiari privind eficiența investițiilor etc.

Documentația se compune, în general, din:
- cererea de credite;
- documentația tehnico-economică, formată din studiile tehnico-economice, proiectul de execuție și devizele;
- studiul de fezabilitate care cuprinde o analiză a activității economico-financiare a agentului economic pe toată perioada cât durează creditul;
- bugetul agentului economic pe anul în curs;
- previziunea resurselor și a utilizări acestora până la rambursarea totală a creditului;
- bilanțul contabil întocmit de client pe ultimul an, ultimul bilanț pe anul în curs și balanța de verificare, precum și contul de profit și pierderi.

Pentru acordarea creditului, banca efectuează o analiză amănunțită a activității economico-financiare prezente și viitoare a solicitanților de resurse împrumutate. Indicatorii de bonitate care stau la baza acestei analize (solvabilitate, lichiditate, rentabilitate etc) au fost analizați în cadrul paragrafului *Sistemul informațional-financiar și decizia financiară* din cadrul capitolului al II - lea.

Banca, în baza documentației, analizează necesitatea, oportunitatea și eficiența economică a proiectului de investiții.

La acordarea creditelor, solicitanții trebuie să prezinte băncii garanții asiguratorii, care să acopere valoarea creditelor, dobânda și o marjă de siguranță. Ca garanții pe care le ia banca în considerație menționăm:
- gajul asupra unor bunuri, gaj ce poate fi fără deposedare și cu deposedare. Gajul fara deposedare poate fi asupra unor mașini, utilaje și

Scanned with OKEN Scanner

alte materiale de folosință indelungată, care nu sunt afectate de creanțe în favoarea altor persoane fizice și juridice și care pot fi valorificate. Gajul cu deposedare, are ca obiect titluri de valoare (acțiuni și obligațiuni), metale prețioase etc, care se preiau în custodie;

- garanții bancare emise de bănci sau instituții financiare și de credit din țară și străinătate agreate de banca română;
- depozite în lei sau în valută existente în cont la bancă;
- bunurile achiziționate din credite și asigurate la societățile de asigurare;
- ipoteca asupra unor bunuri imobile (clădiri, construcții, terenuri), precum și asupra unor mașini, utilaje și instalații fixate în spații cu precizarea că la această formă de garanție se apelează când celelalte forme nu asigură acoperirea valorică a creditului și dobânzii.

Dacă rezultatele analizelor efectuate de bancă sunt favorabile, se negociază cu agentul economic care solicită resurse împrumutate, următoarele: volumul creditului, termenul de acordare, termenul de rambursare, nivelul ratelor, dobânda și perioada de grație, modalitățile de acordare (integral sau eșalonat), graficul de rambursare, nivelul dobânzii curente și a celei penalizatoare etc.

După aprobarea creditelor de către bancă se încheie contractul de credit cu solicitantul respectiv. Contractul este înregistrat la judecătorie, ca și gajul respectiv, căpătând astfel forță juridică pentru ambele părți. În ipoteza în care solicitantul nu utilizează o parte din credit, banca percepe un comision pentru suma nefolosită. Nerambursarea la scadență a împrumuturilor, atrage după sine perceperea unor dobânzi majorate întrucât împrumutul se înregistrează la credite restante într-un cont separat.

4.4 Finanțarea și decontarea lucrărilor de construcții-montaj

Finanțarea și mai ales decontarea lucrărilor de investiții se efectuează diferit în funcție de modul de executare a acestora: în antrepriză și în regie.

Scanned with OKEN Scanner

Finanțarea și decontarea lucrărilor de construcții montaj executate în antrepriză. Majoritatea lucrărilor de construcții montaj se execută în antrepriză de către unități specializate în asemenea lucrări.

Relațiile dintre antreprenor (societatea de construcții) și beneficiarul de investiții sunt reglementate în contractul de antrepriză și în anexele acestuia.

Contractul de antrepriză constituie forma juridică ce caracterizează în detaliu relațiile dintre beneficiarii de investiții și societățile de construcții-montaj, drepturile și obligațiile materiale ale părților, condițiile concrete de realizare a lucrărilor de investiții. În contract se prevăd sarcini importante ce revin constructorului cu privire la volumul și valoarea lucrărilor, eșalonarea lor calendaristică, ritmul de desfășurare a lucrărilor, calitatea acestora etc.

Beneficiarul de investiții trebuie să asigure condițiile necesare desfășurării lucrărilor și anume: să pună la dispoziția constructorului documentația de proiect și de deviz completă, precum și o serie de mașini și utilaje, materiale de construcții pe care eventual, se obligă să le aprovizioneze. Totodată, beneficiarul are obligația să achite la timp și integral drepturile constructorului pentru lucrările executate urmărind ritmicitatea decontărilor.

În situația întreprinderilor proprietate publică (regii autonome și societăți comerciale cu capital integral sau majoritar de stat) contractele de antrepriză împreună cu o serie de documente (lista obiectivelor de investiții, bugetul investițiilor, memoriu justificativ tehnico-economic, graficul de eșalonare a execuției lucrărilor, liste de materiale și utilaje, autorizația de construcție etc) se depun de către beneficiar la banca finanțatoare, în vederea admiterii la finanțare și creditare.

Admiterea la finanțare și creditare constituie un moment important al controlului bancar, unitățile bancare efectuând un control multilateral asupra necesității, oportunității și eficienței economice a investițiilor, existența surselor necesare finanțării, posibilitățile de realizare a lucrărilor la termenelor fixate și la costuri minime.

Scanned with OKEN Scanner

Dacă investițiile propuse răspund acestor cerințe banca finanțatoare aprobă admiterea la finanțare și creditare, adică lucrările pot începe și pe măsura executării lor, beneficiarul poate dispune plăți ce sunt onorate de bancă din conturile de finanțare și din credite.

Admiterea la finanțare și creditare de către bănci se efectuează numai în cazul în care beneficiarii de investiții folosesc fonduri din bugetul statului și apelează la credite bancare.

Investitorii privați care folosesc capitalul propriu pentru finanțarea investițiilor nu sunt supuși rigorilor admiterii la finanțare și creditare, deoarece nu folosesc banul public din bugetul statului.

În ipoteza în care se utilizează ca resursă de finanțare a investițiilor și creditul bancar, se va solicita de către bancă respectarea principiului de creditare și garantare de către toți agenții economici indiferent de natura proprietății.

În sectorul construcții - montaj, decontarea lucrărilor executate este influențată de particularitățile producției de construcții.

Spre deosebire de industrie, în construcții durata proceselor de producție este mare, fapt pentru care reconstituirea capitalului investit în active circulante este de asemenea mare, situație ce a impus ca decontarea lucrărilor executate să se efectueze treptat și nu la terminarea lucrărilor, care poate dura și câțiva ani. Această modalitate de decontare oferă posibilitatea reconstituirii fondului de rulment al constructorilor la intervale relativ scurte. Tot pentru realizarea acestui scop, s-a folosit și acordarea de avansuri bănești de către beneficiar constructorului care se regularizau la decontările lunare pe baza situațiilor de realizări.

Decontarea lucrărilor de construcții-montaj se efectuează lunar, trimestrial, anual, și la terminarea lucrării de regulă, pe obiecte.

Prima etapă a decontării este lunară, în primele zile ale lunii următoare celei de referință, pe baza *talonelor-situații de plată*.

Până la încasarea valorii producției executate de la beneficiarii lucrărilor, societățile de construcții pot folosi în afara resurselor proprii credite bancare sau avansuri primite de la beneficiari.

Scanned with OKEN Scanner

În baza situațiilor de realizări și a *talloanelor-situații de plată*, depuse la bancă se efectuează decontarea din conturile de finanțare a investițiilor existente la bancă.

Următoarea etapă de decontare este cea trimestrială efectuată pe baza situațiilor de realizări, prilej cu care se urmărește concordanța necesară dintre lucrările executate efectiv de constructor și plățile efectuate de beneficiarul investiției asigurându-se astfel plata lucrărilor pe măsura realizării lor.

Decontarea anuală a lucrărilor de construcții montaj executate în antrepriză se realizează pe baza acelorași instrumente de decontare la care se adaugă și procesele verbale de lucrări executate.

Decontarea definitivă reprezintă ultima etapă a decontării, scop în care se întocmesc procese - verbale de recepție în care se cuprind, valoric, totalul lucrărilor de la începutul construcției și situații de realizări definitive.

Recepția definitivă se efectuează de către o comisie formată din reprezentanții beneficiarului, ai constructorului și ai băncii, care verifică modul în care s-au îndeplinit condițiile tehnice prevăzute în documentația tehnică, calitatea lucrărilor, încadrarea în devizele aprobate etc.

Finanțarea și decontarea lucrărilor de construcții-montaj executate în regie. Există situații în care beneficiarul investițiilor are condiții și capacitate tehnică de a-și executa lucrările în regie proprie. Este caracteristică această modalitate de execuție a lucrărilor în agricultură și silvicultură.

Documentația necesară finanțării lucrărilor în regie este aceeasi ca și pentru cele executate în antrepriză cu excepția contractului de antrepriză.

Raporturile dintre managerul întreprinderii și șeful șantierului (șeful compartimentului de investiții) sunt concretizate în nota de comandă în care se înscriu condițiile de realizare a lucrărilor, obligațiile întreprinderii de a asigura în timp util documentația de proiect și de deviz, materialele necesare și utilajele corespunzătoare, unele utilități (apă, energie electrică și termică etc), să achite la timp lucrările executate. Șeful șantierului are datoria să asigure executarea lucrărilor la timp și de bună calitate, să folosească eficient resursele destinate investițiilor.

Scanned with OKEN Scanner

Decontarea lucrărilor executate în regie se efectuează, indiferent de valoarea investiție, pe elemente de cheltuieli (manoperă, materiale, regie etc) pe baza documentelor legale: facturi, documente de transport, state de salarii, deconturi pentru plata chiriei la mijloacele fixe închiriate etc.

Finanțarea lucrărilor pe baza elementelor de cheltuieli, direct din contul de finanțare, impune în mod deosebit din partea agenților economici și a băncilor, dacă sau folosit credite, efectuarea unui control financiar exigent și permanet, urmărindu-se felul în care se utilizează mijloacele șantierului, reducerea costului lucrărilor și darea la termen în funcțiune a obiectivului.

4.5 Decizia de investiții și fundamentarea ei pe tehnica actualizării

Decizia de investiții se bazează pe informații complexe și exacte referitoare la necesitatea, oportunitatea, volumul cheltuielilor și al resurselor financiare, fluxurile de intrare și iesire a fondurilor, pe toată durata de exploatare a activelor fixe, asigurarea rentabilității și lichidității, recuperarea capitalurilor investite, durata de execuție și de exploatare a investițiilor etc.

Decizia de investiții este o decizie strategică a întreprinderii,care se adoptă de către organul suprem de conducere (Adunarea Genarală a Acționarilor), dar și de către forul superior (minister) în cazul regiilor autonome, deoarece angajează consumuri mari de capital. La adoptarea deciziilor de investiții (înființarea unei firme, expansiunea patrimoniului sau modernizarea acestuia) este necesar să se țină seama de selectarea celei mai eficiente variante, pentru a răspunde criteriilor de rentabilitate și lichiditate.

Criteriul de rentabilitate este impus de funcționarea întreprinderii în conformitate cu cerințele gestiunii financiare și constă în esență în obținerea de venituri acoperitoare și a unui profit îndestulător. Criteriul

Scanned with OKEN Scanner

de lichiditate este preponderent monetar, aplicarea lui însemnând menținerea echilibrului bănesc, ceea ce se poate obține prin alocarea fondurilor într-o structură optimă de elemente patrimoniale care să permită întreprinderii o rotație accelerată a capitalului, respectiv recuperarea rapidă și cu mare randament a acestuia.

Deciziile de investiții și deciziile de finanțare sunt organic legate între ele. Decizia de finanțare depinde și de hotărârea deținătorului de capital din afara întreprinderii care acceptă sau nu schimbarea monedei pe o creanță asupra întreprinderii, respectiv pe active financiare. Prin urmare, deciziei întreprinderii de a investi i se poate opune decizia de plasament a posesorului de economii sau capital. Dacă ambele decizii coincid, rezultă că se va putea afecta o anumită cantitate de monedă pentru realizarea unei investiții ce va produce venituri pe mai multe perioade viitoare succesive.

Pentru adoptarea deciziei de investiții, are mare importanță studiul de oportunitate și de eficiență realizat pe bază de proiecte în mai multe variante și alegerea celei mai eficiente din punct de vedere al rentabilității, lichidității și riscului. În vederea realizării acestui scop este necesar să se evalueze proiectele, evaluare care se bazează pe previziunea veniturilor, cheltuielilor și profitului. Având în vedere faptul că resursele financiare au un caracter limitat, trebuie să se aleagă proiectul care asigură recuperarea fondurilor în cel mai scurt timp și un câștig maxim.

Înainte de a pune în aplicare proiectul de investiții întreprinderea este interesată să efectueze previziuni, atât cu privire la fluxul de autofinanțare pe care îl va genera proiectul, cât și la fluxurile ieșirilor de fonduri necesare pe întreaga perioadă a expoatării investițiilor. În această previziune trebuie să se țină seama de factorul timp, adică de momentul în care se cheltuiesc sumele necesare investiției și perioada de recuperare a acestora, întrucât deprecierea monetară trebuie luată în calcul.

Prin metoda actualizării se urmărește asigurarea comparabilității în timp a unor eforturi financiare (cheltuieli) și efecte (venituri) exprimate valoric și care se succed pe o anumită perioadă. Premiza funda-

Scanned with OKEN Scanner

mentală a acestei metode constă în faptul că orice valoare de natură financiară se erodează în timp atunci când nu este integrată unui proces economic de valorificare, astfel că o sumă deținută în prezent are o valoare mai mare decât aceeași sumă care se va deține în anii următori.

Calculele matematice vizează determinarea valorii dobândite sau capitalizate și a valorii actualizate.

- La sfârșitul unei perioade de **n** ani, valoarea dobândită sau capitalizată (Vdn), pe baza unei rate de valorificare i este următoarea:

$$V_{dn} = C(1 + i)^n,$$

în care C este valoarea capitalului. Această relație este, de fapt, dobânda compusă;

- Valoarea actualizată (Van) se obține folosind relația:

$$V_{an} = \frac{C}{(1 + i)^{-n}}$$

Din aceste relații rezultă doi coeficienți și anume:

$(1+i)^n$, care reprezintă coeficientul de capitalizare (dobândire);

$(1+i)^{-n}$, care reprezintă coeficientul de actualizare cu precizarea că matematic acesta are forma $1/(1+i)^n$. În practica și teoria financiară există tabele financiare care oferă valoarea calculată a acestor coeficienți în funcție de o anumită rată de valorificare (dobândă) și pe o perioadă de 10-20-30 de ani.

Coeficientul de actualizare se utilizează pentru a se analiza baza de valori actuale, iar coeficientul de capitalizare, pentru a se analiza baza de valori dobândită.

Cei doi coeficienți oferă posibilitatea de a se trece de la o valoare dobândită la o valoare actuală si invers.

În activitatea practică se optează, mai ales, pentru actualizarea valorilor în vederea adoptării deciziei de investiții.

Scanned with OKEN Scanner

În analiza unei investiții și a fluxurilor pe care le generează, se utilizează procedeul de actualizare arătat, cu precizarea că se actualizează cheltuielile si incasările viitoare.

Adoptarea de către decident a unui proiect de investiții, reclamă cunoașterea cheltuielilor inițiale, a veniturilor nete așteptate, a duratei de funcționare si eventual a valorii reziduale.

În ipoteza în care se cunosc toate caracteristicile unui proiect de investiții este posibil să se stabilească o rată actuarială care să egaleze cheltuielile inițiale cu suma valorilor actuale ale veniturilor prevăzute, la fel ca în cazul unui plasament financiar.

Orice investiție în active fizice industriale sau comerciale, active financiare (acțiuni, obligațiuni), bunuri nemateriale (brevete etc), cheltuieli de cercetare, cheltuieli cu pregătirea personalului etc. poate fi analizată ca una sau mai multe cheltuieli inițiale si ca o succesiune de venituri nete, pe mai multe perioade succesive.

4.6 Metode sau criterii în luarea deciziei de investiții și selectarea proiectelor

Un rol important în activitatea de investire are preselecția proiectelor, astfel încât ele să răspundă obiectivelor generale ale întreprinderii, să se încadreze în posibilitățile maxime de finanțare, de recrutare a forței de muncă în vederea exploatării obiectivului.

Proiectele selectate urmează a fi studiate sub aspectele comercial, financiar, tehnic etc.

Studiul de marketing sau comercial prezintă mare însemntătate întrucât însăși rentabilitatea viitorului obiectiv este în funcție de cifra de afaceri posibil de realizat. În urma analizării acestui studiu se decide asupra cantității produselor și serviciilor ce se vor lansa pe piață cu noul proiect, cu luarea în considerație a posibilităților apariției unor întreprinderi concurente, a condițiilor interne sau externe de producție și desfacere.

Scanned with OKEN Scanner

Studiul tehnico-economic rezolvă problemele constructive, soluțiile adoptate, ordinea execuției, costul total și pe elemente componente ale proiectului, costul exploatării după intrarea în funcțiune.

Studiul fiscal pornește de la faptul că investițiile cu consecințele lor asupra creșterii valorilor materiale, sunt obiectul impunerii fiscale, sub diverse aspecte: profit, tva, etc. Studiul fiscal ține seama de eventualele măsuri fiscale de încurajare a investitorilor, mai ales în perioada de recesiune și șomaj pronunțat, cum ar fi: subvenții, exonerări parțiale, amortizări accelerate etc. Stimulentele fiscale au de regulă durate limitate astfel încât investitorul trebuie să acționeze în interiorul acestor durate, sau să aștepte o perioadă favorabilă.

Studiul de personal determină nevoile ca număr și categorii de personal în perioada exploatării obiectivului, precum și cheltuielile pentru pregătirea personalului.

Studiul financiar analizează posibilitățile de folosire a diverselor surse de finanțare, posibilitățile de autofinanțare, accesul la împrumuturi pe termen lung și mijlociu, posibilitățile de creștere a capitalului propriu și costul capitalului.

Compartimentele financiare din întreprindere centralizează informațiile din studiile efectuate, le compară și le estimează pentru a servi conducerii în vederea adoptării variantei optime de investire.

Pentru compararea și ierarhizarea proiectelor studiate se utilizează diferite **criterii financiare (metode),** în vederea adoptării deciziei de investire.

În luarea deciziei de investiții și alegerea proiectelor se utilizează următoarele criterii sau metode: criteriul rentabilității, criteriul lichidității, criteriul riscului.

Criteriul rentabilității. Acest criteriu este cel mai important în vederea alegerii proiectului și adoptării deciziei de investire. Ca regulă generală, rata rentabilității (R_r) trebuie să fie mai mare decât costul surselor de finanțare proprii sau împrumutate (C_r).

$$R_r > C_r$$

Scanned with OKEN Scanner

Pentru evaluarea rentabilității investițiilor se pot utiliza următoarele metode: metoda contabilă și metoda financiară.

Metoda contabilă de evaluare constă în calcularea ratei rentabilității raportând profitul net obținut din exploatarea proiectului, la valoarea netă a investiției.

$$R_r = \frac{\text{Profitul net}}{\text{Investiția neta}}$$

Profitul net este egal cu profitul rămas din exploatarea proiectului după scăderea sarcinilor fiscale, iar investiția netă rezultă prin scăderea din valoarea inițială a proiectului, a fondului de amortizare constituit în fiecare an.

Această metodă prezintă unele inconveniente care diminuează puterea de expresivitate a indicatorului obținut. Astfel, există dificultăți în separarea profitului aferent proiectului respectiv, din masa totală a profitului agentului economic, iar prin scăderea în fiecare an a amortizării din investiția inițială se obțin rate ale rentabilității anuale tot mai ridicate spre sfârșitul perioadei de viață a investiției, ca urmare a scăderii investiției nete, situație ce contravine realității.

Agenții economici care utilizează rata rentabilității calculte prin metoda contabilă, nu pot lua decizii corecte de creștere economică, întrucât deși înregistrează aparent rentabilitate sporită de la an la an, în realitate ei nu dispun de surse îndestulătoare nici pentru realizarea unei expansiuni prin autofinanțare, nici pentru o garanție acceptabilă pentru bănci în vederea creditării.

Metoda financiară de calculare a rentabilității unei investiții se bazează pe compararea fluxurilor financiare negative și pozitive generate de proiectul de investiție, adică pe cheltuielile inițiale pentru realizarea investiției pe de o parte, și pe amortizările și profiturile anuale provenite de la obiectivul de investiții pus în funcțiune, pe de altă parte.

Scanned with OKEN Scanner

După determinarea fluxurilor de intrare și ieșire, se procedează la calculul actuarial, obținându-se **rata rentabilității investiției**, sau **rata capitalului investit.**

Notând cu Vi valoarea investită inițial, cu Fl_1, Fl_2, Fl_3, ..., Fl_n fluxurile anuale de intrare formate din amortizări plus profit și cu Rr rata rentabilității, în primul an de exploatare Rr este egală cu:[25]

$$R_r = \frac{(Fl_1 - V_i)}{V_i}$$

adică

$$V_i (1 + R_r) = Fl_1$$

Pentru o perioadă de mai mulți ani, relația de calcul are următoarea formă:

$$V_i = \sum \frac{Fl_n}{(1 + Rr)^n}$$

În literatura de specialitate această rată a rentabilității investițiilor (1+Rr) mai poartă denumirea de **rata rentabilității interne** sau **rata rentabilității actuariale.**

Rata rentabilității interne permite clasificarea proiectelor după gradul de rentabilitate.

Un alt indicator de evaluare a rentabilității proiectelor de investiții este **valoarea actuală netă.** Valoarea actuală netă este diferența dintre venitul net total actualizat și suma cheltuielilor inițiale pentru investiții. Veniturile actualizate se obțin prin înmulțirea veniturilor neactualizate cu coeficientul de actualizare. Calculele solicită alegerea în prealabil a unei rate de actualizare care să corespundă intereselor întreprinderii.

---

[25]Toma Mihai, *Finanțe și gestiune financiară*, E.D.P., R.A. București, 1994 p.45, 46.

Scanned with OKEN Scanner

Criteriul lichidității. În ipoteza în care există mai multe proiecte de investiții cu același grad de rentabilitate pentru alegerea investiției optime se utilizează și alte criterii de diferențiere cum ar fi cel al lichidității sau riscului.

Criteriul lichidității de selectare a investițiilor urmărește ca investiția să se recupereze cât mai repede posibil, adică investitorul să intre în posesia capitalului avansat și a rentabilității scontate într-un termen cât mai scurt, deci să realizeze o fructificare cât mai rapidă a capitalului. Lichiditatea se stabilește în număr de ani de recuperare a capitalului avansat, raportând valoarea inițială a investiției la suma fluxurilor financiare anuale pozitive sau de intrare generate de exploatarea proiectului. Sau, altfel spus, este vorba de perioada de timp scurs, la capătul căreia suma cumulată a fluxurilor financiare pozitive generate de proiectul de investiție, devine egală cu suma investită inițial.

Metoda timpului de recuperare este foarte des practicată de firme, deoarece ea permite urmărirea în timp a obținerii lichidităților și deci a recuperării sumelor investite. Durata recuperării se poate obține pe baza următorului raport: cheltuieli de investiții/venit net mediu anual. Explicația aplicării acestei metode constă în faptul că întreprinderea are preferințe pentru lichidități imediate, ceea ce micșorează riscurile pe care le generează scoaterea prematură din uz a activelor fixe. Obținerea lchidităților în scurt timp permite întreprinderii să poată folosi numerarul recuperat pentru a se adapta rapid la schimbările tehnologice sau să investească în alte direcții rentabile.

Criteriul riscului. În orice act investițional există un risc, iar cu cât riscul este mai mare cu atât crește pretenția asupra rentabilității capitalului investit. Riscul poate fi economic adică risc de faliment și deci de nerecuperare a capitalului, risc de schimb valutar, risc de inflație, risc de dobânzi etc.

În cunatificarea riscului se poate folosi calculul probabilităților, dar sunt necesare multe informații din domenii diferite, lucru greu de realizat.

Scanned with OKEN Scanner

Datorită dificultăților în măsurarea riscului, pentru proiectele de investiții care comportă risc, în practica financiară se acceptă majorarea ratei rentabilității (Rr) cu o anumită cotă procentuală de risc (r), astfel încât:

$$(R_r + r) > \text{remunerația capitalului}$$

Pe lângă criteriile expuse, pentru alegerea investiției se pot lua în considerare și alți indicatori ca **investiția specifică** și **valoarea totală a investiției.**

Incidența fiscală poate constitui un alt criteriu de alegere a investiției optime. Mărimea impozitului pe profit datorat statului sau a taxei pe valoare adăugată poate constitui pentru investitori un element de referință în opțiunea sa pentru o variantă sau alta a investiției.

Prin urmare, luarea deciziei de investiții și selectarea proiectelor de dezvoltare trebuie să țină seama de criteriile de eficiență, reflectate sintetic intr-o rentabilitate mai mare în raport cu costul capitalurilor, de înfăptuire a politicilor economice a întreprinderii, precum și de politica de finanțare adica de combinarea optimă a resurselor financiare.

4.7 Amortizarea activelor fixe

4.7.1 Conceptul privind activele fixe și uzura acestora ca bază obiectivă a fondului de amortizare

În cadrul activității economice are loc combinarea optimă a muncii și a capitalului, capital ce este format din capital fix și capital circulant. Capitalul fix reprezintă partea din capitalurile întreprinderii imobiliazat în active fixe corporale și necorporale, iar capitalul circulant partea imobilizată în stocuri și cheltuieli de natura activelor circulante. Activele fixe sunt parte integrantă a aparatului de producție și a

Scanned with OKEN Scanner

patrimoniului care mai poartă denumirea de imobilizări, mijloace, capitaluri sau fonduri fixe.

Din punct de vedere material, activele fixe se concretizează în mașini, utilaje, instalații, mijloace de transport, clădiri, terenuri etc, formând baza tehnică a întreprinderii.

Activele fixe reprezită acea parte a aparatului de producție care se consumă și își transmit valoarea asupra produselor și serviciilor în mod treptat, în decursul mai multor cicluri de exploatare, păstrându-si forma fizică specifică și având o durată îndelungată de funcționare. Transmiterea treptată a valorii activelor fixe asupra produselor și serviciilor obținute este justificată de faptul că și uzura fizică și morală acționează tot în mod treptat, iar consumul acestora are loc într-o perioadă determinată de durata de serviciu fixată în legislație.

Înlocuirea activelor fixe, menținerea în stare de funcționare și expansiunea lor, impune acumularea sistematică de resurse financiare, resurse care capătă în principal, forma fondului de amortizare. Înlocuirea și expansiunea activelor fixe au loc pe calea investițiilor.

Activele fixe dețin o pondere însemnată din patrimoniul întreprinderilor și au o durată mai mare de transformare în lichidități, motiv pentru care sunt reprezentate în bilanț înaintea activelor circulante. Ponderea activelor fixe în totalul activelor diferă de la ramură la ramură și chiar de la o întreprindere la alta, în funcție de specificul procesului tehnologic, de dotarea tehnică și de valoarea activelor fixe. În economia de piață, activele fixe, din punct de vedere contabil, sunt formate din diferite imobilizări în care se cuprind bunuri și valori destinate să rămână o vreme îndelungată în întreprinderi sub aceeasi formă. Rezultă că durata de folosire mai îndelungată (peste un an) este criteriul ca un bun să fie considerat imobilizări.

Clasificarea imobilizărilor, respectiv a activelor fixe, se efectuează în funcție de mai multe criterii și anume:

Scanned with OKEN Scanner

După natura lor, imobilizările din punct de vedere contabil, se clasifică în:[26]

- cheltuieli de instalare (înființare), cu precizarea că acestea sporesc patrimoniul întreprinderii, dar trebuie să fie repartizate asupra mai multor ani de gestiune. Aceste imobilizări fac parte din categoria celor necorporale;
- imobilizările corporale (terenuri, construcții, clădiri, utilaje, instalații, imobilizări în curs etc);
- imobilizările necorporale (brevete, licențe, mărci, modele, desene etc);
- alte valori imobilizate (împrumuturi acordate pe un termen mai mare de un an, depozite, titluri de participare etc).

După legătura cu procesele economice imobilizările se clasifică în:

- imobilizări de exploatare (bunuri direct productive utilizate o perioadă îndelungată, cum sunt instrumentele de muncă);
- imobilizări în afara exploatării (bunuri indirect productive, cum sunt de pildă, clădiri administrative, locuințele de serviciu ale personalului etc).

Din punctul de vedere al deprecierii sau nedeprecierii lor, imobilizările se grupează astfel:

- imobilizări care se depreciază datorită uzurii fizice și morale;
- imobilizări care nu se depreciază (terenuri și anumite imobilizări necorporale).

După apartenență, activele fixe pot fi: proprii și închiriate.

Activele fixe se mai pot grupa și în raport cu ramura economiei naționale în care funcționează, grupare care ține seama de clasificarea oficială a ramurilor și anume: industrie, agricultură, silvicultură, transporturi, comerț etc.

Clasificarea activelor fixe are o însemnătate deosebită atât pentru organizarea justă a amortizării, a reparațiilor și finanțării lor cât și pentru organizarea evidenței și gestionării științifice a acestora.

---

[26] Bistriceanu Gh. D., Adochiței M, Negrea E., *Finanțele agenților economici* E.D.P., R.A. București 1995, pag. 131.

Scanned with OKEN Scanner

Necesarul de active fixe depinde de volumul activității fiecărui agent economic. Trebuie reținut că mărimea valorică a activelor fixe are o influență asupra rentabilității generale, întrucât acestea sunt purtătoare de cheltuieli de amortizare, întreținere, chirie, sarcini financiare etc, astfel că la stabilirea volumului imobilizărilor este necesar să se aibă în vedere criteriul rentabilității.

Pe parcursul existenței lor, activele fixe se uzează (depreciază) fizic și moral.

Uzura fizică reprezintă pierderea treptată a proprietăților tehnice de exploatare a activelor fixe, ca urmare a folosirii lor în producție, cât și datorită acțiunii asupra lor a factorilor naturali.

Uzura fizică reprezintă baza materială a pierderii valorii activelor fixe, fiind determinată de întrebuințarea acestora în procesul de producție, precum și de acțiunea unor factori naturali. Intensitatea cu care se produce, uzura fizică variază în funcție de gradul de solicitare a activelor fixe, de modul de păstrare și folosire, precum și în funcție de condițiile concrete grele sau mai puțin grele existente în diverse sectoare.

Uzura fizică este de mai multe feluri și anume: **uzură abrazivă** , determinată de frecarea suprafețelor pieselor prin pătrunderea de corpuri străine dure între ele sau a corpurilor proprii produse prin frecare; **uzură prin aderență,** determinată de atingerea suprafețelor pieselor în timpul funcționării; **uzură prin coroziune**, determinată de reacțiile chimice ce au loc ca urmare a contactului dintre piesele instrumentelor de muncă pe de o parte și oxigenul, acizii, sulful, apa, etc, pe de altă parte.

Ca o consecință a uzurii fizice, caracteristicile de funcționare a activelor fixe se înrăutățesc, reducându-se precizia în funcționare și capacitatea de producție, crește consumul de combustibil și lubrifianți și scade puterea efectivă a motoarelor. Pentru readucerea instrumentelor de muncă în stare normală de funcționare se impune efectuarea reparațiilor prin care se diminuează uzura fizică. Uzura fizică are drept consecință pierderea treptată a însușirilor funcționale și implicit a valorii activelor fixe și când această pierderea ia proporții mari, iar prin

Scanned with OKEN Scanner

reparații nu li se poate asigura funcționarea normală, activele fixe nu mai pot fi utilizate, se scot din funcțiune și se înlocuiesc cu altele noi.

Uzura activelor fixe utilizate în activitatea economică (industrie, comerț, etc) este însoțită de transferarea treptată a valorii lor asupra costului produselor create ce se recuperează în urma vânzării, constituindu-se fondul de amortizare. Pe seama fondului de amortizare se asigură înlocuirea activelor fixe consumate și scoase din funcțiune cu altele noi - de regulă, superioare prin caracteristicile tehnice și economice -, lărgirea și perfecționarea tehnică a capacităților de producție existente.

Uzura fizică determinată de acțiunea factorilor naturali ca urmare a nefolosirii activelor fixe, reprezintă o pierdere atât pentru agentul economic, dar și pentru economie, întrucât diminuează produsul intern net. De aceea este necesară prevenirea nefolosirii activelor fixe, evitându-se astfel efectele negative ale acestei forme a uzurii fizice.

Uzura morală are loc atunci când activele fixe se demodează, se învechesc din punct de vedere tehnic și tehnologic și apar altele mai perfecționate și mai bine adaptate la condițiile de lucru și eventual chiar mai ieftine. Baza obiectivă a uzurii morale o prezintă progresul tehnic.

În condițiile când uzura morală este datorată apariției unor noi active fixe, cu caracteristici tehnice și economice superioare, se cer eforturi financiare susținute pentru modernizarea celor existente, iar în anumite cazuri, scoaterea lor din folosință, chiar dacă nu sunt uzate complet din punct de vedere fizic. O asemenea decizie este justificată când cheltuielile de exploatare (consumul specific de materii prime, de combustibil și energie etc) sunt mai mari iar calitatea produselor obținute este inferioară comparativ cu cele utilizate pe noile mașini și utilaje.

Progresul tehnic și științific își pune amprenta și asupra scurtării duratei de viață a unor produse și care influențează, la rândul ei, reducerea duratei de serviciu a activelor fixe, astfel că trebuie să se țină seama în practica economică și financiară de uzura morală spre a se realiza un transfer corespunzător din valoarea activelor fixe asupra producției sau serviciilor la care participă.

Scanned with OKEN Scanner

Uzura morală trebuie luată în calculul volumului de amortizare prin stabilirea unei durate de serviciu (mai reduse) nu numai funcție de uzura fizică ci și de cea morală. De asemenea, pentru atenuarea pierderilor provocate de uzura morală se cer folosite metode sau mecanisme adecvate de amortizare (amortizarea accelerată).

Prin urmare, se poate concluziona că atât uzura fizică cât și cea morală reprezintă baza obiectivă a fondului de amortizare.

Întrucât activele fixe sunt supuse unui proces continuu de uzură și amortizare, și că ele influențează mărimea profitului face necesară utilizarea lor la întreaga capacitate. Creșterea eficienței utilizării activelor fixe se poate realiza pe căi intensive și extensive. Folosirea completă și eficientă a activelor fixe impune utilizara următoarelor căi: intensificarea exploatării raționale; întreținerea și repararea în condiții optime a instrumentelor de muncă precum și modernizarea acestora; încărcarea completă a capacităților și spațiilor productive; alimentarea cu materii prime la timp și în cantități corespunzătoare a locurilor de muncă; aplicarea tehnologiilor proiectate și omologate concomitent cu modernizarea acestora; respectarea disciplinei tehnologice; folosirea mai activă a amortizării ca pârghie de influențare a imbunătățirii activității etc.

Importanța economico-financiară a utilizării depline, raționale și eficiente a activelor fixe se concretizează în: se realizează o sporire a producției și activității economice; se asigură o economie de investiție cu noi capacități de producție; se atenuează efectele uzurii morale, fapt deosebit de important mai ales în condițiile actualului progres rapid al științei și tehnicii; se reduc costurile de producție prin micșorarea cheltuielilor cu amortizarea și a celorlalte cheltuieli pe unitate de produs și implicit sporește profitul.

Scanned with OKEN Scanner

4.7.2 Conținutul, destinația și rolul amortizării

Amortizarea este un proces financiar de recuperare treptată a valorii activelor imobilizate consumate în procesul economic sau numai ca urmare a deținerii lor în patrmoniu și de constituire, prin acumularea acestor valori, a unui fond de amortizare destinat înlocuirii activelor imobilizate atunci când expiră durata de viață economică a acestora, sau când ating limite de uzură fizică și morală. Totodată, *amortizarea constituie un proces conștient de formare a unui fond care să fie expresia bănească a uzurii, prin influențarea cheltuielilor de producție și a prețurilor*[27]. Pierderea din valoare pe care o suferă activele fixe ca urmare a uzurii lor, trebuie recuperată odată cu celelalte cheltuieli de producție, ceea ce se înfăptuiește pe cale amortizării.

Amortizarea reprezintă un element important al cheltuielilor de producție, cheltuieli ce se oglindesc în costul produselor obținute și se recuperează prin vânzarea acestora.

Prin urmare, amortizarea poate fi prevenită sub trei aspecte și anume:

- ca proces care înseamnă o detașare și transmitere de valoare din valoarea de inventar a activelor fixe asupra produselor și serviciilor;
- ca o cheltuială ce se include în costuri;
- ca fond sau resursă financiară, care trebuie să asigure recuperarea valorii activelor fixe și, deci, finanțarea inlocuirii acestora.

Avându-se în vedere aceste aspecte, amortizarea se poate defini, în general, ca fiind expresia bănească a uzurii. Cu toate acestea, nu există egalitate permanentă între fondul de amortizare creat și uzura reală a activului fix. Egalitatea sau lipsa de egalitate depinde în cea mai mare măsură de mecanismele de calcul ale fondului de amortizare, a cărui mărime este determinată de categoriile de norme de amortizare (cote

---

[27] Tătaru A.G., *Finanțele unităților economice*, Univ. „Al. I. Cuza", Iași, 1976, p.50.

Scanned with OKEN Scanner

de amortizare) aplicate. Totodată, egalitatea pe parcursul duratei de serviciu este greu de realizat și ca urmare a dificultăților în măsurarea precisă a gradului de uzură reală, astfel că valoarea de invetar va fi egală cu fondul de amortizare (eventual, valoarea reziduală) la sfârșitul existenței activului fix când acesta este scos din folosință.

Amortizarea poate fi definită și ca o sumă de bani ce se separă din valoarea activelor fixe, care permite agenților economici:

- menținerea constantă a volumului activelor fixe, în ipoteza că a utilizat resurse financiare proprii pentru obținerea acestora;
- rambursrea creditelor atunci când sau utilizat resurse financiare împrumutate pentru procurarea activelor fixe.

Amortizarea ca element al costurilor se referă la o parte însemnată a cheltuielilor cu munca trecută, care se recuperează odată cu celelalte cheltuieli la încasarea producției vândute. Ponderea amortizării variază de la un sector la altul de activitate și chiar de la o întreprindere la alta în funcție de ponderea pe care o au activele fixe în totalul activelor acestora.

Prin procesul de amortizare se recuperează valoarea activelor fixe, constituindu-se pentru aceasta un fond special denumit fond de amortizare. Acest fond are destinație precisă și anume, pentru finanțarea înlocuirii activelor fixe scoase din uz, cu precizarea că temporar poate fi utilizat și pentru finanțarea ciclului de exploatare (activelor circulante). În această situație întreprinderea trebuie să reconstituie fondul de amortizare în vederea utilizării acestuia în scopul în care a fost creat. Fondul de amortizare, având în vedere rolul său, face parte din fondul de dezvoltare, de investiții, al întreprinderii. Pentru ca fondul de amortizare să-și poată îndeplini rolul pentru care este creat, este necesar să se efectueze o evaluare corectă a activelor fixe, normele (cotele) de amortizare să țină seama atât de uzura fizică, cât și de cea morală, iar volumul său să permită recuperarea tuturor cheltuielilor pentru înlocuirea activelor fixe scoase din uz.

Scanned with OKEN Scanner

Pentru ca amortizarea să devină o adevărată pârghie financiară și să fie folosită ca atare, regimul (sistemul) de amortizare trebuie să răspundă următoarelor cerințe:[28]

- stabilirea exactă a cheltuielilor cu amortizarea în costurile produselor și serviciilor;
- recuperarea valorii activelor fixe într-o perioadă de timp corespunzătoare, ținând cont de uzura fizică și morală;
- impulsionarea întreprinderilor în folosirea completă și eficientă a activelor fixe;
- stimularea întreprinderilor în întreținerea și repararea instrumentelor de muncă;
- respectarea unor principii de fiscalitate.

Amortizarea are rolul de a evidenția valoric depreciarea activelor fixe și de a repartiza valoarea acesteia pe costuri și de a elibera resurse de finanțare pentru reînoirea activelor fixe, ceea ce se realizează prin prelevare din rezultatele globale a unei sume corespunzătoare. Această prelevare se efectuează și în condițiile în care întreprinderea înregistrează pierderi.

Întreprinderea trebuie să aplice o politică a amortizărilor realistă, în sensul de a nu calcula o amortizare inferioară celei reale, întrucât nu-si va putea constitui resursele pentru autofinanțare în vederea înlocuirii activelor fixe uzate sau demodate. Totodată, este necesar să fie avute în vedere și perioadele de inflație, deoarece valoarea activelor fixe se majorează prin creșterea prețurilor.

Fondul de amortizare poate contribui nu numai la înlocuirea activelor fixe uzate, dar chiar și la dezvoltarea sau expansiunea întreprinderii, prin aceea că în procesul de rotație a activelor fixe apare un decalaj între momentul constituirii și cel al folosirii acestuia pentru achiziționarea de noi instrumente de muncă, timp în care resursele bănești

---

[28] Bistriceanu Gh. D, Adochiței M, Negrea I, *Finanțele agenților economici*, E.D.P., R.A. București, 1995, p.133.

Scanned with OKEN Scanner

pot fi plasate pentru satisfacerea altor nevoi sau aducerea de câștiguri. De asemenea, atunci când se produce o ieftinire a instrumentelor de muncă cu fondul de amortizare acumulat se pot achiziționa active fixe de același fel într-o proporție mai mare decât cea existentă sau active fixe cu performanțe superioare.

Amortizarea ca proces începe în momentul dării în funcțiune a activelor fixe și până în cel al recuperării integrale a valorii acestuia. Sunt însă cazuri în care unele active fixe pot fi scoase din funcțiune înainte de amortizarea lor integrală iar altele sunt apte să funcționeze și după expirarea duratei de serviciu legale. Pentru activele fixe scoase din funcțiune înainte de expirarea duratei de serviciu legale, agenții economici trebuie să recupereze valoarea neamortizată, de regulă, din rezultatele financiare, iar în cazul în care unele active fixe funcționează și după amortizarea lor integrală, aceste nu se mai amortizează, iar echivalentul acestora nu se mai introduce în costuri, reflectându-se în profit.

Agenții economici trebuie să realizeze o corelație optimă între politica de amortizare și politica de investiții pentru a dispune de o bază tehnică modernă.

Amortizarea ca element al costurilor de producție, reduce baza impozabilă și deci micșorează impozitul pe profit datorat statului concomitent cu crearea surselor necesare înlocuirii activelor materiale imobilizate. Din acest punct de vedere toți agenții economici sunt interesați să-și amortizeze capitalul imobilizat în activele materiale cu folosință îndelungată.

Deși este o sursă principală pentru înlocuire, amortizarea are o influență relativ neutră asupra autofinanțării: dacă se constituie fond de amortizare, cresc costurile, se micșorează profitul și posibilitatea folosirii unei părți din acesta pentru autofinanțare; dacă nu se constituie fond de amortizare crește volumul profitului și a impozitului pe profit și posibilitatea folosirii unei părți mai mari din profit pentru autofinanțare. Sursele de autofinanțare sunt aproximativ aceleași ca volum, indiferent că iau forma profitului sau fondului de amortizare.

Scanned with OKEN Scanner

În schimb, politică de amortizare, modul de calcul și metoda de amortizare utilizată pot avea o influență hotărâtoare pentru politica de investiții a întreprinderii.

Agenții economici aleg metodele de amortizare în funcție de politica financiară pe care o promovează, de volumul resurselor pe care dorește să le constituie pentru investiții într-un an sau altul. Întreprinderea poate trece de la un sistem de amortizare la altul, sau poate să întrerupă sau să înceteze amortizarea. În ipoteza încetării amortizării cresc fluxurile negative reprezentând plăți în contul impozitului pe profit, scăzând corespunzător fluxurile pozitive pentru investiții. Acest tip de politică de amortizare se poate aplica atunci când întreprinderea nu are prevăzute obiective de investiții de finanțat sau când dorește să prezinte acționarilor o rentabilitate mai mare a activelor sale.

Atunci când întreprinderea dorește să constituie fonduri de volum important pentru investiții în prima parte a duratei de exploatare a activelor fixe, apelează la metoda regresivă de amortizare care crează avantajul unei scăderi a fiscalității, sporind sursele de autofinanțări. Totodată, utilizarea metodei regresive de amortizare oferă avantajul că în perioade inflaționiste, impozitele sunt plătite de întreprindere în monedă depreciată.

Dacă amortizarea este subevaluată scad costurile, crește profitul și rata rentabilității, se plătesc dividende necuvenite, valoarea activelor materiale imobilizate apare supraevaluată, însă fondul de amortizare devine insuficient pentru finanțarea înlocuirii activelor fixe uzate.

În situație inversă, supraevaluarea amortizării determină creșterea costurilor, scade profitul și rata rentabilității în mod nejustificat, este afectată repartiția dividendelor și volumul impozitului pe profit, în schimb se formează un fond de amortizare mare care, dacă nu este corelat cu necesarul financiar pentru investiții, poate rămâne neutilizat.

În concluzie, politica de amortizare adoptată de întreprindere se cere a fi corelată cu politica de investiții și să fie concepută ca o

Scanned with OKEN Scanner

activitate strategică menită să servească scopurilor imediate sau de perspectivă privind creșterea sa economică.

4.7.3 Evaluarea și reevaluarea activelor fixe

Pentru ca amortizarea să exprime cât mai fidel uzura fizică și morală și pentru îndeplinirea rolului de pârghie financiară, trebuie ca activele fixe să fie evaluate corect. Evaluarea reprezintă operațiunea de stabilire a valorii acestora. Supraevaluarea sau subevaluarea activelor fixe au efecte negative asupra nivelului amortizării, costurilor și a profitului, denaturând mărimea lor reală.

Activele fixe sunt înregistrate în evidența întreprinderii cu o valoare de inventar, care poate fi:

- o valoare inițială sau de origine;
- o valoare de înlocuire, reproducție sau actualizată.

Valoarea inițială (de origine) sau istorică reprezintă nivelul cheltuielilor de investiții în active fixe, inclusiv cele cu transportul, montarea și punerea în funcțiune efectuate de întreprindere în momentul procurării. Valoarea de înlocuire, de reproducție sau actualizată cuprinde totalitatea cheltuielilor ce s-ar efectua de o întreprindere pentru înlocuirea activelor fixe cu altele identice sau echivalente. Această valoare se stabilește ori de câte ori este necesară reevaluarea activelor fixe.

Activele fixe sunt înscrise în evidența întreprinderii la prețul de cumpărare (când provin din afară) sau la costul de producție (când sunt produse în cadrul întreprinderii), ceea ce reprezintă valoarea inițială sau de origine. Această valoare poate fi modificată prin tehnica de reevaluare și actualizată prin procedeul amortizării. Valoarea inițială este exprimată în unități monetare ce corespund din punct de vedere al puterii de cumpărare datei la care s-au obținut activele fixe. Ca urmare a faptului că moneda se depreciază în timp, apar diferențe privind valoarea de înregistrare (inițială) a activelor fixe de acelasi fel

Scanned with OKEN Scanner

procurate la date diferite. Această situație face ca amortizările să fie diferite, de regulă subevaluate, ceea ce influențează negativ și ceilalți indicatori financiari.

În acest context, se impune reevaluarea activelor fixe la anumite intervale de timp, care devin tot mai scurte în perioadele de inflație accentuată. Reevaluarea activelor fixe este necesară nu numai ca urmare a modificărilor ce au loc în nivelul prețurilor ci și utilizării activelor fixe în alt regim decât în cel stabilit inițial (prevăzut în legislație), a discordanței ce apare între amortizare și uzură.

Reevaluarea se efectuează pe baza prețurilor existente în momentul în care are loc această operațiune, având ca scop stabilirea unei valori de inventar actualizate a activelor fixe, pentru toate activele fixe existente în evidența întreprinderii indiferent de data achiziționării. Această operațiune creează un cadru favorabil pentru analiza și controlul amortizării, al formării și urmăririi costurilor, rentabilității și resurselor financiare necesare pentru înlocuirea instrumentelor de muncă etc.

Tehnicile de reevaluare utilizate sunt:

- valoarea de intrare corectată cu un indice de prețuri specific familiei de bunuri căreia îi aparține elementul de active fixe;
- valoarea de intrare (inițială) corectată cu indicele care exprimă variațiile nivelului general al prețurilor.

Prin reevaluare se stabilește și valoarea actualizată rămasă a fiecărui activ fic (Var) în funcție de valoarea de inventar actualizată (V_{ia}), durata consumată (D_c) și durata rămasă de funcționare (D_r), conform relației:

$$V_{ar} = \frac{V_{ia} \times D_r}{D_c + D_r}$$

Reevaluarea este o operațiune de mare complexitate, întrucât presupune inventarierea tuturor activelor fixe aflate în partimoniul agentului economic și analiza atentă a acestora pentru a se determina cu exactitate duratele cât mai pot funcționa activele fixe și valoarea rămasă a

Scanned with OKEN Scanner

acestora. Cu prilejul reevaluării se stabilesc și noi durate de serviciu normate, concomitent cu duratele consumate și cele rămase.

Durata de serviciu normată este o variabilă dependentă de o multitudine de factori. Ea depinde de caracteristicile constructive, de condițiile de exploatare ale activului fix, de influența uzurii morale și se exprimă în ani, iar pentru unele active fixe în mii kilometri sau ore de zbor.

Pentru unele grupe de active fixe, care se folosesc în condiții speciale, există stabilite durate de serviciu normate diferențiate funcție de aceste condiții și anume:

- *mediu umed*, în cazul în care desfășurarea procesului tehnologic provoacă un grad de umiditate mai mare de 75%, cum este cazul clădirilor destinate spălătoriilor, vopsitoriilor de țesături care utilizează apă sau abur, băilor etc;

- *mediu corosiv*, în cazul în care în mediul ambiant datorită procesului tehnologic există permanent sau frecvent substanțe chimice cu influențe distrugătoare asupra elementelor construcției, cum este cazul complexelor industriale de fabricare a acidului sulfuric, acidului azotic, acidului clorhidric etc;

- *mediu cu temperaturi înalte*, în cazul în care procesul tehnologic se desfășoară la temperaturi mari cum sunt, de exemplu: oțelăriile, turnătoriile etc.

Pentru mijloacele de transport auto duratele de serviciu normate se pot exprima în mii de Km parcurși, iar pentru mijloacele de transport aerian, în ore de zbor.

Utilizarea activelor fixe este un proces care se desfășoară într-un timp îndelungat. Rezistența la solicitări a diferitelor părți a celor mai multe active fixe diferă în funcție de materialele din care sunt confecționate, procedeele tehnologice prin care au fost obținute, modul de întreținere și exploatare etc. În aceste condiții, posibilitatea folosirii unui activ fix mai multă vreme depind de întreținerea, repararea și exploatarea corespunzătoare a acestuia.

Scanned with OKEN Scanner

În legătură cu durata de serviciu a activelor fixe există, în literatură și următoarele interpretări:[29]

- **durata tehnică de serviciu a activului fix**, determinată de timpul dintre momentul dării lui în folosință ca nou și până în cel al înlocuirii concomitente a tuturor elementelor care îl compun, fiind egală, aproximativ, cu cel mai mic multiplu al duratelor de serviciu tehnice ale pieselor care compun activul fix (mijlocul fix);

- **durata de serviciu optimă a activului fix,** determinată de perioada în care produsele și serviciile care se obțin cu el reclamă un volum minim de cheltuieli;

- **durata de serviciu admisibilă a unui activ fix**, se referă la funcționarea activelor fixe peste duratele de servicu optime, dacă se pot obține produse competitive cu cele produse cu activele fixe aflate în durata optimă de funcționare.

Durata de serviciu optimă și cea admisibilă sunt durate de serviciu economice. Ele sunt, în general, mai mici decât durata tehnică de serviciu. Durata de serviciu admisibilă se situează, ca mărime, între durata de serviciu tehnică și cea optimă.

În vederea stabilirii **duratelor normate de serviciu** ale activelor fixe, se efectuează analize economice temeinice pentru determinarea duratelor optime și admisibile pentru fiecare instrument de muncă în parte. De la această regulă fac excepție activele fixe ale căror durate de serviciu sunt limitate la perioada de exploatare a rezervelor minerale respective.

În concluzie, duratele de serviciu normate sunt egale cu perioadele medii de timp în care activele fixe pot să funcționeze la parametri normali.

Determinarea corectă a duratei de serviciu influențează în mod direct normele de amortizare și deci, și fondul de amortizare.

La fixarea corectă a acestei durate (inclusiv cu prilejul reevaluării), este necesar să se țină seama de următorii factori:

---

[29] Marian Vasile, *Economia fondurilor fixe din întreprinderea industrială de stat*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1980, pp. 218; 229-230.

Scanned with OKEN Scanner

- uzura fizică, respectiv deprecierea datorată utilizării, timpului, factorilor naturali etc;

- uzura morală (demodarea), adică învechirea tehnologică care poate face necesară înlocuirea unui instrument de muncă încă în stare de funcționare cu altul mai performant cu caracteristici tehnice și funcționale superioare;

- condițiile de folosire - grele sau normale -, numărul de ore de lucru într-o zi etc.

4.7.4 Normele de amortizare

În vederea calculării fondului de amortizare este nevoie să se cunoască, pe lângă valoarea de amortizat a activului fix, și norma de amortizare sau cota de amortizare, care este exprimată, de regulă, în procente. Mărimea normei de amortizare depinde de durata de serviciu normată exprimată în ani. Norma de amortizare indică uzura activelor fixe pe timp de un an și se exprimă sub forma unor cote medii procentuale, care aplicate asupra valorii medii a activelor fixe de amortizat, determină fondul de amortizare.

Normele de amortizare se stabilesc pe grupe omogene reduse sau categorii ceva mai largi de active fixe nu pe fiecare fel, sau pe total active fixe. Din acest punc de vedere, normele de amortizare pot fi: analitice (pe coduri de clasificare), pe categorii mari de active fixe, globale sau unice.

În funcție de modul în care acționează asupra nivelului fondului de amortizare, în teoria și practica financiară mondială, există următoarele categorii de norme de amortizare:

a) proporționale;

b) regresive sau accelerate;

c) progresive.

Scanned with OKEN Scanner

a) Normele de amortizare proporționale au mai multe variante, cu precizarea că mai des practicate sunt normele proportionale în timp. În această categorie se cuprind și normele de amortizare pe unitate de produs sau pe km (1000 km) și oră de zbor. Deci, normele de amortizare proporționale au următoarele variante:

- normele proporționale în timp;
- normele proporționale pe unitatea de produs;
- normele de amortizare pe 1000 km sau pe ora de zbor.

Normele proporționale în timp au caracter uniform, egal, constant, permițând creare unui fond de amortizare egal în fiecare an la aceleași active fixe, astfel că și costurile, rezultatele financiare, se vor afecta egal în fiecare an. Utilizarea acestor norme permite previziunea, analiza și urmărirea amortizării în condiții foarte ușoare, dar nu ține cont de variabilitatea reală în timp a uzurii. Aplicarea acestor norme dă naștere sistemului sau metodei liniare (în timp) de amortizare.

Relația de calcul a acestor norme este următoarea:

$$N_a = \frac{\frac{V_i}{D_n}}{V_i} \times 100,$$

adică,

$$\frac{1}{D_n} \times 100 = \frac{100}{D_n};$$

sau

$$N_a = \frac{A_a}{V_i} \times 100,$$

în care: N_a = norme de amortizare proporționale în timp;
V_i = valoarea de inventar;
D_n = durata de serviciu;
A_a = amortizarea anuală.

Scanned with OKEN Scanner

Amortizarea anuală se calculează raportând valoarea de inventar a activului fix la durata de serviciu normată exprimată în ani

$$\left(A_a = \frac{V_i}{D_n}\right).$$

Pornind de la această relație se poate calcula **norma unică de amortizare** sau globală pentru toate activele fixe, astfel:

$$N_u = \frac{\sum A_a}{\sum V_i} \times 100,$$

Normele de amortizare proporționale pe unitatea de produs se pot aplica la întreprinderile cu un sortiment limitat de produse, la care activele fixe nu pot fi folosite în alt scop. Această metodologie de calcul se aplică numai pentru unele active fixe și anume: clădiri, construcții speciale și investiții pentru descopertă ale minelor de cărbuni, saline și cariere, a căror durată de folosire este limitată la durata de exploatare a rezervelor și care nu pot primi alte utilizări după epuizarea resurselor minerale.

Relația de calcul a acestor norme este următoarea:

$$N_a = \frac{(V_i \text{ sau } V_r)}{R_e},$$

în care: V_i = valoarea de inventar;
V_r = valoarea rămasă de amortizat;
R_e = rezerva exploatabilă de substanță minerală utilă existentă la începutul anului pentru care se efectuează calculul, exprimat în mii tone.

Scanned with OKEN Scanner

În cazul clădirilor și construcțiilor speciale ale unor incinte miniere care servesc mai multe mine, precum și pentru clădirile și construcțiile speciale ale instalațiilor de preparare, cu organizare independentă de exploatările miniere pe care le servesc, norma de amortizare se calculează pe baza relației:

$$N_a = \frac{(V_i \text{ sau } V_r)}{Re_1 + Re_2 \ldots + Re_N},$$

în care: $Re_1, Re_2, \ldots, Re_N$ = rezerva exploatabilă a fiecărei mine servită de incinta centrală respectivă.

Normele de amortizare pe 1000km sau pe ora de zbor, se utilizează pentru calcularea amortizării la mijloacele de transport auto și pentru aeronave la companiile de transport aerian. Aceste norme creează condiții pentru amortizarea integrală a valorilor autovehiculelor si aeronavelor odată cu realizarea parcursului normat. Relațiile de calcul ale acestor norme sunt următoarele:

- pentru amortizarea autovehiculelor care au durata de serviciu exprimată în mii de km:

$$N_a = \frac{V_i}{\frac{N_p}{V_i} \times 100} \quad \text{sau} \quad \frac{100}{N_p},$$

în care N_p reprezintă norma de parcurs în mii de km a autovehiculului până la scoaterea sa din uz.

Pentru aeronave, norma de amortizare se calculează în lei pe ora de zbor, conform relației:

$$N_a = \frac{V_i}{D_{no}},$$

în care:

V_i = valoarea de inventar a aeronavei ce se amortizează;

D_{no}=durata de serviciu normată exprimată în ore de zbor.

Scanned with OKEN Scanner

b) Normele regresive sau accelerate sunt cele care descresc de la un an la altul, iar aplicarea lor dă naștere la fonduri de amortizare mai mari în primii ani de funcționare a activelor fixe și mai mici spre sfârșitul duratei de serviciu a acestora. Aceste norme se indică a fi folosite pentru amortizarea activelor fixe expuse cel mai mult uzurii morale (mașini, mașini unelte, utilaje, instalații etc) pentru a atenua efectele negative ale acestui fenomen și a crea resursele financiare necesare înlocuirii lor într-o perioadă mai scurtă.

Utilizarea acestor norme pentru amortizarea activelor fixe este justificată din următoarele motive:

- se creează concordanță între norme, pe de o parte și starea tehnică și randamentul activelor fixe, pe de altă parte;
- se creează mai rapid resursele financiare necesare investițiilor, respectiv înlocuirii activelor fixe sau expansiunii acestora;
- se reduce valoarea rămasă neamortizată ca urmare a scoaterii din uz a activelor fixe înainte de expirarea duratei de serviciu normate;
- se reduc pierderile provocate de efectul uzurii morale.

Dezavantajele aplicării acestor norme de amortizare sunt:

- amortizarea contravine procesului obiectiv de evoluție a uzurii fizice a activelor fixe;
- transformă o parte din profit în amortizare în primii ani de funcționare a activelor fixe;
- nu asigură cunoașterea la un moment dat a valorii reale a activelor fixe, deoarece între uzura reală și amortizare apar diferențe relativ mari;
- amplifică efortul de calculare și evidență a amortizării.

Normele de amortizare regresive sau accelerate sunt de două feluri: constante și descrescătoare.

Normele de amortizare regresive **constante** se determină utilizând următoarea relația de calcul:

Scanned with OKEN Scanner

$$N_a = \left(1 - \sqrt[n]{\frac{V_r}{V_i}}\right) \times 100,$$

în care:

n = durata de serviciu;
V_r = valoarea reziduală la sfârșitul duratei de erviciu;
V_i = valoarea de inventar.

Aplicarea acestor norme asigură regresivitatea, ca urmare a faptului că valoarea rămasă de amortizat descrește în fiecare an prin scăderea amortizării anuale din valoarea de inventar.

Normele de amortizare regresive **descrescătoare** se determină utilizând relația de calcul:

$$N_a = \frac{D_r}{\sum N_u} \times 100,$$

în care: D_r = durata de serviciu rămasă;
N_u = suma numărătorilor utilizați în calcul.

De exemplu, dacă durata de serviciu normată a unui activ fix este de 4 ani, normele de amortizare corespunzătoare fiecărui an de funcționare sunt următoarele:

$$Na_1 = \frac{4}{1+2+3+4} \times 100 = 40\%,$$

$$Na_2 = \frac{3}{1+2+3+4} \times 100 = 30\%,$$

$$Na_3 = \frac{2}{1+2+3+4} \times 100 = 20\%,$$

Scanned with OKEN Scanner

$$Na_4 = \frac{1}{1+2+3+4} \times 100 = 10\%$$

Aplicarea acestor norme la valoarea de amortizat (constantă) dă naștere la fonduri de amortizare din ce în ce mai mici.

c) Normele progresive sunt cele care cresc în fiecare an, determinând constituirea de fonduri de amortizare din ce în ce mai mari. Aceste norme se recomandă pentru activele fixe cu o durată de serviciu îndelungată, de exemplu imobile, întrucât corespunde ritmului efectiv al uzurii fizice a activelor fixe. Utilizarea acestor norme este justificată și în ipoteza cuprinderii în nivelul acestora a resurselor financiare necesare finanțării reparațiilor, care devin din ce în ce mai importante spre sfârșitul duratei de serviciu normate.

Dezavantajele utilizării acestor norme sunt: nu țin seama de starea tehnică și scăderea randamentului activelor fixe pe măsură ce acestea se apropie de expirarea duratei de serviciu; nu determină constituirea fondului de amortizare în proporție mai mare în perioada capacității maxime a activului fix, neținând seama de uzura morală decât prin stabilirea duratei de serviciu; determină variații mari ale amortizării în costuri, influențând asupra profitului, astfel că are loc o transformare a amortizării în profit, care se impozitează, în primii ani de funcționare a activului fix, iar spre sfârșitul duratei de funcționare se transformă o parte din profit în amortizare, micșorându-se baza de impozitare.

Această metodă nu este recomandată, mai ales, în perioade cu inflație ridicată.

În practica mondială, aplicarea acestor norme este foarte rar întâlnită și numai pentru unele elemente de active fixe și anume bunuri imobile.

Scanned with OKEN Scanner

Relația de calcul a normelor progresive este următoarea:

$$N_a = \frac{D_c}{\sum N_u} \times 100,$$

în care:

D_c = durata de serviciu consumată a activelor fixe;

N_u = suma numărătorilor luați în calcul.

Păstrând datele din exemplu de calcul a normelor regresive, se pot calcula normele progresive de amortizare astfel:

$$Na_1 = \frac{1}{1+2+3+4} \times 100 = 10\%,$$

$$Na_2 = \frac{2}{1+2+3+4} \times 100 = 20\%,$$

$$Na_3 = \frac{3}{1+2+3+4} \times 100 = 30\%,$$

$$Na_3 = \frac{4}{1+2+3+4} \times 100 = 40\%,$$

În afara normelor analitice se pot utiliza și **norme unice sau globale** pentru simplificarea calculării fondului de amortizare.

Pentru a se putea aplica aceste norme este necesar ca în anul anterior să se fi determinat fondul de amortizare pe baza normelor analitice și să se fi determinat norma unică de amortizare pentru toate activele fixe existente în patrimoniul întreprinderii.

Calculul fondului de amortizare pe baza normelor analitice se efectuează la intervale mai mari de timp (3-5) ani sau ori de câte ori intervin modificări importante în volumul activelor fixe (±25%).

Scanned with OKEN Scanner

Norma unică de amortizare se calculează pentru activele fixe cu durata de serviciu exprimată în ani, conform relației:

$$N_u = \frac{\sum A_a}{V_{mat}} \times 100,$$

în care:

N_u = norma unică de amortizare;
A_a = fondul anual de amortizare calculat pe baza normelor analitice;
V_{mat} = valoarea medie anuală totală sau de amortizat pentru toate activele fixe existente într-o întreprindere.

În cazul mijloacelor de transport auto, norma unică se poate stabili astfel:

$$N_u = \frac{\sum A_a}{P_t}$$

în care Pt reprezintă parcursul total exprimat în mii Km echivalenți.

În ipoteza în care în normele de amortizare analitice se cuprind și cheltuielile cu reparațiile capitale (R_k), relația de calcul capătă următoarea formă:

$$N_a = \frac{V_i + R_k}{D_n} \times 100,$$

Iar dacă se ține seama și de valoarea reziduală (V_r) ce se poate obține cu ocazia scoaterii din funcțiune a activelor fixe, prin valorificarea unor componente rezultate din dezmembrarea acestora, relația de calcul a normei de amortizare proporționale în timp devine:

Scanned with OKEN Scanner

$$N_a = \frac{\frac{V_i + R_k - V_r}{D_n}}{V_i} \times 100,$$

Normele de amortizare mai pot fi diferențiate și în funcție de condițiile în care se utilizează activele fixe.

4.7.5 Sisteme și mecanisme de calcul a fondului de amortizare

Calcularea fondului de amortizare se realizează prin folosirea unor metode sau sisteme de amortizare care sunt generate de felul de norme de amortizare utilizate. Prin urmare, sunt cunoscute în literatura și practica financiară următoarele mecanisme (sisteme) de calcul a amortizării:

a) sistemul proporțional;
b) sistemul regresiv (sau accelerat);
c) sistemul progresiv.

a) **Sistemul proporțional** are trei variante de calcul: proporțional în timp, proporțional pe unitate de produs și proporțional pe 1000 Km sau pe ora de zbor.

În sistemul proporțional în timp sau linear, fondul de amortizare anual (F_a) rămâne constant pe întreaga durată de funcționare a activului fix și se calculează astfel:

$$F_a = \frac{V_{mat} \times N_a}{100},$$

în care:

V_{mat} = valoarea medie anuală totală sau de amortizat.

Scanned with OKEN Scanner

Valoarea de amortizat este valoarea medie anuală a activelor fixe, care este formată din valoarea de inventar a activelor fixe existente la începutul anului pentru care se efectuează calculul (V_i), plus valoarea medie anuală a activelor fixe ce vor intra în funcțiune în cursul anului (V_{mi}), minus valoarea medie anuală a activelor fixe care vor fi scoase din funcțiune în anul de calcul (V_{me}), adică:

$$V_{mat} = V_i + V_{mi} - V_{me}$$

Valoarea media anuală a activelor fixe ce vor intra în funcțiune în cursul anului de calcul, se determină utilizând următoarea relație:

$$V_{mi} = \frac{V_i \times L_f}{12},$$

în care:

V_i = valoarea de inventar a activelor fixe care vor intra în funcțiune în timpul anului;

L_f = timpul de funcționare exprimat în luni întregi și calculat începând cu luna următoare celei de intrare până la sfârșitul anului (luni de funcționare).

Valoarea medie anuală a activelor fixe ce vor fi scoase din funcțiune se stabilește în funcție de valoarea de inventar a activelor fixe care se vor scoate din funcțiune (V_i) și de numărul lunilor de nefuncționare începând cu luna următoare celei de scoatere din funcțiune a activului fix (L_n) până la sfârșitul anului, conform relației:

$$V_{me} = \frac{V_i \times L_n}{12}$$

În sistemul de amortizare proporțional pe unitate de produs, calculul fondului anual de amortizare se efectuează în funcție de can-

Scanned with OKEN Scanner

titatea anuală de substanță minerală utilă programată a se extrage (C) și de norma de amortizare astfel:

$$F_a = C \times N_a$$

În sistemul de amortizare proporțional pe 1000 Km, fondul de amortizare anual se determină conform relației:

$$F_a = \frac{V \times P \times N_a}{100},$$

în care:

V = valoarea medie a unui autovehicul sau valoarea de inventar individuală a unui autovehicul atunci când nu se poate calcula valoarea medie a acestuia;

P = parcursul total anual exprimat în mii Km echivalenți pentru toate autovehiculele care au aceași valoare medie.

Pentru simplificarea calculelor legate de determinarea amortizării anuale se utilizează valoarea de inventar medie a autovehiculelor, care se obține pe baza unei medii aritmetice ponderate. Pentru efecutarea calculelor se grupează mijloacele de transport care au aceeași normă de amortizare, deci același parcurs normat și valori de inventar cu o variație între minim și maxim, de cel mult 10%, apoi se înmulțește valoarea de inventar individuală cu numărul de autovehicule, obținându-se valoarea totală. Valoarea de inventar medie se obține împărțind suma valorilor totale de inventar la numărul de autovehicule pentru care se efectuează calculul.

Pentru determinarea parcursului programat în mii Km echivalenți, se înmulțește parcursul programat a se realiza în mii Km. obișnuiți cu coeficienții medii de corecție privind starea drumurilor, care variază între 0,9-1,6 în funcție de categoria drumurilor.

Scanned with OKEN Scanner

În cazul în care mijlocul de transport tractează remorci, se aplică la parcursul programat coeficienți cuprinși între 1,05-1,20.

Parcursul programat în mii Km. echivalenți se obține utilizând relația:

$$P = N_{ma} \times C_{up} \times P_{mz} \times N_z \times K,$$

în care:

P = parcursul programat în mii Km. echivalenți;
N_{ma} = numărul mediu de autovehicule;
C_{up} = coeficientul de utilizare a parcului;
P_{mz} = parcursul mediu zilnic al unui autovehicul;
N_z = numărul de zile lucrătoare;
K = coeficientul de corecție pentru starea drumurilor și, eventual, pentru tractarea de remorci.

În sistemul proporțional pe ora de zbor, fondul de amortizare anual se determină utilizând următoarea relație:

$$F_a = P_o \times N_a,$$

în care:

F_a = fondul de amortizare aferent fiecărei aeronave;
P_o = parcursul programat în ore de zbor pe fiecare aeronavă în anul de calcul;
N_a = norma de amortizare în lei pe ora de zbor.

Dacă **întreprinderea folosește norma unică sau globală de amortizare** (N_u), în cazul activelor fixe cu durată de serviciu exprimată în ani, fondul de amortizare se determină astfel:

$$F_a = \frac{\sum V_{mat} \times N_u}{100},$$

Scanned with OKEN Scanner

în care:

ΣV_{mat} = suma valorilor medii anuale ale activelor fixe, sau valoarea medie anuală de amortizat.

Fondul lunar efectiv de amortizare (Fl_a), se poate determina astfel:

$$Fl_a = \frac{V_{it} \times N_a \text{ sau } N_u}{100 \times 12},$$

în care:

V_{it} = valoarea de inventar totală existentă la sfârșitul lunii precedente conform datelor din balanța de verificare.

În cazul normelor proporționale la 1000 Km:

$$Fl_a = P_l \times N_u,$$

în care P_l este parcursul lunar efectiv total. Se poate utiliza și norma analitică pentru determitarea fondului lunar efectiv de amortizare, utilizându-se relația: $Fl_a = P_l \times N_a$.

În cazul normelor proporționale pe ora de zbor, fondul lunar efectiv de amortizare se determină pe fiecare aeronavă astfel:

$$Fl_a = P_l \times N_o,$$

în care:

P_l = parcursul în ore de zbor realizat lunar de fiecare aeronavă supusă amortizării, care se ia din ordinul de misiune;

N_o = norma de amortizare în lei pe ora de zbor.

b) **Sistemul regresiv (accelerat)** se utilizează în practica financiară mondială în două variante:

- cu normă constantă;
- cu normă descrescătoare.

Scanned with OKEN Scanner

În sistemul regresiv cu normă constantă, baza de calcul a fondului de amortizare este valoarea rămasă neamortizată (V_r), valoare care se reduce în fiecare an cu fondul de amortizare. Degresivitatea este asigurată deci, prin micșorarea în ficare an a valorii de amortizat, întrucât norma de amortizare rămâne constantă.

Fondul de amortizare se calcuează utilizând relația:

$$F_a = \frac{V_r \times N_a}{100}$$

În acest caz, pentru simplificarea calculelor, s-a făcut abstracție de intrările și ieșirile din funcțiune ale activelor fixe.

Descrescând în fiecare an, valoarea de amortizat, fondul de amortizare scade și el în mod corespunzător.

Astfel, dacă notăm cu Fa_1, Fa_2, ... , Fa_n, fondul de amortizare din fiecare an al duratei de funcționare, vom obține:

$$Fa_1, Fa_2, Fa_3, \ldots, Fa_n = \frac{Vr_1, Vr_2, Vr_3, \ldots, Vr_n \times N_a}{100}$$

În cea de a doua variantă a sistemului regresiv, cu **cotă descrescătoare**, regresivitatea fondului de amortizare este asigurată de scăderea normei de amortizare, în timp ce valoarea de amortizat rămâne constantă pe toată durata de funcționare a activului fix. Fondul de amortizare se determină astfel:

$$F_a = \frac{V_i \times N_a}{100}$$

Și în acest caz s-a făcut abstracție de intrările și scoaterile din funcțiune de active fixe din cursul anului.

În fiecare an al duratei legale de funcționare, fondul de amortizare descrește ca efect al scăderii normei de amortizare astfel:

Scanned with OKEN Scanner

$$Fa_1, Fa_2, Fa_3, \ldots, Fa_n = \frac{V_i \times Na_1, Na_2, Na_3, \ldots, Na_n}{100}$$

c) **Sistemul progresiv de amortizare.** Acest sistem se aplică rar în practica financiară mondială și constă în creșterea normei de amortizare în fiecare an, asigurându-se astfel progresivitatea amortizării. Valoarea de amortizat rămâne aceeași pe toată durata de funcționare a activelor fixe. Formula de calcul este următoarea:

$$F_a = \frac{V_i \times N_a}{100}$$

· Fondul anual de amortizare va crește în fiecare an conform relației:

$$Fa_1, Fa_2, Fa_3, \ldots, Fa_n = \frac{V_i \times Na_1, Na_2, Na_3, \ldots, Na_n}{100}$$

În literatura și practica financiară mondială se mai întâlnește și **sistemul de amortizare mixt**, adică regresiv cu cotă constantă și proporțională în timp. În cadrul acestui sistem, amortizarea se calculează prin aplicarea la valoarea rămasă a unei norme de amortizare fixe (mai mare) în primii ani de funcționare ai activului fix, după care se utilizează o normă proporțională în timp (mai mică). Prin acest sistem se urmărește amortizarea integrală a activului fix, mai accentuat în prima perioadă de funcționare, fără să rămână o valoare reziduală.

Scanned with OKEN Scanner

4.7.6 Particularități ale regimului de amortizare în țara noastră

Capitalul imobilizat în active corporale și necorporale se amortizează în conformitate cu prevederile *Legii nr. 15/1994* și a *Normelor metodologice* de aplicare a acestei legi.

Agenții economici care angajează și imobilizează capital în active corporale și necorporale supuse deprecierii, prin utilizare sau în timp, calculează, inregistrează în contabilitate și recuperează uzura fizică și morală a acestora, pentru refacerea capitalului angajat.

Obiectivele principale ale actualului cadru legal sunt următoarele:

- reducerea duratelor normate de funcționare a activelor fixe pentru a se recupera mai rapid capitalul investit;
- asigurarea unor condiții egale tuturor agenților economici, indiferent de forma de proprietate, în aplicarea regimului de amortizare;
- stabilirea cadrului general al bunurilor de natura activelor fixe ce se supun amortizării, precum și a celor exceptate de la amortizare;
- delimitarea capitalului imobilizat în două categorii de imobilizări (corporale și necorporale);
- introducerea sistemelor de amortizare degresiv și accelerat pentru a se recupera mai rapid valoarea mijloacelor fixe și a se combate efectele inflației;
- acordarea de competențe adunărilor generale ale acționarilor și consiliilor de administrație în folosirea sistemelor de amortizare.

Totodată, actualul cadru legislativ are și o serie de minusuri și anume:

- denumirea de *durată de serviciu normală* în locul *duratei de serviciu normate* (prevăzută în actele normative) nu definește corect acest proces, întrucât există numeroase situații în care mijloacele fixe funcționează peste această durată, deci ele funcționează anormal, lucru ce este contrazis de realitate;
- clasificarea mijloacelor fixe amortizabile în cele 7 grupe principale și o grupă a 8-a în care se includ activele corporale mobile nere-

Scanned with OKEN Scanner

găsite în grupele anterioare nu satisface exigențele științifice ale unei clasificări în funcție de unele criterii stabilite;

- pentru a se respecta autonomia agenților economici și libertatea lor decizională, era necesar ca duratele de serviciu să aibă stabilite limite minime și maxime, pentru ca aceștia să stabilească durata optimă de amortizare în așa fel încât să nu fie afectată fiscalitatea, suportabilitatea costurilor și necesitatea constituirii fondului de amortizare la un nivel satisfăcător;

- renunțarea la amortizarea autovehiculelor în funcție de durata de serviciu exprimată în mii Km și a aeronavelor în funcție de durata de serviciu exprimată în ore de zbor, nu mai asigură corelarea uzurii fizice cu parcursul în mii km sau ore de zbor.

Prin actualul cadru legislativ s-au stabilit noi durate de funcționare pentru sistemul linear, mai reduse cu 20-65% față de duratele anterioare și o nouă clasificare a mijloacelor fixe. Clasificarea mijloacelor fixe amortizabile este făcută pe grupe, subgrupe, clase, subclase și familii.

Pe prima treptă de clasificare, mijloacele fixe amortizabile se clasifică în 7 grupe principale (gr. 1- clădiri; gr. 2 - construcții speciale; gr. 3 - mașini, utilaje și instalații de lucru; gr. 4 - aparate și instalații de măsurare, control și reglare; gr. 5 - mijloace de transport; gr. 6 - animale și plantații; gr. 7 - unelte, dispozitive, instrumente, mobilier și aparatură birotică). Pentru mijloacele fixe mobile care nu se regăsesc în grupele 3-7, s-a prevăzut o grupă generică 8 intitulată *Active corporale mobile neregăsite în grupele anterioare.*

Pe următoarea treaptă, după destinația funcțională, clădirile - spre exemplu se subdivid în: clădiri industriale, clădiri agricole, clădiri pentru transporturi și telecomunicații, clădiri pentru afaceri, comerț, depozitare, clădiri de locuit, pentru învățământ, stiință, cultură și artă, ocrotirea sănătății, asistență socială, cultură fizică și agrement și clădiri administrative. Pe o treaptă și mai analitică, clădirile se grupează în funcție de structura materială și sistemul constructiv. Se continuă clasificarea cu desfășurarea pe treptele analitice, ținând seama de func-

Scanned with OKEN Scanner

ției tehnico - economice care delimitează mijloacele fixe după procesul tehnologic pentru care sunt destinate, iar în cadrul procesului tehnologic, de acțiunea specifică a mijloclului fix respectiv și de modul cum își exercită această acțiune.

Clasificarea analitică ajunge până la familiile omogene de mijloace fixe, care poartă denumirea de cod de clasificare.

Aceată grupare este consemnată în *Catalogul privind duratele normale de funcționare și clasificarea mijloacelor fixe*, parte a legislației aferente amortizării capitalului imobilizat în active corporale și necorporale. Catalogul cuprinde datele necesare identificării și stabilirii duratelor normale de funcționare (utilizare) a mijloacelor fixe, astfel:

a) codul de clasificare;

b) denumirea grupei, subgrupei, clasei, subclasei și a familiei mijloacelor fixe amortizate;

c) durata normală de funcționare (utilizare), în ani, care coincide cu durata de amortizare a mijloacelor fixe.

Pentru unele mijloace fixe imobile și mobile care pot fi utilizate și în condiții speciale s-au stabilit durate normale de funcționare (utilizare) diferite. Astfel, pentru grupele 1. *Clădiri* și 2. *Construcții speciale* s-au prevăzut două condiții speciale, și anume:

- mediul normal și
- mediu agresiv, care include: procese tehnologice cu umiditate mare; cu grad accentuat de coroziune și procese tehnologice bazate pe folosirea temperaturilor înalte.

De asemenea și în cadrul grupei 3. *Mașini, utilaje și instalații de lucru* sunt prevăzute trei condiții speciale de lucru, și anume:

- mediu neutru;
- mediu ușor coroziv;
- mediu puternic coroziv.

Capitalul angajat și imobilizat supus amortizării este reflectat în patrimoniul agenților economici prin bunurile și valorile destinate să ser-

Scanned with OKEN Scanner

veascâ activitatea, pe o perioadă mai mare de un an și care se consumă treptat. Acest capital se împarte în două categorii:

- active corporale și
- active necorporale.

Activele corporale aferente capitalului angajat și imobilizat cuprind: terenurile, inclusiv investițiile pentru amenajarea acestora, precum și mijloacele fixe. Sunt considerate mijloace fixe, în spiritul legii, obiectul sau complexul de obiecte ce se utilizează ca atare și îndeplinește cumulativ următoarele condiții:

- are o valoare mai mare de 1.000.000 lei;
- are o durată normală de utilizare mai mare de un an.

Se asimilează mijloacelor fixe, în vederea amortizării, o serie de investiții cum sunt: investițiile efectuate la miloacele fixe luate cu chirie; investițiile (capacitățile) puse în funcțiune, total sau parțial cărora nu li s-au întocmit formele de înregistrare ca mijloace fixe se cuprind în grupa la care se vor înregistra ca mijloace fixe la valoarea rezultată prin însumarea cheltuielilor efective ocazionate de realizarea lor; investițiile pentru descopertă; investițiile efectuate pentru amenajarea lacurilor, bălților, iazurilor, terenurilor care nu sunt rezultatul unei investiții etc. Totodată, sunt asimilate cu activele corporale, dar nu se amortizează, lacurile, bălțile, iazurile, care nu sunt rezultatul unei investiții, precum și terenurile, inclusiv cele împădurite, cu excepția terenurilor cu destinație economică obținute prin acte de vânzare - cumpărare, inclusiv prin despăgubiri în cazul exproprierilor.

Terenurile cu destinație economică dobândite de agenții economici cu titlu oneros, se amortizează pe baza unei cote de 25% din cuantumul dobânzii curente la disponibilitățile bănești de valoare egală cu prețul de achiziție a terenurilor respective, acordată de unitate bancară la care are deschis contul principal agentul economic.

Nu se asimilează și nu sunt considerate mijloace fixe următoarele: u otoarele, aparatele și alte subansamble ale mijloacelor fixe procurate în scopul înlocuirii componentelor uzate cu ocazia reparațiilor de orice

Scanned with OKEN Scanner

fel sau în scopul efectuării unor mici modernizări în cadrul reparațiilor capitale; sculele, instrumentele și dispozitivele speciale ce se folosesc fie la fabricarea anumitor produse în serie, fie la executarea unei anumite comenzi indiferent de valoare și durată normală de utilizare; construcțiile și instalațiile provizorii executate din fondurile de investiții; animalele care nu au îndeplinit condițiile pentru a fi trecute la animale adulte, animalele la îngrășat, păsările și coloniile de albine; pădurile; investițiile efectuate pentru realizarea lucrărilor miniere din afara perimetrelor de exploatare, precum și cele pentru foraj, executate pentru explorări, prospecțiuni geologice și geofizice, forajele pentru alimentarea cu apă care nu au dat rezultate; sondele situate în gaz-capul unor zăcăminte de țiței, precum și sondele de cercetare geologică care au pus în evidență acumulări de hidrocarburi, dar care, din motive geologotehnice și economice obiective, nu pot fi exploatate; prototipurile, atâta timp cât servesc ca model la executarea producției de serie, inclusiv seria zero, sau sunt supuse încercărilor în vederea omologării la producător; echipamentul de protecție și de lucru, îmbrăcămintea specială, precum și accesoriile de pat, indiferent de valoarea și durata lor de utilizare.

Plantațiile tinere precum și plantațiile de protecție sunt scutite de calculul amortizării până la trecerea pe rod a plantațiilor tinere și 5 ani a plantațiilor de protecție.

În sfera activelor necorporale se includ:

- cheltuielile de constituire a societăților comerciale, regiilor autonome sau sucursalelor și filialelor acestora (taxele și alte cheltuieli de înscriere și înmatriculare, cheltuielile privind emiterea și vânzarea de acțiuni, cheltuielile de prospectare a pieței și de publicitate și alte cheltuieli de această natură legate de înființarea și dezvoltarea activităților patrimoniale);
- cheltuielile de cercetare - dezvoltare;
- cheltuielile cu descoperierea rezervelor de substanțe minerale utile, neconcretizate în mijloace fixe, la zăcămintele puse în exploatare;

Scanned with OKEN Scanner

- concesiunile, brevetele și alte drepturi și valori asimilate;
- alte imobilizări necorporale inclusiv programe informatice create de agenții economici sau achiziționate de la terți.

Conform legislației, în țara noastră se folosesc următoarele sisteme de amortizare:

a) sistemul proporțional sau linear;
b) sistemul degresiv;
c) sistemul accelerat.

Sistemul proporțional prezintă două variante:
- proporțional în timp (linear);
- proporțional pe unitate de produs.

În sistemul proporțional în timp (linear), amortizarea se stabilește prin aplicarea cotei (normei) medii anuale de amortizare la valoarea de intrare a mijloacelor fixe. Valoarea de intrare poate fi:
- valoarea rămasă actualizată (stabilită în conformitate cu H.G. nr. 26/1992 privind reevaluarea unor active și pasive);
- valoarea la preț de achiziție pentru mijloacele fixe procurate cu titlu oneros;
- valoarea la preț de cost pentru mijloacele fixe construite sau produse în unitate;
- valoarea de piață pentru mijloacele fixe dobândite cu titlu gratuit;
- valoarea de aport acceptată de părți, pentru mijloacele fixe intrate în patrimoniu cu ocazia asocierii, fuziunii etc.

Amortizarea se calculează de la data punerii acestora în funcțiune și până la recuperarea integrală a valorii de intrare, conform duratelor normale de utilizare.

Amortizarea se include în cheltuielile de exploatare în corelație cu gradul de utilizare a mijloacelor fixe, grad ce se stabilește ca raport între capacitatea de producție realizată și cea proiectată. Diferența dintre amortizarea calculată prin aplicarea cotelor la valoarea de intrare și cea stabilită pe baza gradului de utilizare a mijloacelor fixe se evidențiază ca o cheltuială excepțională care nu se admite la stabilirea profitului impozabil. Această măsură determină întreprinderile să folosească integral

Scanned with OKEN Scanner

capacitățile de producție, astfel că amortizarea devine o reală și activă pârghie financiară pentru obținerea de rezultate cât mai bune.

Indicele de includere a amortizării anuale în cheltuielile de exploatare corelat cu gradul de utilizare a mijloacelor fixe de bază, este următorul:

Gradul de utilizare a mijloacelor fixe de bază (%)	Indicele de includere a amortizării anuale în cheltuieli de exploatare (%)
0-4	0
5-9	5
10-1.4	10
15-19	15
20-24	20
25-29	25
30-34	30
35-39	35
40-44	40
45-49	45
50-54	50
55-59	55
60-64	60
65-69	65
70-74	70
75-79	75
80-84	80
85-89	90
90-95	100

În vederea calculări cotelor de amortizare este necesar să se cunoască durata normală de utilizare în ani și durata de utilizare rămasă. Acestea se stabilesc în funcție de data de achiziție a mijloacelor fixe. Astfel, pentru mijloacele fixe achiziționate înainte de 31.12.1993, care au avut durate de serviciu normate conform prevederilor legale anterioare (Legea nr. 62/1968), durata normală de utilizare rămasă exprimată în ani se stabilește conform relației:

Scanned with OKEN Scanner

$$DUR = (1 - \frac{DSC}{DS}) \times DU,$$

în care:

DUR = durata normală de utilizare rămasă în ani;

DSC = durata de serviciu normată consumată de la data punerii în funcțiune a mijlocului fix și până la 31.12.1993, în ani;

DS = durata de serviciu normată a milocului fix stabilită în vechiul regim de amortizare;

DU = durata normală de utilizare (durata de amortizare) a mijlocului fix potrivit noului catalog.

La mijloacele fixe achiziționate după data de 31.12.1993 duratele normale de utilizare sunt cele staibilite în actualul catalog.

Pentru mijloacele fixe care în legislația anterioară privitoare la amortizare aveau durate de servicii exprimate în mii km. echivalenți sau în ore de zbor, duratele normale de utilizare rămase se calculează în ani prin recalcularea durtelor de serviciu în mii de km echivalenți sau ore de zbor, cu ajutorul relațiilor:

$$D_s = \frac{DS'}{PA} \text{ în ani;}$$

$$DSC = \frac{DSC'}{PA} \text{ în ani,}$$

în care:

DS' = durata de serviciu normată în mii km echivalenți sau respectiv în ore de zbor;

PA = parcursul anual mediu realizat în mii km echivalenți sau respectiv ore de zbor;

DSC' = durata de serviciu normată consumată în mii km. echivalenți, respectiv ore de zbor, de la intrarea în funcțiune a mijlocului fix până la data de 31.12.1993, conform evidențelor agentului economic.

Scanned with OKEN Scanner

Amortizarea medie anuală se determină în conformitate cu metodologia aplicată în sistemul proporțional linear.

În sistemul proporțional pe unitate de produs, fondul de amortizare se determină conform metodologiei prezentate la normele de amortizare pe unitate de produs. Precizăm că în țara noastră, amortizarea clădirilor și construcțiilor speciale ale minelor, salinelor cu extracție în soluție prin sonde, carierelor, exploatărilor la zi pentru substanțe minerale solide, a căror durată de folosire este limitată la durata de exploatare a rezervelor și care nu pot primi alte utilizări după epuizarea acestora, precum și a investițiilor pentru descopertă se calculează pe unitatea de produs, în funcție de rezerva exploatabilă de substanță minerală utilă. Amortizarea pe unitatea de produs se recalculează din 5 în 5 ani pentru minele de cărbuni și cariere, precum și la cheltuielile de investiții pentru descopertă și din 10 în 10 ani la saline. Recalcularea se efectuează anual în cazul când intervin schimbări mai importante (de minimum 10%) în volumul rezervelor exploatabile.

b) **Sistemul degresiv**, constă în multiplicarea cotelor de amortizare lineară cu unul din coeficienții următori:

- 1,5 dacă durata normală de utilizare a mijllocului fix de amortizat este între 2 și 5 ani;
- 2,0 dacă durata normală de utilizare a mijlocului fix de amortizat este între 5 și 10 ani;
- 2,5 dacă durata normală de utilizare a mijlocului fix de amortizat este de peste 10 ani.

Regimul de amortizare degresiv se aplică în două variante, determinate de data de intrare în funcțiune a mijlocului fix, după cum urmează:

- pentru mijloacele fixe intrate în funcțiune înainte de 31.12.1993 se utilizează regimul de amortizare degresivă fără influența uzurii morale, această variantă fiind denumită în lege AD_1;
- pentru mijloacele fixe intrate în funcțiune după 31.12.1993 se aplică regimul de amortizare degresivă cu influența uzurii morale, variantă denumită AD_2.

Scanned with OKEN Scanner

În cazul variantei AD_1, amortizarea anuală degresivă pentru primul an de funcționare se determină prin aplicarea cotei degresive la valoarea de intrare sau la valoarea actualizată a mijlocului fix. Amortizarea anuală pentru anii următori se calcuează prin aplicarea aceleiași cote de amortizare degresivă asupra valorii rămase de recuperat până în anul de funcționare în care amortizarea anuală rezultată este egală sau mai mică decât amortizarea anuală determinată prin raportul dintre valoarea rămasă de recuperat la numărul de ani de funcționare rămași. Din acel an de funcționare și până la expirarea duratei de utilizare se trece la amortizarea lineară, iar amortizarea medie anuală lineară se obține prin raportarea valorii rămase de recuperat la numărul de ani rămași.

Varianta AD_2, ia în considerație și influența uzurii morale în calculul amortizării anuale. Această variantă permite agenților economici să amortizeze mijloacele fixe într-o perioadă de timp mai scurtă decât durata normală de utilizare. Agenții economici care utilizază această variantă a regimului de amortizare degresivă nu sunt obligați să scoată din funcțiune mijloacele fixe amortizate înaintea expirării duratei normale de utilizare prevăzute în *catalog*, dar nu mai calculează amortizarea pentru perioada de timp ce corespunde uzurii morale. De asemenea, agenții economici pot scoate din funcțiune mijloacele fixe înainte de expirarea duratei normale de utilizare cu condiția, ca acestea să fie amortizate integral, putând astfel contracara efectul uzurii morale ceea ce în varianta AD_1 nu este posibil.

Pentru mijloacele fixe care au o durată normală de utilizare până la 5 ani inclusiv nu se calculează influența uzurii morale, amortizarea medie anuală stabilindu-se în funcție de numărul de ani de utilizare în regim degresiv și numărul de ani de utilizare în regim linear.

Calcularea amortizării medii anuale în varianta AD_2 se bazează pe următoarele elemente:

- durata normală de utilizare conform catalogului;
- norma de amortizare în regim linear;

Scanned with OKEN Scanner

- norma de amortizare în regim degresiv care se stabilește prin înmulțirea normei de amortizare în regim linear cu coeficientul de multiplicare în funcție de durata de utilizare a mijloacelor fixe;

- durata de utilizare în regim linear recalculată în funcție de norma de amortizare în regim degresiv și care se determină prin raportul: 100/norma de amortizare în regim degresiv;

- durata în cadrul căreia se realizează amortizarea integrală și care se stabilește ca deferență dintre durata normală de utilizare conform catalogului și durata de utilizare recalculată în funcție de norma de amortizare în regim degresiv;

- durata de utilizare în regim degresiv și care se determină ca diferență între durata de utilizare în cadrul căreia se realizează amortizarea integrală și durata de utilizare recalculată în funcție de norma de amortizare în regim degresiv;

- durata de utilizare în regim linear și care se calculează ca diferență între durata de utilizare normală conform catalogului și durata de utilizare în cadrul căreia se realizează amortizarea integrală și durata în regim degresiv;

- durata aferentă uzurii morale pentru care nu se mai calculează amortizarea și care este egală cu diferența dintre durata de utilizare normală conform catalogului și durata de utilizare în cadrul căreia se realizează amortizarea integrală.

Toate aceste elemente se găsesc calculate în tabelul 1 din cadrul normelor metodologice de aplicare a legii.

c) **Sistemul accelerat de amortizare**, constă în includerea în primul an de funcționare, în cheltuielile de exploatare, a unei amortizări anuale de 50 % din valoarea de intrare a mijlocluui fix respectiv. Amortizările anuale pentru exercițiile financiare următoare sunt calculate la valoarea rămasă de amortizat, după regimul liniar, prin raportarea la numărul de ani de utilizare rămași.

Utilizarea acestui regim de amortizare se aprobă de Ministerul Finanțelor, la propunerea adunării generale a acționarilor sau asociaților,

Scanned with OKEN Scanner

pentru societățile comerciale, respectiv consiliul de administrație, pentru regiile autonome, pe baza unei documentații de fundamentare. Documentația de fundamentare trebuie să conțină toate datele din tabloul prezentat în metodologia de aplicare a legii, pe baza căruia se stabilește punctajul necesar pentru care se eliberează aprobarea Ministerului Finanțelor de utilizare a regimului de amortizare accelerat. Acest tablou cuprinde: datele de prezentare a agentului economic (cifra de afaceri, capitalul propriu, capitalul permanent, active fixe, active circulante, cheltuieli de exploatare, profitul burt și net), indicatorii de eficiență economică (rata capitalului propriu față de activele fixe, rata capitalului permanent față de activele fixe, rata de imobilizare a activelor fixe sau ponderea acestora față de activele totale, rata activelor fixe calculată ca raport între profitul brut și activele fixe și rotația activului calculată ca raport între cifra de afaceri și activele circulante) și indicatorii de eficiență financiară (rata rentabilității financiare calculată ca raport între profitul net și capitalul propriu, rata rentabilității veniturilor calculată ca raport între profitul brut și cifra de afaceri și rata rentabilității resurselor calculată ca raport între profitul brut și cheltuielile de exploatare aferente cifrei de afaceri).

Cheltuielile de exploatare, profitul și indicatorii de eficiență economică și financiară se calculează în două variante și anume: fără amortizare accelerată și cu amortizare accelerată, iar punctajul se acordă separat. Pentru a primi aprobarea, agenții economici trebuie să realizeze punctajul minim de 72 de puncte.

Guvernul poate aproba, în situații justificate, scutiri totale sau parțiale de la calculul amortizării solicitate de ministere sau alte organe centrale și locale ale administrației publice pentru active corporale, precum:

- minele trecute în conservare sau scoase definitiv din funcțiune, precum și sondele de țiței și gaze care nu se dau în producție, protrivit intereselor economiei naționale;

Scanned with OKEN Scanner

- mijloacele fixe din cadrul obiectivelor economice de interes național care sunt propuse a fi trecute în conservare pe o durată mai mare de 30 de zile;

- lucrările de inbunătățiri funciare și de gospodărire a apelor, cu caracter general de servire, destinate apărării contra inundațiilor și înlăturării excesului de umiditate și anume: diguri și canale principale de desecare, precum și lucrările de combatere a eroziunii solului, de regularizare a scurgerii apelor pe versanți și de corectare a torenților, destinate apărării terenurilor agricole și silvice și obiectivelor social-economice din zona apărată, efectuate din fondurile statului;

- șenalele navigabile, tunelele de metrou, infrastructura căilor ferate, precum și celelalte căi de comunicație.

În cazuri temeinic justificate, altele decât cele arătate anterior, consiliului de administrație pentru regiile autonome, respectiv adunarea generală a acționarilor sau a asociațiilor, pentru societățile comerciale cu capital integral sau majoritar de stat, pot aproba trecerea în conservare a mijloacelor fixe pe o perioadă de maximum un an, fără calcularea amortizării pentru perioada respectivă. În asemenea cazuri, amortizarea anuală aferentă perioadei de conservare se va recupera din profitul net al anului în care expiră durata normală de utilizare a mijlocului fix trecut în conservare.

Dacă perioada de conservare se prelungește peste durata de un an, iar mijloacele fixe în cauză nu sunt cuprinse în programul de restructurare, agenții economici cu capital integral sau majoritar de stat sunt obligați să vândă mijloacele fixe respective prin licitație, conform prevederilor legale în vigoare. Dacă nu se pot vinde ele se casează.

Activele necorporale aferente capitalului imobilizat se amortizează astfel:

- cheltuielile de constituire precum și cheluielile de cercetare - dezvoltare se amortizează într-o perioadă de cel mult 5 ani;

- brevetele, licențele, know-how-ul, mărcile de fabrică, de comerț și de serviciu și alte drepturi de proprietate industrială și comercială si-

Scanned with OKEN Scanner

milare subscrise ca aport, achiziționate pe alte căi, se amortizează pe durata prevăzută pentru utilizarea lor;

- programele informatice create de agenții economici sau achiziționate de la terți se amortizează în funcție de durata probabilă de utilizare, care nu poate depăși 5 ani.

Pentru consemnarea amortizării calculate, indiferent de sistemul utilizat, se întocmește *Programul de amortizare* care conține mai multe capitole conform metodologiei legale.

4.8 Finanțarea reparațiilor capitale

Înlocuirea activelor fixe solicită noi investiții, iar menținerea lor în stare de funcționare impune efectuarea de reparații, care implică anumite cheltuieli și surse de acoperire financiară.

Necesitatea efectuării reparațiilor decurge din deprecierea fizică a activelor fixe (uzură fizică), iar necesitatea modernizărilor este o consecință a uzurii morale.

Scopul reparațiilor constă în readucerea activelor fixe cât mai aproape de starea inițială, de parametrii și caracteristicile tehnico-funcționale de care au dispus la intrarea lor în funcțiune.

Sistemul de reparații cuprinde reparații curente și reparații capitale. Înainte de efectuarea reparațiilor curente și capitale se execută revizii tehnice în scopul stabilirii stării tehnice a utilajelor, a lucrărilor ce urmează a se face și a pieselor ce se vor schimba sau ajusta. Cu ocazia reviziilor se pot efectua și reglaje ale pieselor și subansamblelor și chiar unele reparații mărunte.

Reparațiile curente sunt de gradul I și II, în funcție de valoarea lucrărilor și de perioadele de funcționare a activelor fixe intre două reparații. Cu prilejul efectuării reparațiilor curente se înlocuiesc, se recondiționează și se repară unele piese sau subansamble de valori relativ

Scanned with OKEN Scanner

mici. Cheltuielile cu reparațiile curente se includ în costuri și se finanțează din fondurile de producție.

Reparațiile capitale reprezintă complexul de lucrări ce se execută asupra mijloacelor fixe, după efectuarea fiecărui ciclu de funcționare prevăzut în normativele tehnice pentru repararea mijloacelor fixe în funcțiune și care au drept scop să asigure menținerea caracteristicilor tehnico-economice ale acestora pe întreaga durată de serviciu normală.

Activitatea de reparații cuprinde, în principal, partea de reparații capitale care se efectuează în cadrul reviziilor generale ale utilajelor și instalațiilor tehnologice precum și modernizarea acestora, ori de câte ori este posibil, în condiții economice, care să conducă la îmbunătățirea parametrilor tehnico-economici corespunzător tipurilor similare care se produc în perioada efectuării reparației capitale, la mărirea randamentelor, reducerea consumurilor energetice și de materii prime, sporirea gradului de automatizare, creșterea capacității de producție și îmbunătățirea calității produselor.

Pentru ca mijloacele fixe să funcționeze în condiții cât mai bune și pe o perioadă cât mai îndelungată, pentru atenuarea efectelor uzurii fizice la care acestea sunt supuse, este necesară efectuarea reparațiilor capitale. Necesitatea reparațiilor capitale decurge și din faptul că nu toate elementele care compun instrumentele de muncă au aceeași rezistență la frecare, sau față de temperatura la care sunt supuse în procesul de funcționare, precum și față de acțiunea diferiților factori (agenți chimici, umiditate etc), ceea ce determină ca unele părți ale acestora să se uzeze mai repede, iar altele mai încet.

Reparațiile sunt lucrări de volum mare care se efectuează atunci când activele fixe au un grad avansat de uzură, scade puterea motoarelor și capacitatea de producție, apar pericole de avarii, se reduce precizia de lucru etc. și au scopul de a readuce activele fixe în stare normală de funcționare.

La programarea și efectuarea unei reparații capitale, agenții economici, țin seama de următoarele:

Scanned with OKEN Scanner

- de ciclul de funcționare a unui mijloc fix, exprimat în ani, ore, km, de la data punerii în funcțiune până la efectuarea unei reparații capitale, sau între două reparații capitale succesive;

- de plafonul valoric al cheltuielilor cu reparațiile capitale, calculat ca raport între cheltuielile cu reparațiile capitale și valoarea de înlocuire a mijlocului fix. În cazul în care plafonul valoric se apropie de valoarea de înlocuire a mijlocului fix, nu se justifică economic să se efectueze reparația capitală, astfel că este justificată scoaterea din funcțiune a mijlocului fix și înlocuirea cu unul nou.

Cu prilejul executării reparațiilor capitale se pot efectua și modernizări ale activelor fixe, cu precizarea că acestea reclamă cheltuieli relativ mici în comparație cu efectele ce se obțin și care pot fi: creșterea randamentului, ușurarea muncii, reducerea costurilor și creșterea productivității muncii.

Reparațiile capitale se înscriu în programele anuale, ținând seama de realizarea ciclurilor de funcționare a mijloacelor fixe prevăzute în cartea tehnică a instrumentelor de muncă și de necesitatea executării acestora la termenele scadente.

Documentația tehnico-economică pentru reparațiile capitale programate se întocmește de către agenții economici în patrimoniul cărora se află acestea sau de unități specializate și se aprobă de către consiliile de administrație, în cazul regiilor autonome sau de către adunările generale în cazul societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat.

Finanțarea cheltuielilor cu reparațiile capitale se poate realiza utilizând următoarele resurse:

- finanțarea din fonduri de amortizare;
- finanțarea din fonduri de producție, respectiv din sursele de finanțare a ciclului de exploatare.

În ipoteza în care cheltuielile cu reparațiile capitale sunt finanțate din amortizare, se are în vedere încă de la calcularea fondului de amortizare, ca norma de amortizare să cuprindă și cheltuielile cu reparațiile

Scanned with OKEN Scanner

capitale. Astfel, norma de amortizare așa cum s-a prezentat și în sub-capitolul 4.7.4, are următoare formă:

$$N_a = \frac{\frac{V_i + R_k}{D_n}}{V_i} \times 100,$$

în care: V_i = valoarea de inventar;
R_k = suma cheltuielilor cu reparațiile capitale ce se vor executa pe parcursul duratei de serviciu;
D_n = durata normală de serviciu a activelor fixe

Această normă (cotă) mai portă denumirea de normă globală de amortizare.

Există situații în care se calculează separat o normă de amortizare specială pentru reparații capitale, astfel:

$$N_{sa} = \frac{\frac{R_k}{D_n}}{V_i} \times 100,$$

în care: N_{sa} = norma specială de amortizare.

În legislația din țara noastră referitoare la amortizare nu se prevede o astfel de formă de finanțare a cheltuielilor cu reparațiile capitale.

Atunci când cheltuielile cu reparațiile capitale se finanțează din fondurile de producție, agentul economic are posibilitatea să introducă în costuri cheltuielile corespunzătoare acestora. Includerea în costuri a cheltuielilor cu reparațiile capitale, se poate efectua în luna sau lunile în care se efectuează acestea, sau eșalonat pe toate lunile anului în care

Scanned with OKEN Scanner

se execută reparațiile capitale sau în anii următori până la viitoarea reparație capitală.

Estimarea cheltuielilor privind reparațiile capitale se efectuează prin devize.

O altă sursă de finanțare a cheltuielilor cu reparațiile capitale o formează creditele bancare.

În prezent, în întreprinderile proprietate publică (regii autonome și societăți comerciale cu capital integral sau majoritar de stat) finanțarea cheltuielilor cu reparațiile capitale se efectuează din fonduri de producție și din credite bancare. Creditul bancar intervine ca o sursă temporară pentru finanțarea cheltuielilor cu reparațiile capitale, în situația în care acestea nu pot fi incluse în costuri integral în perioada în care se execută, sau atunci când valoarea reparațiilor capitale depășește posibilitățile de absorbție în costuri în anul în care se efectuează.

În ipoteza în care reparațiile capitale sunt programate în prima parte a anului și costurile nu permit includerea în totalitate a cheltuielilor aferente, atunci se apelează la credite bancare ce sunt rambursate până la sfârșitul anului, în baza unui scadențar cu rate lunare pe măsură ce se includ în costuri.

În cazul în care valoarea reparațiilor capitale depășește posibilitatea de includere în costuri în anul de execuție, atunci se apelează la credite bancare ce sunt rambursate în anii următori prin includerea lunară în costuri. Termenul de rambursare trebuie să expire înainte de data efectuării unei noi reparații capitale.

Modernizările efectuate cu ocazia reparațiilor capitale, se finanțează din fondurile de producție, în cazul în care valoarea acestora nu depășește 20% din valoarea reparațiilor capitale, sau din resursele financiare destinate investițiilor dacă depășește această pondere.

Decontarea reparațiilor capitale poate fi organizată în raport cu metoda de executare a lucrărilor: în regie sau antrepriză.

Scanned with OKEN Scanner

4.9 Finanțarea cercetării științifice și tehnologice

Agenții economici înscriu în programele de dezvoltare economică acțiuni de tehnică nouă, care privesc asimilarea de produse noi, introducerea procedeelor tehnologice noi, modernizarea celor existente, acțiuni de retehnologizare în cadrul programelor de restructurare și cercetarea științifică destinată acestor scopuri.

Cheltuielile privind asimilarea de produse noi, introducerea procedeelor tehnologice noi sau modernizarea celor existente se referă la procurarea din țară sau din import de documentații tehnice, licențe, patente, proiecte, modele de referință, mostre de materiale; studii tehnico-economice, proiecte tehnice și de execuție, precum și proiectarea tehnologică; executarea prototipurilor de utilaje, de produse sau de materiale, încercarea și omologarea lor, încercarea materialelor semifabricatelor, instrumentelor și dispozitivelor speciale folosite în executarea prototipurilor; pregătirea, încercarea și experimentarea industrială a noului procedeu tehnologic; valoarea prototipurilor rebutate; încercările necesare după omologarea prototipurilor pentru determinarea limitei de uzură a pieselor și duratei de funcționare a utilajelor; pregătirea tehnologică a fabricației; omologarea seriei *zero*, respectiv cheltuielile necesare pentru probele, încercările, măsurătorile și inlocuirea pieselor uzate în aceste probe; elaborarea primelor norme pentru consumul de materiale, combustibil, scule și dispozitive, a normelor de muncă necesare fabricației; acțiuni de cercetare cu caracter aplicativ și de dezvoltare, executate pe bază de contract și orientate special pentru introducerea tehnicii noi.

Aceste cheltuieli, sunt considerate imobilizări necorporale care se amortizează într-o perioadă de cel mult 5 ani. Finanțarea acestor cheltuieli are loc numai dacă se referă la acțiuni de tehnică nouă și de

Scanned with OKEN Scanner

cercetare științifică, în baza unei documentații adecvate, și dacă au asigurată eficiență economică.

Calcularea eficienței economice este dificilă datorită faptului că evaluarea efectelor financiare și economice este greu de determinat, astfel că indicatorii utilizați rezolvă parțial această problemă.

Unul din indicatorii mai des utilizați este *Coeficientul eficienței economice a cercetării - asimilării* (E_{fca}), calculat conform relației:

$$E_{fca} = \frac{E_f \times p}{C + A}$$

în care:

E_f = efectele financiare totale ale activității de cercetare - asimilare;

p = posibilități de reușită în producție;

C = cheltuielile totale de cercetare - dezvoltare tehnologică;

A = cheltuielile de asimilare a rezultatelor obținute.

Activitatea de cercetare științifică se pate desfășura în unități autonome organizate pe principii economice, dar și în cadrul agenților economici. Realizarea obiectivelor de cercetare impune existența unei baze tehnice, materiale și financiare corespunzătoare atât în unitățile de cercetare specializate, cât și în cadrul agenților economici.

Unitățile de cercetare specializate dispun de autonomie deplină în încheierea contractelor cu beneficiarii și stabilirea prețului lor, cu precizarea că nivelul acestuia se dimensionează nu numai în funcție de costuri ci și de efectele economice și sociale ce se degajă din aplicarea în practică a rezultatelor lucrărilor de cercetare. Autofinanțarea acestor unități trebuie să reprezinte principiul de bază în acoperirea cheltuielilor și în dezvoltarea lor. Bugetul statului trebuie să intervină în finanțarea cercetării fundamentale, a programelor strategice prioritare pe plan național, a cercetărilor intersectoriale, precum și a cercetărilor în ramurile de vârf etc. Asemenea cercetări se cer a fi realizate de institutele de cercetare specializate ale Academiei Române, Academiilor

Scanned with OKEN Scanner

de Stiințe Medicale și Agricole, colectivelor de cercetare din instituțiile de învățământ superior etc.

În cadrul agenților economici, cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică se realizează în compartimente special organizate și înzestrate cu aparatura și materialul necesar.

Cheltuielile cu cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică efectuate în întreprinderi se compun din **cheltuieli directe**, cuprinzând materii și materiale pentru realizarea modelelor, experimentelor, prototipurilor etc., salarii ale personalului angajat, impozit pe salarii și contribuții de asigurări sociale etc. și **cheltuieli indirecte**, cum sunt cele care se referă la cheltuielile de conducere și administrație ale întreprinderii care se repartizează asupra obiectivelor de cercetare pe baza unor chei de repartizare.

În legătură cu cercetarea științifică la nivelul agenților economici, se cere o altă atitudine atât a conducerilor acestora cât și a organelor administrației publice centrale și chiar a organelor legislative, pentru a se crea cadrul favorabil promovării acesteia. Fără stimularea creativității proprii succesul reformei și eficientizării economiei nu sunt posibile, iar progresul economic al țării este irealizabil.

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul 5

GESTIUNEA ACTIVELOR ȘI A PASIVELOR CIRCULANTE

5.1 Conținutul, structura și clasificarea activelor circulante; factori de influență asupra lor

Patrimoniul agenților economici cuprinde o diversitate de bunuri grupate în active fixe și active circulante. Activele circulante, parte integrantă a avuției naționale, formate din: materii prime și materiale, combustibili, piese de schimb, producție în curs de fabricație, semifabricate, produse finite, mărfuri, precum și din alte valori, sunt destinate să asigure buna funcționare a întreprinderilor, îndeplinirea programelor de producție și circulație a mărfurilor.

Activele circulante din economie se află într-o continuă mișcare, găsindu-se sub diverse forme (bani, materii prime, producție în curs, produse finite), corespunzător fazelor ciclului de exploatare. Astfel, la începutul ciclului se află în formă bănească, apoi trec sub forma stocurilor necesare producției, a producției neterminate, produse finite și semifabricate destinate vânzării și apoi din nou în formă bănească. Prin urmare, întreprinderea este obligată - pentru a exista - să cumpere materii prime, să asigure stocuri în fiecare din fazele ciclului de exploatare și să vândă pentru a-și recupera resursele cheltuite.

Activele circulante sunt alcătuite din stocuri, valori realizabile pe termen scurt și valori disponibile. Criteriul de deosebire între activele circulante și activele fixe este un criteriu de durată. Ca urmare, posturile din activul bilanțului sunt ordonate în funcție de timpul necesar bunurilor și creanțelor pentru a se transforma în bani lichizi, adică mai întâi activele fixe și apoi activele circulante.

Scanned with OKEN Scanner

Din punct de vedere al duratei, activele circulante sunt bunuri care se consumă într-un timp relativ scurt, prin încorporarea lor în fabricație sau se vând ca atare.

În structura activelor circulante stocurile au ponderea cea mai mare, după care urmează valorile realizabile pe termen scurt, formate din creanțele ce se nasc din operațiuni de exploatare și apoi valorile disponibile reprezentate de mijloacele bănești.

Activele circulante sunt o parte a activului economic care se caracterizează prin transformarea permanentă a formelor funcționale, prin consumarea lor, de regulă, într-un singur ciclu de exploatare și transmiterea valorii integrale asupra producției în care se încorporează. Din activele circulante fac parte elemente cum sunt: materii prime și materiale, combustibil, producție neterminată, semifabricate, produse finite, clienți, mijloace bănești etc. Se includ în categoria activelor circulante și următoarele elemente: obiectele de inventar de mică valoare sau scurtă durată, echipamentul, îmbracămintea și materialele de protecție etc., care prezintă unele deosebiri din punct de vedere al duratei și modului de transmitere a valorii față de celelalte active circulante. Acestea se aseamănă mai mult cu activele fixe întrucât participă la mai multe cicluri de exploatare și își transmit valoarea asupra noului produs fie dintr-odată, sau eșalonat în rate lunare, ori 50% din valoarea obiectelor de inventar la darea în folosință și 50% la scoaterea lor din uz.

Includerea acestora în categoria activelor circulante s-a efectuat deoarece nu întrunesc cumulativ cele două condiții (valoare și durată), precum și pentru simplificarea evidenței tehnico-operative a activelor fixe și a finanțării acestora.

Activele circulante se regăsesc sub formă de stocuri în diversele faze ale ciclului de exploatare, iar necesarul de stocuri depinde, în principal, de durata ciclului de exploatare, valoarea producției, ritmicitatea aprovizionării și desfacerii. Stocul trebuie să aibă un nivel optim, întrucât un stoc peste cel obiectiv necesar imobilizează inutil capital, iar un stoc insuficient poate provoca întreruperea ciclului de exploatare. Nevoile de

Scanned with OKEN Scanner

capital ale întreprinderii depind și de condițiile de plată ale clienților, cu precizarea că, cu cât termenele de plată ale acestora sunt la intervale de timp mai mari, cu atât capitalurile imobilizate sunt mai mari. În acest caz, întreprinderea în cauză finanțează activitatea clienților, fiind nevoită să apeleze la credite pentru a-si finanța propria activitate. De aici decurge necesitatea accelerării încasării creanțelor pentru a avea la dispoziție sumele încorporate în produsele livrate, în scopul achiziționării de noi materii prime și efectuarea celorlalte plăți.

Structura concretă a activelor circulante variază de la o întreprindere la alta, în funcție de specificul și obiectul procesului de producție și de nomenclatorul produselor finite.

Ponderea elementelor de active circulante în totalul lor, diferă de la o întreprindere la alta și mai ales de la o ramură la alta în funcție de specificul procesului de producție, de condițiile de aprovizionare și desfacere. Astfel, materia primă în unele ramuri (ex. construcțiile de mașini) ocupă locul cel mai însemnat în volumul activelor circulante, pe când în alte ramuri are o pondere redusă sau nu există (ex. industria extractivă). În ramura construcțiilor de mașini, producția neterminată are o pondere ridicată, iar în ramura producătoare de energie electrică aceasta nu există.

Corespunzător fazelor ciclului de exploatare în care se găsesc, activele circulante se grupează astfel:

- activele circulante din faza aprovizionării (materii prime, materiale, semifabricate și subansamble cumpărate în cadrul relațiilor de cooperare, combustibili, obiecte de inventar, piese de schimb, echipament și materiale de protecție, uniforme, scule, dispozitive și verificatoare etc.);
- activele circulante din faza producției (producția în curs de fabricație, cheltuieli privind perioadele viitoare);
- activele circulante din faza comercializării (produse finite și semifabricate destinate vânzării, produsele expediate și neîncasate, mijloace bănești etc.).

Scanned with OKEN Scanner

Ponderea acestor categorii depinde de condițiile concrete în care se desfășoară aprovizionarea, producția și comercializarea.

Din punctul de vedere al formei în care se află, activele circulante se grupează în două categorii și anume:

- active circulante în formă materială;
- active circulante în formă bănească.

Din punctul de vedere al surselor financiare de finanțare activele circulante pot fi:

- active circulante procurate din capitaluri proprii;
- active circulante procurate din capitaluri împrumutate.

Pentru gestiunea financiară a întreprinderii o însemnătate deosebită are stabilirea unui raport optim între capitalurile proprii și cele împrumutate, pentru a se realiza un cost cât mai redus al acestora, o structură financiară adecvată și un grad de îndatorare care să nu diminueze autonomia și independența financiară a acesteia.

Factorii de care depinde volumul activelor circulante sunt, în principal, următorii: nivelul aprovizionării, producției și desfacerii; volumul cheltuielilor de producție și viteza de rotație a activelor circulante și a capitalului imobilizat în acestea. Creșterea volumului producției, al aprovizionării și desfacerii, precum și al cheltuielilor de producție atrag o sporire a activelor circulante. Gestiunea științifică și eficientă a activelor circulante impune ca ritmul de creștere al activelor circulante să fie inferior ritmului de creștere al producției. Reducerea cheltuielilor de producție determină micșorarea volumului activelor circulante și creșterea rentabilității. Viteza de rotație influențează în sensul reducerii volumului activelor circulante atunci când se înregistrează a accelerare a acesteia, iar când viteza de rotație se încetinește determină o creștere a volumului activelor circulante, o imobilizare inutilă de capital și o scădere a rentabilității și eficienței utilizării capitalului. Accelerarea vitezei de rotație a activelor circulante determină reducerea volumului acestora și eliberarea de resurse financiare ce pot fi folosite profitabil în alte direcții.

Scanned with OKEN Scanner

5.2 Ciclul de exploatare, stocurile și gestiunea lor

Obiectivul oricărei întreprinderi constă în producerea de bunuri și servicii pe care le vinde, recuperându-și capitalul investit și realizând un anumit profit. Ansamblul operațiunilor realizate de întreprindere pentru a realiza acest obiectiv formează ciclul de exploatare.

Ciclul de exploatare are trei faze:

- faza aprovizionării, care cuprinde achiziționarea de bunuri și servicii în vederea formării stocurilor necesare producției;
- faza producției, în cadrul căreia are loc transformarea bunurilor și serviciilor achiziționate pentru a se obține produsele finite contractate cu clienții;
- faza comercializării, în care are loc vânzarea produselor finite obținute.

Acest proces trebuie să funcționeze continuu pentru a se asigura utilizarea cu eficiență maximă a mijloacelor antrenate, adică a muncii și capitalului.

Fluxurile materiale ale intrărilor (achizițiile) și fluxurile fizice, materiale ale ieșirilor (vânzările) se produc la anumite intervale, deci, discontinuu. Asigurarea continuității ciclurilor de exploatare se realizează prin existența stocurilor de active circulante, în toate fazele acestora, care imobilizează în mod obiectiv o parte din capitalurile întreprinderii. Stocurile se exprimă fizic, valoric și în număr de zile. Atunci când se exprimă în zile, stocurile indică perioada de timp în care asigură funcționarea neîntreruptă a activității de producție, deci, a ciclurilor de exploatare.

Întreprinderea este obligată să-și constituie și gestioneze trei categorii importante de stocuri:

- stocuri de materii prime și materiale;
- stocuri de producție neterminată (în curs de fabricație);

Scanned with OKEN Scanner

- stocuri de produse finite și semifabricate destinate vânzării.

Fluxurilor reale (fizice) de intrare și ieșire le corespund o rețea de fluxuri financiare în sens invers și un ansamblu de active financiare format din creanțe și datorii.

Totalitatea stocurilor de active circulante, formate în fazele ciclului de exploatare, formează stocul total (global), stoc ce trebuie să îndeplinească următoarele cerințe:

- să fie complet, adică să cuprindă toate felurile de resurse materiale necesare pentru realizarea producției contractate;
- să aibă un nivel optim, respectiv să fie suficient în orice moment pentru a asigura continuitatea ciclului de exploatare și să nu imobilizeze inutil capital în stocuri supranecesare;
- să fie reânoit în mod sistematic, ținând cont de optimizarea cheltuielilor de aprovizionare și stocare.

Pentru stabilirea unor stocuri cât mai reale, în vederea folosirii optime a resurselor materiale și financiare, se impune optimizarea acestora. Există în *teoria stocurilor*[30] **modele de optimizare privind nivelul optim al stocurilor**, al intervalului între aprovizionări în funcție de evoluția costurilor de aprovizionare și stocare.

Principalele cheltuieli care sunt generate de stocuri sunt cele legate de manipulare, transport, depozitare, precum și cheltuielile legate de luarea și menținerea contactului între furnizori și clienți. Aceste cheltuieli se grupează în două categorii: *cheltuieli dè lansare a unei comenzi* și *cheltuieli pentru depozitare*. Dimensiunile acestor două categorii de cheltuieli sunt intercondiționate. Astfel, micșorarea cantităților de materiale depozitate impune ca procesul de aprovizionare să aibă loc

---

[30] Kaufman A., ***Metode și modele ale cercetării operaționale***, Editura Științifică, București, 1967.

x x x , ***Probleme ale gestiunii financiare în unitățile economice de stat***, Editura Academiei, București, 1977.

Tătaru A.G., ***Finanțele unităților economice***, Univ. ***Al. I. Cuza*** Iași, 1976.

Neagoe I., ***Finanțele unităților economice***, Univ. ***Al. I. Cuza***, Iași, 1980.

Scanned with OKEN Scanner

la intervale mai scurte cu cantități mai mici, având drept urmare creșterea cheltuielilor legate de lansarea comenzilor și invers, atunci când se urmărește minimizarea cheltuielilor de lansare a comenzilor și se acționează asupra cantităților de materiale aprovizionate, în sensul măririi acestora, apar drept efecte creșterea duratei de stocare și a imobilizărilor de capital, a dobânzilor etc.

Prin urmare, volumul stocurilor trebuie stabilit pe baza unor criterii fundamentate din punct de vedere științific, deoarece numai în acest mod se asigură desfășurarea ritmică a ciclului de exploatare și se evită imobilizarea capitalurilor peste nevoile reale.

Constituirea stocurilor este rezultatul unei decizii de investire. Capitalurile investite în stocuri sunt imobilizate pentru o perioadă de timp mai mare sau mai mică, ele au un cost și prin urmare trebuie să fie rentabilizate. Efortul financiar de investire în stocuri se cere dimensionat pe baza sumei lichidităților efectiv imobilizate, ținându-se seama de durata imobilizării, de fluxurile de lichiditate intermediare (până la vânzarea stocurilor), costuri de păstrare - depozitare, alte cheltuieli administrative, pentru ca în final să se evalueze pierderea sau câștigul din deținerea de stocuri. Constituirea unor stocuri importante la nivelul agenților economici poate avea influențe diverse: **pozitive** în cazul unei evoluții nefavorabile a prețului materiilor prime sau a obținerii unor condiții mai favorabile din partea furnizorilor pentru emiterea unor comenzi mari etc, și **negative** în conjuncturi economice în care prețurile materiilor prime scad, se modifică tehnologiile de prelucrare a materiilor prime, apar înlocuitori superiori calitativ, se produc pierderi din degradări fizice sau morale etc.

Gestionarea științifică și eficientă a stocurilor impune stabilirea de legături directe și de durată cu furnizorii și selectarea acestora și după criteriul distanței, stabilirea și respectarea unor grafice de aprovizionare, lichidarea întârzâierilor în aprovizionare, reducerea cheltuielilor de transport - aprovizionare, evitarea imobilizărilor în stocuri peste cele

Scanned with OKEN Scanner

obiectiv necesare, îmbunătățirea condițiilor de păstrare și manipulare a resurselor materiale, reducerea cheltuielilor cu depozitarea etc.

Rezultă din cele prezentate, că pentru creșterea eficienței utilizării activelor circulante este imperios necesar să se stabilească = stocuri optime. Operațiile de optimizare trebuie să preceadă încheierea contractelor de aprovizionare, în vederea stabilirii cantităților și termenelor de aprovizionare în concordanță cu cerințele realizării unui stoc optim de active circulante.

5.3 Metode de dimensionare a stocurilor

În general, dimensionarea activelor circulante este operațiunea prin care se stabilește necesarul optim de active circulante pentru un exercițiu financiar (un an) exprimat valoric, în vederea realizării în condiții optime a obiectului și volumului previzionat al activității.

Dimensionarea stocurilor reprezintă punctul de plecare în determinarea fondurilor bănești acoperitoare. Nivelul stocurilor reprezintă baza unor relații financiare ocazionate de autofinanțare, creșteri de capital prin noi emisiuni de acțiuni sau de împrumut pe termen scurt, bancar sau comercial. Necesitatea dimensionării corecte a stocurilor decurge din consecințele acestora asupra desfășurării ciclului de exploatare, asupra nivelului de imobilizare a capitalurilor și asupra costurilor. Nivelul optim al stocurilor este acela care ține seama de condițiile reale de aprovizionare, tehnologice, de producție și comercializare, de reducerea capitalurilor imobilizate și a costurilor și determină accelerarea vitezei de rotație și creșterea eficienței activității economice.

Pentru dimensionarea stocurilor se pot utiliza mai multe metode, între care:

- metoda analitică;
- metoda pe elemente;
- metoda mixtă (analitică anual și pe elemente trimestrial);
- metoda sintetică (globală).

Scanned with OKEN Scanner

5.3.1 Metoda analitică

Această metodă constă în calcularea stocurilor pe fiecare component al elementelor de active circulante, cantitativ și valoric, anual și pe trimestre, fiind aplicată de firmele nou înființate, precum și de firmele aflate în funcțiune ori de câte ori se consideră necesar. De asemenea, această metodă este folosită atunci când intervin modificări esențiale față de anul precedent, în organizarea și tehnologia producției, în programele de aprovizionare și vânzări, în nomenclatorul produselor, sau când intră în funcțiune secții noi care modifică substanțional viteza de rotație a activelor circulante.

a) - **Determinarea stocurilor pentru materii prime și materiale**

Calcularea stocurilor pentru materii prime și materiale, are în vedere asigurarea capitalurilor necesare imobilizărilor obiective de active circulante în faza de aprovizionare. Pentru realizarea acestui scop, se urmărește calcularea stocurilor pe fiecare materie primă și material în parte și determinarea capitalului aferent finanțării acestora pe toată perioada lor de existență.

Pentru stabilirea stocului la materii prime și materiale sunt necesare următoarele elemente:

- necesarul fizic și valoric de materii prime și materiale pentru realizarea producției contractate;
- timpul de imobilizare, în zile, total al materiilor prime și materialelor.

Necesarul fizic de materii prime și materiale, respectiv consumul cantitativ, depinde de cantitatea de produse prevăzută a se fabrica și de consumul specific, iar necesarul valoric reprezintă produsul dintre necesarul fizic și prețul de aprovizionare.

Timpul de imobilizare, în zile, total este numărul total de zile în care vor fi stocate materiile prime și materialele în depozite. Acest timp este format din timpi de imobilizare aferenți stocurlor de materii prime și

Scanned with OKEN Scanner

materiale ce se constituie și gestionează în întreprinderi. Cu alte cuvinte, acest timp arată numărul de zile în care stocul asigură continuitatea ciclului de exploatare.

În vederea asigurării continuității activității, întreprinderile determină pentru materii prime, materiale și combustibili, următoarele feluri de stocuri:

- stocul curent;
- stocul de siguranță;
- stocul de condiționare;
- stocul pentru transporturi interioare;
- stocul de iarnă.

Stocul curent, cuprinde cantitatea de materii prime și materiale necesară a există în întreprindere pentru asigurarea continuității ciclului de exploatare între două aprovizionări succesive, iar dacă se exprimă în zile, timpul de imobilizare a capitalului pentru finanțarea acestuia.

Acest stoc are limită maximă atunci când se realizează aprovizionarea și limită minimă înaintea unei noi aprovizionări și se determină utilizând relația:

$$A = \frac{C}{90\ (360)} \times a,$$

în care:

A = stocul curent;

C = necesarul cantitativ pentru realizarea producției contractate, trimestrial sau anual, din materia primă sau materialul respectiv.

a = intervalul mediu între două aprovizionări succesive, respectiv timpul de imobilizare pentru stocul curent.

Intervalul mediu între două aprovizionări succesive se determină pe baza mediei aritmetice ponderate a intervalelor între aprovizionări și cantitățile aprovizionate, conform relației:

Scanned with OKEN Scanner

$$a = \frac{\sum ci}{\sum c},$$

în care:

c = cantitatea aprovizionată;

i = intervalul între aprovizionări.

Pentru calcularea intervalului mediu între aprovizionări succesive, informațiile se pot obține din două surse:

- din contractele economice încheiate pentru anul de calcul, în cazul în care au prevăzute termene concrete de aprovizionare și cantitățile de aprovizionat;
- din fișele de magazie ale materiilor și materialelor din perioada precedentă (an bază).

În situația în care există ambele posibilități de calcul, se recomandă a se utiliza intervalul cel mai redus pentru determinarea stocului curent optim.

Din calculul intervalului mediu între două aprovizionări succesive se exclud intrările întâmplătoare și necaracteristice.

La întreprinderile la care, datorită specificului procesului tehnologic, se introduc în fabricație dintr-o dată, la intervale aproximativ egale, cantități relativ egale de materiale, se poate calcula stocul curent avându-se în vedere aceste elemente și nu cele privitoare la achiziționarea de la furnizori.

Pentru materialele care se consumă din stocurile aflate în custodie nu se determină stocuri curente și de siguranță.

Stocul de siguranță, reprezintă cantitatea de materii prime și materiale necesară pentru asigurarea continuității ciclului de exploatare în cazul eventualelor întreruperi în aprovizionare ca urmare a unor neregularități în procesul de producție al furnizorilor sau în transporturi și se determină prin metoda abaterilor, calculându-se media ponderată a abaterilor în plus de la intervalele medii contractuale sau efectiv realizate în anul de bază și cantitățile aferente și consumul mediu

Scanned with OKEN Scanner

zilnic de materii prime și materiale. Relația de calcul a stocului de siguranță este următoarea:

$$B = \frac{C}{90\ (360)} \times b,$$

în care:

B = stocul de siguranță;

b = numărul de zile pentru care se constituie stocul de siguranță, respectiv timpul pentru stocul de siguranță.

Timpul pentru stocul de siguranță depinde de volumul abaterilor aprovizionărilor efective față de termenele medii contractuale sau efectiv realizate în anul de bază și se determină calculând media aritmetică ponderată a acestora, astfel:

$$b = \frac{\sum qî \times zî}{\sum qî},$$

în care:

b = timpul pentru stocul de siguranță;

q_i = cantitățile de materii prime și materiale aprovizionate cu întârziere;

z_i = numărul de zile de întârziere a aprovizionărilor față de intervalul mediu.

Din calculul timpului pentru care se constituie stoc de siguranță se elimină abaterile întâmplătoare și necaracteristice. Totodată, mărimea acestui stoc este egală de regulă, cu jumătate din nivelul stocului curent.

Stocul de condiționare, reprezintă cantitatea de materiale necesară pentru asigurarea continuității procesului de producție în cazul eventualelor staționări de materiale înainte de a fi introduse în producție, de-

Scanned with OKEN Scanner

terminate de necesitatea unor operații de condiționare impuse de procesul tehnologic și prevăzute ca atare în normele tehnice de condiționare. Acest stoc se determină numai pentru materialele la care este necesar, potrivit normelor tehnice de condiționare să fie supuse, după primirea lor, unor operații de condiționare și se determină în funcție de durata în zile a acestor operații (ex. uscarea lemnului în industria mobilei, stingerea varului și păstrarea lui în groapă la agenții economici din construcții etc). Condiționarea este necesară pentru obținerea calității materialelor, cerută de procesul tehnologic al produselor în care se încorporează.

Acest stoc se determină după următoarea relație:

$$D = \frac{C}{90\ (360)} \times d,$$

în care:

D = stocul de condiționare;
C = necesarul (anual sau trimestrial) cantitativ de materiale care se condiționează;
d = numărul de zile pentru condiționare, conform normelor tehnice de condiționare.

Stocul pentru transportul interior, reprezintă cantitatea de materiale necesară pentru asigurarea continuității procesului de producție în cazul în care sunt necesare transporturi de la un depozit central la punctele de consum și se determină în funcție de distanța dintre depozitul central de aprovizionare și punctele unde acestea se vor consuma, de mijloacele de transport utilizate, de specificul materialelor transportate și de termenele la care se efectuează alimentarea punctelor de lucru sau filialelor. Acest stoc este caracteristic pentru întreprinderile de construcții.

Scanned with OKEN Scanner

Relația de determinare a acestui stoc este:

$$E = \frac{C}{90\ (360)} \times e,$$

în care:

E = stocul pentru transportul interior;

C = necesarul de consum, trimestrial sau anual, care se aprovizionează prin depozitul central;

e = intervalul mediu în zile, calculat ca o medie aritmetică ponderată a cantităților de materiale care trec prin depozitul central și intervalele individuale de aprovizionare a punctelor de lucru.

Stocul de iarnă, reprezintă cantitatea de materiale necesară pentru asigurarea continuității ciclurilor de exploatare în perioada în care datorită condițiilor climatice, nu sunt posibile exploatarea și transportul unor materiale de masă în condiții normale (ex: barită, pirită, minereu, cocs, antracit, balast, calcar etc).

Acest stoc se adaugă în lunile de iarnă la stocul total de materii prime și materiale.

Pe baza stocurilor calculate, se determină stocul total pentru fiecare materie primă și material principal în parte, atât cantitativ și valoric, cât și în zile. Stocul total pentru toate materiile prime și materialele necesare se determină numai valoric și în zile (timp de imobilizare).

$$S_{tmm} = A + B + D + E = \frac{C}{90\ (360)} \times (a + b + d + e) = C_{mzmm} \times T_{it},$$

în care:

S_{tmm} = stocul total de materii prime și materiale (pentru fiecare materie primă și material principal în parte);

Scanned with OKEN Scanner

C_{mzmm} = consumul mediu zilnic din materia primă și materialul respectiv;

T_{it} = timpul de imobilizare total, format din timpii pentru stocul curent, de siguranță, de condiționare și transport interior, după caz.

Stocurile valorice se obțin înmulțind consumul mediu zilnic cantitativ cu prețul de aprovizionare.

Stocul total pentru toate materiile prime și materialele principale se determină astfel:

$$S_{tmm} = C_{mzvmm} \times T_{it},$$

în care:

S_{tmm} = stocul total pentru materii prime și materiale;

C_{mzvmm} = consumul mediu zilnic valoric de materii prime și materiale pentru realizarea producției contractate;

T_{it} = timpul total de imobilizare a capitalurilor în stocuri și cheltuieli de natura activelor circulante.

Stocul total, exprimat în zile, reprezintă timpul total de imobilizare, sau numărul total de zile pentru care se asigură funcționarea neîntreruptă a ciclului de exploatare.

Stocul total fizic este considerat stoc maxim și se înscrie în fișa de magazie a fiecărui material, pentru a nu fi depășit atunci când se realizează achizițiile de la furnizori.

Stocul fizic minim, sau de alertă, este format din stocul de siguranță și, eventual, stocul de condiționare și se înscrie în fișa de magazie, iar atunci când se atinge acest nivel se impune a se efectua noi achiziții în vederea refacerii stocului, pentru a se asigura continuitatea ciclului de exploatare.

Stocul efectiv trebuie să se situeze între nivelul maxim și minim, pentru a asigura funcționarea neîntreruptă a activității economice a întreprinderii. Prin urmare, stocul efectiv existent (S_e) trebuie să fie egal

Scanned with OKEN Scanner

sau mai mic decât stocul maxim. Din compararea acestor stocuri pot rezulta următoarele situații:

- când $S_e > S_{tmm}$, rezultă că întreprinderea are stocuri peste cele obiectiv necesare, care imobilizează inutil o parte din capitalurile sale;
- când $S_e < S_{tmm}$, rezultă că întreprinderea se pregătește de o nouă aprovizionare, care va avea loc înainte de a se atinge limita stocului minim, pentru a nu se produce o ruptură de stoc și imposibilitatea continuării activității de producție.

În vederea finanțării se poate determina necesarul de capital pentru acoperirea stocurilor (N_{kstmm}), astfel:

$$N_{kstmm} = \frac{C \times p}{90\ (360)} (a \times 0{,}50 + b + d + e) = C_{mzvmm} \times T_{ic},$$

în care:

C_{mzvmm} = consumul mediu zilnic valoric de materii prime și materiale;

T_{ic} = timpul de imobilizare în zile corectat în vederea finanțării.

Timpul de imobilizare în zile se poate reduce la jumătate pentru stocul curent, în vederea finanțării, întrucât în nici un moment nu se înregistrează limita maximă a stocului la toate materiile prime și materialele existente în întreprindere.

În cadrul metodei analitice, calculele prezentate se efectuează pentru fiecare materie primă și material principal în parte. Pentru celelalte materiale diverse, care reprezintă cel mult 30% din necesarul valoric total de materii prime și materiale, calculul se efectuează global valoric, conform relației:

$$S_{tvdm} = \frac{N_{tvdm} \times S_{tvmmn}}{N_{tvmmn}},$$

în care:

S_{tvdm} = stocul total valoric pentru diverse materiale;

Scanned with OKEN Scanner

N_{tvdm} = necesarul total valoric pentru diverse materiale;
S_{tvmmn} = stocul total valoric pentru materii prime și materiale nominalizate;
N_{tvmmn} = necesarul total valoric pentru materii prime și materiale nominalizate.

Având calculate stocurile cantitative și valorice pentru toate materiile prime și materialele, se poate determina timpul mediu în zile de imobilizare pe total materii prime și materiale, astfel:

$$T_{im} = \frac{360}{\frac{N_{tvmm}}{S_{tvmm}}},$$

în care:

T_{im} = timpul de imobilizare mediu pentru toate materiile prime și materialele necesare realizării producției contractate;
N_{tvmm} = necesarul total valoric de materii prime și materiale;
S_{tvmm} = stocul total valoric pentru materii și materiale.

Pe baza acestor elemente, se poate calcula stocul total valoric trimestrial de materii prime și materiale, astfel:

$$S_{tvmmtr} = \frac{N_{tvmmtr}}{90} \times T_{im},$$

în care:

S_{tvmmtr} = stocul total valoric trimestrial de materii prime și materiale;
N_{tvmmtr} = necesarul total valoric trimestrial de materii prime și materiale pentru realizarea producției contractate.

Scanned with OKEN Scanner

b). **Dimensionarea stocurilor la producția neterminată (nefinită sau în curs de fabricație).**

Producția neterminată este acea producție al cărei proces de fabricație este în desfășurare și care se găsește în secțiile de producție în diferite stadii de prelucrare, în curs de montare, în așteptare sau în faza interoperațională.

Din punct de vedere valoric, producția neterminată reflectă toate cheltuielile incluse în costul de uzină.

Stocurile de producție neterminată depind de următorii factori:

- valoarea producției marfă exprimată în cost de uzină;
- durata ciclului de fabricație;
- ritmul creșterii cheltuielilor pe durata ciclului de fabricație, exprimat printr-un coeficient de corectare;
- caracterul procesului de producție (continuu sau discontinuu).

Calcularea stocului pentru producția nefinită se efectuează pe fiecare produs în parte sau pe grupe de produse, ținând seama de elementele cheltuielilor din planul costurilor de producție și de ciclurile de fabricație.

Primul factor reprezintă însăși baza de calcul a stocurilor de producție neterminată, fapt pentru care se cere acordarea unei atenții sporite justei dimensionări a producției marfă programate, exprimată în cost de uzină și o corectă întocmire a planului cheltuielilor de producție pe elemente.

Durata ciclului de fabricație, sau timpul de producție, se compune din timpul de muncă și timpul în care produsele în curs sunt supuse unor procese naturale și trebuie să suporte unele modificări fizice și chimice, în cursul cărora procesul de muncă este suspendat total sau parțial.

Durata ciclului de fabricație se compune din: timpul de aprovizionare a locului de muncă, timpul de muncă, timpul de condiționare între fazele producției, timpul de întreruperi obiective, timpul pentru controlul tehnic de calitate și livrare la magazia de produse finite. Cu alte cuvinte, durata ciclului de fabricație este timpul de la începerea prelucrării materi-

Scanned with OKEN Scanner

ilor prime și până la data predării la magazie a ultimelor produse din lot și se stabilește în cadrul documentației tehnologice a produselor, ținându-se seama de modul de folosire a utilajelor, de intrarea în funcțiune a noi utilaje mai perfecționate, de majorarea numărului de schimburi, de măsurările de organizare a producției și a muncii, de perfecționarea tehnologiilor de fabricație etc.

Determinarea duratei ciclului de fabricație pentru fiecare produs se efectuează de către compartimentele de profil din întreprindere.

Pentru determinarea stocurilor pentru producția neterminată este necesar să se țină seama de caracterul procesului de fabricație: **proces de producție discontinuu** și **proces de producție continuu**.

În cazul **producției discontinue** (producția unicală), stocul producției neterminate se determină conform relației:

$$S_{pn} = \frac{P_{cu}}{90\ (360)} \times D,$$

în care:

S_{pn} = stocul producției neterminate;

P_{cu} = valoarea producției marfă programate exprimată în costul de uzină;

D = durata ciclului de fabricație pentru produsul respectiv.

În acest caz, coeficientul de corectare se consideră a fi egal cu "1", iar stocul valoric al producției neterminate egal cu totalul cheltuielilor de producție din întregul ciclu de fabricație. Acest tip de producție se caracterizează prin faptul că nu începe un nou ciclu de fabricație decât după terminarea ciclului anterior și se întâlnește în întreprinderile de materiale de construcții (ex: producerea varului).

În ipoteza în care întreprinderile cu producție discontinuă dispun de mai multe utilaje care lucrează paralel și independent unele de altele se calculează coeficientul de corectare ca la întreprinderile cu producție continuă.

Scanned with OKEN Scanner

Pentru **producția cu proces de fabricație continuu**, în care, în același timp, într-o secție procesul de fabricație abia începe, în altele este în curs, iar în altele este pe terminate, stocul producției neterminate se calculează conform relației:

$$S_{pn} = \frac{P_{cu}}{90\ (360)} \times D \times K,$$

în care:

K = coeficientul de corectare. Acesta reprezintă raportul dintre suma mediilor cheltuielilor zilnice și totalul cheltuielilor pe întreaga durată a ciclului de fabricație.

Necesitatea calculării coeficientului de corectare decurge din faptul că cheltuielile pentru producția lansată în fabricație se efectuează în mod treptat până la finisarea și predarea acesteia la magazia de produse finite.

Pentru determinarea coeficientului de corectare trebuie să se țină seama de modul cum evoluează cheltuielile de producție pe durata ciclului de fabricație și anume: creștere uniformă a cheltuielilor de fabricație, creștere neuniformă, creștere uniformă sau neuniformă a cheltuielilor dar lansarea în fabricație se efectuează pe loturi și în cazul în care întreaga materie primă intră în procesul de fabricație de la începutul ciclului (producția ce se desfășoară pe comenzi).

- În situația în care **costurile de producție cresc uniform** coeficientul de corectare se determină astfel:

$$K = \frac{\frac{(c + C)\ D}{2}}{C \times D}, \quad \text{adică,} \quad K = \frac{c + C}{2C},$$

în care:

K = coeficientul de corectare;

c = cheltuielile de producție de la începutul ciclului de fabricație;

Scanned with OKEN Scanner

C = cheltuielile de producție de la sfârșitul ciclului de fabricație (costul producției neterminate);
D = durata ciclului de fabricație.

- În cazul **creșterii neuniforme a cheltuielilor de producție,** coeficientul de corectare se determină utilizând relația:

$$K = \frac{(c_1 \times D) + (c_2 \times d_1) + (c_3 \times d_2) + \ldots + (c_n \times d_{n-1})}{C \times D},$$

în care:

c_1 = media cheltuielilor din prima fază;
$c_2, c_3, c_4, .., c_n$ = creșterea cheltuielilor medii din fazele respective, față de cheltuielile medii ale fazelor precedente;
d_1 = durata întregului ciclu de fabricație din care s-a scăzut durata primei faze;
$d_2, d_3, .., d_{n-1}$ = durata ciclului de fabricație din care se deduce durata fazelor anterioare arătate de indicele lui "d";
C și D = au aceeași semnificație ca în relația precedentă.

În acest caz, așa cum rezultă din relația de calcul, durata ciclului de fabricație se împarte pe faze, în funcție de felul în care cresc costurile, fiecare fază cuprinzând perioada în care costurile cresc uniform. O fază a ciclului de fabricație poate fi considerată durata de fabricație într-o secție. Pentru fiecare fază a ciclului de fabricație se calculează o medie a costurilor de producție, după formula:

$$\frac{c + C}{2},$$

Scanned with OKEN Scanner

în care:

c = costurile de la începutul primei zile a fazei respective;

C = costurile de la sfârșitul fazei respective.

În cazul întreprinderilor care au **fabricația organizată pe loturi de produse**, coeficientul de corectare se determină utilizând relațiile:

$$K = \frac{(c_1 \times D)+(c_2 \times d_1)+(c_3 \times d_2)+ \ldots +(c_n \times d_{n-1}) - \sum_{i=1}^{n} v_i t_i}{C \times D};$$

$$K = \frac{c + C}{2C} - \frac{\sum_{i=1}^{n} v_i \times t_i}{C \times D},$$

în care:

$v_1, v_2 \ldots v_i$ = cheltuielile ce se recuperează prin finisarea produselor finite înainte de expirarea duratei totale a ciclului de fabricație pentru întregul lot;

$t_1, t_2, \ldots, t_i$ = timpul din momentul recuperării cheltuielilor și până la sfârșitul ciclului de fabricație pentru întregul lot.

Prima relație se aplică în cazul creșterii neuniforme a cheltuielilor de producție, iar a doua atunci când cheltuielile cresc uniform.

În situația în care **întreaga materie primă intră în procesul de fabricație de la început** (ex: producția organizată pe comenzi), iar celelalte cheltuieli cresc treptat pe durata ciclului, coeficientul de corectare a cheltuielilor de producție se determină utilizând relația:

$$K = \frac{M + (0,5 \times c)}{C},$$

Scanned with OKEN Scanner

în care:

M = costul materiilor prime și materialelor care intră în procesul de producție de la începutul ciclului de fabricație;

c = celelalte cheltuieli de producție care se adaugă pe parcursul fabricației (materiale auxiliare, salarii , contribuțiile pentru asigurările sociale și șomaj, amortizarea activelor fixe, cheltuielile secțiilor etc.);

C = costul de uzină al produsului respectiv la sfârșitul ciclului de producție.

În această situație se are în vedere faptul că numai cheltuielile pentru materia primă se imobilizează de la începutul ciclului de producție, iar celelalte cheltuieli se adaugă treptat pe măsură ce se efectuează.

Timpul de imobilizare mediu pentru întreaga producție nefinită și stocurile trimestriale se determină în mod similar cu metodologia utilizată pentru materii prime și materiale.

$$T_{ipn} = \frac{360}{\frac{P_{cu}}{S_{pn}}}, \text{ iar } S_{pntr} = \frac{P_{cu}}{90} \times T_{ipn},$$

în care:

T_{ipn} = timpul total de imobilizare a capitalurilor în stocurile de producție neterminată;

P_{cu} = producția marfă în cost de uzină programată în anul respectiv;

S_{pn} = valoarea stocurilor de producție neterminată;

S_{pntr} = stocul trimestrial total pentru producția neterminată.

Pe lângă situațiile curente prezentate, există și o serie de excepții în calcularea stocurilor de producție neterminată și anume:

- În situația în care producția este de serie și se fabrică un sortiment bogat de produse, coeficientul de corectare se poate calcula, în vederea simplificării muncii de previziune, numai pentru produsul reprezenta-

Scanned with OKEN Scanner

tiv din fiecare grupă omogenă de produse. Pentru aceasta, producția se împarte pe grupe omogene de produse, omogenitatea fiind dată de asemănarea între procesele tehnologice, cu precizarea că nu trebuie să existe diferențe mari între duratele de fabricație ale produselor. Coeficientul de corectare se determă la fel ca în cazul producției continue cu creșterea neuniformă sau uniformă a cheltuielilor pe durata ciclului de fabricație. Coeficientul de corectare al produsului reprezentativ se aplică și celorlalte produse din grupa respectivă.

- **În cazul unor produse cu ciclu lung de fabricație** (diverse utilaje complexe, nave, aeronave etc), stocul pentru producția neterminată este egal cu totalul cheltuielilor dintre două decontări consecutive, termen prevăzut în contract. Această modalitate de calcul este motivată de durata îndelungată de execuție a produselor respective și de necesitatea reducerii imobilizărilor de capital la societățile executante.

- **În cazul agenților economici care au secții auxiliare** a căror producție este destinată consumului propriu și nu este inclusă în valoarea producției marfă, se calculează stocul producției neterminate aferent acestor secții, luând ca bază de calcul costul producției secțiilor auxiliare și timpul de imobilizare aferent din anul precedent.

Timpul de imobilizare din anul precedent se calculează pe baza relației:

$$T_i = \frac{360}{\frac{P_{sa}}{S_m}},$$

în care:

T_i = timpul de imobilizare a capitalului în stocurile de producție neterminată din anul precedent;

P_{sa} = producția secției auxiliare în costul realizat;

S_m = stocul mediu efectiv realizat al producției neterminate, corectat cu producția neterminată sistată și cu cea cu ciclu de fabricație depășit.

Scanned with OKEN Scanner

Stocul pentru producția neterminată aferent secțiilor auxiliare, pentru anul curent, se determină astfel:

$$S_{pna} = \frac{P_{sal}}{360} \times T_i,$$

în care:

S_{pna} = stocul producției neterminate aferent secțiilor auxiliare;

P_{sal} = producția secțiilor auxiliare pentru anul curent exprimat în cost previzionat;

T_i = timpul de imobilizare a capitalului în stocurile de producție neterminată din anul precedent, corectat cu influențele menționate.

c). Dimensionarea stocurilor la obiectele de inventar de mică valoare sau scurtă durată, echipament și materiale de protecție, uniforme și cheltuieli anticipate.

Stocurile la obiectele de inventar de mică valoare sau scurtă durată, cazarmament, echipament și materiale de protecție, uniforme, ambalaje și cheltuieli anticipate, se determină numai valoric, anual și pe trimestre, având la bază stocurile efective corectate cu stocurile disponibile, necesarul de aprovizionat și consumul din anul de calcul. Necesarul de capital pentru finanțarea acestor stocuri este egal cu stocul final trimestrial de obiecte de inventar de mică valoare sau scurtă durată, echipament și materiale de protecție etc.

La determinarea stocurilor pentru aceste valori materiale se au în vedere următoarele elemente:

- valoarea soldului obiectelor de inventar, echipamentului de protecție etc., aflate în depozit și în folosință la începutul perioadei pentru care se efectuează calculul, din care se scade uzura acestora;
- stocurile disponibile care depășesc necesarul de consum în anul de calcul sau nu sunt necesare producției;

Scanned with OKEN Scanner

- valoarea cantităților prevăzute a se aproviziona în cursul anului curent;
- valoarea echivalentă uzurii pe timpul perioadei pentru care se efectuează calculul.

Cu excepția cheltuielilor anticipate, stocurile pentru celelalte elemente se stabilesc ținându-se seama de stocul (soldul) inițial, stocul fără mișcare sau de prisos, achizițiile ce se vor efectua în perioada respectivă și consumul sau uzura acestora, conform relației:

$$S = S_i - S_{fm} + A - U,$$

în care:

S = stocul (soldul) valorilor materiale menționate;
Si = stocul (soldul) inițial;
Sfm = soldul fără mișcare sau de prisos;
A = achizițiile din perioada respectivă;
U = consumul sau uzura acestora.

Recuperarea uzurii obiectelor de inventar de mică valoare sau scurtă durată, prin includerea ei în costul producției, se realizează utilizându-se metodele consacrate în contabilitate.

Sunt asimilate obiectelor de inventar de mică valoare sau scurtă durată și instrumentele, mecanismele, sculele, dispozitivele, verificatoarele (SDV), modelele, ștanțele și matrițele folosite la executarea anumitor produse (piese) unicate, în serie sau în masă.

În ipoteza în care obiectele de inventar de mică valoare sau scurtă durată inclusiv sculele, dispozitivele și verificatoarele care sunt de aceeași natură cu acestea, sunt confecționate în secțiile proprii ale întreprinderii sau în cazul aprovizionării din afară, stocurile se mai pot determina utilizând metodologia aferentă materiilor prime și materialelor.

Stocurile pentru ambalaje se calculează analitic pentru fiecare categorie de ambalaj și anume:

- ambalaje de transport care circulă prin vânzare - cumpărare;
- ambalaje de transport care circulă prin restituire și care se facturează;

Scanned with OKEN Scanner

- ambaleje de transport care circulă prin restituire și care nu se facturează;
- ambalaje pentru mărfuri destinate exportului, conform contractelor încheiate cu partenerii străini.

Stocuri pentru ambalaje calculează, în special, întreprinderile din industria alimentară.

Pentru cheltuielile anticipate, relația de calcul a soldurilor acestora (S) este următoarea:

S = Sold inițial + cheltuieli prevăzute a se efectua în perioada respectivă - cheltuieli ce se vor recupera.

Stocuri pentru uniforme calculează numai întreprinderile care au obligația purtării uniformelor de către personalul lor (ex: societățile de transport feroviar, naval, aerian, auto etc), iar recuperarea uzurii se efectuează, parte prin includerea în costuri și parte de la salariați. În același mod se recuperează uzura și pentru echipament și materiale de protecție.

Caracteristic pentru toate elementele menționate, este faptul că soldul final (necesarul de capital) calculat pe trimestrul anterior constituie sold inițial pentru trimestrul de referință.

O altă caracteristică a stocurilor și capitalului aferent pentru obiectele de inventar de mică valoare sau scurtă durată, echipament și materiale de protecție, cazarmament, uniforme etc, este faptul că mărimea acestora nu depinde de cifra de afaceri, ci de condițiile de producție, de înzestrarea tehnică a muncii, de numărul de personal, de numărul locurilor de muncă ce necesită echipament de protecție etc. Stocurile aferente acestor elemente de active circulante au un efect de încetinire a vitezei de rotație a activelor circulante.

d). **Dimensionarea stocurilor pentru piesele de schimb**

Prin piese de schimb se înțeleg organele de mașini, elementele componente ale utilajelor și instalațiilor, precum și subansamble care înlo-

Scanned with OKEN Scanner

cuiesc organele, elementele sau subansamble uzate sau avariate, cu ocazia efectuării operațiunilor de întreținere și reparații.

Din punctul de vedere al caracterului fabricației mașinilor, utilajelor și instalațiilor pentru care sunt destinate piesele de schimb, acestea se împart în două categorii:

A. piese de schimb destinate mașinilor, utilajelor și instalațiilor de serie mare (exemplu: escavatoare, electrocare, locomotive de mină, tractoare, războaie de țesut etc.);

B. piese de schimb destinate celorlalte mașini, utilaje și instalații de serie mică sau unicate (exemplu: laminoare, cuptoare de elaborat oțel și tratamente termice, utilaje tehnologice pentru industria chimică, a materialelor de construcție etc).

Determinarea stocului necesar se efectuează distinct pentru cele două categorii de piese de schimb.

Pentru **piesele de schimb din categoria "A"**, calculul stocurilor necesare și a capitalului aferent acestora se efectuează după aceeași metodologie utilizată la materii prime și materiale, cu precizarea că se constituie numai stocuri curente și stocuri de siguranță.

Pentru **piesele de schimb din categoria "B"**, consumul acestora fiind diversificat, stocurle necesare se determină ținând seama de faptul că piesele de schimb aferente mașinilor, utilajelor și instalațiilor pot exista în stoc atât timp cât acestea sunt în funcțiune.

Stocurile necesare se stabilesc în funcție de:

- numărul de utilaje identice aflate în funcțiune în cadrul unui agent economic (U_i);
- numărul de piese de schimb identice montate la un utilaj în funcțiune (P_i);
- durata pentru obținerea pieselor de la furnizori sau din producție proprie (D_o);
- durata de serviciu (de folosință) a pieselor de schimb (D_s);
- coeficientul de corectare (K), a cărui valoare se stabilește la mărimea 1 în cazul în care, în cadrul agentului economic, există un singur

Scanned with OKEN Scanner

utilaj de același tip și când utilajul respectiv are o anumită piesă unicat. În cazul în care numărul utilajelor identice crește, valoarea coeficientului de corectare se diminuează, întrucât se presupune că nu se înlocuiesc concomitent aceleași piese la toate utilajele existente de acelasi tip. Totodata, acest coeficient se diminuează și în cazul în care, pe același utilaj, sunt montate mai multe piese de același fel.

Relația de calcul a stocului de piese de schimb din această categorie este următoarea:

$$S_f = \frac{D_o}{D_s} \times U_i \times P_i \times K$$

Coeficientul de corectare se poate calcula astfel:

$$K = \frac{\bar{S}}{U_i \times P_i} \times \frac{D_s}{D_o},$$

în care:

S_f = stocul fizic de piese de schimb;

$\bar{S}$ = stocul mediu al pieselor de schimb calculat pe o perioadă de 3-5 ani anteriori.

Pentru obținerea stocului valoric (S_v) respectiv a necesarului de capital pentru finanțarea stocului fizic, se înmulțește stocul fizic aferent fiecărei piese de schimb cu prețul de aprovizionare.

$$S_v = S_f \times P_a$$

În ipoteza în care la unii agenții economic există un număr mare de repere și de valori relativ mici, se poate accepta ca dimensionarea stocurilor pentru piesele de schimb (din ambele categorii) să se efectueze conform metodologiei utilizate la obiectele de inventar de mică valoare sau scurtă durată.

Scanned with OKEN Scanner

e). Dimensionarea stocurilor pentru produse finite, semifabricate destinate vânzării, precum și a soldului produselor, lucrărilor și serviciilor facturate și mărfurilor expediate dar neîncasate.

Stocul necesar și capitalul aferent finanțării acestuia pentru produse finite și semifabricate destinate vânzării se determină în funcție de durata medie de staționare a produselor finite în vederea asigurării livrărilor către clienți, ținând seama de doi factori principali și anume:

- costul complet sau comercial al produselor (P_{cc});
- durata medie de staționare a produselor (N_z).

Durata în zile se compune din:

- durata necesară pentru sortare, recepția produselor, pregătirea loturilor de livrare, ambalare, când aceste operațiuni se efectuează după predarea la depozitul de produse finite;
- durata de condiționare, maturizare etc. prevăzută în normele tehnice ale produsului, când se efectuează după înregistrarea ca produs finit;
- durata necesară întocmirii documentelor de expediție.

Stocul de produse finite (S_{pf}) se calculează astfel:

$$S_{pf} = \frac{P_f}{90\ (360)} \times N_z,$$

iar necesarul de capital pentru finanțarea stocului fizic (N_{kspf}) este egal cu:

$$N_{kspf} = \frac{P_{cc}}{90\ (360)} \times N_z,$$

în care:

P_f = cantitatea de produse finite programată a se obține în perioada de referință.

Scanned with OKEN Scanner

Valoarea producției exprimată în costul complet sau comercial se obține din programul costurilor, iar timpul de imobilizare (N_z) este format din timpul de staționare în magazie a produselor finite și semifabricatelor destinate vânzării (T_{sm}), din momentul terminării producției și predării la magazie și până în momentul expedierii acesteia, și timpul necesar întocmirii documentelor până la încasarea acestora (T_d).

Deci,

$$N_z = T_{sm} + T_d$$

Timpul de staționare în magazie a produselor finite și semifabricatelor destinate vânzării este necesar pentru efectuarea anumitor operații cum ar fi: marcarea produselor, sortarea și pregătirea loturilor de livrare, ambalare - în cazul în care nu se efectuează în producție - , condiționarea și maturizarea produselor prevăzute în normele tehnice ale produsului, când se efectuează după înregistrarea ca produs finit etc.

Timpul de staționare în magazie a produselor finite se poate determina utilizând trei procedee de calcul și anume:

a) $T_{sm} = T_1 + T_2 + \dots T_n$

în care: $T_1, T_2, T_3, \dots, T_n$ = timpii aferenți operațiunilor menționate.

b) $$Tsm = \frac{Smzv}{Vpmz},$$

în care:

S_{mzv} = stocul mediu zilnic valoric de produse finite;

V_{pmz}=valoarea producției marfă medii zilnice.

Dar, pentru a calcula stocul mediu zilnic de produse finite este necesar să se determine stocurile zilnice.

$$S_z = S_i + I - E,$$

Scanned with OKEN Scanner

în care:

S_z = stocul zilnic de produse finite;

S_i = stocul inițial;

I = intrările zilnice de produse finite în magazie;

E = livrări zilnice de produse finite.

De unde,

$$S_{mz} = \frac{\sum S_z}{\sum z},$$

în care:

S_{mz} = stocul mediu zilnic de produse finite;

S_z = stocurile zilnice;

Z = numărul de zile din perioda din care s-au însumat stocurile zilnice.

Pentru obținerea stocului mediu zilnic valoric se ponderează stocul mediu zilnic cantitativ cu costul unitar.

Producția medie zilnică se obține prin raportarea producției programate anual, pentru fiecare produs finit, la numărul de zile.

c) $$T_{sm} = \frac{T}{C_{rpf}},$$

în care:

C_{rpf} = viteza de rotație (număr de rotații) a capitalului investit în stocurile de produse finite și semifabricate destinate vânzării;

T = numărul de zile calendaristice din anul pentru care se efectuează calculul.

Coeficientul vitezei de rotație (număr de rotații) aferent produselor finite se calculează astfel:

Scanned with OKEN Scanner

$$C_{ipf} = \frac{P}{S_{mzv}},$$

în care:

P = producția marfă programată la costul complet, pentru fiecare produs în parte.

Timpul necesar pentru întocmirea și depunerea la bancă a documentelor până la încasarea acestora (T_d) depinde, în general de forma și instrumentele de plată utilizate, de capacitatea de plată a clienților și de calitatea produselor livrate. Perioada până la încasare reprezintă durata creditului acordat clienților, întrucât aceștia folosesc bunurile respective până la plata lor.

Determinarea soldului produselor, lucrărilor și serviciilor facturate și mărfurilor expediate dar neîncasate (S) se calculează conform relației:

$$S = \frac{P_{cc}}{90\ (360)} \times T_d,$$

în care:

P_{cc} = costul complet sau comercial al produselor;

T_d = timpul necesar întocmirii și depunerii documentelor de decontare la bancă și perioada până la încasarea acestora.

În ipoteza în care în întreprindere există și semifabricate destinate vânzării, calculul stocului se efectuează la fel ca la produsele finite, iar atunci când există semifabricate din producția proprie destinate a fi folosite în continuare în procesul de producție calculul stocurilor se efectuează ca și în cazul produselor finite cu deosebirea că timpul de imobilizare este egal cu timpul de staționare în magaziile intermediare.

Și în cazul produselor finite și semifabricatelor destinate vânzării se poate calcula timpul mediu de imobilizare a capitalului în stocurile

Scanned with OKEN Scanner

aferente tuturor produselor finite (calculul analitic se efectuează pe fiecare produs în parte) și stocurile trimestriale, utilizând relațiile:

$$\overline{N}_z = \frac{360}{\frac{P_{cc}}{S_{tpf}}}; \qquad S_{pftr} = \frac{P_{cc}}{90} \times \overline{N}_z,$$

în care:

P_{cc} = producția marfă exprimată în cost complet sau comercial;

S_{tpf} = stocul total de produse finite;

S_{pftr} = stocul trimestrial de produse finite.

5.3.2 Metoda pe elemente

Această metodă constă în determinarea stocurilor de active circulante pe fiecare element în parte și nu pe componentele elementelor respective.

Metoda se aplică, în mod deosebit, elementelor de active circulante care depind direct de valoarea producției sau cifrei de afaceri.

Din punct de vedere al factorilor care influențează mărimea stocurilor, activele circulante pot fi împărțite în două grupe:

- elemente de active circulante ale căror stocuri sunt direct legate de valoarea producției, respectiv, cifrei de afaceri;
- elemente de active circulante ale căror stocuri nu se stabilesc în corelație directă cu valoarea producției sau cifrei de afaceri.

Din prima categorie fac parte următoarele elemente: materiile prime și materialele, producția neterminată și produsele finite; iar din cea de a doua: obiectele de inventar de mică valoare sau scurtă durată, piesele de schimb, echipamentul și materialele de protecție, cheltuieli anticipate etc.

În cadrul acestei metode există două procedee principale de calcul a stocurilor și anume:

- pe baza timpului de imobilizare pe elemente;

Scanned with OKEN Scanner

- pe baza corelației dintre soldurile elementelor de active circulante și volumul producției sau cifrei de afaceri.

Conform primului procedeu de calcul, stocurile pe elementele activelor circulante legate direct de volumul producției sau cifrei de afaceri se determină astfel:

$$S_e = \frac{B_{ce} \times T_{ie}}{90\ (360)},$$

în care:

S_e = stocul pe elemente de active circulante (materii prime și materiale, producție neterminată, produse finite);

B_{ce} = baza de calcul pe elemente, care este diferită în funcție de elementele activelor circulante (necesarul de materii prime și materiale, producția marfă exprimată în cost de uzină, producția marfă exprimată în cost complet);

T_{ie} = timpul de imobilizare pe fiecare element.

Timpul de imobilizare pe fiecare element (T_{ie}) se stabilește pe baza informațiilor din anul precedent și a modificărilor previzibile din anul pentru care se efectuează calculul.

Pentru materii prime și materiale, timpul total de imobilizare (T_{imm}) se determină astfel:

$$T_{imm} = \frac{\bar{S}_{mm} \times T}{N_{mm}},$$

în care:

T_{imm} = timpul total de imobilizare (blocare) a capitalului în stocurile de materii prime și materiale;

$\bar{S}_{mm}$ = Stocul mediu de materii prime și materiale din anul precedent;

N_{mm} = necesarul valoric de materii prime și materiale din anul precedent;

T = numărul de zile calendaristice din anul respectiv.

Scanned with OKEN Scanner

Pentru producția neterminată, timpul de imobilizare (T_{ipn}) se calculează astfel:

$$T_{ipn} = \frac{\bar{S}_{pn} \times T}{P_{mfcu}},$$

în care:

$\bar{S}_{pn}$ = stocurile medii pentru producția neterminată din anul precedent;

P_{mfcu} = producția marfă exprimată în cost de uzină realizată în anul de bază.

Pentru produse finite și semifabricate destinate vânzării, calculul este următorul:

$$T_{ipf} = \frac{\bar{S}_{pf} \times T}{P_{mfcc}};$$

în care:

T_{ipf} = timpul de imobilizare a capitalului în stocuri de produse finite și semifabricate destinate vânzării;

$\bar{S}_{pf}$ = stocul mediu de produse finite din anul precedent;

P_{mfcc} = producția marfă exprimată în cost complet, realizată în anul anterior.

În vederea calculării stocurilor necesare pentru anul de previzune se procedează astfel:

$$S_{mm} = \frac{N_{mm}}{360} \times T_{imm};$$

$$S_{pn} = \frac{P_{mfcu}}{360} \times T_{ipn};$$

Scanned with OKEN Scanner

$$S_{pf} = \frac{P_{mfcc}}{360} \times T_{ipf}$$

în care:

S_{mm}, S_{pn}, S_{pf} = stocurile pentru materii prime și materiale, pentru producție neterminată și pentru produse finite și semifabricate destinate vânzării.

N_{mm} = necesarul valoric de materii prime și materiale pentru realizarea programului de producție;

P_{mfcu} = producția marfă programată exprimată în cost de uzină;

P_{mfcc} = producția marfă programată a se vinde și încasa, exprimată în cost complet sau comercial.

Pentru celelalte elemente ale activelor circulante se au în vedere factorii care influențează mărimea lor. Astfel, pentru elementele dependente de dotarea tehnică a agenților economici (piese de schimb, S.D.V.-uri, unele obiecte de inventar), se are în vedere creșterea valorii activelor fixe și a reparațiilor. iar pentru cele dependente de condițiile de muncă (echipament și materiale de protecție, echipament de lucru, uniforme) se are în vedere numărul locurilor de muncă și al personalului care necesită echipament și materiale de protecție sau uniforme.

Cel de-al doilea procedeu de calcul al stocurilor are la bază corelația oarecum proporțională dintre volumul producției și cel al activelor circulante. În baza acestui procedeu, stocurile pe elemente (S_e) se determină în funcție de stocurile din anul precedent și un coeficient de creștere sau scădere a producției (cifrei de afaceri) din anul de previziune față de anul precedent (K), astfel:

$$S_e = \bar{S}_{eo} \times K,$$

în care:

$\bar{S}_{eo}$ = stocul mediu pe elementele de active circulante din anul precedent.

Scanned with OKEN Scanner

În aplicarea acestui procedeu este necesar să se aibă în vedere ca sporul activelor circulante să fie inferior sporului producției, pentru a se realiza o eficiență sporită în utilizarea resurselor financiare.

5.3.3 Metoda mixtă

Metoda se caracterizează prin calcularea stocurilor anuale pe fiecare component al elementelor de active circulante prin aplicarea metodei analitice și a stocurilor trimestriale, numai pe elemente (nu și pe componentele acestora) prin aplicarea metodei pe elemente.

Stabilirea prin calcule analitice a stocurilor anuale, are scopul de a determina timpul de imobilizare a capitalului, ca factor de bază în calcularea stocurilor trimestriale.

Relațiile de calcul a stocurilor anuale pe componentele fiecărui element de active circulante sunt cele prezentate în cadrul metodei analitice, iar stocurile trimestriale pe elemente le activelor circulante au fost prezentate tot în cadrul aceleiași metode la sfârșitul metodologiei de calcul pentru fiecare element. Deci, calculul stocurilor trimestriale pe elementele activelor circulante se realizează conform relației:

$$S_{te} = \frac{B_{cte}}{90} \times T_{ie},$$

în care:

S_{te} = stocul trimestrial aferent elementelor de active circulante;
B_{cte} = baza de calcul trimestrială pe elemente;
T_{ie} = timpul de imobilizare pe elemente.

Timpul de imobilizare pe elemente de active circulante se stabilește conform relației:

$$T_{ie} = \frac{S_{ae} \times T}{B_{cae}},$$

Scanned with OKEN Scanner

în care:

S_{ae} = stocul anual pe elemente separate, obținut prin însumarea stocurilor anuale de la componentele fiecărui element;

B_{cae} = baza de calcul anuala specifică fiecărui element de active circulante.

5.3.4 Metoda sintetică (globală)

Această metodă se caracterizează prin stabilirea stocului pe total active circulante, eventual, cu defalcarea acestuia pe elemente și se folosește de către agenții economici aflați în funcțiune din anii precedenți la care nu se produc modificări importante în mărimea cifrei de afaceri.

Pentru stabilirea stocului total de active circulante prin această metodă se pot utiliza următoarele procedee:

- procedeul bazat pe viteza de rotație;
- procedeul bazat pe corelația dintre soldul total al activelor circulante și volumul producției (cifra de afaceri);
- procedeul bazat pe ponderea activelor circulante la 100 sau 1000 lei producție marfă.

Primul procedeu de calcul, are în vedere viteza de rotație a activelor circulante realizată în anul anterior, corectată cu influențele factorilor care vor acționa în anul de previziune și producția programată a se obține.

Factorii care influențează viteza de rotație a activelor circulante pot fi grupați astfel:

a) **După modul de acțiune a lor:**

- factori cu acțiune directă (volumul producției și stocului mediu al activelor circulante);
- factori cu acțiune indirectă (productivitatea muncii, costurile, gradul de folosire a utilajelor etc.);

Scanned with OKEN Scanner

b) **După durata de exercitare a influenței lor:**

- factori care au acționat în anul precedent și continuă să acționeze și în anul următor în același sens și cu o intensitate aproximativ egală. De exemplu: creșterea productivității muncii, reducerea costului producției etc. Cu influența acestor factori nu este necesar a se influența viteza de rotație, deoarece influențele acestora sunt cuprinse în factorii direcți;
- factori care nu vor acționa în anul de previziune sau a căror influență este mult atenuată (exemplu: eliminarea sau diminuarea neritmicității din aprovizionare; reducerea rebuturilor etc.);
- factori noi care vor acționa în anul de previziune (majorarea salariilor, folosirea altor surse de aprovizionare, măsuri ce se aplică pentru îmbunătățirea organizării producției și a muncii etc.).

c) **După faza ciclului de exploatare în care se manifestă acțiunea:**

- factori specifici aprovizionării;
- factori specifici producției;
- factori specifici comercializării și încasării producției, lucrărilor executate și serviciilor prestate.

d) **După izvorul acțiunii lor:**

- factori endogeni;
- factori exogeni.

Din categoria factorilor endogeni (interni) fac parte, mai ales, cei referitori la îmbunătățirea ciclurilor de fabricație ca urmare a perfecționării tehnicii și tehnologiei producției, extinderii mecanizării, automatizării și robotizării, îmbunătățirea organizării producției și a muncii etc., care duc la scurtarea ciclurilor de fabricație.

Din categoria factorilor externi (exogeni) fac parte, în principal, prețul materiilor prime, materialelor și combustibililor aprovizionați, distanța la care se află furnizorii și clienții, modalitățile și instrumentele de plată utilizate etc.

Scanned with OKEN Scanner

Calculul stocului total de active circulante (S_t) se efectuează conform relației:

$$S_t = \frac{P_1}{K_{rc}} \text{ sau } S_t = \frac{P_1}{90\ (360)} \times D_{zc},$$

în care:

P_1 = producția marfă programată a se realiza în anul de previziune;

K_{rc} = coeficientul vitezei de rotație corectat (număr de rotații);

D_{zc} = durata în zile corectată a unei rotații.

Pentru a obține coeficientul vitezei de rotație corectat și durata în zile corectată a unei rotații (timpul de imobilizare) se calculează acești indicatori pentru anul precedent pe baza următoarelor relații:

$$K_{ro} = \frac{P_o}{\bar{S}_{AC_0}}, \quad D_{zo} = \frac{\bar{S}_{AC_0} \times T}{P_0},$$

în care:

K_{ro} = coeficientul vitezei de rotație din anul precedent (număr de rotații);

D_{zo}=durata în zile a unei rotații (timpul de imobilizare a capitalului în stocuri de active circulante);

P_o = producția din anul precedent;

$\bar{S}_{AC_0}$ =soldul mediu al activelor circulante din anul anterior.

La corectarea vitezei de rotație se au în vedere toți factorii posibili de cuantificat, între care menționăm:

- modificarea timpilor de imobilizare în stocurile de materii prime și materiale, semifabricate și produse finite ca urmare a îmbunătățirii aprovizionării tehnico-materiale, a schimbării surselor de aprovizionare, a organizării producției pentru formarea într-un timp mai scurt a loturilor livrabile, mecanizării ambalării produselor, scurtării timpilor de

Scanned with OKEN Scanner

sortare și de întocmire a documentelor de expediție, reducerea termenului de încasare a produselor de la clienți etc;

- îmbunătățirea ciclurilor de fabricație ca urmare a perfecționării tehnicii și tehnologiei producției, extinderii mecanizării și automatizării, îmbunătățirii organizării producției etc., care au ca efect reducerea duratei ciclului de fabricație;

- accelerarea vitezei de rotație a activelor circulante față de anul precedent și ca urmare a faptului că nu toate elementele cresc în raport cu creșterea producției.

Viteza de rotație se corectează în felul următor:

$$K_{rc} = K_{ro} \pm \Delta; \quad D_{zc} = D_{zo} \pm \Delta,$$

în care:

Δ = influențele cuantificate ale factorilor ce vor influența viteza de rotație în anul de previziune.

$$\Delta = \Delta_1 \pm \Delta_2 \pm \Delta_3 \pm \ldots \pm \Delta_n,$$

în care:

Δ_1 = influența eliminării stocurilor fără mișcare și de prisos de active circulante;

Δ_2 = influența schimbării unor materii prime cu altele;

Δ_3 , .., Δ_n = influențele altor factori posibil de cuantificat.

Aceste influențe se determină astfel:

$$\Delta_1 = \frac{P_o}{SAC_o - S_{fmo}}; \quad \Delta_1 = \frac{S_{fmo} \times T}{P_o};$$

$$\Delta_2 = \frac{P_o}{SAC_o - (\bar{S}A - \bar{S}B)}; \quad \Delta_2 = \frac{(\bar{S}A - \bar{S}B) \times T}{P_o},$$

Scanned with OKEN Scanner

în care:

S_{fmo} = valoarea stocurilor fără mișcare existente în anul de bază;

$\overline{S}_A$ = stocul mediu al materiei prime "A" care este înlocuită;

$\overline{S}_B$ = stocul mediu al materiei prime "B" care o înlocuiește.

Prima influență este pozitivă, deci se va scade din durata în zile a unei rotații, sau va mări numărul de rotații, iar cea de a doua, dacă valoarea stocului materiei prime "B" este mai mare influența este negativă având ca efect încetinirea vitezei de rotație. În ipoteza în care valoarea stocului materiei prime "B" este mai mică decât valoarea stocului materiei prime înlocuite "A", atunci influența este pozitivă, determinând accelerarea vitezei de rotație.

Utilizând al doilea procedeu, calcularea stocului total de active circulante se efectuează pe baza corelației dintre soldul activelor circulante și volumul producție astfel:

$$S_{TAC} = S_{TAC_0} \times K,$$

în care:

S_{TAC} = stocul total de active circulante necesar în anul de previziune;

S_{TAC_0} = stocul total de active circulante din anul precedent;

K = coeficientul de creștere sau descreștere a producției sau cifrei de afaceri din anul de previziune față de anul precedent, calculat ca un raport între producția programată a se realiza în anul curent și producția realizată în anul anterior.

Al treilea procedeu de calcul constă în stabilirea stocului total de active circulante pe baza relației:

$$S_{TAC} = \frac{P_1 \times po}{100 \text{ sau } 1000},$$

în care:

P_1 = producția marfă programată în anul de calcul;

po = ponderea activelor circulante la 100 sau 1000 lei producției în anul precedent.

Scanned with OKEN Scanner

Stocurile sau soldurile totale de active circulante calculate prin cele trei procedee se defalcă pe elementele activelor circulante pe baza ponderii care au avut-o stocurile pe elemente din anul precedent în stocul total din același an, conform relației:

$$S_e = \frac{S_{TAC} \times P_{eo}}{100},$$

în care:

Se = stocul pe fiecare element al activelor circulante;
S_{TAC} = stocul total de active circulante;
Peo = ponderea fiecărui element în stocul total de active circulante din anul precedent.

În concluzie, apreciem că metoda cea mai aproape de realitate pentru stabilirea stocurilor necesare de active circulante este cea analitică, întrucât crează un cadru favorabil pentru o analiză amănunțită și un control riguros cu privire la modul cum se gospodăresc resursele materiale și financiare ale agenților economici.

5.4 Finanțarea activelor circulante

5.4.1 Necesarul financiar al exploatării; pasivele de exploatare - sursă de finanțare a activelor circulante

Investirea capitalurilor agenților economici se efectuează atât în active fixe (clădiri, utilaje, mașini și alte elemente de imobilizări), cât și în active circulante sau de exploatare. Proporția în care capitalurile se află imobilizate în cele două categorii de active diferă în funcție de ramura de activitate, de dotarea tehnică, de caracteristicile proceselor tehnologice etc.

Scanned with OKEN Scanner

Plasamentele în active circulante (active de exploatare) au un caracter continuu, chiar dacă imobilizările de capital nu au durata investițiilor în active fixe, întrucât necesarul de finanțat corespunzător stocurilor și creditelor acordate clienților este mereu prezent. Cu toate că activele circulante reprezintă stocuri și creanțe, care apar și dispar în scurt timp, noi stocuri și creanțe le înlocuiesc pe cele precedente, dând naștere astfel unui necesar de finanțare cu caracter permanent.

Toți agenții economici funcționează relativ identic și anume: începând prin a cumpăra materii prime și materiale pe care le transformă în produse finite, pe care apoi le comercializează încasând contravaloarea lor. Acest ciclu - cumpărare, transformare și vânzare - poartă denumirea de ciclu de exploatare.

Desfășurarea ciclurilor de exploatare generează fluxuri reale aferente celor trei categorii de stocuri fizice (materiale) - materii prime și materiale, producție neterminată și produse finite, cărora le corespund fluxuri financiare și un ansamblu de active financiare sub forma creanțelor și datoriilor.

Cele mai importante datorii apar în procesul de aprovizionare îmbrăcând forma creditului de furnizori. Decalajul de timp privind plata furnizorilor determină reducerea perioadei în care întreprinderea trebuie să-și finanțeze stocurile de materii prime și materiale și implicit capitalurile proprii imobilizate în aceste stocuri.

Pe durata ciclului de fabricație, produsele în curs de transformare alcătuiesc un stoc care cuprinde și alte cheltuieli cu producția neterminată (salarii, amortizări, cheltuielile secțiilor etc.). În această fază a ciclului de exploatare, decalajul privind plata unor obligații este mai redus, cu toate că pot fi întâlnite aconturi vărsate de clienți, în cazul producției executate pe comenzi, și alte surse care asigură o parte din finanțarea stocurilor și cheltuielilor de producție neterminată.

În ultima fază a ciclului de exploatare, întreprinderea trebuie să-și acopere din punct de vedere financiar și stocurile de produse finite și semifabricate destinate vânzării, cărora le corespund o perioadă de

Scanned with OKEN Scanner

stocaj, o perioadă de vânzare (livrare, facturare) și o altă perioadă financiară referitoare la creditul acordat clienților. Numai la încasarea sumelor de la clienți se încheie ciclul de exploatare și se recuperează capitalul investit. Pentru recuperarea înainte de scadență a creanțelor sale de la clienți, întreprinderea poate utiliza procedeul scontului prin vânzarea acestora.

Din desfășurarea ciclului de exploatare rezultă următoarele consecințe financiare:

- întreprinderea poate obține amânări la plata furnizorilor (credite furnizor), ceea ce reprezintă un mijloc de finanțare din afară;
- din momentul cumpărării materiilor prime și până în momentul vânzării produselor finite, întreprinderea imobilizează (blochează) o parte din capitalul său în stocuri create în fazele ciclului de exploatare (materii prime, producție neterminată, produse finite), astfel că acestea generează un prim, și cel mai important, necesar de finanțare a activelor circulante (de exploatare);
- întreprinderea se află deseori în situația de a acorda amânări la plată clienților (credite clienți), astfel că trebuie să finanțeze și aceste sume aflate în curs de încasare.

Prin urmare, ciclul de exploatare determină o imobilizare de capital pentru finanțarea stocurilor necesare desfășurării activității și acoperirea financiară a datoriilor clienților până la plata lor.

Necesarul financiar al exploatării reprezintă diferența dintre capitalul imobilizat în stocuri și formarea creanțelor clienților și asimilatelor acestora, pe de o parte, și finanțarea înglobată în datoriile către furnizori și asimilatelor acestora, pe de altă parte.

Necesarul financiar al exploatării, poartă denumirea și de necesar al fondului de rulment sau necesar al exploatării.

Necesarul fondului de rulment (N_{fr}) se poate determina, utilizând o relație simplificată, astfel:

$$N_{fr} = \text{Stocuri} + \text{Clienți} - \text{Furnizori}$$

Scanned with OKEN Scanner

Stocurile și clienții reprezintă activele de exploatare (A_e), iar furnizorii pasivele de exploatare (P_e), astfel că relația de calcul a necesarului fondului de rulment poate fi:

$$N_{fr} = A_e - P_e$$

În categoria activelor de exploatare, pe lângă stocuri și clienți, se mai cuprind și o serie de asimilate, cum sunt: avansuri și aconturi acordate furnizorilor și salariaților, debitori etc., iar în categoria pasivelor, în afară de furnizori, se mai includ și asimilate ca: avansuri și aconturi primite de la clienți, datorii față de personal, stat, asigurări sociale etc.

Pentru dimensionarea exactă a surselor de finanțare a activelor circulante, se impune calcularea și a tuturor pasivelor de exploatare, referitoare la datoriile față de furnizori, față de salariați, față de bugetul de stat și bugetul asigurărilor sociale etc. Aceste surse provin din decalajul de timp ce apare între momentul în care se nasc datoriile și până în cel al lichidării lor, adică al efectuării plăților respective și anume:

- în cazul aprovizionării de la furnizori apare un decalaj de timp între data recepției și cea a plății materialelor, timp în care cumpărătorul folosește echivalentul valoric al acestora;
- în cazul salariilor și altor drepturi cuvenite personalului apare un decalaj între data formării drepturilor de personal și cea a plăților;
- sumele datorate bugetului statului și bugetului asigurărilor sociale
- conform legislației în vigoare - de la data datorării și până în data plății se folosesc de către agentul economic pentru finanțarea ciclului de exploatare;
- o serie de rezerve constituite pentru finanțarea reparațiilor capitale sau pentru plata concediilor de odihnă, din momentul constituirii până în momentul plății se folosesc pentru finanțarea ciclului de exploatare etc.

Toate aceste resurse sunt cunoscute, în practica noastră financiară, sub denumirea de resurse atrase, adică pasive de exploatare.

Scanned with OKEN Scanner

Resursele atrase, din punctul de vedere al modului de constituire, sunt rezultatul unor pasive ce se lichidează succesiv și se reconstituie permanent ca urmare a activității neîntrerupte a întreprinderii, motiv pentru care este necesar să se ia în considerație numai soldul minim al pasivelor, ceea ce asigură un caracter stabil și permanent acestora, astfel că o parte din resursele atrase pot fi denumite pasive stabile. Rezultă, așadar, că pasivele stabile reprezintă datoriile minime și permanente ale întreprinderii față de diferite persoane fizice și juridice.

Elementele concrete generatoare de pasive stabile sunt numeroase, și anume: salarii și asimilate acestora, impozit pe salarii, contribuțiile pentru asigurările sociale și de șomaj, impozit pe profit, alte impozite și taxe, datorii față de furnizori, energie electrică, gaze naturale, termoficare, apă caldă, dobânzi bancare, avansuri primite etc.

Pentru calcularea pasivelor stabile există în practica noastră financiară următoarele procedee de calcul:

a) - **ponderarea fondului zilnic aferent relațiilor care generează pasive stabile cu numărul de zile de întârziere a plății:**

$$P_s = \frac{F}{90} \times N_z,$$

în care:

P_s = pasivul stabil;

F = fondul (resursa atrasă) care se află la dispoziția întreprinderii;

N_z = numărul de zile de întârziere a plății.

Pe baza acestui procedeu se calculează pasivele stabile din aprovizionări, avansuri, garanții, chiria utilajului, preliminări pentru concedii de odihnă etc.

Pasivele stabile se determină pe fiecare element, luându-se în calcul durata de la data înregistrării în costuri și până la data efectuării plăților. La aprovizionări se are în vedere durata de la data recepției materiilor prime, materialelor, mărfurilor și până la data plății.

Scanned with OKEN Scanner

Baza de calcul a **pasivelor stabile din aprovizionări** o reprezintă valoarea materiilor prime, materialelor, obiectelor de inventar, pieselor de schimb, echipamentului și materialelor de protecție, și mărfurilor prevăzute a se aproviziona conform programului.

Relația de calcul a pasivelor stabile din aprovizionări este următoarea:

$$P_{sa} = \frac{A}{90} \times dm,$$

în care:

P_{sa} = pasivele stabile din aprovizionări;

A = valoarea aprovizionărilor trimestriale;

dm = numărul mediu de zile între data recepției și data plății.

Durata medie în zile între data recepției și data plății se determină ca o medie ponderată între valoarea aprovizionărilor și intervalul între data recepției și data plății respectivelor aprovizionări. Acest calcul se efectuează pentru materialele reprezentative și se referă la perioada precedentă anului pentru care se efecutează calculul resurselor atrase.

b) **preliminarea cheltuielilor cu reparațiile capitale, constituirea rezervelor și diminuarea acestora cu cheltuielile efectuate în vederea determinării rezervei minime care este pasiv stabil.**

Pasivele stabile și preliminările pentru reparațiile capitale programate în anul de calcul, se determină în conformitate cu următoarea metodologie:

- se prelimină lunar 1/12 din valoarea programului de reparații capitale;
- se înregistrează cheltuielile cu reparațiile capitale în perioadele programate;
- se influențează rezervele constituite cu cheltuielile efectuate pentru a obține pasivele stabile, care sunt rezervele cele mai mici din fiecare trimestru.

Scanned with OKEN Scanner

Aceste calcule se efectuează numai în ipoteza în care cheltuielile cu reparațiile capitale au valori mari ce nu pot fi incluse în costuri în perioadele în care se efectuează.

În ipoteza în care cheltuielile cu reparațiile capitale sunt grupate în primele luni ale anului, nu rezultă pasive stabile, deoarece n-ar fi existat rezerve, datorită nesincronizării perioadelor de efectuare a cheltuielilor și constituirea fondurilor acoperitoare. Astfel, pentru efectuarea cheltuielilor cu reparațiile capitale în perioadele programate se apelează la credite bancare ce sunt rambursate tot în cursul anului respectiv pe măsură ce se prelimină și se înregistrează în costuri.

În situația în care cheltuielile cu reparațiile capitale depășesc posibilitățile de absorbție în costurile anului în care se execută, se poate apela la credite bancare pe termen mediu ce vor fi rambursate în anii următori, până la programarea viitoarei reparații capitale.

c) prin însumarea soldurilor zilnice ce se acumulează din resursele atrase.

Procedeul soldurilor zilnice constă în următoarele operațiuni:

- se alege trimestrul cu activitatea cea mai redusă, iar calculul se efectuează pentru luna cu activitatea minimă din acel trimestru;
- se stabilește cota medie zilnică pentru fiecare datorie prin raportarea obligațiilor trimestriale la numărul de zile din trimestru;
- se înmulțește cota medie zilnică a datoriilor cu numărul de zile de întârziere a plății obligațiilor, determinându-se, astfel, soldul acestora în ziua în care are loc plata;
- la acest sold se adună în fiecare zi cota medie zilnică, până în ziua în care are loc plata obligațiilor, când soldul se va reduce cu suma achitată;
- se însumează pentru fiecare zi a lunii luate în calcul soldurile de la toate elementele generatoare de pasive, cu precizarea că soldul cel mai mic existent în una din cele 30 de zile ale lunii reprezintă pasive stabile pentru întregul trimestru, ca și pentru celelalte trimestre.

Scanned with OKEN Scanner

Acest procedeu se folosește pentru calculul pasivelor stabile la următoarele elemente: salarii, impozit pe salarii, contribuții pentru asigurări sociale și șomaj, alte impozite și taxe, datorii la energie electrică, gaze naturale, termoficare și apă caldă, dobânzi bancare etc.

Volumul pasivelor stabile, determinate cu ajutorul procedeelor menționate, contribuie la finanțarea ciclului de exploatare alături de celelalte surse de finanțare.

Necesarul fondului de rulment, respectiv necesarul financiar al exploatării, diferă de la o întreprindere la alta și mai ales de la un sector la altul, fiind influențat, în principal, de:

- durata ciclului de exploatare, respectiv timpul din momentul avansării capitalului și până în momentul recuperării acestuia, față de care necesarul este direct proporțional;
- valoarea adăugată, în sensul că, cu cât aceasta este mai mică cu atât creditul de furnizor poate compensa pe cel acordat clienților;
- evoluția cifrei de afaceri, întrucât necesarul fondului de rulment este direct proporțional cu aceasta.

Sunt situații în care necesarul fondului de rulment este negativ, mai ales atunci când valoarea adăugată este redusă, datoriile față de furnizori sunt mari, iar sumele de încasat de la clienți sunt mici. În această ipoteză, finanțarea prin credite de furnizori și asimilate acoperă într-o proporție mai mare decât sumele blocate în stocuri și creanțe ale clienților și asimilatelor acestora. Concret, situația se prezintă în felul următor:

Indicatori	Întreprinderea "A"	Întreprinderea "B"
- Stocuri	10.000	6.000
- Clienți și asimilate	4.000	100
- Furnizori și asimilate	6.000	7.100
Necesarul fondului de rulment (Nfr)	+8.000	-1.000

Scanned with OKEN Scanner

În cazul întreprinderii "A" necesarul fondului de rulment este pozitiv și urmează a fi finanțat, iar în cazul întreprinderii "B" necesarul fondului de rulment este negativ, eliberându-se o resursă favorabilă pentru activul economic. La această situație contribuie, pe lângă factorii arătați și politica industrială sau comercială, calitatea gestiunii financiare (încasări și creanțe), sezonalitatea exploatării, ciclul mai redus al exploatării etc.

Întreprinderile înregistrează creșteri ale necesarului fondului de rulment, nu numai ca efect al sporirii cifrei de afaceri, dar și datorită fenomenelor inflaționiste.

Necesarul fondului de rulment poate fi redus utilizând următoarele căi:
- creșterea duratei până la plata furnizorilor și a volumului acestora;
- reducerea duratei și volumului creditului acordat clienților;
- reducerea stocurilor la minimum necesar.

Pentru creditele acordate clienților și pentru creditele de furnizor se pot stabili durate medii, care sunt indicatori însemnați utilizați în analizele financiare. Aceste durate medii se stabilesc astfel:

$$D_{ccl} = \frac{\text{Clienți} \times 360}{\text{Vînzări}},$$

$$D_{cf} = \frac{\text{Furnizori} \times 360}{\text{Cumpărări}},$$

în care:

D_{ccl} = durata medie a creditului acordat clienților;
D_{cf} = durata medie a creditului de furnizori.

Pentru a se reduce durata și volumul creditului acordat clienților se pot acorda unele facilități acestora, cum ar fi acordarea unui rabat (scăzământ) din valoarea mărfurilor cumpărate pentru a face plata pe

Scanned with OKEN Scanner

Acest procedeu se folosește pentru calculul pasivelor stabile la următoarele elemente: salarii, impozit pe salarii, contribuții pentru asigurări sociale și șomaj, alte impozite și taxe, datorii la energie electrică, gaze naturale, termoficare și apă caldă, dobânzi bancare etc.

Volumul pasivelor stabile, determinate cu ajutorul procedeelor menționate, contribuie la finanțarea ciclului de exploatare alături de celelalte surse de finanțare.

Necesarul fondului de rulment, respectiv necesarul financiar al exploatării, diferă de la o întreprindere la alta și mai ales de la un sector la altul, fiind influențat, în principal, de:

- durata ciclului de exploatare, respectiv timpul din momentul avansării capitalului și până în momentul recuperării acestuia, față de care necesarul este direct proporțional;
- valoarea adăugată, în sensul că, cu cât aceasta este mai mică cu atât creditul de furnizor poate compensa pe cel acordat clienților;
- evoluția cifrei de afaceri, întrucât necesarul fondului de rulment este direct proporțional cu aceasta.

Sunt situații în care necesarul fondului de rulment este negativ, mai ales atunci când valoarea adăugată este redusă, datoriile față de furnizori sunt mari, iar sumele de încasat de la clienți sunt mici. În această ipoteză, finanțarea prin credite de furnizori și asimilate acoperă într-o proporție mai mare decât sumele blocate în stocuri și creanțe ale clienților și asimilatelor acestora. Concret, situația se prezintă în felul următor:

Indicatori	Întreprinderea "A"	Întreprinderea "B"
- Stocuri	10.000	6.000
- Clienți și asimilate	4.000	100
- Furnizori și asimilate	6.000	7.100
Necesarul fondului de rulment (Nfr)	+8.000	-1.000

Scanned with OKEN Scanner

În cazul întreprinderii "A" necesarul fondului de rulment este pozitiv și urmează a fi finanțat, iar în cazul întreprinderii "B" necesarul fondului de rulment este negativ, eliberându-se o resursă favorabilă pentru activul economic. La această situație contribuie, pe lângă factorii arătați și politica industrială sau comercială, calitatea gestiunii financiare (încasări și creanțe), sezonalitatea exploatării, ciclul mai redus al exploatării etc.

Întreprinderile înregistrează creșteri ale necesarului fondului de rulment, nu numai ca efect al sporirii cifrei de afaceri, dar și datorită fenomenelor inflaționiste.

Necesarul fondului de rulment poate fi redus utilizând următoarele căi:

- creșterea duratei până la plata furnizorilor și a volumului acestora;
- reducerea duratei și volumului creditului acordat clienților;
- reducerea stocurilor la minimum necesar.

Pentru creditele acordate clienților și pentru creditele de furnizor se pot stabili durate medii, care sunt indicatori însemnați utilizați în analizele financiare. Aceste durate medii se stabilesc astfel:

$$D_{ccl} = \frac{\text{Clienți} \times 360}{\text{Vînzări}},$$

$$D_{cf} = \frac{\text{Furnizori} \times 360}{\text{Cumpărări}},$$

în care:

D_{ccl} = durata medie a creditului acordat clienților;

D_{cf} = durata medie a creditului de furnizori.

Pentru a se reduce durata și volumul creditului acordat clienților se pot acorda unele facilități acestora, cum ar fi acordarea unui rabat (scăzământ) din valoarea mărfurilor cumpărate pentru a face plata pe

Scanned with OKEN Scanner

loc. Acordarea acestui rabat trebuie să se coreleze cu reducerea rentabilității, fapt pentru care se compară costul creditului de trezorerie care ar fi angajat dacă nu s-ar reduce necesarul fondului de rulment prin efectuarea plății pe loc, cu suma rabatului acordată.

Costul creditului de trezorerie se determină astfel:

$$C_{ct} = V \times \frac{n}{360} \times i,$$

în care:

C_{ct} = costul creditului de trezorerie;
V = volumul valoric al vânzărilor;
n = durata creditului economisit în cazul unei plăți pe loc;
i = rata dobânzii la creditele de trezorerie.

Suma sau costul rabatului acordat pentru efectuarea plății pe loc, se determină astfel:

$$C_r = V \times r,$$

în care:

C_r = costul (suma) rabatului (pentru plata pe loc);
V = volumul valoric al vânzărilor;
r = rabatul în procente.

Cele două costuri sunt echivalente atunci când:

$$\frac{V \times n \times i}{360} = \frac{V \times r}{100},$$

În ipoteza în care $C_{ct} > C_r$, întreprinderea poate acorda un rabat clienților pentru plata pe loc, iar dacă $C_{ct} < C_r$, întreprinderea apelează la credite de trezorerie.

Creșterea cifrei de afaceri atrage o sporire a necesarului fondului de rulment, calculată astfel:

Scanned with OKEN Scanner

Sporul N_{fr} = N_{fr} × creșterea cifrei de afaceri

Încetinirea vânzărilor are ca efect creșterea stocurilor și a necesarului fondului de rulment, care afectează trezoreria prin lipsa lichidităților.

Între necesarul de fond de rulment, cifra de afaceri și capacitatea de autofinanțare sunt relații în general direct proporționale. Există numeroase cauze care determină o variație a necesarului de fond de rulment, dar cea mai importantă se referă la modificarea cifrei de afaceri. Creșterea activității agentului economic determină o sporire a cifrei de afaceri, care, la rândul ei, antrenează o creștere a necesarului de fond de rulment. Totodată, creșterea cifrei de afaceri generează un flux de autofinanțare, care, atunci când este cel puțin egal cu sporul necesarului de fond de rulment, se poate aprecia că întreprinderea se găsește într-o situație financiară echilibrată. Atunci când acest flux are o dimensiune mai redusă și, prin urmare, nu acoperă suplimentul necesarului de fond de rulment determinat de creșterea cifrei de afaceri, întreprinderea este nevoită să contracteze datorii, care antrenează cheltuieli financiare ce diminuează rezultatul financiar al exploatării, deci și al autofinanțării.

Pentru limitarea riscului financiar, întreprinderea trebuie să-și stabilească o rată de creștere care să-i permită autofinanțarea expansiunii și să nu recurgă la contractarea de datorii decât pentru achiziționarea echipamentelor necesare.

Sporul necesarului de fond de rulment determinat de creșterea cifrei de afaceri se stabilește astfel:

$$S_{NFR} = \frac{CA_1 - CA_0}{CA_0} \times NFR_0,$$

în care:

S_{NFR} = sporul necesarului fondului de rulment;
CA_1 = cifra de afaceri din perioada de creștere;
CA_0 = cifra de afaceri din perioada anterioară creșterii;
NFR_0 = necesarul fondului de rulment din perioada anterioară creșterii cifrei de afaceri.

Scanned with OKEN Scanner

Necesarul total al fondului de rulment în perioada de creștere (NFR_1) a cifrei de afaceri se calculează astfel:

$$NFR_1 = NFR_0 + S_{NFR},$$

Necesarul total al fondului de rulmet este influențat și de creditele acordate clienților și de cele primite de la furnizori.

Pentru a constata dacă creșterea este echilibrată sau nu, se compară următorii indicatori:

- raportul dintre necesarul fondului de rulment și cifra de afaceri (NFR/CA) cu,
- raportul dintre autofinanțare și cifra de afaceri.

Notând cu CA_1, și CA_0 cifra de afaceri din perioada curentă și din perioada precedentă, iar cele două rapoarte menționate anterior cu r_1 și r_2, creșterea va fi echilibrată dacă:

$$r_2 CA_1 \geq r_1 (CA_1 - CA_0)$$

sau

$$CA_1 (r_2 - r_1) + r_1 CA_0 \geq 0$$

Rezultă că, este necesar ca autofinanțarea să fie cel puțin egală cu creșterea necesarului de fond de rulment, adică:

$$(r_2 - r_1) \rangle 0$$

În ipoteza în care rata de creștere a cifrei de afaceri $\left(\frac{CA_1 - CA_0}{CA_0}\right)$ este mai mare decât raportul $\frac{r_2}{r_1 - r_2}$, întreprinderea va trebui să se îndatoreze pentru a-și asigura finanțarea creșterii și își va diminua în viitor posibilitățile de autofinanțare.

Scanned with OKEN Scanner

5.4.2 Determinarea necesarului financiar previzional al exploatării prin metoda normativă sau standard

Această metodă se poate aplica de către agenții economici care calculează costurile folosind metoda normativă sau standard, ea fiind mult mai precisă în determinarea necesarului financiar al exploatării. Metoda standard mai poartă denumirea și de metoda termenelor de plată și constă în determinarea nevoilor de finanțat ale ciclului de exploatare exprimate inițial în zile cifră de afaceri și abia în etapa a doua, în volum valoric.

Aplicarea acestei metode constă în parcurgerea următoarelor etape:[31]

- cunoașterea elementelor prețului de cost standard din fișa prețului de cost pe produs sau dintr-un cont analitic al rezultatului;
- identificarea principalilor timpi de desfășurare a ciclului exploatării și anume: durata stocajului materiilor prime și materialelor, durata fabricației, durata stocajului produselor finite și semifabricatelor destinate vânzării, durata creditului acordat clienților, durata creditului de furnizori etc.;
- transformarea acestor timpi (durate) în zile echivalente în cifra de afaceri.

Acești timpi specifici se transformă în echivalentele lor în cifra de afaceri pe baza unui coeficient de echivalență, care se calculează prin raportarea elementelor de active și pasive de exploatare la prețul de vânzare. Coeficientul de echivalență se înmulțește apoi cu timpii ponderați, obținându-se timpul echivalent în cifra de afaceri. Timpii ponderați se calculează prin înmulțirea timpilor specifici (durate) de blocare sau atragere a capitalurilor cu greutatea specifică a materiilor prime în consumul total, a clienților în cifra de afaceri, a furnizorilor în

---

[31] Bistriceanu Gh. D, s.a, ***Finanțele agenților economici***, E.D.P, R.A., București, 1995, p.167.

Scanned with OKEN Scanner

total cumpărări etc. În cazul clienților și furnizorilor se are în vedere și taxa pe valoare adăugată.

După transformarea tuturor timpilor specifici ponderați în zile cifră de afaceri se efecteuază o grupare a acestora pe active de exploatare (stocuri de materii prime și materiale, stocuri de producție în curs de fabricație, stocuri de produse finite și clienți) și pasive de exploatare (furnizori, obligații din salarii, asigurări sociale, comisioane etc).

Din activele de exploatare exprimate în zile echivalente se scad pasivele exprimate tot în zile echivalente, obținându-se necesarul fondului de rulment (necesarul financiar al exploatării) standard în zile (N_{fr} în zile).

Necesarul standard al fondului de rulment exprimat în lei (N_{fr} în lei) se determină pe baza relației:

$$N_{fr} \text{ în lei} = \frac{\text{Cifra de afaceri} \times N_{fr} \text{ în zile}}{90\ (360)}$$

5.4.3 Fondul de rulment - sursă de finanțare a activelor circulante

Fondul de rulment este excedentul capitalurilor permanente asupra imobilizărilor nete. El reprezintă *partea din capitalurile avansate la termen pentru finanțarea ciclului de exploatare*[32].

Pentru funcționarea normală, o întreprindere trebuie să-și finanțeze nu numai imobilizările, dar și, în egală măsură, activele circulante. Ea are nevoie de un stoc minim de materii prime, producție în curs și de produse finite, nivelul acestor diferite categorii de stocuri fiind în funcție de durata unui ciclu de aprovizionare, producție și stocaj a produselor finite. De altfel, numeroase întreprinderi sunt determinate să acorde credite clienților lor, creditul - clienți fiind un argument la fel

---

[32] Citat după: **Josette Pilverdier** - ***Latreyete, Finance d'entreprise avec etudes de cas et corriges detailles***, Editura Economică, 5 éme édition, Paris, 1990, p. 82.

Scanned with OKEN Scanner

ca produsele proprii. Aceste nevoi de exploatare nu sunt finanțate în totalitate de întreprindere, întrucât beneficiază, la rândul ei, de același tratament din partea furnizorilor, primind un credit - furnizor care diminuează necesarul financiar al exploatării.

În concluzie, necesarul fondului de rulment reprezintă necesarul de finanțare generat de activitatea întreprinderii în fiecare stadiu al ciclului de exploatare - cumpărare (aprovizionare) - transformare - comercializare. El este dependent de decalajul dintre încasări și cheltuieli.

Necesarul fondului de rulment apare ca diferență între activele și pasivele de exploatare, conform datelor înscrise în bilanț. Cu toate că acest necesar reprezintă active de exploatare, care se reînnoiesc continuu, necesarul însuși are un caracter permanent, întrucât stocurile minime se finanțează constant.

Necesarului permanent de finanțare îi corespund capitaluri permanente, iar nevoilor temporare peste cele permanente îi corespund nevoi de trezorerie (credite pe termen scurt).

Partea din resursele financiare care asigură finanțarea permanentă a activelor circulante reprezintă **fondul de rulment**. Acesta se formează din capitaluri proprii și împrumuturi pe termen mediu și lung.

Ciclul de exploatare implică nevoi de active circulante cu caracter permanent dar și cu caracter temporar. În aceste condiții pentru întreprinderi este oportun să acopere nevoile permanente cu fond de rulment, iar nevoile temporare cu credite pe termen scurt (credite de trezorerie). Intervenția creditului pe termen scurt reglează operativ nevoile de finanțat cu sursele acoperitoare, evitând apariția excedentului de surse sau a deficitului.

Fondul de rulment servește pentru a măsura condițiile echilibrului financiar care rezultă din confruntarea dintre lichiditatea activelor pe termen scurt și exigibilitatea pasivelor pe termen scurt[33]. La o anumită

---

[33] Toma Mihai, ***Finanțe și gestiune financiară***, E.D.P., R.A., București, 1994, p.136.

Scanned with OKEN Scanner

dată, fondul de rulment reprezintă excedentul activelor pe termen scurt asupra pasivelor pe termen scurt.

O decizie importantă de politică financiară constă în alegerea unui anumit nivel al fondului de rulment și finanțarea complementară a necesarului financiar al exploatării prin resurse de trezorerie.

Relația de bază de care se ține seama în acoperirea necesarului financiar al exploatării, denumit și necesarul fondului de rulment (NFR) este următoarea:

NFR = Fond de rulment + Credite de trezorerie

Deci, există deosebire între necesarul fondului de rulment și fondul de rulment care este finanțat din capitaluri permanente, primul (NFR) fiind de fapt necesarul de investiții în active circulante.

Fondul de rulment (FR) se determină în două variante: fie ca diferența între capitalul permanent și imobilizările nete, fie ca diferență între activele circulante și resursele de trezorerie.

FR = Capital permanent - Active imobilizate

FR = Active circulante - Resurse de trezorerie

Ambele modalități de calcul conduc la același rezultat, cu precizarea că prima metodă oferă posibilitatea aprecierii asupra modalității de finanțare a investițiilor în active circulante, în timp ce a doua metodă crează posibilitatea aprecierii echilibrului financiar pe termen scurt privind nevoile și resursele de finanțare a ciclului de exploatare.

Fondul de rulment poate fi: brut, net, propriu și străin.

Fondul de rulment brut (FBR) mai poartă denumirea de fond de rulment total sau economic și desemnează toate elementele de active circulante susceptibile de a fi transformate în bani într-un termen mai mic de un an, adică să se reînoiască, să parcurgă fazele unui ciclu de

Scanned with OKEN Scanner

exploatare (o rotație, un rulment). Fondul de rulment brut ca echivalent valoric al elementelor de activ caracterizate prin lichidități pe termen mai mic de un an se compune din stocuri diverse, creanțe clienți, avansuri acordate furnizorilor, disponibilități bănești în casă, în cont, în carnete de cecuri eliberate etc.

Fondul de rulment net (FRN) sau permanent reprezintă partea din capitalul permanent care este utilizată pentru finanțarea activelor circulante, adică excedentul de capital permanent față de activele imobilizate, sau excedentul activelor circulante cu lichidități pe termen mai mic de un an, față de datoriile cu exigibilitate pe termen mai mic de un an.

Fondul de rulment net (FRN) se calculează conform relațiilor:

FRN = Capital permanent - Active imobilizate

FRN = Active circulante - Datorii pe termen scurt

Fondul de rulment propriu (FRP) reprezintă excedentul capitalului propriu față de activele imobilizate și arată autonomia de care dispune o întreprindere în finanțarea investițiilor în active circulante. Fondul de rulment propriu se determină conform relațiilor:

FRP = Capital propriu - Imobilizări

FRP = FRN - Datorii la termen

Fondul de rulment străin (FRS) reprezintă datoriile la termen, sau diferența dintre fondul de rulment net și fondul de rulment propriu și se calculează astfel:

FRS = Capital permanent - Capital propriu

FRS = FRN - FRP

Scanned with OKEN Scanner

Având în vedere datele din bilanț, fondul de rulment se prezintă grafic astfel:

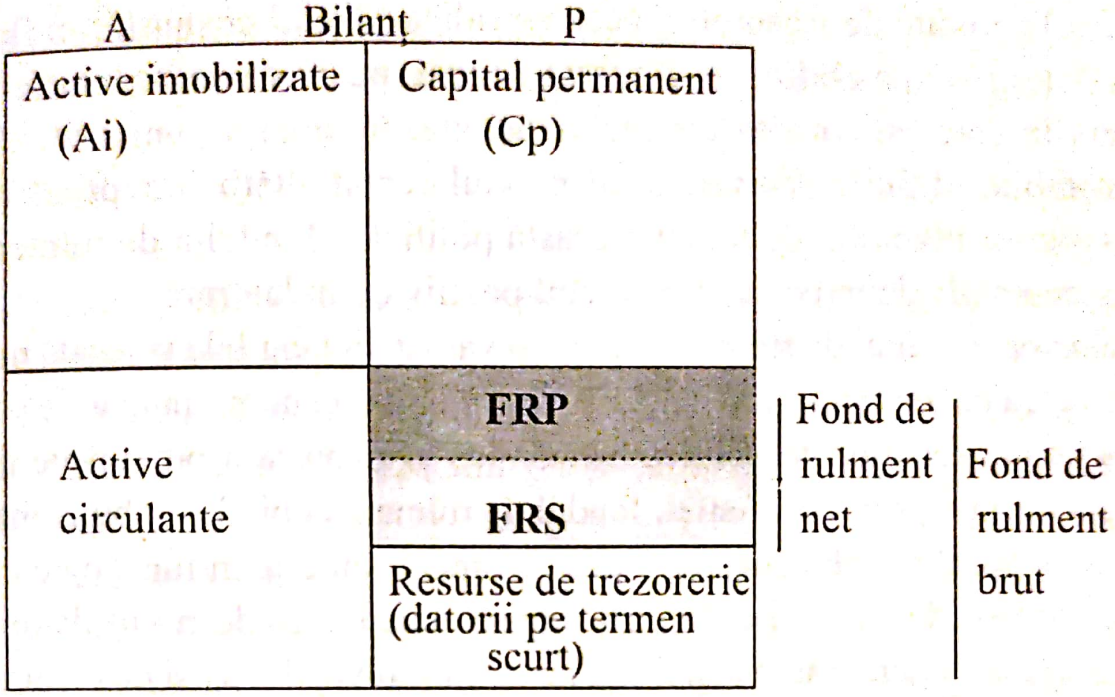

În legătură cu fondul de rulment, întreprinderile pot adopta trei strategii privind constituirea și nivelul acestuia care au consecințe diferite asupra costurilor financiare și rentabilității.

O primă strategie care poate fi adoptată de întreprindere este de a-și constitui un fond de rulment care să acopere nevoile medii de active circulante, astfel că în trimestrele cu activitate peste cea medie anuală va apela la credite de trezorerie, iar în celelalte trimestre va înregistra surplus de lichidități care pot fi plasate profitabil în alte acțiuni.

O altă decizie strategică care poate fi adoptată de întreprindere, se referă la stabilirea unui fond de rulment egal cu nivelul activității maxime din cursul anului de previziune. În acest caz are loc o imobilizare a capitalului permanent în perioadele în care activitatea se află sub nivelul celei maxime, înregistrându-se un excedent de lichiditate pe seama fondului de rulment, care trebuie plasat pe termen scurt în vederea creșterii rentabilității generale a întreprinderii.

Scanned with OKEN Scanner

A treia decizie strategică ce poate fi adoptată de întreprindere constă în stabilirea unui fond de rulment la nivelul activității minime permanente. În această situație întreprinderea este nevoită să apeleze permanent la credite de trezorerie, ceea ce ridică nivelul costurilor, influențând negativ rentabilitatea. Această decizie poate deveni riscantă în situația în care procurarea creditelor devine, în situații conjuncturale nefavorabile, dificilă. Totuși, dacă nivelul rentabilității întreprinderii este superior nivelului dobânzii, această politică a fondului de rulment este acceptabilă deoarece apare efectul pozitiv de îndatorare.

Valoarea fondului de rulment nu este o valoare intangibilă și legată numai de cifra de afaceri, ci o rezultantă a acțiunii unui anumit număr de parametri și a deciziilor de politică economică și financiară promovate de conducerea întreprinderii. Astfel, fondul de rulment depinde, în bună măsură, de creditul acordat clienților, care la rândul său este în funcție de cifra de afaceri, de condițiile de plată impuse clientului, de riscul datorat existenței unor clienți rău platnici sau mai puțin solvabili etc. și de creditul acordat de furnizori și volumul stocurilor. Dacă nivelul acestor indicatori se modifică, valoarea fondului de rulment înregistrează fluctuații. În această ipoteză trebuie rezolvat dezechilibrul dintre fondul de rulment real - mai mic - și fondul de rulment necesar - mai mare.

Realizarea echilibrului între aceste două fonduri se poate obține prin majorarea fondului de rulment real (existent) până la nivelúl celui necesar, determinat de noile condiții, sau prin diminuarea acestuia din urmă până la nivelul fondului de rulment real (existent).

Pentru mărirea fondului de rulment real (existent) se acționează asupra celor doi termeni ai relației de calcul al acestuia, adică asupra capitalurilor permanente și imobilizărilor (activelor fixe), deoarece relația este următoarea:

FR = Capitaluri permanente - Active fixe (Imobilizări)

Scanned with OKEN Scanner

Pentru diminuarea fondului de rulment necesar se pot lua măsuri de micșorare a necesarului financiar al exploatării prin modificarea gradului de lichiditate a activelor circulante și a gradului de exigibilitate al datoriilor pe termen scurt.

Deci, trebuie să se acționeze asupra termenilor din relația:

FR = Active circulante - Datorii pe termen scurt

Fondul de rulment efectiv se poate micșora din următoarele cauze:

- înregistrarea de pierderi care reduc capitalul propriu;
- rambursarea de împrumuturi pe termen mediu și lung, dacă rambursarea nu se efecteuază din profit și dacă depășește anuitățile de amortizare;
- creșterea valorilor imobilizate (a activelor fixe) ca efect al unor investiții de valori relativ mari a căror finanțare nu este asigurată prin noi capitaluri permanente sau a căror sumă depășește amortizarea normală.

Totodată, fondul de rulment poate deveni insuficient și ca urmare a creșterii duratei creditelor acordate clienților, precum și a sporirii stocurilor ca efect al încetinirii vânzărilor. Reechilibrarea situației se realizează acționând asupra sporirii capitalurilor permanente și asupra diminuării imobilizărilor în active fixe.

Sporirea capitalurilor permanente se realizează prin:

- aporturi noi ale asociaților sau acționarilor;
- angajarea de noi împrumuturi pe termen mediu și lung;
- repartizarea unei părți din profit pentru mărirea capitalului propriu (autofinanțare);
- consolidarea împrumuturilor pe termen scurt.

Diminuarea imobilizărilor (active fixe), în vederea reechilibrării fondului de rulment existent cu cel necesar, se poate realiza astfel:

- majorarea fondului de amortizare în condițiile posibile din punct de vedere fiscal, cu precizarea că această măsură determină creșterea autofinanțării;

Scanned with OKEN Scanner

- reținerea unei părți din fondul de amortizare care nu se mai reinvestește în imobilizări;
- vânzarea unor elemente de active fixe, cu precădere din cele ce se găsesc în afara exploatării.

Pe baza fondului de rulment, a capitalurilor investite în active circulante și a valorii stocurilor, se pot calcula o serie de rate ce se utilizează în analizele financiare, în vederea stabilirii diagnosticului financiar și a măsurilor de eficientizare. Aceste rate (indicatori) pot fi:

- **rata de finanțare a capitalurilor circulante**, calculată ca raport între fondul de rulment și capitalurile circulante. Această rată este în corelație cu cea a lichidității generale, calculată ca raport între capitaluri circulante și datoriile pe termen scurt. Atunci când acest raport este mai mic de 1, capitalurile circulante nu acoperă datoriile pe termen scurt, ceea ce înseamnă că fondul de rulment a devenit negativ. În această ipoteză, întreprinderea a imobilizat în active fixe niște fonduri provenite din credite pe termen scurt, ceea ce contravine regulilor gestiunii financiare;
- **rata de acoperire a stocurilor**, calculată ca raport între fondul de rulment și stocuri, cu precizarea că arată în ce proporție sunt finanțate stocurile din capitaluri permanente și nu prin credite pe termen scurt. Fondul de rulment este satisfăcător - se apreciază în literatura financiară franceză - atunci când acoperă circa 2/3 din valoarea stocurilor. Proporția se poate reduce în cazul în care se realizează o foarte bună gestiune financiară a resurselor.

5.4.4 Creditele pe termen scurt - sursă de acoperire a activelor circulante

Resursele financiare ale întreprinderii se formează atât din capitaluri proprii, cât și din capitaluri împrumutate. O componentă a capitalurilor împrumutate o reprezintă creditul pe termen scurt, respectiv

Scanned with OKEN Scanner

contractarea de datorii cu scadență mai mică de un an, în scopul asigurării fondurilor pentru operațiuni care privesc desfășurarea ciclului de exploatare.

Datoriile pe termen scurt sunt formate din:

- creditul de furnizor;
- datorii față de diverși creanțieri;
- creditul bancar (pe termen scurt).

Creditul de furnizor ia naștere în momentul în care furnizorul acceptă să nu fie plătit o dată cu livrarea mărfurilor. Pentru a nu avea dificultăți de trezorerie, furnizorul cere clientului său permisiunea de a trage trate cu scadențe corespunzătoare. În acest caz, furnizorul poate sconta aceste trate la banca sa în vederea refacerii trezoreriei. În bilanțul contabil, creditul de furnizor apare la postul *Furnizori*, căruia îi corespunde suma tratelor acceptate de întreprindere dar nescadente încă.

În principiu, termenul de acordare a creditului de furnizor variază între 30-90 de zile. Gestiunea financiară a întreprinderii cuprinde și gestiunea corespunzătoare a creditelor de furnizor, astfel că este necesar să se cunoască termenul mediu de plată a furnizorilor. Acest termen mediu poate fi calculat astfel:

$$a)\ T_{mpf} = \frac{\sum P_c \times t}{100},$$

în care:

T_{mpf} = termenul mediu de plată a furnizorilor;
P_c = ponderea fiecărei aprovizionări (cumpărări) în total;
t = termenele individuale de plată ale fiecărei cumpărări.

$$b)\ T_{mpf} = \frac{(\text{Furnizori} + \text{Efecte de plată}) \times 360}{\text{Cumpărări}}$$

Scanned with OKEN Scanner

Din calculele prezentate este necesar să se elimine sumele aferente achizițiilor de imobilizări, întrucât nu privesc procesul de exploatare.

Costul creditului de furnizor este, în general, ridicat întrucât întreprinderea cumpărătoare nu beneficiază de bonificație și rabaturi ce se acordă în cazul plății pe loc.

Datoriile față de diverși creanțieri, reprezintă sumele datorate și neplătite și cuprind:

- salarii datorate personalului;
- impozitele datorate bugetului statului;
- sarcinile sociale asupra salariilor, datorate unor organisme specializate în demeniul protecției sociale;
- dividende de plătit asociaților și acționarilor etc. Aceste datorii sunt plătibile în termene scurte sau chiar în avans (dividendele), dar se refac continuu, având un caracter permanent, stabil.

Creditele bancare (pe termen scurt), diferă prin obiect, modalități utilizate în acordare, garantare, rambursare, durată și cost și se obțin direct de la bănci.

Rambursarea creditului pe termen scurt este asigurată prin finalizarea operațiunilor de exploatare, spre deosebire de rambursarea creditului pe termen mediu și lung care se efectuează pe seama activității rentabile, a marjei brute de autofinanțare. La creditul pe terman scurt, banca are drept gaj o încasare prevăzută, sau pur și simplu gradul de solvabilitate al întreprinderii. Întreprinderea remite băncii un efect de comerț (bilet la ordin, scrisoare de schimb), pe baza căruia se acordă un credit. În economiile concurențiale tradiționale, pe exemplu Franței, de pildă, se utilizează următoarele credite pe termen scurt:[34]

A) credite generale;

B) credite legate direct de activele de exploatare;

C) credite specifice unor operațiuni speciale.

---

[34] Bistriceanu Gh, D., Adochiței M, Negrea E., ***Finanțele agenților economici,*** E.D.P., R.A, București, 1995, p.180.

Scanned with OKEN Scanner

A) **Creditele generale** se acordă firmelor pentru a-și îmbunătăți trezoreria, neavând o garanție specială, banca informându-se de lichiditatea pe termen scurt a clientului.

În structura creditelor generale se cuprind:

- creditele pentru facilități de casă;
- creditele pentru descoperire;
- creditele de campanie;
- creditele releu;
- creditele de trezorerie prin mobilizarea de efecte financiare.

Creditele pentru facilitate de casă se acordă pe durate foarte scurte în situații în care întreprinderea are scadențe dificile, cu precizarea că încasările care vor servi la rambursarea împrumuturilor se cer a fi identificate cu precizie.

Creditele pentru descoperire se acordă pe o perioadă mai mare (până la o lună) și se materializează într-un sold descoperit asupra contului bancar curent al întreprinderii.

Creditul releu se acordă în așteptarea unei intrări de fonduri sigure și apropiate, cum ar fi, de exemplu, cazul emiterii de obligațiuni și majorări de capital.

Creanțele de trezorerie prin mobilizarea de efecte financiare se obțin în schimbul remiterii de efecte financiare (nu de comerț).

Toate aceste credite, după rolul și obiectul lor, sunt legate direct de trezorerie.

B) **Creditele legate direct de activele de exploatare** se referă la mobilizarea de creanțe comerciale; credite de mobilizare de creanțe asupra străinătății etc.

Creditul de scont sau de mobilizare de creanțe comerciale se caracterizează prin aceea că băncile scontează trate, adică avansează bani unei întreprinderi în schimbul unor trate, a căror încasare va avea loc peste câtva timp. Banca remite suma tratei mai puțin un comision sau dobânda. Timpul de acordare a creditului este egal cu durata dintre data remiterii efectului la bancă și recuperarea lui efectivă.

Scanned with OKEN Scanner

Scontul este, deci, în prezent, o formă de credit și mai puțin o cumpărare reală de creanțe. Cel care beneficiază de acest credit rămâne răspunzător de rambursare, astfel că dcă trata nu este plătită de client în ziua fixată, furnizorul are obligația să ramburseze creditul. În concluzie, creditul de scont se acordă pe baza unor efecte de comerț (tratã, bilet la ordin), fiind cel mai răspândit și mai ieftin, cu precizarea că implică o tehnică bancară destul de complicată și o gestiune greoaie a creditelor acordate clienților.

Creditul de mobilizare de creanțe comerciale a fost introdus cu scopul de a atenua carențele scontului și se acordă tot pentru creanțe comerciale, care nu sunt însă individualizate ci regrupate într-un singur bilet. Pentru băncile comerciale riscul este mai mare, întrucât nu au la dispoziție tratele și nici puterea împotriva clientului furnizorului pentru a se recupera resursele date cu împrumut. În cazul creditului de scont, banca avea posibilitatea să-și recupereze împrumutul atât de la clientul furnizorului cât și de la furnizor.

Creditul de mobilizări de creanțe asupra străinătății are menirea de a favoriza exporturile, scop în care, Banca Franței a conceput o procedură de mobilizare a creditelor născute asupra străinătății, acceptând băncilor comerciale să resconteze creanțele în condiții favorabile. Creditele se pot acorda pe un termen mai mare, putând fi transformate în împrumuturi pe termen mediu, iar metodologia de acordare a resurselor împrumutate este apropiată de cea referitoare la creditele pe bază de bilet la ordin.

Creditele asupra stocurilor se acordă mai rar, întrucât impune verificarea valorii și existenței stocurilor. Pentru a beneficia de asemenea credite, firmele trebuie să depună stocurile gajate în magazine generale, care eliberează o recipisă ce atestă titlul de proprietate asupra stocurilor la care se adaugă un fel de bilet la ordin. Acest efect de comerț este scontat de banca ce acordă creditul. Există situații în care se pot acorda aceste credite fără ca stocurile să fie depuse în magazinele generale, întreprinderea angajându-se însă să nu vândă în perioada creditării.

Scanned with OKEN Scanner

În economia concurențială, există și anumite societăți specializate care cumpără creanțele unor întreprinderi. Întreprinderile care își vând efectele de încasat unor societăți de acest tip, au următoarele avantaje:

- își asigură o finanțare rapidă a nevoilor;
- asigură un transfer al riscului de neplată a creanțelor;
- realizează o simplificare a gestionării conturilor de clienți. În acest caz nu avem de a face cu un credit, ci efectiv o cumpărare de creanțe.

C) **Credite specifice unor operațiuni speciale.** În această categorie intră, cu deosebire, creditele documentare, dar și altele de importanță mai redusă. Aceste credite se referă la forma tradițională a creditului de comerț internațional, antrenând intervenția băncii importatorului și a băncii exportatorului, cu precizarea că exportatorul pretinde să fie plătit pe loc. Importatorul cere băncii sale să deschidă un credit documentar la banca exportatorului. Exportatorul este plătit în momentul livrării mărfurilor pe baza documentelor care atestă că mărfurile au fost expediate.

În economia țării noastre, în prezent, agenții economici pot obține credite pe termen scurt de la băncile comerciale dacă îndeplinesc următoarele condiții:

- să fie înscriși în registrul comerțului;
- să posede capital social;
- să aibă conturi deschise la banca de la care solicită credite;
- să prezinte băncii garanții și documente, care să ateste că desfășoară o activitate legală și eficientă;
- să accepte clauzele contractului de împrumut;
- să corespundă cerințelor de bonitate caracterizată prin lichiditate, solvabilitate și rentabilitate.

Creditele bancare solicitate în prezent de agenții economici sunt următoarele:

- credite de trezorerie;
- credite pentru stocuri, cheltuieli și alte active ce se constituie temporar din cauze justificate din punct de vedere economic;

Scanned with OKEN Scanner

- credite pentru stocuri sezoniere de materii prime și produse de proveniență agricolă;
- credite pentru nevoi temporare pe termen de până la 90 zile.

Creditele se acordă pe baza unui contract de credite, cu mențiunea că acesta reprezintă titlul executoriu și în care se stabilește, intre altele, volumul creditului, termenele și modul de acordare, destinația, garanția și dobânda, precum și alte drepturi și obligații ale părților contractante.

Creditele de trezorerie acoperă diferența dintre valoarea tuturor stocurilor și cheltuielilor (plăților), pe de o parte, și totalul resurselor formate din fondul de rulment, pasivele de exploatare (resursele atrase) și încasări, pe de altă parte. Aceste credite se acordă prin contul curent al întreprinderii prin care se efectuează încasările și plățile iar volumul lor este stabilit în planul de trezorerie. Atunci când apare un plus de resurse (excedent de trezorerie) se utilizează pentru rambursarea creditelor în perioada următoare. În ipoteza apariției deficitelor de trezorerie, se vor angaja noi credite peste cele care provin din trimestrul anterior.

Creditele pentru stocuri, cheltuieli și alte active constituite temporar din cauze justificate se obțin printr-un cont simplu de împrumut, în care scop solicitantul depune la bancă cererea de credit și documentația corespunzătoare. Din situația de stoc depusă trebuie să rezulte obiectul creditării, cauzele constituirii temporare a stocurilor, modul și termenele de valorificare și de rambursare a creditelor și dacă stocurile corespund producției contractate.

Creditele pentru stocurile sezoniere de materii prime și produse de proveniență agricolă se primesc de către solicitanți tot printr-un cont simplu de împrumut pe baza cererii de credit și situației stocurilor prezentate la bănci. Din acest cont se pot efectua plățile direct pe măsura efectuării aprovizionărilor și cheltuielilor respective. Totodată, agentul economic prezintă o situație a valorificării stocurilor creditate, în baza căreia se stabilește graficul de rambursare a creditelor.

Scanned with OKEN Scanner

Creditele pentru nevoi temporare se obțin printr-un cont simplu de împrumut, dar pe un termen ce nu poate depăși 90 de zile. Întreprinderile apelează la acest tip de credite atunci când necesitățile de fonduri depășesc prevederile din planul de trezorerie, cu condiția ca aceste nevoi suplimentare să fie determinate de cauze independente, cum ar fi:

- primirea în avans de materii prime și materiale de la furnizori;
- întreruperea producției din diferite cauze;
- lipsa mijloacelor de transport;
- neîncasarea la timp a produselor, serviciilor și lucrărilor facturate datorită lipsei de capacitate de plată a clienților etc.

Obținerea creditelor pentru nevoi temporare are loc numai în condițiile în care agentul economic face dovada că va înlătura cauzele care au generat nevoi suplimentare și temporare de fonduri într-o perioadă care nu va depăși 90 de zile.

Stocurile și cheltuielile care fac obiectul ultimelor trei categorii de credite nu se includ în planul de trezorerie, iar acordarea lor de către bancă se efectuează numai dacă agentul economic a utilizat integral creditele aprobate pe baza planului de trezorerie.

Pentru acordarea creditelor de orice fel, băncile solicită **garanții asiguratorii** din partea debitorilor formate din:

- întreg patrimoniul agentului economic, asupra căruia se constituie dreptul de gaj al băncii;
- bunurile ce se procură sau se realizează din credite, asupra cărora dreptul de gaj al băncii se constituie prin semnarea contractului de împrumut;
- cesiunea în favoarea băncii a drepturilor bănești pe care beneficiarul de credite le are de primit de la alte unități contractante;
- scrisori de garanție emise de bănci sau instituții financiare și de credit din țară și străinătate.

Controlul utilizării creditelor și verificarea garanției materiale a acestora se efectuează de organele bancare atât **faptic** cât și **scriptic**.

Scanned with OKEN Scanner

Verificarea faptică se realizează prin constatări la fața locului asupra existenței stocurilor constituite în garanție, calitatea acestora, condițiile de păstrare, modul de utilizare în consum sau de valorificare. Controlul se efectuează prin sondaj, de regulă la acordarea creditelor și ori de câte ori se consideră necesar.

În ipoteza în care la verificarea faptică se constată înstăinarea garanțiilor prezentate, utilizarea creditelor în alte scopuri decât acelea pentru care au fost acordate, păstrarea în condiții necorespunzătoare a valorilor materiale aduse în garanție, banca dispune recuperarea creditelor respective din încasările agenților economici înaintea altor plăți.

Verificarea scriptică a garanției materiale a creditelor se efectuează lunar, pe baza datelor din contabilitate, atât pentru creditele acordate prin conturi simple de împrumut, cât și pentru cele de trezorerie acordate prin contul curent. Cu acest prilej se urmărește identificarea activelor imobilizate în mărfuri expediate și neîncasate la termen, mărfuri refuzate de clienți, debitori litigioși, avansuri nerecuperate la termen etc., precum și a pierderilor, care se trec la credite restante la care se aplică dobânzi majorate.

Politica de îndatorare pe termen scurt rezidă în decizia întreprinderii cu privire la raportul dintre datorii și fonduri proprii. Îndatorarea influențează asupra rentabilității, la prima vedere în mod negativ, întrucât dobânzile aferente măresc costurile și micșorează profitul. În fond însă, dacă rata rentabilității este mai mare decât rata dobânzii îndatorarea are o influență pozitivă asupra rentabilității și sporirii bogăției societății comerciale.

Pentru a determina efectul împrumuturilor asupra rentabilității, se au în vedere tipurile de rate ale rentabilității (rentabilitatea comercială, rentabilitatea economică, rentabilitatea financiară) și rata dobânzii. Relațiile de calcul ale rentabilității sunt:

$$\text{Rentabilitatea comercială } (R_c) = \frac{\text{Profit}}{\text{Cifra de afaceri}}$$

Scanned with OKEN Scanner

$$\text{Rentabilitatea economică } (R_e) = \frac{\text{Profit}}{\text{Total activ}}$$

$$\text{Rentabilitatea financiară } (R_f) = \frac{\text{Profit}}{\text{Capital propriu}}$$

Între rentabilitatea economică și rentabilitatea financiară există legături strânse, care se exprimă astfel: dacă nu există angajat împrumut, cele două rentabilități sunt egale; dacă există împrumut, diferența dintre cele două rate este în funcție de coeficientul structurii financiare a întreprinderii (Datorii/Capital propriu) și de diferența dintre rata rentabilității economice și rata dobânzii la credite contractate.

Atunci când rata rentabilității este mai mare decât rata dobânzii, îndatorarea permite creșterea rentabilității financiare în raport cu rentabilitatea economică.

$$R_f = R_e + \text{efectul pozitiv de îndatorare}$$

În ipoteza în care rata rentabilității economice este mai mică decât rata dobânzii, efectul de îndatorare este negativ, diminuând rentabilitatea financiară în raport cu rentabilitatea economică.

Prin urmare, este avantajos ca agentului economic să lucreze cu credite dacă rata rentabilității este mai mare decât rata dobânzii. Este necesar să se aibă în vedere și riscul financiar respectiv, eventualitatea ca pe parcurs rata dobânzii să devanseze rata rentabilității, datorită unor factori externi sau interni, care n-au putut fi luați în calcul la angajare creditelor.

Riscul pe care îl suportă întreprinderea poate fi: economic, financiar și global.

Riscul economic sau riscul de exploatare este legat de realizarea volumului activității specifice, de realizarea profitului sperat sau de realizarea unor fluxuri de lichidități viitoare.

Scanned with OKEN Scanner

Riscul financiar este cel asumat de întreprindere prin adoptarea deciziei de îndatorare.

Riscul global cuprinde suma riscurilor economic și financiar.

Riscul financiar este un risc suplimentar, depinzând de maniera în care este finanțată întreprinderea. O întreprindere finanțată integral din capital propriu nu comportă risc financiar. Riscul financiar apare când întreprinderea se finanțează prin credite bancare sau împrumuturi obligatare. Riscul financiar multiplică riscul economic și depinde substanțial de capacitatea întreprinderii de a-și acoperi sarcinile financiare fixe. Întreprinderea îndatorată trebuie să verse periodic la bancă sume reprezentând împrumutul plus dobânda. Aceste vărsăminte au un caracter stabil, ele au fost previzionate prin contractul de credit atât ca volum cât și ca periodicitate. Caracterul stabil al acestor fluxuri negative, legat de probabilitatea fluxurilor pozitive de lichidități, generează riscul financiar.

Cu cât structura financiară a întreprinderii (Datorii/Capital propriu) este mai îndatorată, cu atât mai ridicat este riscul financiar.

Riscul economic și riscul financiar sunt suportate de către întreprindere, respecitv de acționari sau asociați. Creditorii sunt mai puțin expuși la risc, ei deținând creanțe prioritare.

Scanned with OKEN Scanner

5.5 Particularități în dimensionarea stocurilor și cheltuielilor de natura activelor circulante și în finanțarea acestora în întreprinderi din alte ramuri decât industria.

5.5.1 Particularități în determinarea stocurilor la societățile comerciale din construcții - montaj

Determinarea stocurilor de active circulante la unitățile de construcții - montaj, poartă amprenta particularităților activității din acest sector de activitate.

Activele circulante cuprind stocuri pentru producție atât pentru producția de bază, cât și pentru producția industrială și de servire, și anume:

- materiale de bază, prefabricate și detalii de montat;
- materiale diverse;
- ambalaje;
- combustibil, carburanți și lubrifianți;
- obiecte de inventar, echipament și cazarmament;
- echipament, materiale de protecție și echipament de lucru;
- piese de schimb;
- producție neterminată pentru activitatea de bază;
- producția neterminată a unităților de producție industrială;
- cheltuieli privind perioadele viitoare;
- produse finite;
- alte elemente cu caracter de active circulante.

Pentru **materiale de bază, prefabricate și detalii de montat,** stocurile se calculează pentru fiecare material în parte sau pe grupe omogene de materiale dacă există un număr mare din acestea.

O particularitate față de întreprinderile industriale este faptul că valoarea materialelor, necesară determinării valorilor stocurilor, se

Scanned with OKEN Scanner

exprimă la prețul de deviz vagon franco stația de destinație, sau franco-bord portul de destinație, pentru materialele ce au un asemenea regim de preț, prețul loco - șantier depozitul de lângă obiect, când materialele au stabilite prețurile în contracte în aceste condiții. Separat se înscrie costul manipulărilor și transporturilor materialelor de bază, prefabricatelor și detaliilor de montat, precum și cheltuielile de aprovizionare și depozitare, care adunate cu prețul de deviz se obține prețul unitar folosit în calcularea valorii stocurilor și a capitalului aferent pentru finanțarea acestora.

Timpul de imobilizare a capitalului în aceste stocuri se calculează pe baza timpilor calculați pe șantiere, rezultând un timp mediu la nivelul societății de construcții - montaj.

Calculul stocurilor pentru **producția neterminată din activitatea de bază**, are în vedere numai producția care nu poate fi decontată clientului prin situația de lucrări, adică articolele de deviz la care nu s-au executat toate operațiile. În calculul stocurilor de producție neterminată nu se cuprinde valoarea producției nedecontabile, deși aceasta figurează în contabilitate ca neterminată, întrucât producția nedecontabilă este fizic terminată însă nu poate fi decontată din diferite cauze: documentație incompletă, lucrări suplimentare neprevăzute în documentații etc.

Stocul pentru producția neterminată din activitatea de bază se determină, folosind relația:

$$S_{panb} = P_{pr} \times K,$$

în care:

S_{pnab} = stocul producției neterminate din activitatea de bază;

P_{pr} = valoarea producției programate a se executa cu forțe proprii din anul sau trimestrul pentru care se efectuează calculul stocului;

K = coeficientul producției neterminate.

Scanned with OKEN Scanner

Acest coeficient se determină pe baza datelor din anul anterior, folosind următoarea relație:

$$K = \frac{S_{mpn} \times Nr.trim.}{R_{pr}},$$

în care:

S_{mpn} = soldul mediu al producției neterminate la activitatea de bază din anul precedent, din care s-au exclus valorile reprezentând producția nedecontabilă;

R_{pr} = valoarea anuală a producției realizate prin forțe proprii în anul precedent, la preț de deviz.

De regulă, acest coeficient nu depășete 2,5 din valoarea programului de producție de executat cu forțe proprii.

Metodologia de calcul arătată se utilizează și în cazul producției neterminate a unităților de producției secundară (producție cu caracter industrial) în situația în care sortimentele realizate în anul anterior sunt prevăzute și în anul curent și volumul programat pentru aceste unități este relativ mic. Dacă în anul curent, la unitățile de producție secundară, au loc schimbări ale sortimentelor, comparativ cu anul anterior care influențează durata ciclului de fabricație, calculul stocurilor se efectuează după metodologia aplicată la societățile comerciale industriale.

În ipoteza în care se aplică metoda sintetică, calculul stocurilor totale de active circulante, se realizează utilizând relația:

$$S_{TAC} = \frac{B_c}{90\ (360)} \times D_{zc},$$

în care:

B_c = baza de calcul (producția de construcții - montaj) exprimată în cost previzionat;

Scanned with OKEN Scanner

D_{zc} = viteza de rotație previzionată exprimată prin durata în zile corectată cu influența factorilor care vor acționa în anul de previziune.

Stocul optim calculat după metoda sintetică se defalcă pe componentele sale în funcție de ponderile fiecărui element în totalul necesarului anului precedent, aduse la condițiile anului de gestiune.

Din categoria **alte elemente cu caracter de active circulante** fac parte următoarele:

- stocuri și cheltuieli cu caracter temporar;
- produse, servicii, lucrări facturate și mărfuri expediate;
- cheltuieli pentru probe tehnologice recuperabile din valorificări;
- baracamente și amenajări provizorii de șantier etc.

Resursele de acoperire financiară a stocurilor de active circulante sunt:

- o parte a capitalului propriu;
- o parte din profit;
- pasivele de exploatare (pasive stabile);
- fondul pentru organizarea de șantier;
- avansurile primite de la beneficiarii lucrărilor de construcții-montaj;
- credite bancare.

5.5.2 Particularități în determinarea stocurilor și cheltuielilor de natura activelor circulante în transport feroviar

Particularitățile legate de calcularea stocurilor de active circulante sunt determinate de specificul activității din transportul feroviar și anume:

- obiectul activității de bază în acest sector îl reprezintă deplasarea mărfurilor și călătorilor în spațiu, deci prestarea de servicii;
- spațiul relativ întins în care se desfășoară activitatea influențează organizarea și gestiunea financiară a structurilor organizatorice;
- datorită spațiului întins, la una și aceeași prestație participă mai multe unități și subunități, ceea ce determină ca o serie de aspecte teh-

Scanned with OKEN Scanner

nice, economice, financiare și de evidență să se rezolve în mod centralizat la nivelul S.N.C.F.;

- efectul util al transportului feroviar se confundă cu însuși procesul de producție ceea ce își pune amprenta asupra structurii costurilor;

- încasarea tarifelor se efectuează de către unitatea de la care începe procesul de transport, deși la efectuarea prestației participă mai multe regionale de cale ferată, fapt ce implică necesitatea colectării veniturilor la organul ierarhic central și apoi repartizarea lor pe unitățile care au contribuit la realizarea activității în funcție de nivelul cheltuielilor de exploatare.

Procesul de transport este continuu, timpul de lucru este egal cu cel calendaristic.

În țara noastră sunt organizate și funcționează mai multe *regionale de cale ferată* prin care se realizează activitatea de transport feroviar. Organele ierarhice superioare ale acestora sunt Societatea Națională a Căilor Ferate și ministerul de resort.

Regionalele își desfășoară activitatea în cadrul unui teritoriu bine precizat din punct de vedere geografic și au în componență unități de bază cu caracter executiv (stații, depouri, triaje, agenții de voiaj etc.).

Specificul obiectului de activitate își pune amprenta asupra: modului de organizare a activității economico - financiare, structurii concrete a activelor fixe și circulante, organizării relațiilor de decontare a cheltuielilor avansate, organizării relațiilor de decontare între unitățile de cale ferată și beneficiarii de prestații, decontărilor interne, gestiunii și previziunii financiare etc.

Structura activelor circulante este adecvată specificului activității din transportul feroviar, având menirea să asigure buna funcționare a activelor fixe. Astfel, în cadrul activității de bază nu se întâlnesc materii prime, producție neterminată și produse finite în formă materială, deoarece nu se creează un produs material nou. Activele circulante au următoarea componență: combustibili, piese de schimb, materiale, uniforme, materiale de protecție, obiecte de inventar și mijloace bănești în decontare.

Scanned with OKEN Scanner

Calcularea stocurilor de active circulante respectă metodologia expusă anterior, cu unele particularități la următoarele elemente: materiale de bază necesare reparațiilor capitale la linii, combustibil, piese de schimb și mijloace bănești în decontare.

Dimensionarea stocurilor pentru **materiale** se efectuează separat pentru fiecare sector de activitate (mișcare, tracțiune, vagoane etc.) pentru a se asigura corelarea cu planul costurilor. De asemenea, pentru materialele folosite la lucrările de reparații capitale, calculul stocurilor se efecutează distinct de cel al transporturilor. Calculul stocurilor pentru materialele de bază întrebuințate la reparațiile capitale la linii se efectuează în funcție de volumul fizic al lucrărilor de reparații pe categorii de lucrări. Necesarul pentru îndeplinirea programului rezultă din înmulțirea planului fizic de reparații cu normele de deviz aprobate pentru lucrările la căi ferate normale și înguste. Calculele se efectuează centralizat la Societatea Națională a Căilor Ferate pe baza elementelor furnizate de regionalele de căi ferate.

Tot la *materiale pentru reparații capitale*, se calculează în mod distinct, *stocul de materiale cu utilizare curentă recuperate de la lucrările de reparații capitale la linii*, precum și pentru *stocul de rezervă permanent de materiale pentru întreținerea căii ferate și a instalațiilor de centralizare și telecomandă.*

Stocurile necesare se determină pentru următoarele categorii de materiale:

a) materiale de bază necesare pentru executarea reparațiilor capitale la linii, conform programului și în condiții de siguranță a circulației trenurilor (șine de cale ferată, traverse etc). Calculul stocului se efectuează utilizând relația:

$$S = S_i - S_l + A - C,$$

în care:

S = stocul de materiale necesare (cantitativ și valoric);

Scanned with OKEN Scanner

S_i = stocul materialelor existente la începutul perioadei de previziune;

S_1 = stocurile de materiale fără întrebuințare și de prisos precum și cele care depășesc necesarul de consum din trimestrul cu volumul cel mai mare de reparații din anul de previziune;

A = materialele programate a se aproviziona în perioada pentru care se efectuează calculul;

C = materialele prevăzute a se consuma în perioada respectivă.

b) materiale recuperate (refolosibile) de la lucrările de reparații capitale, curente și de întreținere.

Pentru aceste materiale stocul necesar, cantitativ și valoric, se determină pe baza stocului existent la începutul perioadei de previziune, la care se adaugă materialele prevăzute a se recupera de la lucrările de reparații capitale, curente și de întreținere din perioada de calcul sau cele care sunt prevăzute a se primi de la alte regionale și se scad materialele ce se vor consuma la lucrările programate, precum și cele ce se vor valorifica la alte regionale sau în afară. Din stocurile existente la începutul perioadei de previziune se exclud materialele fără mișcare, precum și traversele destinate lemnelor de foc și fierul vechi ce se vor valorifica în termen de 90 de zile.

Determinarea stocurilor pentru **combustibil** se efectuează distinct pentru combustibilul de remorcare (exploatare), combustibilul pentru scopuri tehnice și de încălzit.

Stocul de siguranță pentru combustibilul de exploatare se calculează centralizat datorită importanței pe care o are în asigurarea continuității procesului de transport.

În dimensionarea necesarului de combustibil de exploatare trebuie să se țină seama de faptul că locomotivele circulând și pe teritoriile altor regionale, se pot alimenta din rezervele de combustibil ale acestora. Având în vedere acest aspect, relația de calcul a stocului curent de combustibil de exploatare este următoarea:

Scanned with OKEN Scanner

$$S_c = \frac{C + C_1 - C_2}{90\ (360)} N_z,$$

în care:

S_c = stocul curent de combustibil de remorcare (cantitativ și valoric);

C = combustibilul necesar pentru realizarea programului de transport;

C_1 = combustibilul cu care se vor aproviziona locomotivele altor regionale de la regionala pentru care se calculează stocul;

C_2 = combustibilul cu care se vor aproviziona locomotivele regionalei care calculează stocul de la alte regionale;

N_z = intervalul mediu între două aprovizionări succesive (timpul de imobilizare a capitalului în stocul curent de combustibil de remorcare).

Necesarul de capital pentru finanțarea acestui stoc se calculează conform metodologiei cunoscute.

Pentru a obține stocul total de combustibil se adaugă stocul aferent combustibilului folosit în scopuri tehnice și de încălzit.

Pentru **piesele de schimb**, stocurile se dimensionează pe baza unor normative valorice privind întreținerea și reparațiile, precum și a numărului mijloacelor de transport aflate în exploatare, din care este necesar să se scadă uzura aferentă stocurilor de piese de schimb din atelier.

Calculele concrete la regionale se efecutează la principalele sectoare de exploatare (tracțiune, vagoane etc) pe bază de normative tehnice de stoc, pe tipuri de mijloace de transport (locomotive Diesel, electrice, hidraulice, cu abur etc.), iar în cadrul acestora pe fiecare reper în parte.

Normele de stoc sunt grupate în două categorii și anume:

- normele de stoc în magazie pentru piese de schimb necesare întreținerii curente și reparațiilor cu ridicata la 100 de locomotive;

Scanned with OKEN Scanner

- norme de stoc în atelier (în folosință) pentru piese de schimb necesare întreținerii la 100 de locomotive și pentru 100 de reparații cu ridicata. Piesele de schimb în atelier (în folosință) se evidențiază distinct sub denumirea de *piese de schimb cu regim* și se utilizează la înlocuirea pieselor defecte de la locomotive și vagoane cu ocazia reparațiilor, pentru a se reduce durata de imobilizare a mijloacelor de transport în reparații. Contravaloarea amortizării pieselor de schimb cu regim, stabilită pe baza duratei de serviciu convenționale la 100 de luni, până la amortizarea completă a acestora, se scade din valoarea stocurilor calculate care urmează a fi finanțate.

Deoarece pentru fiecare mijloc de transport există un număr mare de repere, stocul se determină pe total la 100 de locomotive și, respectiv, la 100 de reparații.

Stocul pentru piesele de schimb aflate în magazie pentru întreținerea curentă, se calculează astfel:

$$S_1 = \frac{MT_1 \times V_1}{100},$$

în care:

S_1 = stocul pieselor de schimb;

MT_1 = numărul mijloacelor de transport existente în exploatare;

V_1 = normativele tehnice rezultate la însumarea reperelor la stocurile din magazie pentru întreținerea a 100 de locomotive.

Stocul pieselor de schimb din magazie pentru reparații se determină astfel:

$$S_2 = \frac{MT_2 \times V_2}{100},$$

în care:

S_2 = stocul pieselor de schimb;

MT_2 = numărul locomotivelor programate a fi reparate fără a fi scoase din circulație;

Scanned with OKEN Scanner

V_2 = normativele tehnice rezultate din însumarea reperelor la stocurile din magazie pentru 100 de reparații.

Stocurile pieselor de schimb din atelier pentru reparații, se determină astfel:

$$S_3 = \frac{MT_3 \times V_3}{100},$$

în care:

S_3 = stocul pieselor de schimb;

MT_3 = numărul locomotivelor prevăzute a fi reparate în atelier;

V_3 = valoarea stocurilor de piese de schimb aflate în atelier pentru 100 de reparații.

Stocul total pentru piese de schimb (S_{ps}) se obține prin însumarea stocurilor calculate anterior, din care se deduce amortizarea aferentă pieselor de schimb existente în atelier și celor ce se vor aproviziona în anul de previziune (A):

$$S_{ps} = S_1 + S_2 + S_3 - A,$$

Necesitatea calculării soldului ***mijloacelor bănești în decontare***, decurge din colectarea încasărilor din activitatea de bază la nivelul Societății Naționle a Căilor Ferate și din repartizarea apoi a acestora pe regionale în funcție de volumul prestațiilor.

Colectarea și centralizarea încasărilor este determinată de următoarele fenomene:

- încasarea contavalorii transporturilor de către regionala de la care începe realizarea prestației, desi la una și aceeași prestație participă, de obicei, mai multe regionale;
- efectuarea unor vărsăminte și cheltuieli în mod centralizat;

Scanned with OKEN Scanner

- asigurarea unei rentabilități egale la aceleași eforturi, ținându-se seama astfel de existența unor diferențe de relief, densitate de căi ferate și condiții de înzestrare tehnică între regionale.

Ca urmare a colectării și apoi a repartizării veniturilor din activitatea de bază se naște o imobilizare a mijloacelor bănești pe timpul cât durează acest dublu proces. Colectarea și repartizarea veniturilor se efectuează prin bănci, la care unitățile componente ale regionalei au subconturi, iar regionalele dispun de conturi.

Regionalele de căi ferate au și conturi colectoare la banca din capitală, care le servește interesele; la fel și organul central dispune de cont colector la aceeași bancă.

În vederea satisfacerii nevoilor de plăți, regionalele primesc acconturi (avansuri) de la organul central.

Perioada de timp de la încasarea prestațiilor și până la ajungerea veniturilor în contul colector al organului central și de aici la regionale reprezintă timpul de imobilizare a mijloacelor bănești în decontare.

Soldul (S) acestor mijloce se determină în funcție de cheltuielile de exploatare (C_e), de timpul de imobilizare (T_i) și de amortizare, conform relației:

$$S = \frac{C_e - A}{90\ ((360)} \times T_i$$

Amortizarea se deduce din cheltuielile de exploatare deoarece se reține din încasări și se varsă centralizat pe destinațiile de utilizare.

Sursele de finanțare a activelor circulante sunt cele aferente regiilor autonome.

Scanned with OKEN Scanner

5.5.3 Particularități în determinarea stocurilor la societățile comerciale de transport auto, naval și aerian

În **transportul auto**, structura activelor circulante cuprinde următoarele elemente: materiale 2%, carburanți 7%, piese de schimb 70%, cauciucuri 7%, obiecte de inventar 3%, echipamet și materiale de protecție 3%, uniforme 2% și mijloace în decontare 6%.

La toate elementele, cu excepția mijloacelor bănești în decontare, stabilirea stocurilor optime se efecutează, în cazul când se utilizează metoda analitică, pe baza cheltuielilor medii zilnice și a unor timpi de imobilizare în zile, stabiliți în mod diferențiat pe elemente.

Ca o particularitate pentru stocurile de benzină auto, în vederea executării la timp, în mod ritmic și fără întrerupere a transporturilor, se recomandă ca stocul curent să fie finanțat în proporție de 100%, de asemenea, pentru prevenirea staționării parcului de autovehicule din cauza defecțiunilor în asigurarea sa cu carburanți, ca și pentru păstrarea intactă a rezervei de siguranță la toate subunitățile este necesar, ca excepție,ca timpul pentru stocul de siguranță la toate subunitățile (autobaze) aparținând societăților comerciale de transport auto să fie superior intervalului între două aprovizionări.

O metodă specifică de stabilire a soldului optim se aplică în cazul ***mijloacelor bănești în decontare***. Necesarul pentru mijloace bănești în curs de decontare, la societățile de transport auto, se calculează pentru activitatea de transport de mărfuri, ținând seama de necesitatea acoperirii chetluielilor în perioadele în care fondurile sunt imobilizate și anume:

- pentru perioada medie de la data efectuării transportului și până la data întocmirii documentelor de taxare;
- pentru perioada circuitului bancar al documentelor de la unitatea bancară ce servește subunitatea (autobaza), la unitatea bancară ce servește societatea de trasport, pentru transmiterea sumelor aflate în

Scanned with OKEN Scanner

subcontul de disponibilități al autobazei în contul societății comerciale de transport auto.

Ținând seama de aceste două perioade de imobilizare, soldul optim al mijloacelor bănești în curs de decontare se calculează pe baza relațiilor:

$$S_{md_1} = \frac{V_{transp}}{90\ (360)} \times Ti_1$$

și

$$S_{md_2} = \frac{V_{încasari}}{90\ (360)} \times Ti_2$$

în care:

S_{md1} și S_{md2} = soldul mijloacelor bănești în decontare;

V.transp. = costul total al transporturilor;

V.încasari = volumul total al încasărilor din activitatea de transporturi și alte activități, mai puțin cheltuielile ce se efectuează direct de către autobaze;

Ti_1 = timpul mediu în zile de imobilizare de la data executării transportului până la data taxării;

Ti_2 = durata medie în zile a circuitului documentelor bancare.

Soldul total al mijloacelor bănești în decontare se obține prin însumarea soldurilor calculate pentru cele două perioade de imobilizare a fondurilor.

La cauciucuri, necesarul în anul de previziune se obține ținând seama de parcursul total în Km. programat a fi realizat de către autovehicule în anul respectiv, de norma de rulaj până la scoaterea din uz și de numărul de roți.

$$Nc = \frac{P_{pr}}{R} \times r,$$

în care:

Nc = necesarul de cauciucuri;

Ppr = parcursul programat în Km;

R = norma de rulaj;

r = numărul de roți.

Scanned with OKEN Scanner

Acest caclul se efectuează pentru toate autovehiculele din dotare și prin însumare se obține necesarul total de cauciucuri.

La **companiile de transport aerian**, particularități în stabilirea stocurilor de active circulante comportă numai elementul ***mijloace bănești în decontare***. Soldul optim pentru acest element se calculează:

a) pentru perioada de la efectuarea transporturilor prin curse speciale **charter** (plătite la ora de zbor) și până la încasarea valorii acestora de la clienți;

b) pentru perioada de la efectuarea prestațiilor de către aviația utilitară până la depunerea documentelor spre încasare la bancă;

c) pentru timpul de la data încasării și până la apariția în contul curent al companiilor de transport aerian a sumelor încasate din vânzarea biletelor de către agențiile exterioare.

Pentru primele două perioade de imobilizare, calculul soldului mijloacelor bănești în decontare se efectuează astfel:

$$Smd = \frac{C_{pr}}{90\ (360)} \times T_i,$$

în care:

S_{md} = soldul mijloacelor bănești în decontare;

C_{pr} = valoarea transporturilor programate exprimate în costuri antecalculate;

T_i = timpul mediu de imobilizare calculat pe baza timpilor de la punctele a și b.

Pentru imobilizările de la puctul c, calculul soldului mijloacelor bănești în decontare se efecutează astfel:

$$S_{md} = \frac{V_{ie}}{90\ (360)} \times T_i,$$

în care;

S_{md} = soldul mijloacelor bănești în decontare;

Scanned with OKEN Scanner

V_{ie} = valoarea încasărilor realizate de agenţiile exterioare;
T_i = numărul mediu de zile de la data încasării până la data apariţiei sumelor în contul curent al companiilor de transport aerian.

La **unităţile de navigaţie civilă** din cadrul **transportului naval**, există particularităţi în determinarea stocurilor de active circulante pentru următoarele elemente: combustibil, materiale şi mijloace băneşti în decontare.

Stocul cantitativ şi valoric pentru **combustibil** se calcuează ţinând seama de faptul că unele nave de cursă lungă sau fluviale, precum şi tankurile - depozit din străinătate, se aprovizionează la capacitate, alte nave care nu se aprovizionează la capacitate trebuie să aibă în permanenţă în rezervor (bunker) un stoc minim de combustibil, iar altele se aprovizionează direct de la depozitele de produse petroliere ale furnizorului.

Din această cauză, timpul de imobilizare în zile pentru intervalul mediu între aprovizionări, necesar pentru calculul stocului curent, trebuie să asigure aprovizionarea cu combustibil a tuturor navelor şi tankurilor-depozit din străinătate, inclusiv a celor ce se aprovizionează la capacitate.

De asemenea, în ce priveşte stocul pentru elementul **materiale** specifice unităţilor de navigaţie civilă, se are în vedere faptul că o parte din materiale sunt destinate consumului pe nave pe tot timpul călătoriei, motiv pentru care intervalul mediu în zile necesar calculului stocului curent se determină în funcţie de datele la care are loc aprovizionarea navelor şi nu de datele de aprovizionare de la furnizori.

Pentru elementul ***mijloace băneşti în decontare***, necesarul se calculează pentru perioada circuitului bancar al documentelor de la banca portului la banca la care are deschis cont compania de navigaţie respectivă, pentru virarea sumelor aflate în contul de decontare al portului. Calculul se efectuează utilizând relaţia:

Scanned with OKEN Scanner

$$S_{md} = \frac{V_{ti} - C_p}{90\ (360)} \times T_i,$$

în care:

S_{md} = soldul mijloacelor bănești în decontare;

V_{ti} = volumul total al încasărilor trimestriale programate, aferente transprturilor de mărfuri și altor activități;

C_p = cheltuielile efectuate de către porturi direct din încasări;

T_i = durata medie în zile a circuitului bancar al documentelor.

Pentru activitatea de navigație civilă și de prestații portuare se calculează sold optim al mijloacelor bănești în decontare și pentru imobilizările create de:

- plata taxelor de transport în contul clienților;
- avansurile acordate casei navelor pentru hrana la bord a personalului îmbarcat;
- plățile efectuate de agențiile companiilor de navigație în străinătate;
- decontările cu partenerii străini în calitate de agenți.

5.5.4 Particularități în determinarea stocurilor la societățile și asociațiile din agricultură

Structura activelor circulante este influențată de specificul ciclului de exploatare din agricultură, de caracterul sezonier al unei părți importante din producția agricolă, de faptul că unele din ele se autoreproduc chiar în cadrul unităților din acest sector, de specializarea unităților, de sursele și condițiile de aprovizionare, producție, comercializare etc. Această structură cuprinde:

- materii și materiale;
- producție neterminată vegetală;
- producție neterminată animală (animale tinere și la îngrășat);

Scanned with OKEN Scanner

- animale adulte, de reproducție, păsări și albine;
- vin și produse alcoolice la învechit;
- producție neterminată industrială;
- mărfuri în secțiile de magazine;
- produse, lucrări, servicii facturate și mărfuri expediate.

Determinarea stocurilor valorice se efectuează pe grupe de elemente ale activelor circulante valabile pentru ultima zi din trimestru, după relația:

$$S_f = S_i + I - E,$$

în care:

S_f = stocuri finale sau cheltuieli nerecuperate la sfârsitul trimestrului;
S_i = stocuri inițiale, adică cheltuielile efectuate anterior și nerecuperate până la începutul trimestrului;
I = intrări, respectiv cheltuieli efectuate în cursul trimestrului;
E = ieșiri (livrări), consum sau recuperări de cheltuieli pe parcursul trimestrului.

În cadrul grupei de ***materii și materiale***, stocurile trimestriale se stabilesc pe grupe de elemente ca:

- semințe și material de plantat;
- furaje;
- îngrășăminte;
- carburanți, lubrifianți și combustibili;
- piese de schimb și materiale pentru reparații;
- obiecte de inventar, echipament și cazarmament, materiale de întreținere și materiale de protecție;
- medicamente de uz veterin ar și insectofungicide.

Datele necesare evoluției trimestriale a stocurilor pentru elementele materiale de mai sus sunt cuprinse în programul de aprovizionare și consum care se întocmește la nivel de societate de către sectorul de aprovizionare, livrare și transport împreună cu sectorul economic. În acest program se găsesc toate informațiile referitoare la stocurile inițiale

Scanned with OKEN Scanner

ale, aprovizionare, consumuri și stocuri finale pe trimestre, care sunt preluate din programele fermelor.

La **societățile de mecanizare a agriculturii**, structura activelor circulante cuprinde următoarele elemente:

- carburanți și lubrifianți;
- piese de schimb și materiale pentru reparații;
- motoare de schimb pentru tractoare și combine;
- obiecte de inventar, echipament și cazarmament, materiale de întreținere și materiale de protecție;
- combustibilul de încălzit;
- producție neterminată (lucrări executate în anul de previziune cu plata în anul următor);
- cheltuieli anticipate;
- materii prime, materiale și producție neterminată pentru activitatea industrială.

Calculul stocurilor trimestriale necesare se efectuează ca și în cazul celorlalte societăți și asociații din agricultură.

5.5.5 Particularități în dimensionarea stocurilor la societățile din sfera circulației mărfurilor

În acest sector de activitate acționează o serie de factori specifici care influențează volumul și structura activelor circulante, și anume:

- decalajul de timp între momentul aprovizionării și momentul vânzării impune existența unor stocuri cu caracter permanent de o anumită valoare, conform necesităților optime;
- cererea de mărfuri a populației influențează cuantumul vânzărilor, nivelul stocurilor, viteza de circulație a mărfurilor și profitul;
- formele de organizare a mișcării mărfurilor din sfera producției în cea a circulației influențează cheltuielile de circulație, profitul și nivelul fondului de rulment;

Scanned with OKEN Scanner

- sezonalitatea consumului influențează volumul aprovizionărilor, al vânzărilor de mărfuri, fiind necesare stocuri de mărfuri de sezon specifice zonelor geografice;
- varietatea fondului de marfă influențează volumul și organizarea activelor circulante, precum nivelul capitalurilor aferente;
- existența formelor moderne de comerț (autoservirea, expunerea liberă a mărfurilor, vânzărea prin automate etc.) presupune utilizarea unor fonduri mai mari pentru activele fixe și pentru activele circulante, deci creșterea cheltuielilor de circulație.

Activele circulante, care imobilizează o parte însemnată din capitalul social, sunt compuse, în principal, din stocurile de mărfuri și ambalaje. Pe lângă aceste stocuri, care dețin pondere mare în structura activelor circulante, societățile comerciale mai utilizează obiecte de inventar de mică valoare sau scurtă durată, materii prime și materiale destinate secțiilor productive (ex: laboratoare de cofetărie), echipament și materiale de protecție, piese de schimb, mijloace în decontare și mijloace bănești.

Determinarea stocurilor de **mărfuri** se efectuează pentru fiecare din trimestrele anului de previziune, utilizând relația:

$$S_f = S_i + A - (D + p),$$

în care:

S_f = stocul de mărfuri pentru finele trimestrelor anului de calcul;
S_i = stocul de mărfuri la începutul anului și trimestrelor;
A = aprovizionări programate în perioada respectivă;
D = desfacerile (vânzările) programate;
p = perisabilitățile în limita celor aprobate de către Consiliul de administrație.

Necesarul de finanțat cu fonduri financiare (N_{mf}) este egal cu valoarea stocurilor finale de mărfuri (S_f), exprimate în prețul de vânzare cu

Scanned with OKEN Scanner

amănuntul, din care se exclude profitul estimat a se obține, conform relației:

$$N_{mf} = S_f - (AC + TVA) + C,$$

în care:

AC = adaosul comercial aferent stocului de mărfuri;
TVA = taxa pe valoare adăugată;
C = cheltuielile de circulație aferente stocului de mărfuri.

În activitatea de previziune și analiză se utilizează și stocurile medii, care se determină folosind media aritmetică simplă pentru trimestre și media aritmetică cronologică pentru calcularea stocului mediu anual. Stocurile medii se determină în funcție de stocurile inițiale și finale din fiecare trimestru.

Având în vedere că o influență hotărâtoare asupra necesarului de active circulante o au stocurile de mărfuri, determinarea optimă a acestora are o însemnătate deosebită. Noțiunea de stoc optim în comerț se referă la faptul că acesta trebuie să aibă o structură corespunzătoare cu structura cererii de mărfuri a populației și să fie de o asemenea mărime, încât să ducă la cheltuieli cu formarea și gestionarea lui cât mai mici.

Cu cât vor fi calculate stocurile de mărfuri la un nivel apropiat de cel optim, cu atât capitalul imobilizat va fi mai redus și profitul mai ridicat.

Determinarea **stocurilor de ambalaje** se efectuează în corelație directă cu stocurile de mărfuri.

Ambalajele folosite în activitatea comercială sunt de o mare varietate, varietate ce decurge din diversitatea mărfurilor ambalate, din condițiile diferite de transport, păstrare, manipulare și vânzare a mărfurilor. Calculul stocului se efectuează numai pentru **ambalaje de circulație**, în funcție de ponderea stocului de ambalaje în stocul de mărfuri din anul anterior, care se aplică la stocul de mărfuri previzionat pentru anul de calcul.

Pentru celelalte elemente ale activelor circulante, care nu sunt legate direct de volumul desfacerilor (obiecte de inventar, piese de schimb, echipament și materiale de protecție), calculele se efectuează în

Scanned with OKEN Scanner

funcție de mărimea suprafeței comerciale, de utilajul comercial aflat în patrimoniu, de numărul personalului operativ etc.

5.6 Viteza de rotație și folosirea eficientă a activelor circulante

5.6.1 Conținutul vitezei de rotație a activelor circulante și indicatorii de exprimare a acesteia

Datorită faptului că o parte importantă a avuției naționale se află concretizată în active circulante, care în întreprinderi capătă forma de stocuri de materii prime și materiale, combustibili, producție în curs de fabricație, piese de schimb, produse finite și mărfuri etc., este necesar ca agenții economici să adopte cele mai bune decizii pentru folosirea eficientă a acesteia, concomitent cu sporirea eficienței cu care este utilizat capitalul încorporat în activele circulante. Prin urmare, în legătură cu activele circulante se urmăresc două aspecte referitoare la eficiența acestora: eficiența utilizării activelor circulante sub aspect material și eficiența utilizării capitalurilor care sunt imobilizate în activele circulante.

Modul de folosire a activelor circulante sub aspect material se reflectă, în primul rând, în consumul de materii prime, materiale, combustibili etc. și , în al doilea rând, în cheltuielile pe unitate de produs finit. Consumul de materii prime și materiale și celelalte cheltuieli se reflectă în indicatorul ***cheltuieli maxime la 1000 lei producție marfă***, calculat ca un raport între valoarea producției marfă programate, exprimată în costul complet și valoarea aceleiași producții exprimată în preț de vânzare (valorificare), înmulțit cu 1000.

Acest indicator reflectă efectele tuturor acțiunilor tehnice, tehnologice, organizatorice și economice, care au ca scop îmbunătățiri care vizează reducerea cheltuielilor de producție, atât pe total producție, cât și pe fiecare produs în parte.

Scanned with OKEN Scanner

Un loc însemnat în cadrul cheltuielilor maxime la 1000 lei producție marfă îl dețin ***cheltuielile materiale la 1000 lei producție marfă***.

În determinarea nivelului cheltuielilor materiale și mai ales a reducerii acestora o importanță deosebită prezintă cunoașterea structurii lor, structură care se exprimă prin ponderea diferitelor cheltuieli materiale în totalul acestora. Cheltuielile materiale se compun din: a) cheltuieli cu activele circulante, a căror formă materială și mărime valorică se transferă dintr-odată asupra noului produs și b) cheltuieli cu instrumentele de muncă care își transmit în mod treptat valoarea lor asupra noului produs, pe măsura uzării lor, sub formă de amortizare. Ponderea celor două categorii de cheltuieli materiale depinde de: gradul de înzestrare tehnică a muncii; tehnologiile folosite și aplicarea în producție a celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii mondiale; durata de folosire a instrumentelor de muncă și prețul acestora; normele de consum pentru materii prime, combustibil, energie etc. În majoritatea ramurilor economice ponderea cea mai mare o dețin cheltuielile cu activele circulante, fapt pentru care se cer luate măsuri speciale pentru reducerea constantă a acestora.

Cel de-al doilea aspect al eficienței, utilizarea capitalului încorporat în activele circulante, se referă la timpul mai lung sau mai scurt de imobilizare a acestora în stocuri și cheltuieli de natura activelor circulante. Timpul de imobilizare depinde de timpii de imobilizare aferenți stocurilor necesare ciclului de exploatare, ca și pentru întocmirea documentelor de încasare și încasarea contravalorii mărfurilor livrate. Acest timp formează durata unui circuit al capitalului încorporat în active circulante, iar repetarea acestuia, datorită caracterului continuu al procesului de producție, formează conținutul noțiunii de **viteză de rotație a activelor circulante.**

Activele circulante își încep circuitul din forma inițială de capital lichid, continuând cu trecerea lor în materii prime și diferite materiale și asimilate acestora, care trec apoi în procesul de producție, se transformă succesiv în stocuri de producție neterminată și produse finite,

Scanned with OKEN Scanner

iar ultimele, prin vânzare, devin din nou capital lichid. Prin circuitul activelor de exploatare se înțelege drumul pe care îl parcurg din forma inițială de capital lichid până la întoarcerea lor în aceeași stare, iar rotația este procesul de transformare succesivă și continuă a formelor funcționale ale acestora. Rotației activelor de exploatare îi corespunde un anumit timp, denumit timp de rotație și care cuprinde timpul de producție și timpul de circulație.

În cursul unei rotații au loc blocări de valori materiale cărora le corespund niște fonduri (capitaluri).

Viteza de rotație este un indicator de exprimare a modului în care se utilizează activele circulante și se exprimă prin:

- **numărul de rotații** (coeficientul vitezei de rotație) într-o perioadă de timp și,
- **durata în zile a unei rotații** (a unui circuit).

Coeficientul vitezei de rotație sau numărul de rotații (C_r) se calculează prin raportarea cifrei de afaceri (CA) la capitalurile circulante (activele circulante) (C_c), utilizând relația:

$$C_r = \frac{CA}{C_c(A_c)},$$

în care:

A_c = activele circulante (sold mediu).

Durata în zile a unei rotații (D_z) se determină raportând perioada de timp (an, trimestru) pentru care se efectuează calculul (T) la coeficientul vitezei de rotație, astfel:

$$D_z = \frac{T}{C_r} \quad \text{sau} \quad \frac{C_c \times T}{CA}$$

Viteza de rotație este mai accelerată atunci când coeficientul este mai mare și durata în zile mai redusă.

Scanned with OKEN Scanner

Factorii direcți de care depinde nivelul vitezei de rotație sunt: cifra de afaceri și volumul capitalurilor circulante (activelor circulante).

Se pot calcula indicatori ai vitezei de rotație numai pentru fondul de rulment, ca parte a capitalului permanent, sau numai pentru fondul de rulment propriu, după relațiile asemănătoare cu cele de mai sus.

Pentru analiza utilizării activelor circulante prezintă însemnătate și indicatorul: număr de rotații aferent numai stocurilor, calculat ca raport între cifra de afaceri (vânzări) și stoc mediu total de active circulante.

Adâncind analiza utilizării activelor circulante, se calculează cei doi indicatori ai vitezei de rotație pe fiecare element al activelor circulante (materii prime și materiale, producție în curs de fabricație și produse finite), pentru a depista cauzele încetinirii sau accelerării vitezei de rotație și a le localiza exact acolo unde se produc.

Calculul numărului de rotații pe categorii de stocuri se efectuează astfel:

$$\text{- pentru materii prime} = \frac{\text{Suma materiilor prime cuprinse în vînzari}}{\text{Stoc mediu de materii prime}};$$

$$\text{- pentru producție neterminat ă și semifabricate} = \frac{\text{Vînzari la cost de uzina}}{\text{Stocuri medii la producția neterminat ă și semifabricate}};$$

$$\text{- pentru produse finite} = \frac{\text{Vînzari la cost complet}}{\text{Stoc mediu de produse finite}}$$

Pe baza acestui indicator se determină timpul de imobilizare (durata în zile) pentru fiecare categorie de stocuri, timpi ce corespund fazelor ciclului de exploatare.

Scanned with OKEN Scanner

Un studiu amănunțit al lichidității impune și calculul numărului de rotații și a timpului de imobilizare pentru creditele acordate clienților și a celor primite de la furnizori pe baza relațiilor:

$$\text{- pentru creditul acordat clienților} = \frac{\text{Vînzari}}{\text{Clienți}};$$

$$\text{- pentru creditul de furnizori} = \frac{\text{Cumparari}}{\text{Furnizori}}$$

Analiza tuturor acestor indicatori de structură privind viteza de rotație a activelor circulante se cere să fie comparate în timp spre a se putea trage concluziile adecvate și a se acționa asupra nivelului lor în funcție de strategia agentului economic.

5.6.2 Căi de accelerare a vitezei de rotație a activelor circulante

Accelerarea vitezei de rotație a activelor circulante se poate realiza utilizând mai multe căi specifice fiecărei faze a ciclului de exploatare, respectiv fiecărui stadiu al rotației capitalului investit. Astfel, în **stadiul aprovizionării** pentru a se accelera viteza de rotație, există două căi principale, respectiv aprovizionarea să se efectueze la timp, iar stocurile de materii prime și materiale, piese de schimb, obiecte de inventar etc. să fie reduse la minimum necesar.[35]

Acestea presupun ca:

- aprovizionarea cu materii prime și materiale să se facă de la sursele cele mai apropiate și cu mijloace de transport economice;

---

[35] Stănescu C, Işfănescu A., Băicuși A., *Analiza economico-financiară*, Editura Economică, București 1996, p. 256.

Scanned with OKEN Scanner

- încheierea la timp a contractelor de aprovizionare, cu prevederea termenelor precise de primire a materiilor prime și materialelor și să se asigure ritmicitatea în aprovizionare;
- reducerea pierderilor de materiale prin îmbunătățirea condițiilor de depozitare și de păstrare a materialelor, modernizarea operațiilor de încărcare - descărcare, ridicarea calificării personalului de la magazii și depozite, precum și asigurarea securității bunurilor materiale;
- dimensionarea optimă a stocurilor de materii prime și materiale și a programelor de aprovizionare etc.

O cauză a încetinirii vitezei de rotație în acest stadiu al cilului de exploatare constă în apariția de stocuri peste cele obiectiv necesare din cauze cun sunt: programarea și contractarea eronată a cantităților de aprovizionat, procurarea de cantități peste necesar și înainte de termen, schimbarea tehnologiei și sortimentelor de producție, restructurări ale programului de producție și sistarea fabricației unor produse etc.

În **stadiul producției**, căile principale de accelerare a vitezei de rotație a activelor circulante vizează reducerea duratei ciclului de producție și diminuarea consumurilor specifice de materii prime și materiale prin:

- reproiectarea produselor și asimilarea de produse noi cu consumuri reduse și performanțe superioare;
- perfecționarea proceselor și procedeelor tehnologice;
- organizarea corespunzătoare a muncii;
- organizarea rațională a transportului intern și a aprovizionării locurilor de muncă;
- creșterea nivelului calitativ al producției și al volumului fizic al acesteia;
- dimensionarea corectă a stocurilor la producția neterminată etc.

În această fază pot apărea stocuri supranecesare la producția neterminată care conduc la încetinirea vitezei de rotație, din următoarele cauze: depășirea duratei ciclului de fabricație; nerespectarea sarcinilor din programul de cooperare; introducerea în avans în fabricație a unor produse; depășirea programului de producție și restructurarea acestuia.

Scanned with OKEN Scanner

În stadiul vânzării căile principale se referă la ritmul vânzărilor, ceea ce determină reducerea stocurilor de produse finite și semifabricate destinate vânzării și accelerarea ritmului de decontare (încasare) a produselor finite și semifabricatelor vândute.

Creșterea ritmului vânzărilor presupune pe lângă o producție ritmică:

- încheierea contractelor de livrare a producției cu cantități, dimensiuni, calitate și termene precis specificate;
- mecanizarea transportului produselor finite și semifabricatelor de la secțiile de producție la magaziile de produse finite;
- urmărirea modului de executare a prestărilor de servicii de către întreprinderile sau organizațiile de transport pentru livrarea în termen către clienți a produselor desfăcute etc.;
- controlul operativ sistematic al modului în care sunt respectate clauzele contractuale atât de către întreprinderile furnizoare cât și de către clienți.

Și în această fază pot apărea stocuri peste cele obiectiv necesare din următoarele cauze: fabricarea în avans a produselor și calitatea necorespunzătoare a acestora; necorelarea producției cu desfacerea; anularea unor contracte; lipsa de operativitate în ambalarea și sortarea produselor etc.

Sporirea ritmului de încasare a producției livrate are o importanță deosebită pentru asigurarea disponibilităților bănești necesare onorării obligațiunilor firmei, fapt pentru care se cere:

- alegerea celei mai avantajoase forme de decontare pentru condițiile date;
- ținerea unei evidențe clare și la zi a documentelor de decontare, introducerea unei circulații raționale a documentelor de decontare și accelerarea întocmirii și predării lor în termen la bancă în condițiile extinderii utilizării calculatoarelor electronice;
- organizarea în mod judicios a urmăririi încasării sumelor în curs de decontare;

Scanned with OKEN Scanner

- aplicarea unor sancțiuni economice și financiare (despăgubiri, amenzi, dobânzi) în cazul neîndeplinirii condițiilor contractuale și a disciplinei decontărilor de către partenerii de afaceri;
- utilizarea decontărilor prin compensații în limitele prevăzute de normele metodologice emise de banca de emisiune etc.

5.6.3 Consecințele financiare ale accelerării sau încetinirii vitezei de rotație a activelor circulante

Importanța economică și financiară a accelerării vitezei de rotație constă în faptul că agenții economici au posibilitatea să obțină o producție mai mare cu același volum de capital sau să elibereze o parte din acesta, în sensul reducerii capitalurilor împrumutate, sau în ipoteza când nu se utilizează împrumuturi, să fie folosite în plasamente rentabile. Totodată, accelerarea vitezei de rotație contribuie la reducerea costurilor și la sporirea profitului.

Eliberarea de resurse financiare (de capital), ca efect al accelerării vitezei de rotație a activelor circulante poate fi absolută (Ea) și relativă (Er), iar ambele formează eliberarea totală (Et). Relațiile de calcul al acestor eliberări de resurse financiare sunt următoarele:

$$E_a = AC_1 - AC_0;$$

$$E_r = AC_r - AC_0;$$

$$E_t = E_a + E_r$$

sau

$$E_t = \frac{P}{360} (Dz_0 - Dz_1)$$

în care:

Ac_1 = activele circulante din perioada accelerării vitezei de rotație;

Scanned with OKEN Scanner

Ac_0 = activele circulante din perioada anterioară accelerării vitezei de rotație;
Ac_r = activele circulante determinate în funcție de viteza de rotație din perioada anterioară accelerării;
P = producția din perioada accelerării vitezei de rotație;
Dz_0 = viteza de rotație în zile din perioada anterioară accelerării;
Dz_1 = viteza de rotație în zile din perioada accelerării.

Activele circulante recalculate (Ac_r) se determină conform relației:

$$Ac_r = \frac{P}{360} \times Dz_0$$

Eliberarea absolută are loc atunci când producția programată se obține cu un volum mai redus de capitaluri circulante decât cel prevăzut în bugetul firmei, ca efect al folosirii mai judicioase a acestora. Eliberarea absolută reprezintă surplusul de capitaluri circulante care apare ca diferență între capitalurile existente (mai mari) și cele necesare (mai mici).

Eliberarea relativă are loc atunci când firma obține o producție mai mare (cifră de afaceri) decât cea prevăzută în program (planul de afaceri) cu capitalurile înscrise în bugetul acesteia. Ca urmare a utilizării eficiente a activelor circulante și a capitalurilor care le finanțează, agenții economici pot obține, concomitent, atât eliberări absolute cât și eliberări relative.

În situația în care viteza de rotație se încetinește (situație negativă) se înregistrează imobilizări peste cele obiectiv necesare (blocări de capital), care se stabilesc astfel:

$$I = \frac{P}{360} \times (Dz_1 - Dz_0)$$

Scanned with OKEN Scanner

Încetinirea vitezei de rotație este determinată, în principal, de apariția stocurilor peste cele obiectiv necesare, de reducerea producției marfă vândute și încasate sau a cifrei de afaceri.

Stocurile supranecesare, pe lângă imobilizări inutile de capitaluri, determină sporirea cheltuielilor și reducerea rentabilității prin aceea că generează plata unor dobânzi mai mari, degradarea și demodarea unor valori materiale, costuri de stocare și manipulare suplimentare etc. Imobilizările anormale provoacă lipsa de lichiditate și incapacitatea de plată, dezechilibre financiare și reducerea drastică a profitului.

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul 6

GESTIUNEA TREZORERIEI ÎNTREPRINDERII

6.1 Organizarea, funcțiile și sarcinile trezoreriei întreprinderii

Gestiunea trezoreriei constă în administrarea optimă a fondurilor pe termen scurt, în asigurarea solvabilității întreprinderii în cele mai bune condiții.

Trezorierul realizează ajustarea între fluxurile de încasări și plăți, căutând utilizarea optimă a lichidităților. În caz de deficit el va alege combinația de credite pe termen scurt cea mai avantajoasă și în caz de excedent, plasează lichiditățile la cel mai bun nivel de randament.

Trezorierul administrează fondurile pe termen scurt, dar **trezoreria reprezintă convergența tuturor operațiilor întreprinderii care, la finele parcursului, sunt pe termen scurt.**

Echilibrul trezoreriei este deci mai întâi legat de echilibrul financiar al întreprinderii, în particular de nivelul fondului de rulment fixat de managerul financiar. Mijloacele de finanțare pe termen scurt au ca obiect finanțarea părții de nevoi de finanțat neacoperită de fondul de rulment. Trezorierul nu este întotdeauna străin de politica financiară (nivelul fondului de rulment și repartiția între capitalurile proprii și datorii), dar aceste decizii constituie niște constrângeri. El acționează în cadrul fixat prin planul de investiții și de finanțare și al cărui complement este bugetul de trezorerie.

În pofida constrângerilor reprezentate de deciziile de politică financiară, trezorierul are un rol important, în principal în următoarele domenii care îi sunt proprii:

- negocierea creditelor pe termen scurt și a condițiilor relative la toate oparațiunile bancare ce privesc agentul economic;

Scanned with OKEN Scanner

- deciziile de finanțare și de plasament a excedentului de trezorerie.

Prealabil oricărei decizii de finanțare sau de plasament, trezorierul poate eventual să intervină pentru modificarea termenului unei operațiuni (întârzierea plății unei datorii către furnizori de exemplu); totul depinzând de puterea sa de intervenție în operațiile care se situează în amonte de trezorerie.

Gestiunea trezoreriei necesită punerea în funcțiune a unui proces decizional în interiorul întreprinderii și a unei rețele de relații cu partenerii externi vizați, în particular băncile.

Activitatea de exploatare a unei întreprinderi generează o rețea de fluxuri și anume:

- fluxuri reale de mărfuri, materiale, servicii;
- fluxuri monetare.

La nivelul fluxurilor monetare legătura dintre intrări și ieșiri este asigurată de trezorerie.

Trezoreria reprezintă imaginea disponibilităților monetare apărute în evoluția curentă a încasărilor și plăților, disponibilități care trebuie să facă față scadențelor, în mod continuu.

Principalele sarcini ale trezoreriei sunt:

- prevederea și asigurarea fluxurilor de intrare și de ieșire ale trezoreriei;
- asigurarea lichidității întreprinderii;
- evaluarea diferitelor tipuri de plasamente și plasarea excedentului de trezorerie;
- aprecierea, evaluarea diferitelor surse de finanțare pe termen scurt;
- stabilirea bugetului trezoreriei și previziunea trezorerie.

Fluxurile monetare trebuie evaluate și previzionate, în vederea stabilirii soldului zilnic al trezoreriei. Prin intermediul **nevoilor** ca fluxuri de ieșire și **mijloacelor**, ca fluxuri de intrare, se stabilește gradul în care trezoreria face față unor situații neprevăzute, probabile. Deci, mijloacele trebuie să depășească nevoile. De aici rezultă sarcina fundamentală a trezoreriei, aceea de **asigurare a lichidității**.

Scanned with OKEN Scanner

Procesul decizional în materie de trezorerie cuprinde trei etape:[36]

- prevederea fluxurilor monetare care permite determinarea nevoilor de trezorerie sau excedentelor;
- alegerea mijloacelor de acoperire a dezechilibrului și plasarea excedentelor;
- controlul trezoreriei.

Fluxurile monetare au ca origine contrapartea fluxurilor reale (cumpărare sau vânzare), sau provin din angajamente financiare (credite, împrumuturi).

Fluxurile financiare pot fi simultane sau decalate în raport cu fluxurile reale. Doar data de reglare efectivă privește trezorierul.

Bugetul trezoreriei reunește toate prevederile de încasări și plăți pentru a evidenția dezechilibrele.

Dacă nevoile sunt prevăzute suficient de în avans trezorierul are timpul necesar să aleagă și să negocieze cea mai bună acoperire. În fapt, cu cât ne apropiem de termen, cu atât evantaiul posibilităților se închide.

Diversitatea sarcinilor impuse trezorierului îl obligă să stabilească planuri cu diverse orizonturi. Prevederile pe un an (plan pe un an) permit determinarea nivelului global al creditelor necesare și negocierea lor la timpul oportun. Prevederile pe termen scurt, de la câteva zile la o lună, care se înscriu în bugetul anual, sunt eficiente în alegerea rațională a mijloacelor de finanțare și de plasament.

Deciziile relative la finanțări și plasamente, oferă trezorierului, în caz de dezechilibru, posibilitatea să caute fondurile cele mai avantajoase și, în caz de excedent, să plaseze fondurile disponidile la cel mai bun randament.

Ultima fază a oricărei decizii de gestiune este **controlul**. Analiza diferențelor între prevederi și realizări contribuie la ameliorarea prevederilor, a mijloacelor și practicilor utilizate.

---

[36] Pilverdier-Latreyte Josette, *Finance d'entreprise*, 5 ème édition, Economica, Paris, 1990, p.426

Scanned with OKEN Scanner

Procesul decizional intern în domeniul trezoreriei poate fi reprezentat grafic conform figurii 1, din pagina următoare.

Graficul rezumă procesul intern al gestiunii trezoreriei, care necesită și stabilirea relațiilor cu bancherii, clienții și furnizorii.

Aspectul *extern* al gestiunii trezoreriei privește relațiile cu bancherii, clienții și furnizorii.

Trezorierul întreține relații ample cu băncile întreprinderii. Negocierile angajate cu bancherii au ca scop ameliorarea condițiilor bancare (minimizarea costurilor financiare), asigurând o bună flexibilitate financiară. Aceste relații sunt fundamentale pentru echilibrul financiar al întreprinderii; ele determină trezoreria potențială a întreprinderii.

O trezorerie potențială ridicată este o garanție de solvabilitate pentru întreprindere.

Trezorierul intervine de asemenea pe lângă clienți și furnizori pentru ameliorarea condițiilor de plată și de livrare. El poate fi interesat să propună clienților un scont pentru reglare anticipată, pentru a reduce un deficit de trezorerie.

Scanned with OKEN Scanner

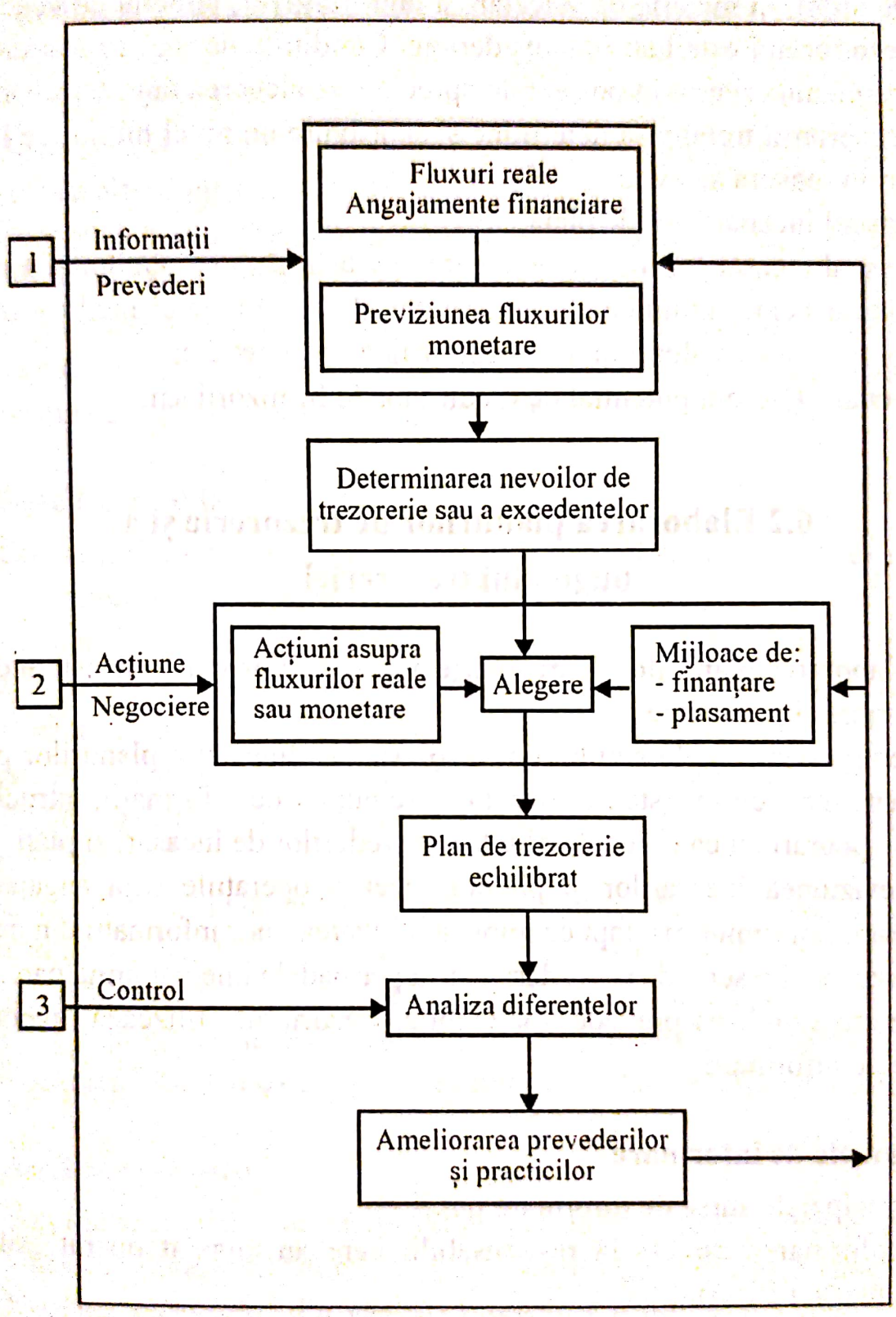

Fig1. **Gestiunea trezoreriei. Proces intern**

Scanned with OKEN Scanner

De altfel, în materie de selectare a unui furnizor, punctul de vedere al trezorierului este luat în considerație. Condițiile de reglare acordate constituie un criteriu important de apreciere în alegerea unui furnizor.

Trezorierul trebuie să determine și să asigure un nivel minim de încasări în măsură să evite:

- riscul incapacității de plată;
- riscul încasărilor insuficiente care duc la amânarea plăților și a reeșalonării celor suplimentare ca rezultat al creșterii ratei medii a dobânzii, creșterea volumului obligațiilor față de buget etc;
- un angajament potențial de credit față de furnizorii săi.

6.2 Elaborarea planurilor de trezorerie și a bugetului trezoreriei

Elaborarea planurilor de trezorerie necesită folosirea unui sistem de informare și prevedere.

Pentru stabilirea bugetului de trezorerie (12 luni) și a planurilor pe termene mai scurte, este necesar un mare număr de informații, întrucât aceste planuri au ca obiect totalitatea prevederilor de încasări și plăți.

Previziunea încasărilor și plăților vizează operațiile deja angajate (vânzări, împrumuturi), fapt ce implică utilizarea unor informații din trecut precum și o serie de prevederi pentru perioadele imediat următoare.

Pentru stabilirea prevederilor viabile, trezorierul utilizează diverse surse de informare.

A. Sursele de informare

Principalele surse de informare pot fi:

- informarea directă la responsabilii care au angajat operațiunile (cost foarte ridicat);
- datele bugetare (dacă există);
- datele contabile;

Scanned with OKEN Scanner

- analiza statistică a perioadelor precedente și extrapolarea sa.

Datele bugetare

Bugetul trezoreriei nu constituie un buget autonom; el este construit ca parte a altor bugete.

Dacă există o gestiune bugetară în întreprindere, trezorierul poate stabili prevederile plecând de la bugetele diverselor servicii (investiții, aprovizionare, vânzări etc.). El trebuie să convertească toate datele în fluxuri de încasări și plăți lunare și să reclaseze informațiile în funcție de posturile cuprinse în bugetul trezoreriei.

Datele contabile

Contabilitatea este sursa de informare cea mai sigură și mai exactă. Dar contabilul și trezorierul nu au aceleași preocupări:

- contabilul lucrează cu date precise și sigure, furnizate de instrumentele contabile. Aceste informații sunt adesea posterioare timpului real;
- pentru trezorier, rapiditatea informării este indispensabilă, chiar dacă aceste informații nu dau decât valori globale, fără precizia detaliului.

Pentru aceste motive, trezorierul trebuie să prelucreze informația contabilă.

Contabilitatea cheltuielilor și produselor este ținută în flux real și nu în fluxuri financiare, dar ea servește ca bază prevederii și analizei statistice.

Contabilitatea relativă la conturile de efecte de primit și de bancă oferă informații prețioase având rulaj zilnic, dar trezorierul va converti datele de înregistrare în date de valoare referitoare la fluxurile monetare.

Analiza statistică

Studiile statistice sunt foarte utile pentru determinarea prevederilor fluxurilor cu caracter repetitiv, în particular pentru încasarea vânzărilor.

Evoluția încasărilor din vânzări reprezintă o informație fundamentală pentru întocmirea bugetului trezoreriei. Cunoscând cifra de afaceri

Scanned with OKEN Scanner

previzională (bugetul vânzărilor), trezorierul va putea stabili încasările din vânzări.

Clienții nu plătesc toți pe loc în momentul cumpărării mărfurilor; există un decalaj între fluxurile reale și fluxurile financiare.

În cursul unei luni date, încasările din vânzări privesc vânzările efectuate în cursul lunii și a lunilor precedente.

Studiul statistic permite determinarea repartizării vânzărilor în funcție de termenele de încasare și de categoriile de clienți (clientelă particulară, administrații, exporturi etc.)

Schimbul de informații între bănci și întreprinderi

Întreprinderile au nevoie de un sistem de comunicare rapidă cu băncile pentru a actualiza prevederile zi de zi și a lua deciziile care se impun. Banca poate da cu certitudine:

- datele exacte ale viramentelor așteptate;
- suma debitelor cecurilor.

Aceste elemente au importanță mare în stabilirea soldului zilnic al trezoreriei.

După ce a pus la punct un sistem complex și complet de informare, trezorierul poate elabora diversele planuri de trezorerie.

B. Diversele planuri de trezorerie

Trezorierii stabilesc în general un plan anual (bugetul trezoreriei), un plan intermediar (3-6 luni) și prevederi zilnice.

Bugetul trezoreriei = buget anual

Bugetul trezoreriei regrupează lună de lună cheltuielile și veniturile previzionate pentru a pune în evidență:

- soldul lunar deficitar sau excedentar;
- soldul cumulat care ține cont de reportul soldului lunii precedente.

Într-un buget de trezorerie, o distincție se efectuează între cheltuielile și veniturile de exploatare sau curente și cheltuielile și veniturile legate

Scanned with OKEN Scanner

de operațiunile de investiții și de finanțare pe termen lung. Firmele franceze utilizează următoarea structură a bugetului trezoreriei:

	Ian	Feb	Mart	Apr	Mai	...	Dec
A. VENITURI DE EXPLOATARE - Vânzări Franța în afara grupului - Vânzări Franța în cadrul grupului - Vânzări export - Produse diverse Total A..							
B. CHELTUIELI DE EXPLOATARE - Cumpărări - Cheltuieli de personal - T.V.A. de plătit - Cheltuieli generale - Cheltuieli financiare Total B..							
I SOLD EXPLOATARE (A-B)							
C. Venituri în afara exploatării - Cedare de imobilizări - Împrumuturi noi - ... Total C ..							
D. Cheltuieli în afara exploatării - Investiții - Rambursări de împrumuturi - Dividende - ... Total D ..							
II. SOLD ÎN AFARA EXPLOATĂRI (C-D)							
E. SOLD LUNAR (I + II)							
F. REPORT SOLD SFARSIT LUNĂ PRECEDENTĂ							
6. SOLD CUMULAT							

Scanned with OKEN Scanner

Sursa: Pilverdier - Latreyte Josette, *Finance d'entreprise*, 5 éme, édition Economica, Paris, 1990, p. 434

Bugetul trezoreriei permite fundamentarea politicii de plasare și finanțare pentru anul următor.

Planul de trezorerie pe 3 sau 4 luni (intermediar)

Acest plan corespunde duratei celei mai lungi a creditului pe termen scurt pentru acoperirea deficitelor de trezorerie. El permite actualizarea bugetului și luarea deciziilor de mobilizare sau de descoperire.

Astfel, pentru a decide dacă se va sconta o tratã la 90 de zile, trebuie să se cunoască evoluția soldului de trezorerie pentru următoarele 3 luni. Această informație este necesară pentru a se evita costul supramobilizării.

Planurile intermediare sunt planuri *glisante.*

Prevederile zilnice privitoare la soldul trezoreriei

Pentru aceasta, trezorierul întocmește un grafic cu prevederile zilnice privind fluxurile de intrare și ieșire, realizând o bună sincronizare a veniturilor și cheltuielilor, o utilizare optimă a fondurilor.

În vederea elaborării bugetului și a celorlalte planuri de trezorerie are loc **previzionarea fluxurilor de intrare și de ieșire**.

Previziunea fluxurilor de intrare se referă la previzionarea:

- fluxurilor cerute de exploatare;
- fluxurile provenite din împrumuturile întreprinderii;
- fluxul generat de creșterea capitalului propriu al întreprinderii.

Fluxurile exploatării sunt dependente de veniturile întreprinderii. De aceea prevederea veniturilor constituie elementul fundamental al analizei previzionale.

Previziunile fluxurilor intrărilor sunt în funcție de repartizarea sau natura veniturilor, și anume: venituri proprii și venituri din credite. Totodată, pe lângă aceste informații le regăsim și pe cele referitoare la donații și cesionarea de imobilizări.

Scanned with OKEN Scanner

Previziunea fluxurilor de ieșire este efectul:

- deciziilor pe termen lung (strategice): rambursări de împrumuturi, angajamente și reglementări privind achizițiile de imobilizări;
- deciziilor de exploatare privind reglementări, înțelegeri cu furnizorii, plăți pentru cheltuieli comerciale, salarii etc.

Fluxul ieșirilor se compune din:

1.**Cheltuieli de exploatare**. Previziunile unei părți din vânzări sunt dependente de previziunile producției. Producția antrenează cheltuieli de exploatare: achiziții, salarii și asimilate, angajamente, impozite, alte cheltuieli.

2. **Cheltuieli de investiții**. Acestea decurg din programul de investiții elaborat și adoptat de întreprindere.

3. **Dividendele vărsate (plătite)**

4. **Impozitul pe profit**

Comparând fluxul intrărilor cu cel al ieșirilor pentru anumite perioade (lună, trimestru, semestru, an), rezultă fie excedente, fie deficite de trezorerie.

Trezorierul poate influența anumite fluxuri pentru obținerea unui echilibru, acționând în următoarele direcții:

- accelerarea încasării creanțelor;
- temperarea pe cât este posibil a plăților de casă;
- utilizarea cursului flotant ca diferență între conturile întreprinderii și conturile bancare.

În ipoteza în care fluxul intrărilor este inferior fluxului ieșirilor, trezorierul poate apela la un sprijin bancar și anume:

- dacă întreprinderea dorește să recurgă la o linie de credit, bugetul trezoreriei permite stabilirea limitei superioare;
- dacă întreprinderea a recurs deja la împrumutul bancar, bugetul trezoreriei permite determinarea valorii și duratei împrumutului necesar.

Atunci când fluxul intrărilor este superior fluxului ieșirilor, trezorierul decide formele și instrumentele plasamentelor pe durata excedentelor.

Pentru optimizarea trezoreriei, trezorierul folosește următoarele mijloace:

Scanned with OKEN Scanner

- regimul creditelor existente;
- importanța liniilor de credit neutilizat;
- posibilitatea de plasament pe termen scurt.

Un model de trezorerie poate fi următorul:

Societatea comercială *X* efectuează previziunea vânzărilor pentru semestrul I din anul de calcul:

Luna	Vânzări previzionate (milioane u.m.)
- ianuarie	60
- februarie	80
- martie	100
- aprilie	120
- mai	140
- iunie	120
- iulie	160

Încasările se realizează astfel:

- 20% în luna în care se efectuează vânzările;
- 60% în luna următoare vânzărilor;
- 20% după două luni de la vânzări.

Previziunea plăților privind achizițiile are în vedere că achizițiile curente sunt plătite în luna următoare:

Luna	Cheltuieli previzionate (milioane u.m.)
- ianuarie	30
- februarie	30
- martie	44
- aprilie	100
- mai	80
- iunie	50
- iulie	24

Scanned with OKEN Scanner

Pe baza acestor previziuni se elaborează bugetul:

Nr. crt.	Explicații	Ian	Feb	Mart	Apr	Mai	Iun	Iul
1.	Vânzări previzionate	60	80	100	120	140	120	160
2.	**Fluxul intrărilor:**							
	încasări:							
	procent luna curentă 20%							
2.1		12	16	20	24	28	24	32
2.2	procent la două luni 60%	_	36	48	60	72	84	72
2.3	procent la trei luni 20%	_	_	12	16	20	24	28
3.	TOTAL ÎNCASĂRI	12	52	80	100	120	132	132
4.	**Fluxul ieșirilor:**							
4.1	achiziții	_	30	30	44	100	60	50
4.2	- salarii și asimilate	20	20	20	20	20	20	20
4.3	- chirii	4	4	4	4	4	4	4
4.4	- alte cheltuieli	2	2	2	2	2	2	2
4.5	- achiziții de utilaje	_	_	120	_	_	_	_
5.	TOTAL PLĂȚI	26	56	176	70	126	86	76
6.	Încasări nete (3-5)	(14)	(4)	(96)	30	(6)	46	56
7.	Încasări la începutul lunii	40	26	22	(74)	(44)	(50)	(4)
8.	Încasări la finele lunii (6+7	26	22	(74)	(44)	(50)	(4)	52

Încasările inițiale de 40 milioane unități monetare sunt nivelul minim pentru o ieșire de 26 milioane. Pentru luna martie se va solicita o linie de credit de 100 de milioane u.m. pentru satisfacerea nevoilor temporare financiare: (74 + 26) = - 96 + (22 - 26) = - 100.

O bună bugetare a trezoreriei se bazează pe bugetul exploatării (producției) și bugetul investițiilor.

Trezoreria este punctul prin care trece echilibrul financiar monetar al întreprinderii.

Scanned with OKEN Scanner

Ciclul de exploatare generează necesar de fond de rulment care influențează variația trezoreriei întreprinderii.

Fondul de rulment se poate determina, după cum s-a mai arătat, utilizând relațiile:

Fondul de rulment = Capitalul permanent - Imobilizările nete

Fondul de rulment = Activele circulante - Datoriile pe termen scurt

Modificarea factorilor direcți imprimă o anumită variație a fondului de rulment, fie de diminuare, fie de creștere. În direcția diminuării acționează: creșterea activelor imobilizate prin investiții corporale, necorporale, financiare; diminuarea capitalului permanent ca urmare a diminuării capitalului propriu (distribuirea rezervelor, distribuirea dividendelor, pierderi din exploatare) și a rambursării capitalului împrumutat.

Sporirea fondului de rulment este determinată de creșterea capitalului permanent (creșterea capitalului propriu, a rezervelor, subvenții pentru investiții etc.); creșterea împrumuturilor pe termen mediu și lung; aportul asociaților în conturile curente; emisiunea de bonuri de casă pe termen mai mare de un an; diminuarea activelor imobilizate (cesiuni de imobilizări corporale-mijloace fixe), necorporale, financiare; încasarea sumelor date cu împrumut de întreprindere.

Necesarul fondului de rulment este dat de nacesarul pentru exploatare și cel în afara exploatării. Comparând necesarul cu resursele de finanțare rezultă necesarul net care influențează trezoreria întreprinderii.

Scanned with OKEN Scanner

6.3 Previzionarea disponibilităților bănești și a plăților

Previziunea disponibilităților bănești și a plăților are importanță deosebită în stabilirea evoluției viitoare a capacității de plată a întreprinderii. Această previziune are la bază Planul trezoreriei care este defalcat pe luni.

Acest plan cuprinde în esență următoarele elemente:

- situația trezoreriei la finele lunii precedente;
- plățile lunare (pentru exploatare, pentru investiții diverse și rambursarea împrumuturilor la termen);
- încasările lunare (din veniturile obținute și alte resurse: împrumuturi la termen, creșterea capitalului, aporturi);
- variația lunară a trezoreriei (Încasări lunare - Plăți lunare);
- trezoreria la finele lunii (trezoreria la finele lunii precedente plus variația lunară a trezoreriei).

Proiectarea **raportului de trezorerie** cuprinde detalierea elementelor enunțate anterior și anume:

- situația inițială în fiecare lună referitoare la: vânzări în numerar, credite primite, împrumuturi, hârtii de valoare;
- plățile pentru: cumpărări, salarii brute, cheltuieli scadente, alte servicii, cheltuieli de desfacere, întreținere și reparații, protecția mediului, asigurări, servicii de consultații, rentă, telefon, utilități, taxe, dobândă, alte cheltuieli.

Pe lângă aceste elemente mai pot interveni cumpărări de capital, constituirea unor rezerve și drepturile proprietarilor.

Comparând cele două elemente de bază (încasări și plăți) rezultă soldul final, care trebuie acoperit atunci când este negativ și plasat profitabil atunci când este un excedent de disponibilități.

Scanned with OKEN Scanner

Dimensionarea trezoreriei se realizează ca:

- diferență între disponibilități și creditele de trezorerie. Dacă disponibilitățile depășesc creditele de trezorerie, atunci trezoreria este pozitivă, iar în situația inversă este negativă;
- diferența între fondul de rulment și necesarul fondului de rulment.

Trezoreria exploatării prezintă variații egale cu diferența între excedentul brut al exploatării și suma variației stocurilor și creanțelor exploatării minus variația datoriilor.

Trezoreria, în principiu, trebuie să fie echilibrată, de aceea în ipoteza lipsei de lichidități se apelează la credite bancare pe termen scurt.

6.4 Acoperirea deficitelor de trezorerie

Acoperirea deficitelor de trezorerie se realizează, în principal, prin **credite de trezorerie**.

Alegerea unei combinații de credite de trezorerie depinde de diferite variabile, în particular de costul creditelor pe care trezorierul trebuie să-l evalueze cu precizie. Costul creditului nu este determinat numai de nivelul dobânzii ci și de toate comisioanele, cheltuielile și taxele antrenate.

Aceste elemente definesc condițiile bancare, care sunt foarte variabile după întreprindere și negociabile în anumite limite. Calculul prețului de revenire real al unei operații de credit sau de plasament ține cont de următoarele elemente: nivelul dobânzii la care se adaugă comisioanele și cheltuielile aferente.

În economiile dezvoltate, toate creditele pe termen scurt sunt indexate, spre deosebire de creditele pe termen mediu sau lung și au dobânzi variabile. Ele variază în funcție de taxa (dobândă) de bază bancară. Această taxă corespunde indicelui de rentabilitate a capitalurilor angajate de bănci. El este revizuit periodic pentru a ține cont de elementele următoare:

Scanned with OKEN Scanner

- nivelul pieței monetare (ca indice), respectiv costul refinanțării bancare;
- evoluția cheltuielilor de exploatare bancare.

Taxa de bază bancară este liber fixată de către fiecare bancă, dar are loc o aliniere a acesteia între unitățile bancare.

La nivelul dobânzii de bază se adaugă majorările specifice și majorările categoriale.

Majorările specifice sunt stabilite de bancher în funcție de trei factori:

- riscul creditului;
- durata creditului;
- posibilitatea de refinanțare.

În Franța, de exemplu, majorarea variază între 0,40și 1,45%.

Majorările categoriale sunt dependente de mărimea întreprinderii, întrucât cu cât cifra de afaceri e mai ridicată cu atât riscul este mai redus. Pentru aceasta, băncile clasifică întreprinderile în mai multe categorii de risc. Întreprinderile clasate în prima categorie sunt considerate cel mai puțin riscante și beneficiază de condițiile cele mai favorabile.

Nivelul nominal al dobânzii este format din nivelul de bază al dobânzii bancare pentru creditele pe termen scurt plus majorările specifice și categoriale.

Comisioanele diverse plătite băncilor constituie un aspect al remunerării bancherilor. Cea mai mare parte a comisioanelor sunt proporționale. Ele sunt asimilabile unui supliment de dobândă.

Comisioanele sunt de mai multe feluri și anume:

- comisionul celei mai mari descoperiri;
- comisionul de mișcare (sau de rulaj);
- comisionul de andosament;
- comisionul de confirmare (sau de angajament).

Comisionul celei mai mari descoperiri a fost instituit datorită faptului că băncile sunt adesea obligate să-și sporească resursele de trezorerie la sfârșit de lună, când întreprinderile solicită volumul cel mai mare de credite de trezorerie.

Scanned with OKEN Scanner

Comisionul este calculat asupra celei mai mari descoperiri (gol de casă pentru întreprindere) înregistrate în fiecare lună și este prevăzut în contractul de credit.

Comisionul de mișcare (sau de rulaj) este calculat asupra contului curent bancar al oricărei întreprinderi. El este destinat să acopere costurile băncii pentru fiecare înregistrare în contul întreprinderii. El se calculează numai asupra rulajului debitor.

Comisionul de andosament se aplică oricărei operațiuni de scontare pe termen scurt de efecte comerciale și financiare. Nivelul său este - în Franța - de 0,60% pe an. Acest comision este o majorare a nivelului de dobândă.

Comisionul de confirmare (sau angajament) se percepe atunci când bancherul se obligă să mențină pe o anumită perioadă un anumit volum al creditului.

Pe lângă dobânzi și comisioane, întreprinderile mai suportă și o serie de **cheltuieli diverse**. Aceste cheltuieli se stabilesc de către bănci pentru operațiile efectuate peste o anumită limită (barem) privitoare la condițiile pentru încasarea efectelor și alte operațiuni diverse (recuperarea cheltuielilor externe, cheltuieli de protecție și trimitere, transport etc.).

Cunoscând aceste elemente, are loc **negocierea condițiilor bancare**, care reprezintă parte integrantă a gestiunii trezoreriei.

Pentru o bună negociere cu băncile trebuie cunoscute constrângerile sistemului bancar și nevoile specifice ale întreprinderii, atât pentru remunerarea soldurilor creditoare, cât și pentru creditele ce se vor angaja (nivelul dobânzii, natura creditului, comisioanele și cheltuielile etc.).

Nevoile de acoperit prin creditele de trezorerie sunt date de decalajul dintre încasări și plăți de exploatare.

Importanța lor depinde direct de durata ciclului de fabricație și stocare. Amplitudinea variației este în funcție de natura și sezonalitatea activității, de ritmul intrărilor și ieșirilor de fonduri în fiecare zi, precum și de alte fenomene accidentale.

Scanned with OKEN Scanner

Atunci când întreprinderea nu poate acoperi deficitele de trezorerie apelează la credite pe termen scurt (credit de trezorerie).

Creditul *prin casă sau în numerar* este o facilitate ce permite trezoreriei o elasticitate funcțională. El permite întreprinderii să acopere decalajele pe o durată foarte scurtă legate de plata furnizorilor, personalului, sau reglemntarea impozitelor și taxelor. Acest credit este foarte simplu de obținut printr-o tehnică bancară operativă.

Există situații când întreprinderea înregistrează temporar o insuficiență de fond de rulment, care este acoperită prin creditul bancar structural pentru ecartul pasager.

Creditul prin contul de disponibil prezinta avantaje pentru întreprindere datorită supleței și operativității în utilizare.

Pentru bancă acest credit este cu risc înalt, deoarece este influențat de factori interni și externi cum sunt: creșterea salariilor, cercetări infructuoase, vânzări pasagere în pierdere, pierderi de mărfuri, insolvabilitatea clienților etc. Totodată, el poate fi ușor deturnat de la obiectul său, fapt pentru care banca îi acordă o atenție sporită.

Creditul *prin bilet la ordin* este un alt credit de trezorerie ce se acordă în situațiile în care descoperirile (deficitele) devin durabile, permanente, banca examinând clientul său care solicită un credit de trezorerie prin scontarea titlurilor financiare. Acest credit este generat de un deficit cronic de trezorerie. Pentru acordarea acestui tip de credit, banca reunește toate elementele informaționale ce permit evaluarea solvabilității prezente și moralitatea întreprinderii cliente, valoarea și moralitatea conducătorilor, calitatea gestiunii, valoarea produselor, perspectivele oferite de piață, evoluția activității și rezultatelor, situația financiară actuală și previzibilă. De asemenea, se solicită un plan al trezoreriei cu fluxuri detaliate lunar, cu intrările și ieșirile de fonduri prognozate, estimate. După analiza acestor elemente, cu acceptul băncii, întreprinderea emite (subscrie) un bilet la ordin băncii sale, care-l scontează, creditând contul întreprinderii cu suma înscrisă în acesta și debitând contul de împrumut. Acest credit se acordă pe o perioadă cuprinsă între 10 și 90 de zile.

Scanned with OKEN Scanner

Pe lângă cele două categorii de credite, trezoreria mai poate utiliza și **alte credite speciale** care răspund unui obiectiv definit, fiind însoțite de condițiile particulare de folosire. Acestea sunt folosite pentru achiziția de materii prime și materiale, transformarea lor, stocarea produselor indiferent de ramura de activitate și de durata ciclului de fabricație.

Unul din aceste credite este cel pentru nevoi de campanie, de sezonalitate, pentru producția sezonieră, cu ciclu lung de fabricație, care se poate acorda *prin casă* prin *bilet la ordin* sau prin *warant*. În cazul warantului, garanțiile se atașează unui credit de campanie, acestea fiind foarte variate, depinzând de încrederea băncii față de clientul său, de importanța și durata concursului bancar.

6.5 Plasarea excedentelor de trezorerie

După evidențierea nevoilor sau excedentelor de trezorerie, a doua etapă a procesului intern de gestiune a trezoreriei, conform schemei, este cea a alegerii mijloacelor de acoperire în caz de deficit și de plasare a excedentului în caz de sold excedentar.

Într-un mediu financiar care s-a transformat profund în ultimile două decenii, întreprinderile au acces la toate compartimentele pieței capitalurilor. Ele pot accede la piața monetară care era rezervată până în anul 1985 (în Franța, de exemplu) băncilor și instituțiilor nebancare admise pe piața monetară.

Având în vedere noua piață monetară din Franța, întreprinderile pot să-și plaseze acum capitalurile disponibile sau să se împrumute de pe piața monetară fără intermedierea băncilor.

Reformele instituționale și crearea de numeroase produse financiare au permis crearea unei piețe unificate a capitalurilor care merge de la termene foarte scurte (zi de zi), până la termene lungi.

Noua piață monetară se articulează în jurul a două componente:

- piața monetară;
- piața valorilor mobiliare.

Scanned with OKEN Scanner

Actualmente întreprinderile pot să plaseze excedentele lor de trezorerie prin intermediul băncilor sau instituțiilor financiare, dar ele pot interveni și direct pe piața monetară.

Piața interbancară este rezervată băncilor, dar piața titlurilor de creanță negociabile este deschisă tuturor agenților economici.

Criteriile pentru plasarea profitabilă a excedentelor de trezorerie sunt: rentabilitatea, securitatea și lichiditatea.

Pentru a-și putea plasa eficient excedentul de trezorerie întreprinderile pot efectua: **plasamente tradiționale, achiziții de titluri de pe piața monetară** și **plasamente în valori mobiliare**.

Plasamentele tradiționale cuprind:

- ***contul la termen*** sau depozitul la termen prin care titularul se angajează să lase la dispoziția băncii o sumă fixă cu un termen cert de cel mult o lună în schimbul unei dobânzi superioare dobânzii la vedere;
- ***înscrisul de casă,*** ca înscris unilateral al băncii, cuprinzând angajamentul de plată certă a unei sume la scadență;
- ***raportul Bursei***, care constă în a plasa cu plată, a vinde la termen acțiuni pentru sumele necesare. Diferența dintre prețul zilei și cel la termen constituie remunerația împrumutătorului care a avansat fondurile.

Toate operațiile care privesc plasamentele tradiționale sunt efectuate pe termen scurt, de cel mult o lună de zile.

Achiziția de titluri de pe piața monetară reprezintă altă posibilitate de plasare eficientă a excedentelor de trezorerie.

Piața titlurilor de creanțe negociabile apelează frecvent la piața monetară (acoperirea tuturor scadențalor zi de zi pe termen lung), garantând astfel tranzacțiile cu piața obligatară, a obligațiunilor. În această situație, întreprinderea poate obține randamente asemănătoare, analoage cu piața monetară, în condiții bune de lichiditate, deoarece titlurile negociabile pot fi revândute în orice moment pe piața secundară.

Instrumentele de plasament folosite sunt:

- ***certificatele de depozit negociabile*** care sunt un depozit la termen negociabil, constituit în favoarea unei instituții de credit. Titlul emis cer-

Scanned with OKEN Scanner

tifică existența unui depozit cu indicarea termenului și a ratei dobânzii.

Certificatele de depozit negociabile nu pot fi emise decât de bănci și instituțiile de credit abilitate să primească depozite pe o durată mai mică de doi ani. Scadența acestor certificate poate fi de la 10 zile la 7 ani. Data scadenței este fixată în momentul emisiunii;

- ***titlurile de trezorerie*** care, pentru întreprinderea care efectuează plasamente de trezorerie, oferă, în condiții de eficiență, în raport cu *certificatele de depozit* sau *bonurile de Tezaur*, pe lângă suplețe și o siguranță certă;

- ***bonurile de trezorerie negociabile*** a căror sumă depinde de calitatea semnăturii și amploarea pieței secundare;

- ***bonurile (titlurile) instituțiilor financiare specializate și societăților financiare*** care le oferă, contribuie cu investiții sub această formă.

Plasamentele în valori mobiliare sunt practic nelimitate, datorită varietății instrumentelor și a legislației care reglementează circulația lor. Plasarea excedentului de trezorerie se poate efectua prin:

- un ***portofoliu de acțiuni***. Creșterea bursieră a achizițiilor de acțiuni reprezintă un plasament deosebit de performant. Dar, descreșterea poate antrena un înalt risc pentru gestiunea trezoreriei.

-deținerea directă a unui ***portofoliu de obligațiuni*** exprimă investițiile efectuate pe piața obligațiunilor și care sunt influențate de: climatul pieței; extinderea pieței de obligațiuni cu rata variabilă estimată pentru riscuri; diferența între rata practicată pe piața financiară și piața depozitelor pe termen scurt; instrumentele de acoperire etc.

- **organisme de plasament colectiv în valori mobiliare** includ operațiunile de raționalizare a gestiunii titlurilor și conservării lor prin bănci, prin-de exemplu în Franța-Societatea de investire a capitalului variabil (SICAV) și prin Fondurile Comune de Plasament (FCP).

Sunt utilizate pe termen scurt *titlurile de creanță negociabile, obligațiunile cu rată variabilă, cu rată fixă* la scadență etc.

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul 7

VENITURILE, CHELTUIELILE ȘI PROFITUL ÎNTREPRINDERII

7.1 Considerații privind veniturile, cheltuielile și rezultatele financiare ale întreprinderii

Activitatea economică a întreprinderilor se finalizează în efecte utile, concretizate într-o serie de bunuri și servicii apte să satisfacă nevoia socială după parcurgerea fazei schimbului prin mijlocirea banilor (monedei). Pentru obținerea acestora agenții economici folosesc alte mărfuri (materii prime, obiecte de inventar, piese de schimb, mijloace fixe etc.) și forță de muncă, exprimate valoric în nivelul costurilor, iar contravaloarea vânzării mărfurilor obținute revine agenților economici prin încasarea prețurilor acestora. Rezultă, astfel, că sub aspect valoric efectul util al activității agenților economici este egal cu diferența dintre veniturile și cheltuielile bănești ale acestora dintr-o anumită perioadă (lună, trimestru, an).

Efectul economic util este, așadar, echivalent cu **venitul net**, adică ceea ce se obține în plus față de cât s-a cheltuit în activitatea economică, care -prin repartizare- formează baza obiectivă a relațiilor financiare.

De mărimea cheltuielilor efectuate și de nivelul prețurilor negociate, care se încasează pentru producția livrată, depinde volumul util al activității întreprinderii, respectiv mărimea venitului net obținut.

Rezultatele financiare sunt dimensionate -pe de o parte- în funcție de volumul cheltuielilor de producție efectuate pentru realizarea activității de bază, cât și pentru alte activități (activități anexe, prelucrări de materiale recirculabile -deșeuri), alte servicii și lucrări, iar pe de altă parte, de volumul veniturilor încasate.

Scanned with OKEN Scanner

Cheltuielile totale se compun din: cheltuielile aferente veniturilor privind realizarea cifrei de afaceri și cheltuielile aferente veniturilor din alte activități.

Veniturile totale provenite din realizarea cifrei de afaceri și alte venituri se compun din: veniturile brute rezultate din vânzarea și încasarea producției la intern și la export și veniturile realizate din alte activități.

Având în vedere veniturile și cheltuielile totale realizate de întreprindere se pot calcula rezultatele financiare totale și nete.

Rezultatele financiare totale (Rft) se compun din:

- taxa pe valoarea adăugată într-o cotă procentuală, ce se adaugă la prețul de facturare al produselor, serviciilor sau executărilor de lucrări ce se varsă la bugetul administrației centrale de stat;
- profitul brut, care se determină ca diferență între veniturile încasate corespunzătoare cifrei de afaceri și alte venituri, pe de o parte, și cheltuielile aferente acestor venituri, pe de altă parte.

$$R_{ft} = T.V.A. + P_b,$$

în care:

P_b = profitul brut.

Rezultatele financiare nete (R_{fn}) sunt formate din:

- taxa pe valoare adăugată;
- profitul net (P_n), determinat ca diferență între veniturile obținute din realizarea cifrei de afaceri ca urmare a încasării prețurilor de vânzare (P_v), pe de o parte, și cheltuielile totale aferente cifrei de afaceri minus taxa pe valoarea adăugată și impozitul pe profit (IP).

$$R_{fn} = Q\left[P_v - (C_p + TVA + IP)\right],$$

în care:

Q = producția fizică valorificată;

C_p = cheltuielile totale aferente cifrei de afaceri.

Scanned with OKEN Scanner

Dintre cheltuielile unei întreprinderi fac parte, în primul rând, cheltuielile aferente activității de bază (de producție, comercială etc), care se referă - în principal - la:[37]

- cumpărări de materiale și mărfuri;
- cheltuieli de personal: salarii și asimilate acestora, prime, cotizații privind asigurările sociale și de sănătate etc.;
- impozite și taxe: taxe și impozite diferite (patente, taxe municipale);impozite, taxe și drepturi de înregistrare (taxe de înregistrare de acte sau pentru participare la târguri și expoziții); taxe diverse (drepturi și cheltuieli de depozit, anuități pentru brevete, licențe, mărci etc.);
- lucrări, furnituri și servicii exterioare: chirii și costuri locative (terenuri și construcții, utilaje, mobilier, mijloace de transport); întreținere și reparații; furnituri aferente funcționării (apă, gaze, abur, apă caldă, electricitate etc.); studii, cercetări și documentație tehnică; remunerații, anorarii și prime de asigurări (transport, incendiu, furt etc);
- transport și deplasări: transportul personalului (personalul productiv, administrativ și de conducere, inclusiv administratori, giranți sau asociați);
- cheltuieli diverse de administrație: publicitate, propagandă (anunțuri, reclame, cataloage, eșantioane, prime, cadouri etc.);
- cheltuieli financiare: dobânzi ale împrumuturilor, dobânzi ale conturilor curente, dobânzi bancare și diverse comisioane;
- dotații ale exercițiului din conturile de amortizări: amortizări ale cheltuielilor de întreprindere (de constituire, de începere a activității, de creștere a capitalului, de emitere a obligațiunilor etc); amortizarea mijloacelor fixe privind clădirile administrative și comerciale, utilaje, mijloace de transport, instalații, mobilier și alte valori încorporate (brevete, licențe, mărci, concesiuni);
- dotații ale exercițiului din conturile de prelevări pentru deprecieri; reînnoirea stocurilor; reînnoirea mijloacelor fixe; fluctuarea cursurilor

---

[37] Antoniu N., Neagoe I., ș.a., ***Finanțele întreprinderilor***, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1993, p.115.

Scanned with OKEN Scanner

valutare; creșterea prețurilor; datorii neacoperite (debitori litigioși), rabaturi directe (în cazul vânzărilor cu plata imediată în numerar).

Pe lângă aceste cheltuieli, întreprinderile mai desfășoară și activități anexe (gospodării anexe, cantine, creșe, grădinițe, dispensare de întreprindere etc.), care antrenează cheltuieli ce se adaugă la cheltuielile activității de bază.

În structura veniturilor unei întreprinderi locul cel mai important îl ocupă încasările din realizarea producției, comercializarea mărfurilor, prestări de servicii în funcție de obiectul activității de bază. La acestea se adaugă și veniturile din alte activități.

Volumul încasărilor depinde - la același nivel al producției și al serviciilor - de calitatea produselor, gradul de confort și complexitatea prestațiilor etc.

În mod normal, toate cheltuielile efectuate de întreprindere se recuperează prin prețul de vânzare negociat sau nivelul tarifelor practicate.

Prețurile de vânzare în cazul produselor și a mărfurilor ca și tarifele percepute au în structura lor următoarele elemente: costul, profitul și taxa pe valoarea adăugată.

La nivelul întreprinderii, cuantumul rezultatelor financiare depinde de:

- volumul, structura și calitatea producției;
- nivelul prețurilor practicate;
- nivelul costurilor și al cheltuielilor.

Liberalizarea totală a prețurilor asigură echilibrul între cerere și ofertă, selectează activitățile necesare și eficiente și determină obținerea unor rezultate financiare îndestulătoare de către agenții economici.

Stimularea introducerii tehnicii noi, îmbunătățirea calității produselor, folosirea rațională a tuturor resurselor aflate în administrare, creșterea exporturilor și asigurarea unui import rațional, reprezintă obiective importante a căror realizare poate fi influențată de acțiunea prețurilor ca pârghie economico-financiară.

Minimizarea costurilor reprezintă calea principală de reducere a prețurilor de vânzare cu efecte favorabile asupra creșterii profitului, ief-

Scanned with OKEN Scanner

tinirii investițiilor, creșterii eficienței exportului, combaterea inflației, întărirea puterii de cumpărare a monedei naționale în raport cu alte valute.

Prin confruntarea permanentă a cererii cu oferta, prețurile manifestă o acțiune directă asupra reducerii consumurilor materiale, combustibililor și energiei, folosirea optimă a capacităților de producție, înnoirea producției, sporirea calității și eficienței producției etc.

7.2 Profitul și rentabilitatea întreprinderii

Diferența dintre prețul de vânzare și costul produselor îmbracă mai multe forme și anume: taxa pe valoarea adăugată, profitul etc. Taxa pe valoarea adăugată reprezintă acea parte a prețului de vânzare care se prelevă integral la bugetul administrației centrale în vederea formării veniturilor statului.

Profitul are alte destinații, determinate de necesitatea remunerării capitalului propriu, de necesitatea constituirii fondurilor pentru autofinanțare, de necesitatea cointeresării salariaților și de obligația de a participa la constituirea fondurilor centralizate la dispoziția statului.

Întreprinderile stabilesc profitul pe fiecare produs, grupe de produse sau pe total producție scăzând din prețul de vânzare taxa pe valoarea adăugată și costul.

$$P_b = P_v - TVA - P_c,$$

în care:

P_b = profitul brut;
P_v = prețul de vânzare;
TVA = taxa pe valoarea adăugată;
P_c = costul producției.

Profitul rezultat din activitatea de bază și din alte activități poate fi influențat și de alte venituri și pierderi provenite din:

Scanned with OKEN Scanner

- dividende și dobânzi încasate din cumpărarea de acțiuni și obligațiuni de la agenți economici;
- vânzarea ambalajelor și altor active materiale;
- amenzi și penalizări;
- comenzi anulate;
- scăderea creanțelor prescrise;
- scăderea debitorilor insolvabili;
- scăderea creanțelor litigioase;
- plusuri de inventar;
- pierderi din calamități naturale;
- venituri financiare.

Profitul și rata profitului (rata rentabilității) reflectă capacitatea întreprinderii de a produce venit net - peste cheltuielile efectuate - de care să dispună atât ea ca persoană juridică, cât și întrega societate, prin sistemul de impozite utilizat.

Profitul agenților economici este format din **profit obișnuit, normal sau ordinar**, iar uneori și din **supraprofit** sau **profit de monopol**.

Profitul **normal** sau **ordinar** este cel considerat suficient pentru ca orice întreprindere să-și poată continua activitatea economică și este realizat în condiții de concurență autentică.

Sunt situații, în care unele întreprinderi din lipsă de concurență obțin și supraprofit, profit suplimentar sau de monopol, peste cel ordinar (normal).

Monopolul este o situație proprie unor agenți economici care dispun de anumite condiții naturale sau economice deosebite pe care nu le au alți agenți economici și de care se folosesc pentru a obține un profit mai mare decât cel normal.

Profitul îndeplinește următoarele funcții:[38]

- stimulează inițiativa și acceptarea riscului din partea celor care urmăresc drept scop obținerea de profit din acțiunile lor economice;

---

[38] Bistriceanu Gh.D., Adochiței M., Negrea E., ***Finanțele agenților economici***, D.D.P., R.A., București, 1995, p.200.

Scanned with OKEN Scanner

- determină realizarea eforturilor de sporire a eficienței activităților economice și cultivă spiritul de economie;
- mijloc de cointeresare a agentului economic ca persoană juridică și a salariaților în obținerea unui profit optim;
- indicator sintetic de apreciere a eficienței activității economice a întreprinderilor, indiferent de forma de proprietate;
- instrument de control asupra modului de realizare, repartizare și impunere fiscală etc.

Rezultă că profitul trebuie să stimuleze agenții economici în realizarea programului de producție și adaptarea lui conform cerințelor pieței, îmbunătățirea calității și diversificării sortimentelor de produse conform cerințelor populației sau economiei naționale (consum productiv).

Căile principale de sporire a profitului agenților economici sunt:

A) reducerea costului produselor fără afectarea calității acestora, prin:
- promovarea metodelor moderne de management a producției și a muncii;
- reducerea cheltuielilor materiale de producție;
- accelerarea vitezei de rotație a activelor circulante.

B) nivelul prețului de vânzare al produselor sau mărfurilor ce acționează direct proporțional.

Profitul brut al întreprinderii reprezintă - așa cum s-a mai arătat - diferența dintre prețul de vânzare al produselor și costul acestora.

Astfel, profitul sporește în condițiile creșterii prețului de vânzare și reducerii costului, sau al menținerii lui constante de la o perioadă la alta, concomitent cu creșterea volumului producției fizice.

Asupra mărimii profitului mai acționează și următorii factori:
- volumul producției comercializate sau al serviciilor prestate, ce acționează direct proporțional;
- calitatea produselor și serviciilor;

Scanned with OKEN Scanner

- structura produselor și serviciilor realizate -dacă în componența sa sporesc produsele și serviciile cu profit ridicat;
- modul cum se împarte valoarea produsului sau serviciului între posesorii factorilor de producție (muncă, natură, capital).

Cu cât profitul obținut de agenții economici este mai mare cu atât rentabilitatea este mai ridicată, respectiv capacitatea lor de a produce venit net este superioară.

Rentabilitatea este o constrângere fundamentală a gestiunii financiare, alături de cea referitoare la realizarea echilibrului financiar al întreprinderii. Rentabilitatea depinde nu numai de activitatea internă a agentului economic, ci și de relațiile acestuia cu mediul și mai ales de aptitudinea agentului economic de a se adapta variațiilor pieței. Această capacitate de adaptare ia naștere din *flexibilitatea* întreprinderii. Totodată, rentabilitatea este strâns legată de variațiile activității economice (riscul economic). În plus, recurgerea într-o măsură mare la împrumuturi influențează în aceeași măsură rentabilitatea (riscul financiar). Noțiunea de rentabilitate este inseparabilă de cea a riscului, cu atât mai mult cu cât în limbajul financiar, se utilizează frecvent expresia *cuplul risc/rentabilitate.*

Rentabilitatea se măsoară printr-un raport între rezultate și mijloacele utilizate pentru obținerea lor.

Rezultatele provin din compararea următoarelor categorii de cheltuieli și venituri:

- cheltuieli și venituri de exploatare;
- cheltuieli și venituri financiare
- cheltuieli și venituri excepționale.

Rezultatele sunt abordate din punct de vedere contabil, economic și financiar.

În literatura financiară franceză, principalele rezultate financiare sunt considerate a fi următoarele:[39]

---

[39] Pilverdier-Latreyte Josette, ***Finance d'entreprise***, Economica, Paris, 1990, p.262.

Scanned with OKEN Scanner

- **Excedentul brut de exploatare(EBE).** Acest indicator permite o bună comparație între întreprinderi pentru că elimină influența impozitului și a structurii financiare.

E.B.E. = Valoarea adăugată - Cheltuieli de personal

- **Excedentul net de exploatare (E.N.E.),** care este de fapt excedentul brut de exploatare după plata impozitului pe profit. Acest rezultat, care nu ține cont de mijloacele de finanțare, este foarte des utilizat pentru evaluarea proiectelor de investiții.

E.N.E. = E.B.E. - Impozite

- **Capacitatea de autofinanțare** sau marja brută de autofinanțare (M.B.A.).

Capacitatea de autofinanțare corespunde surplusului monetar maxim pe care l-ar putea conserva întreprinderea dacă ea nu distribuie dividende.

- **Autofinanțarea** este egală cu marja brută de autofinanțare diminuată cu suma totală a dividendelor distribuite acționarilor.

Diferite rezultate definite mai sus sunt reprezentate grafic astfel:

Scanned with OKEN Scanner

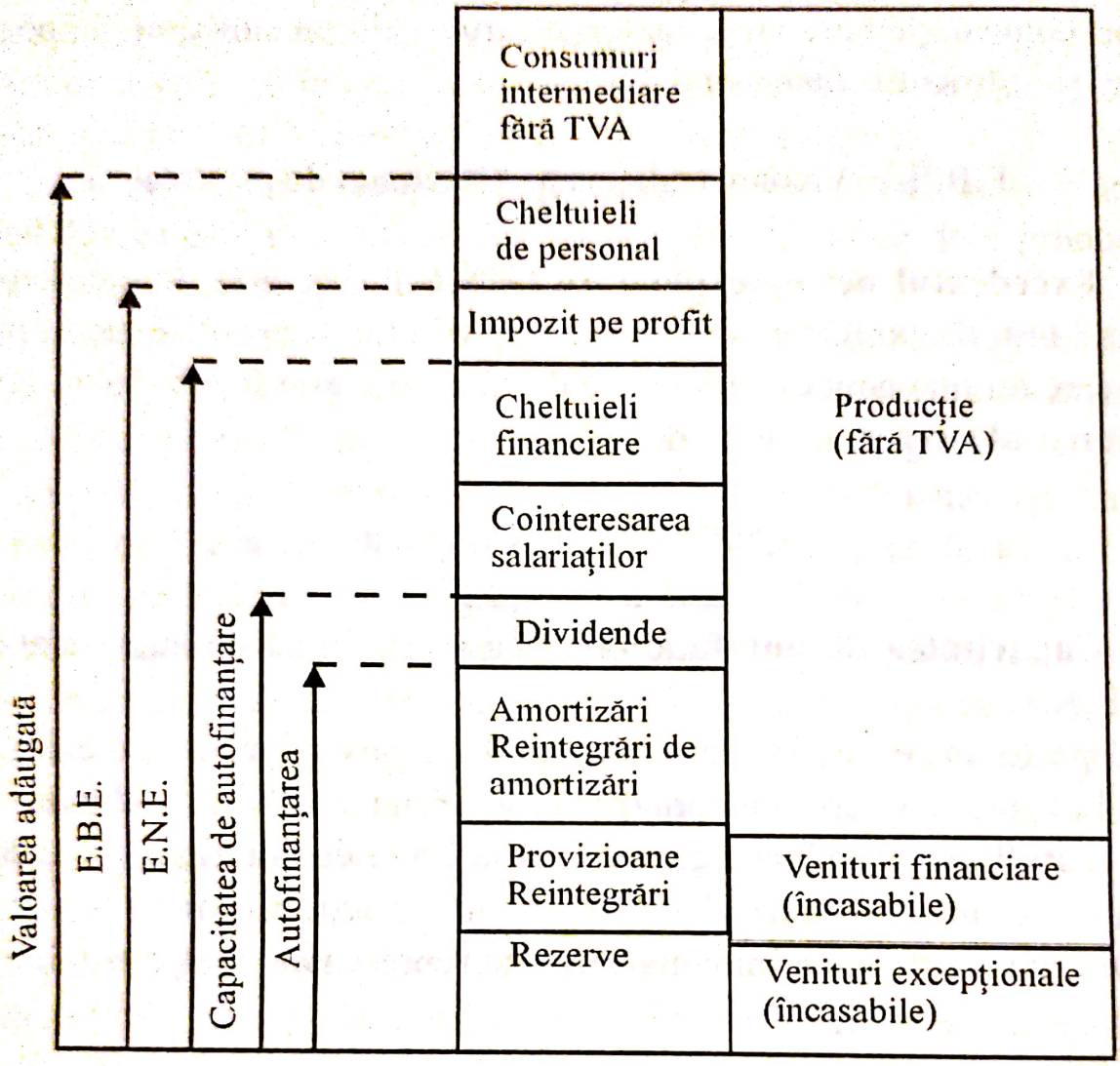

Sursa: Pilverdier-Latreyte Josette, Op. cit., p.263.

Mijloacele utilizate pentru obținerea rezultatelor enunțate depind de obiectul analizei financiare: analiza rentabilității, economică globală sau financiară; analiza unui proiect de investiții; sau calculul rentabilității unui portofoliu de titluri financiare.

Dacă analistul financiar dorește să măsoare rentabilitatea globală a întreprinderii, mijloacele utilizate sunt reprezentate de ansamblul activelor fizice și financiare deținute de întreprindere, adică totalul activului. Dar dacă obiectul analizei este de a măsura rentabilitatea

Scanned with OKEN Scanner

capitalului investit de către asociați sau acționari, mijloacele sunt reprezentate de totalul capitalurilor proprii.

Pentru societățile cotate la bursă se utilizează frecvent:

- capitalizarea bursieră și
- cursul bursier al unei acțiuni.

7.3 Indicatorii economico-financiari de aprecire a rezultatelor financiare

Pentru aprecierea gradului de eficiență economico-financiară a activității unei întreprinderi, se utilizează un set de indicatori care au în vedere rezultatele și efortul (mijloacele) consumat pentru obținerea lor.

Eficiența economică reprezintă una din cele mai importante dominante ale întregii activități desfășurate de societatea umană. Nu există domeniu de activitate economică sau socială în care să nu se pună problema cheltuirii resurselor cu maximă economicitate pentru obținerea de rezultate maxime.

Creșterea eficienței activității economice înseamnă obținerea unor rezultate maxime cu minimum de efort uman, material și financiar și presupune intensificarea eforturilor pentru folosirea cu maximum de randament a instrumentelor de muncă, pentru economisirea mijloacelor materiale, reducerea costurilor și creșterea rentabilității. Rentabilitatea reprezintă problema fundamentală a întregii economii și a fiecărui agent economic, în parte.

Rentabilitatea este expresia eficienței activității economice și, în același timp, factor propulsor al creșterii economice. Rentabilitatea se poate măsura cu ajutorul profitului și a venitului net în sumă absolută, precum și cu ajutorul **ratelor rentabilității**, ca mărimi relative.

Cele mai semnificative raporturi de măsurare a rentabilității sunt următoarele:

Scanned with OKEN Scanner

a) **rata profitului** (Rp) sau **rata rentabilității**, este indicatorul care caracterizează în mod sintetic calitatea activității desfășurate de agentul economic, cuprinzând efectele acțiunii unui ansamblu de factori, dintre care menționăm:

- volumul și structura producției marfă fabricată;
- reducerea costurilor de producție;
- calitatea producției și a serviciilor;
- nivelul prețurilor de vânzare a produselor;
- viteza de rotație a activelor circulante etc.

Acest indicator oglindește atât eficiența capitalului utilizat sau avansat, cât și a pieței muncii, calculându-se ca raport între masa profitului brut (P_b) și costurile pentru obținerea acesteia, sau volumul capitalului utilizat. Indicatorul se poate calcula pe întreprindere, pe produse și grupe de produse, astfel:

$$R_p = \frac{P_b}{c + s} \times 100 \text{ sau } \frac{P_b}{C} \times 100,$$

în care:

R_p = rata profitului;
c = costurile sau cheltuielile materiale;
s = cheltuielile salariale;
C = capitalul utilizat (valoarea activelor fixe medii și a activelor circulante medii).

Rata profitului are mare importanță în orientarea structurii producției fabricate de agentul economic, în sensul promovării acelor produse și servicii care realizează o rată a profitului peste cea medie pe întreprindere.

b) **rata profitului net** (R_{pn}) se calculează ca raport între profitul net obținut sau estimat și capitalul social efectiv depus în numerar și în natură de către asociați sau acționari.

$$R_{pn} = \frac{P_n}{C_s} \times 100,$$

Scanned with OKEN Scanner

în care:

R_{pn} = rata profitului net;

P_n = profitul net ce urmează a fi repartizat acționarilor;

C_s = capitalul social efectiv depus în numerar și în natură de către asociați sau acționari.

c) **rata rentabilității economice** (R_{re}) se calculează ca raport între profitul brut (P_b) și capitalul permanent utilizat sau avansat (C_{perm}), conform relației:

$$R_{re} = \frac{P_b}{C_{perm}} \times 100$$

Capitalul permanent se compune din capitalul propriu și împrumuturile pe termen mediu și lung.

d) **rata rentabilității de exploatare** (Rr.expl.) se poate determina cu ajutorul a două relații și anume:

$$\text{Rr.expl.} = \frac{\text{Rf. expl.}}{A_t} \times 100 \text{ și } \text{Rr.expl.} = \frac{\text{EBE}}{A_t} \times 100,$$

în care:

Rf.expl. = rezultatul financiar al exploatării calculat ca diferență între veniturile exploatării și cheltuielile de exploatare;

EBE = excedenteul brut al exploatării calculat prin adăugarea la valoarea obținută de agentul economic a eventualelor subvenții de exploatare și scăderea impozitelor, taxelor și cheltuielilor de personal;

A_t = activul total al întreprinderii.

e) **rata rentabilității financiare** (R_{rf}) calculată ca raport între profitul net al întreprinderii (P_n) și capitalul propriu (C_p), conform relației:

Scanned with OKEN Scanner

$$Rrf = \frac{P_n}{C_p} \times 100$$

Capitalul propriu cuprinde: capitalul social calculat și vărsat la care se adaugă fondurile proprii, rezervele legal constituite, profiturile nerepartizate, provizioanele neutilizate și eventualele subvenții la regiile autonome și societățile comerciale cu capital de stat.

Agenții economici calculează **pragul rentabilității** pe fiecare produs fabricat, pe total producție fabricată și cifră de afaceri.

Pentru aceasta se are în vedere gruparea cheltuielilor în: cheltuieli fixe și cheltuieli variabile.

Variabilitatea rezultatului depinde de structura de exploatare, de importanța cheltuielilor fixe pe care întreprinderea trebuie să le acopere înainte de a putea realiza profit. Există o relație directă între costuri, volumul de activitate și profitul pe care managerii financiari trebuie să-l cunoască pentru stabilirea obiectivelor de vânzare.

Analiza pragului de rentabilitate (punctul mort) se bazează tocmai pe distincția între cheltuielile fixe și cheltuielile variabile.

Cheltuielile fixe au, în principiu, o mărime constantă și independentă de volumul de producție sau cifra de afaceri. Amortizările, de exemplu, cheltuielile generale (chirii, cheltuieli cu sediul social, cheltuieli administrative) nu depind de volumul de activitate, ci de structura și organizarea întreprinderii la un moment dat.

Cheltuielile fixe evoluează treptat, ele fiind fixate pe termen scurt. Creșterea producției și a vânzărilor necesită noi investiții, adică o schimbare de structură, deci un nou palier de cheltuieli fixe.

Cheltuielile variabile variază o dată cu nivelul activității întreprinderii, în funcție de numărul de unități produse și vândute. Cheltuielile variabile sunt strâns legate de operațiile de producție și de vânzare.Cheltuielile directe cu salariile sau cu materialele, comisioanele pentru vânzări sunt cheltuieli variabile.

Scanned with OKEN Scanner

Pragul de rentabilitate sau punctul mort corespunde cifrei de afaceri pentru care întreprinderea nu realizează nici pierdere, nici profit.

Pentru calcularea pragului de rentabilitate se au în vedere următoarele informații:[40]

Q = numărul de unități produse și vândute;
p = prețul de vânzare unitar;
v = costul variabil (cheltuieli variabile) unitar;
F = cheltuieli fixe;
V = cheltuielile variabile totale (v × Q).

În punctul mort, cifra de afaceri (CA) este egală cu suma cheltuielilor fixe și variabile:

$$P \times Q = v \times Q + F \qquad (1)$$

În punctul mort, rezultatul, diferența între venituri și cheltuieli este nul.

$$P \times Q - v \times Q - F = 0$$

$$(p - v)Q - F = 0 \qquad (2)$$

În punctul mort cantitățile produse și vândute (Q_m) sunt egale cu:

$$Q_m = \frac{F}{p - v} \qquad (3)$$

Relațiile (2) și (3) pun în evidență marja pe costul variabil (p-v)Q. În punctul mort, marja pe costul variabil este egală cu cheltuielile fixe.

Este de asemenea posibil să se calculeze pragul de rentabilitate și valoric, utilizând rata marjei asupra costului variabil.

---

[40] Pilverdier-Latreyte Josette, Op. cit., p.276.

Scanned with OKEN Scanner

Fie t, rata marjei asupra costului variabil:

$$t = \frac{(p - v)}{p}$$

În punctul mort, cifra de afaceri "critică" X este egală cu:

$$t \times X = F \rightarrow X = \frac{F}{T}$$

Reprezentarea grafică a pragului rentabilității (punctul mort) este următoarea:

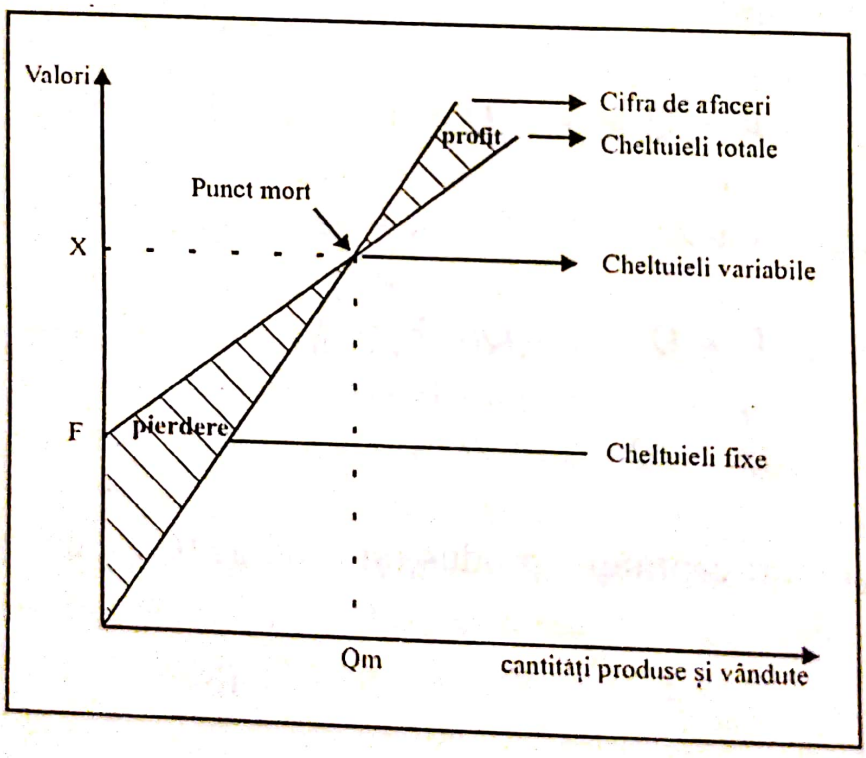

Pe lângă indicatorii menționați, se folosesc, frecvent, **ratele (indicatorii) rentabilității capitalurilor proprii**. Pentru aprecierea rentabilității capitalului propriu se utilizează raportul:

$$\frac{\text{Rezultatul net}}{\text{Capitaluri proprii}}$$

Scanned with OKEN Scanner

Acest raport este semnificativ, întrucât rezultatul net permite remunerarea capitalurilor investite, avându-se în vedere toate elementele de risc la care se expun.

Tot în acest context, se poate determina influența *efectului de levier* asupra rentabilității capitalului propriu al întreprinderii, prin recurgerea într-o măsură mai mare sau mai mică la îndatorare.

Efectul de levier face parte din tehnicile de gestiune financiară, fiind utilizat pentru luarea măsurilor necesare sporirii rentabilității capitalului propriu. În ipoteza în care întreprinderea nu este rentabilă, efectul de levier poate fi chiar negativ. Efectul de levier este cu atât mai mare cu cât rentabilitatea economică este superioară ratei dobânzii capitalurilor împrumutate, ținând seama de volumul datoriilor față de fondurile proprii.

Expresia *efect de pârghie* (leverage în literatura americană) desemnează influența datoriilor asupra capitalurilor proprii.

Efectul de levier se calculează astfel:

$$R_{rf} = R_{re} + (R_{re} - R_{di}) \times \frac{D_t}{C_p}$$

în care:

R_{rf} = rentabilitatea financiară;
R_{re} = rentabilitatea economică;
R_{di} = rata dobânzii împrumuturilor;
D_t/C_p = rata îndatorării;
D_t = datorii;
C_p = capitaluri proprii.

Relația $\frac{(R_{re} - R_{di}) \times D_t}{C_p}$ poartă denumirea de efect de levier (pârghie) al îndatorării.

Scanned with OKEN Scanner

Efectul de levier se calculează și după plata impozitului astfel:

$$R_{rf} = \left[R_{re} + (R_{re} - R_{di}) \times \frac{D_t}{C_p} \right] \times (1 - ri);$$

în care:

ri = rata impozitului.

Ceilalți indicatori de eficiență economică au fost abordați în detaliu în cadrul capitolului al doilea, subcapitolul 2.4.

7.4 Previziunea profitului și determinarea profitului impozabil și a profitului net de repartizat

Previziunea profitului face parte integrantă din planificarea financiară și se realizează prin folosirea indicatorilor din programul economic și a prețurilor și tarifelor. Rezultatul obținut se înscrie în bugetul întreprinderii.

În cadrul lucrărilor de previziune a profitului se stabilește anticipat atât profitul din activitatea de bază cât și profitul din alte activități.

La previzionarea profitului trebuiesc avuți în vedere toți factorii de influență, întrucât determinarea justă a profitului are influențe favorabile asupra activității întreprinderii și a modului de cointeresare a acționarilor și a salariaților în realizarea unei activități performante.

Principalii factori de care trebuie să se țină seama în previziunea profitului - pe lângă cei care influențează în ansamblu rezultatele financiare - sunt:

a. **factori endogeni** (acționează din interiorul întreprinderii):

- gradul de utilizare extensivă și intensivă a activelor fixe;
- gradul de mecanizare, chimizare și automatizare a proceselor de producție;
- mărimea fondului de amortizare și a cheltuielilor cu reparațiile;

Scanned with OKEN Scanner

- mărimea consumurilor specifice de materiale și manoperă;
- modul de organizare a aprovizionării cu materii prime, materiale, combustibil etc., și a vânzării produselor;
- structura și calificarea forței de muncă;
- structura și calitatea produselor;
- mărimea cheltuielilor gospodărești și a celor privitoare la plata de dobânzi majorate, penalități, locații etc.

b. **factori exogeni** (acționează din afara întreprinderii):

- nivelul prețurilor și al tarifelor negociate;
- ritmicitatea aprovizionărilor, calitatea materialelelor aprovizionate, distanțele până la furnizori;
- tehnica plăților fără numerar și instrumentele de plată utilizate pentru încasarea cât mai rapidă a producției, serviciilor și lucrărilor executate etc.

Acțiunea acestor factori este concretizată prin efectele factorilor cu influență directă asupra mărimii profitului: volumul fizic și valoric al producției; structura acesteia; costurile de producție și prețurile practicate.

În activitatea de previziune a profitului trebuie să se țină seama de următorii indicatori economico-financiari:

- volumul producției programate pe fiecare produs și sortiment în parte;
- costul de producție;
- prețul de vânzare;
- volumul producției marfă programată a se vinde și încasa;
- nivelul stocurilor de produse finite de la începutul și sfârșitul perioadei, precum și valoarea facturilor emise și neîncasate de la începutul și sfârșitul perioadei.

În teoria și practica financiară se cunosc următoarele metode de previziune a profitului la nivelul agenților economici:

a) metoda calculului direct pe produs și pe total cifră de afaceri;

b) metoda raportării la perioada de bază;

Scanned with OKEN Scanner

c) metoda folosirii unor indicatori sintetici privind creșterea producției (cifrei de afaceri), cheltuieli maxime la 1000 lei producție din anul următor și rentabilitatea medie din anul de bază (precedent).

a. **Metoda calculul direct** constă în determinarea profitului brut pe fiecare produs și pe total cifră de afaceri.

Pentru a putea fi folosită această metodă se determină producția marfă programată a se vinde și încasa (producția ce se va realiza în anul de calcul) pe baza relației:

$$Pmf.pr.v.î. = P_{pr.} + (S_i + F) - (S_f + F),$$

în care:

Pmf.pr.v.î. = producția marfă programată a se vinde și încasa în anul pentru care se efectuează previziunea profitului;

$P_{pr.}$ = producția programată a se fabrica;

$S_i + F$ = stocurile de produse și facturi emise și neîncasate la începutul perioadei:

$S_f + F$ = stocurile de produse și facturi emise și neîncasate la sfârșitul perioadei.

Profitul brut se determină ca diferență între valoarea producției programate exprimată în preț de vânzare și valoarea aceleași producții exprimate în costuri de producție. Din prețul de vânzare trebuie dedusă taxa pe valoarea adăugată. Totodată, pentru previziunea profitului pe exercițiul financiar respectiv este necesar să se cunoască și valoarea stocurilor inițiale și finale la fiecare produs în parte, precum și valoarea facturilor emise dar neâncasate de la începutul și sfârșitul perioadei.

Pentru asigurarea informațiilor necesare previziunii profitului prin metoda directă, se utilizează datele referitoare la volumul producției, sortimentele prevăzute în program, datele din programul costurilor, prețurile de vânzare previzionate și taxa pe valoarea adăugată.

Cunoscând elementele enunțate, profitul brut pe produse sau pe întreaga producție (cifra de afaceri) se determină utilizând relația:

Scanned with OKEN Scanner

$$P_b = (Pmf.pr.v.î.pv + S_{ipv} - S_{fpv}) - (Pmf.pr.v.î.pc. + S_{ipc} - S_{fpc}),$$

în care:

P_b = profitul brut previzionat pentru exercițiul financiar respectiv;

Pmf.pr.v.î.pv = producția marfă programată prevăzută a se vinde și încasa (pe produse sau pe întreaga producție) în preț de vânzare, mai puțin taxa pe valoarea adăugată;

S_{ipv} = stocul inițial și facturile emise și neîncasate în prețul de vânzare din care s-a dedus taxa pe valoarea adăugată de la începutul perioadei;

S_{fpv} = stocul final și facturile emise și neîncasate de la sfârșitul perioadei, la preț de vânzare mai puțin taxa pe valoarea adăugată;

Pmf.pr.v.î.pc; S_{ipc}; S_{fpc} = au aceeași semnificație, dar sunt exprimate în preț de cost.

Determinarea profitului din activitatea de bază și din alte activități se efectuează pe fiecare trimestru, cât și pe întregul an de gestiune pentru care se previzionează profitul.

Această metodă este simplă și dă rezultate exacte, fapt pentru care este utilizată de cei mai mulți agenți economici.

b. **Metoda raportării la perioada de bază,** se folosește de către agenții economici pentru verificarea rezultatelor obținute prin metoda directă de calculare a profitului și a cuantificării principalilor factori ce influențează mărimea profiturilor din cadrul acestora.

Metoda raportării se caracterizează prin aplicarea ratei profitului anului precedent la producția programată comparabilă din anul de previziune exprimată în costurile de producție ale anului precedent. Având în vedere că în anul de previziune intervin o serie de factori care conduc la modificarea mărimii profitului, se determină influențele acestora și se corectează suma profitului rezultată din aplicarea ratei profitului anului precedent la producția marfă comparabilă programată.

Scanned with OKEN Scanner

Stabilirea profitului din activitatea de bază pentru producția marfă comparabilă, după metoda raportării la perioada de bază, constă din următoarele etape de calcul:

- determinarea profitului și a ratei profitului pentru anul precedent;
- determinarea profitului la producția marfă comparabilă programată a se fabrica în anul de previziune, prin aplicarea ratei profitului din anul precedent;
- stabilirea, la producția marfă comparabilă programată în anul de calcul, a profitului ce rezultă din reducerea costului în raport cu anul precedent;
- determinarea influenței modificării prețurilor de vânzare în anul de calcul față de anul precedent asupra profitului, în funcție de cerere și ofertă;
- determinarea influenței modificării structurii producției comparabile în anul de previziune față de anul precedent, asupra profitului;
- calcularea profitului aferent producției marfă necomparabile programate a se fabrica în anul de calcul, prin metoda directă;
- calcularea profitului aferent stocurilor de produse și facturilor emise și neîncasate de la începutul și sfârșitul perioadei;
- stabilirea sumei totale a profitului.

Pe baza profitului realizat în anul precedent și a cheltuielilor efectuate se stabilește rata profitului din activitatea de bază, utilizând relația:

$$R_{po} = \frac{P_o}{P_{mfcpo}} \times 100,$$

în care:

R_{po} = rata profitului din anul precedent;

P_o = profitul brut realizat în anul prcedent;

P_{mfcpo} = producția marfă realizată în anul precedent, exprimată în costul de producție din anul precedent.

Scanned with OKEN Scanner

Profitul aferent producției marfă comparabile programate a se realiza în anul de previziune, se determină aplicând rata profitului anului precedent la producția marfă comparabilă programată a se realiza, conform relației:

$$P_1 = \frac{Pmfc.pr.cpo \times Rpo}{100},$$

în care:

P_1 = profitul previzionat pentru anul de calcul;

Pmf.c.pr.cpo = producția marfă comparabilă programată exprimată în costul de producție din anul precedent.

Deoarece acest profit este calculat în condițiile anului precedent este necesar să se identifice factorii care vor acționa în anul de previziune și să se cuantifice influența lor.

Asupra nivelului acestui profit va influența favorabil reducerea costurilor în anul de previziune. Orice reducere a costurilor influențează profitul în sensul creșterii sale, după cum orice sporire a costurilor determină o reducere a profitului. Influența modificării costurilor (reducere) asupra profitului la producția marfă comparabilă programată, se determină astfel:

$$P_{rc} = \frac{Pmfc.pr.cpo \times rc}{100},$$

în care:

P_{rc} = profitul obținut din reducerea costurilor;

rc = procentul de reducere a costurilor în anul de previziune.

Modificarea prețurilor de vânzare (creștere) influențează mărimea profitului - cu condiția ca ceilalți factori să rămână constanți - în același mod cu costurile de producție. Influența modificării prețurilor de vânzare se determină astfel:

$$Pmpv = Pmf.c.pr.pv_1 - Pmf.c.pr.pv_0,$$

Scanned with OKEN Scanner

în care:

$Pmpv$ = profitul obținut din modificarea prețurilor de vânzare în funcție de cerere și ofertă;

$Pmf.c.pr.pv_1$ = producția marfă comparabilă programată exprimată în prețul de vânzare nou;

$Pmf.c.pr.pv_0$ = producția marfă comparabilă programată exprimată în prețul de vânzare din anul anterior.

În ipoteza în care prețurile de vânzare noi sunt mai mici, atunci influența asupra profitului este negativă.

Influența asupra nivelului previzionat (antecalculat) al profitului are și modificarea ponderii sortimentelor cu rentabilitate diferențiată în anul de calcul față de anul precedent.

Determinarea influenței modificării structurii sortimentelor se efectuează astfel:

- se calculează, atât pentru anul anterior cât și pentru anul de previziune, coeficientul mediu al profitului în funcție de ponderea fiecărui produs în total și de rata profitului pe fiecare produs.
- coeficientul ratei medii a profitului din anul precedent(K_{ro}):

$$K_{ro} = \frac{\sum G_{rso} \times r_{po}}{100},$$

în care:

G_{rso} = greutatea specifică (ponderea) a produselor sau grupelor de produse în totalul producției din anul precedent;

r_{po} = rata profitului pe produse sau grupe de produse din anul precedent.

- coeficientul ratei medii a profitului din anul de previziune:

$$Kr_1 = \frac{\sum Grs_1 \times rpo}{100},$$

Scanned with OKEN Scanner

în care:

Grs_1 = greutatea specifică a produselor sau grupelor de produse în totalul producției din anul de previziune.

În cazul în care: $Kr_1 > Kr_0$ influența este pozitivă asupra profitului, iar când $Kr_1 < Kr_0$, influența este negativă.

Pentru determinarea sumei absolute cu care se influențează profitul, se aplică diferența dintre coeficienții profitului mediu stabiliți la valoarea producției marfă comparabile programate, evaluată la costurile de producție ale anului precedent, după relația:

$$P_{ms} = \frac{Pmf.c.pr.cpo \times (Kr_1 - Kr_0)}{100},$$

în care:

P_{ms} = profitul obținut din modificarea structurii producției.

Modificarea structurii producției determină obținerea de profit suplimentar numai atunci când crește ponderea produselor cu rata profitului ridicată. În situație inversă, influența este negativă.

Profitul aferent produselor noi (producția marfă necomparabilă) se determină prin metoda directă și se adaugă la cel obținut pentru producția marfă comparabilă.

Profitul total aferent producției ce se va realiza în anul de previziune (producția marfă vândută și încasată), este influențat cu profitul încorporat în stocurile și facturile de la începutul și sfârșitul anului de previziune.

Profitul total previzionat se determină astfel:

$$P_t = P_l + P_{rc} \pm P_{mpv} \pm P_{ms} + P_{pn} \pm P_{ds},$$

în care:

P_t = profitul total previzionat;

P_{pn} = profitul aferent produselor noi (producția necomparabilă);

Scanned with OKEN Scanner

P_{ds} = profitul aferent diferenței între stocurile și facturile emise și neîncasate de la începutul și sfârșitul anului de previziune.

La acest profit se adaugă profitul obținut din alte activități, obținându-se astfel profitul brut pe întreprindere.

c. **Metoda folosirii unor indicatori sintetici privind creșterea producției (cifrei de afaceri), cheltuieli maxime la 1000 lei producție din anul de previziune și rentabilitatea medie din anul de bază (precedent).**

Această metodă se aplică în situațiile în care în momentul previziunii lipsesc datele analitice privind sortimentele, calculațiile de cost pe produs etc.

În ipoteza în care agentul economic își fundamentează indicatorul *cheltuieli maxime la 1000 lei producție* ce se va realiza în anul de previziune, se poate determina mărimea cheltuielilor de producție, care deduse din valoarea producției marfă exprimată în preț de vânzare se obține profitul brut din activitatea de bază. Din valoarea producției marfă la preț de vânzare trebuie dedusă taxa pe valoarea adăugată.

Când se dispune numai de valoarea cifrei de afaceri, se poate aplica rata medie a profitului din anul precedent și se obține profitul brut în condițiile din acel an, sau se determină creșterea procentuală a cifrei de afaceri în anul de calcul care se aplică la profitul din anul precedent obținându-se profitul pentru anul de previziune.

În ambele situații, se influențează profitul obținut cu profitul încorporat în stocurile și facturile emise și neîncasate de la începutul și sfârșitul anului pentru care se efectuează calculul.

Pentru determinarea **profitului impozabil** se folosesc datele din bilanțul contabil. Profitul impozabil se calculează ca diferență între veniturile din livrarea bunurilor mobile, a bunurilor imobiliare pentru care s-a transferat dreptul de proprietate, servicii prestate și lucrări executate, inclusiv din câștiguri din orice sursă, și cheltuielile efectuate pen-

Scanned with OKEN Scanner

tru realizarea acestora, dintr-un an fiscal, la care se adaugă cheltuielile nedeductibile.

Pentru determinarea profitului impozabil, cheltuielile sunt deductibile numai dacă sunt aferente realizării veniturilor și cele considerate deductibile conform prevederilor legale în vigoare. Când o cheltuială este aferentă mai multor activități, ea se repartizează pe activitățile respective.

Pentru determinarea profitului impozabil, cheltuielile pentru care nu se admite deducerea sunt:[41]

a. impozitul pe profit datorat de agentul economic precum și impozitul pe venitul realizat din străinătate;

b. amenzile sau penalitățile datorate către autoritățile române sau străine;

c. cheltuielile pentru protocol, reclamă și publicitate care depășesc limitele prevăzute de legea bugetară anuală;

d. sumele utilizate pentru constituirea sau majorarea rezervelor peste limita legală, cu excepția celor create de bănci în limita a 2% din soldul creditelor acordate și a fondului de rezervă potrivit Legii nr.33/1991 privind activitatea bancară, a rezervelor tehnice ale societăților de asigurare și reasigurare create conform prevederilor legale în materie, precum și a fondului de rezervă, în limita a 5% din profitul contabil, până ce acesta va atinge a cincea parte din capitalul social;

e. sumele care depășesc limitele cheltuielilor considerate deductibile, conform legii bugetare anuale.

Cheltuielile de sponsorizare sunt deductibile în limita cotei prevăzute în Legea nr.32/1994 privind sponsorizarea.

Limitele cheltuielilor deductibile se aplică lunar astfel încât la finele anului fiscal să se încadreze în prevederile dispozițiilor legale în vigoare.

---

[41] ***, Legea nr.73/1996 pentru aprobarea O.G. nr.70/1994 privind impozitul pe profit, publicată în M.O. al României, p.I, nr.174/2.08.1996.

Scanned with OKEN Scanner

Contribuabilii care au în componență unități fără personalitate juridică determină limitele cheltuielilor deductibile la nivelul unității cu personalitate juridică.

Profitul impozabil se determină ca diferență între activul bilanțului de la sfârșitul anului fiscal, diminuat cu obligațiile și activul de la începutul anului fiscal, diminuat cu obligațiile aferente minus aportul realizat la capitolul social în cursul anului și veniturile stabilite prin legislație[42] ca fiind neimpozabile, plus cheltuielile nedeductibile și alte elemente prevăzute în bilanțul contabil, în funcție de specificul activității contribuabilului plătitor de impozit pe profit.

În vederea stabilirii profitului impozabil se iau în calcul toate profiturile, câștigurile și creșterile de active din orice sursă, inclusiv orice operațiuni efectuate în favoarea asociaților sau acționarilor într-un an fiscal.

Pentru calcularea profitului impozabil se iau în vedere veniturile și cheltuielile aferente acestora.

Veniturile sunt compuse din:

a) **venituri din exploatare**, respectiv din vânzări de produse finite, mărfuri, servicii prestate, lucrări executate și din alte activități, din producția aflată în stoc, din subvenții de exploatare, după caz, precum și orice alte venituri;

b) **venituri financiare**, adică venituri din participații, titluri de plasament, acțiuni,diferențe de curs valutar, dobânzi, creanțe imobilizate, alte venituri financiare;

c) **venituri excepționale**, respectiv din operații de gestiune (din despăgubiri și penalități), din operațiuni de capital (venituri din cedarea activelor, subvenții pentru investiții virate la venituri) și alte venituri excepționale.

Cheltuielile efectuate pentru realizarea veniturilor cuprind:

a) **cheltuieli de exploatare**, care se referă la cheltuielile cu materiile prime, materialele și mărfurile; cheltuielile cu lucrările și serviciile

---

[42] ***, Ordonanța Guvernului nr.70/1994.

Scanned with OKEN Scanner

executate la terți; cheltuielile cu personalul; cheltuielile cu impozitele, taxele și vărsămintele asimilate și alte cheltuieli de exploatare;

b) **cheltuieli financiare**, în care se includ cheltuielile privind titlurile de plasament cedate; cheltuielile din diferențe de curs valutar; cheltuielile cu dobânzile; pierderi din creanțe legate de participații; alte cheltuieli financiare;

c) **cheltuieli excepționale**, care privesc cheltuielile din operațiuni de gestiune și cheltuielile privind operațiunile de capital;

d) **cheltuieli cu amortizarea capitalului imobilizat în active corporale și necorporale**.

Pentru determinarea profitului impozabil se iau în considerație numai cheltuielile cu amortizarea capitalului imobilizat în active corporale deductibile.

Amortizarea deductibilă se calculează - conform legislației fiscale - avându-se în vedere următoarele grupe de active corporale și următoarele norme anuale de amortizare:

Grupa I, durata de funcționare 1 an-la 4 ani, norma (cota) 40%;
Grupa II, durata de funcționare 4 ani-la 8 ani, norma (cota) 17%;
Grupa III, durata de funcționare 8 ani-la 12 ani, norma (cota) 10%;
Grupa IV, durata de funcționare 12 ani-la 20 ani, norma (cota) 7%;
Grupa V, durata de funcționare 20 ani-la 30 ani, norma (cota) 4,5%;
Grupa VI, durata de funcționare peste 30 ani, cota 2%.

Activele corporale a căror durată de funcționare nu poate fi stabilită sunt incluse în grupa a IV-a.

Amortizarea activelor corporale și necorporale se efectuează în concordanță cu prevederile legale în vigoare și cu registrele contabile, fără actualizarea acestora la inflație.

Dacă din profitul impozabil se scade impozitul pe profit, se obține profitul net de repartizat.

Scanned with OKEN Scanner

7.5 Repartizarea profitului net

Repartizarea profitului net se realizează în conformitate cu hotărârea acționarilor sau asociaților, în cazul societăților comerciale și cu legislația în vigoare în cazul regiilor autonome și societăților comerciale cu capital integral de stat.

Regiile autonome și societățile comerciale constituite cu capital de stat, repartizează profitul net astfel:

- pentru constituirea fondului de rezervă;
- pentru constituirea fondului de dezvoltare utilizat pentru finanțarea investițiilor și altor cheltuieli de producție;
- pentru constituirea fondului social, cultural și sportiv;
- pentru constituirea unor fonduri pentru perfecționarea și recalificarea personalului angajat;
- pentru constituirea unor fonduri pentru riscuri comerciale și de asigurări;
- pentru constituirea unui fond de participare a angajaților la profit etc.

Pentru constituirea tuturor acestor fonduri se repartizează 50% din profitul net, iar pentru constituirea fondului de participare a salariaților la profit se poate utiliza - conform reglementărilor legale - 10% din profitul net.

Restul de 40% din profitul net reprezintă dividendele care revin 70% Fondului Proprietății de Stat și 30% Fondului Proprietății Private, transformat în anul 1997 în Societate de Investiții Financiare. Asupra dividendelor (40% din profitul net) se aplică o cotă de 10% ceea ce reprezintă impozitul pe dividende care se varsă la bugetul statului.

În ipoteza în care regiile autonome și societățile comerciale cu capital de stat înregistrează pierderi, ele pot primi subvenții de la bugetul administrației centrale de stat sau de la bugetul administrațiilor locale, sau pot contracta credite bancare.

Scanned with OKEN Scanner

Societățile comerciale constituite pe acțiuni cu participarea și a statului la formarea capitalului social, repartizează profitul net astfel:

- pentru constituirea fondului de dezvoltare și de cercetare științifică;
- pentru constituirea fondului de rezervă și de risc economic și rambursarea creditelor bancare;
- pentru constituirea fondului pentru acțiuni sociale și sportive;
- pentru sporire fondului de rulment al societății;
- pentru formarea fondului de premiere lunară și anuală a salariaților;
- pentru plata dividendelor cuvenite acționarilor, persoane fizice și juridice;
- plata dividendelor cuvenite statului ca acționar;
- pentru constituirea altor fonduri legale.

Sumele primite de acționari drept dividende pot fi reinvestite în participații la sporirea capitalului social al societății comerciale, sau pentru formarea capitalurilor altor societăți prin cumpărarea de acțiuni sau obligațiuni.

La societățile comerciale mixte, la care participă și investitori străini, rezultatele financiare pozitive se concretizează în profit, ce se consemnează în bugetul societății, în bilanțul contabil și în contul de *profit și pierderi*.

După deducerea din profitul impozabil a impozitului datorat, conform legislației fiscale, profitul net se repartizează pentru:

- constituirea fondului de rezervă;
- constituirea fondului de dezvoltare;
- constituirea fondului pentru premierea salariaților;
- remunerarea asociaților în raport de contribuția fiecărei părți la formarea capitalului social.

Fondul de rezervă se formează în limita a 5% din profitul net al fiecărui an până atinge limita de 25% din capitalul investit de societate.

Profiturile în lei și în valută, cuvenite părții străine, pot fi folosite de aceasta pentru efectuarea de noi investiții în aceeași societate, sau în

Scanned with OKEN Scanner

alte societăți din România cu participare română. Profiturile în lei pot fi folosite și pentru cumpărarea de mărfuri și servicii românești.

O parte din profiturile anuale în lei cuvenite părții străine (o cotă stabilită în legislație din aportul financiar al acesteia la capital) poate fi transferată în străinătate în valută convertibilă.

Societățile comerciale cu capital privat repartizează profitul în consens cu voința asociaților sau acționarilor, voință consemnată în hotărârea adunării generale a acestora.

Analizând prevederile legislației financiare în domeniu din țara noastră, se constată apropieri sensibile de legislația financiară din cadrul Uniunii Europene și, în mod deodebit, cu cea franceză.

Atât în literatura financiară franceză cât și în practica financiară, se evidențiază importanța repartizării optime a rezultatelor obținute de agenții economici și, în mod special, a repartizării profitului net.

Ordinea de repartizare a profitului net, prezentată în lucrările renumitului profesor francez Pierre Conso, este următoarea:

- constituirea rezervelor legale;
- adăugarea la capitalul social;
- constituirea altor rezerve statutare sau facultative;
- repartizarea dividendelor acționarilor și a tantiemelor membrilor Consiliului de Adminisrație.

Și în sistemul englez, destinația profitului este apropiată de cea practicată de firmele franceze și anume: pentru constituirea de rezerve, pentru plata dividendelor; pentru plata tantiemelor etc.

Rezervele constituite din profitul net, reprezintă în bilanțul contabil niște fonduri speciale constituite sub mai multe forme: rezerve legale; rezerve statutare sau contractuale; rezerve pentru reînnoirea imobilizărilor (active fixe); rezerve pentru reînnoirea stocurilor de active circulante; rezerve speciale de reevaluare a activelor reale ale societăților etc.

Dividendele reprezintă partea din profitul agentului economic care este repartizată anual deținătorilor de acțiuni, după aprobarea bilanțului de către Adunarea Generală a Acționarilor și a părții din profitul

Scanned with OKEN Scanner

net care se împarte asupra acțiunilor emise. Dividendul se determină procentual și se aplică asupra valorii nominale a unei acțiuni, obținându-se suma totală ce revine unui acționar în funcție de numărul acțiunilor deținute.

Tantiemele reprezintă sumele pe care agentul economic le plătește administratorilor sau membrilor consiliului de administrație pentru meritele avute în obținerea rezultatelor pozitive, ele neputând depăși 10% din profitul net de repartizat. Administratorii și membrii consiliilor de administrație sunt recompensați și cointeresați și prin încasarea contravalorii jetoanelor de prezență la sedințe și a dividendelor pentru acțiunile deținute.

În sistemul economic francez administratorii conduc activitatea societăților comerciale anonime, iar consiliile de administrație ale societăților comerciale pe acțiuni.

Există situații, în sistemul economic francez, când o parte din profitul net de repartizat nu se atribuie asociaților, ci, se păstrează pentru exercițiul următor, adică se reportează, în scopul creșterii potențialului financiar viitor, sau pentru asigurarea plății dividendelor în anul următor, în ipoteza înregistrării unor rezultate financiare negative sau insuficiente.

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul 8

ECHILIBRUL FINANCIAR ȘI CAPACITATEA DE PLATĂ A ÎNTREPRINDERII

8.1 Echilibrul financiar la nivel microeconomic și modul de exprimare

La nivelul fiecărui agent economic există un echilibru financiar propriu, ca parte a echilibrului financiar general.

Echilibrul financiar general, constituie parte componentă a echilibrului economic, alături de echilibrul monetar și echilibrul valutar. El poate fi autonomizat datorită existenței obiective a finanțelor și trăsăturilor proprii sistemului financiar și de credit.

Acest echilibru se întemeiază pe relațiile economice specifice finanțelor, care iau naștere în procesul formării și repartizării fondurilor bănești centralizate și descentralizate din economia națională. Cum finanțele sunt alcătuite dintr-un ansamblu de categorii specifice, diferențiate în funcție de particularitățile privind constituirea și repartizarea resurselor, o primă reprezentare asupra echilibrului financiar general este dată de echilibrul financiar realizat la nivelul fiecărei componente (subsistem) a sistemului financiar (finanțelor întreprinderii, bugetului statului, asigurărilor sociale, asigurărilor de bunuri și persoane și de răspundere civilă, creditului). Ca urmare, în economia națională există o mulțime de echilibre individuale cu caracter financiar care formează echilibrul financiar general.

La nivelul întreprinderilor, acest echilibru se sprijină pe relații economice caracteristice economiei de piață care prin forme, metode și tehnici specifice participă la formarea și repartizarea fondurilor bănești la nivel microeconomic în scopul realizării proceselor economice (de producție, de comercializare etc).

Scanned with OKEN Scanner

Echilibrul financiar al fiecărui agent economic este reprezentat de egalitatea ce trebuie să existe între venituri (resurse) și cheltuieli. În structura veniturilor intră și profitul și taxa pe valoarea adăugată.

Întreprinderile pot exista și funcționa ca unități de sine stătătoare numai în interacțiune cu celelalte unități din cadrul economiei naționale și mondiale. Acționând pentru realizarea propriului echilibru, întreprinderile contribuie, totodată, la realizarea și consolidarea echilibrului financiar la scara întregii economii. Urmărirea menținerii echilibrului financiar cu ajutorul bugetului întreprinderii permite adoptarea unor decizii operative pentru asigurarea realizării optime a programelor economice.

Starea de echilibru este relativă și ca urmare pentru a depăși unele situații de dezechilibru parțiale și individuale, care nu pot fi cunoscute și eliminate aprioric, se impune a analiza atent și a cunoaște mecanismele și cerințele economiei de piață, confruntarea cererii și a ofertei.

La nivelul agenților economici se proiectează un echilibru economico - financiar al fiecărei întreprinderi care apare în cadrul bugetului și unde componentele sale se bazează pe balansarea între venituri (resurse) și cheltuieli (destinația resurselor).

La stabilirea echilibrului financiar al întreprinderii se are în vedere utilizarea intensivă a tuturor resurselor, în vederea sporirii eficienței activității economice, respectiv obținerea unui profit cât mai mare în condițiile înfăptuirii echilibrului financiar al acesteia.

Relația echilibrului financiar stabilit în bugetul întreprinderii se exprimă astfel:

$$R = N,$$

în care:

R = resursele financiare ale întreprinderii (veniturile ce se vor realiza și resursele de constituire a fondurilor financiare de la nivelul întreprinderii);

N = necesitățile de resurse financiare ale întreprinderii.

Scanned with OKEN Scanner

Echilibrul financiar, se poate realiza numai atunci când veniturile depășesc cheltuielile încă din faza de previziune.

Deci,

$$V > C, \text{ sau funcția } V - C = \text{maxim},$$

în care:

V = veniturile prognozate în anul de previziune;
C = cheltuielile aferente veniturilor.

Aceste relații de exprimare a echilibrului finaniciar sunt în același timp și condițiile înfăptuirii gestiunii financiare a întreprinderii.

Forma dezvoltată a echilibrului financiar se prezintă astfel:

$$\sum V + R_f = C_t + D_{rf} + TVA + P_b,$$

în care:

$\sum V$ = totalul veniturilor ce se vor realiza în anul de previziune;
R_f = resursele fondurilor constituite în întreprindere;
C_t = cheltuielile totale aferente veniturilor;
D_{rf} = destinațiile resurselor fondurilor;
TVA = taxa pe valoarea adăugată;
P_b = profitul brut previzionat.

Așa cum rezultă din relația de calcul a echilibrului financiar al întreprinderii, sfera de cuprindere a acestuia este complexă, incluzând toate activitățile desfășurate în cadrul acesteia (investiții, cercetare, producție, acțiuni sociale, pregătirea și recalificarea forței de muncă, acțiuni de stimulare și protecție socială a salariaților). Pentru realizarea stării de echilibru, se cer realizate echilibrele parțiale care privesc echilibrul între venituri, cheltuieli și rezultate, echilibrul între resursele și destinațiile acestora aferente fiecărui fond ce se gestionează în cadrul întreprinderii.

Scanned with OKEN Scanner

Structural, echilibrul financiar al întreprinderii reprezintă suma echilibrelor parțiale menționate, cuprinzând în formă generalizată totalul resurselor financiare posibil de mobilizat într-o perioadă de timp (trimestru, an) și necesitățile de acoperit, reflectând calitatea activității acesteia.

În accepțiunea dată echilibrului financiar al întreprinderii, conform relației dezvoltate, în sfera sa se cuprind toate fluxurile bănești și financiare ce se derulează la nivelul acesteia. Prin urmare, acest echilibru este și un echilibru bănesc (monetar) ca expresie a funcționalității mecanismului financiar al întreprinderii. Realizarea echilibrului monetar și financiar al întreprinderii, presupune realizarea tuturor părților componente ale acestuia în condițiile maximizării veniturilor și profitului și minimizării cheltuielilor.

Orice nerealizare a elementelor componente ale echilibrului financiar stabilit în bugetul întreprinderii, fie din partea de venituri (resurse), fie din cea de cheltuieli (depășirea acestora) împietează asupra realizării acestuia, fapt ce afectează echilibrul financiar la nivel macroeconomic.

Manifestarea echilibrului financiar al întreprinderii în perioada derulării programului economic și a bugetului întreprinderii, se realizează sub forma inegalităților:

$$R \gtrless N \text{ sau } V \gtrless C$$

Prin urmare, în execuție, echilibrul financiar al întreprinderii se manifestă prin nonechilibre, urmând ca la sfârșitul perioadelor (trimestre, an) să se realizeze echilibrul.

Echilibrul financiar, reflectând starea calitativă a activității întreprinderii, nu se confundă cu echilibrul contabil reflectat în egalitatea *Activ = Pasiv*, care este un echilibru cantitativ. În ipoteza în care resursele din pasivul bilanțului nu sunt grevate de credite neperformate (restante) și nu există datorii exagerat de mari față de furnizori, iar în activ nu există

Scanned with OKEN Scanner

stocuri peste cele necesare, degradate, nevandabile, atunci echilibrul bilanțier contabil poate fi în același timp și echilibru financiar. În acest caz se poate utiliza expresia *echilibru financiar - contabil*.

Echilibrul financiar al întreprinderii reflectă starea calitativă a activității acesteia, numai dacă venitul net (profitul) este maxim, iar cheltuielile aferente veniturilor sunt minime.

8.2 Lichiditatea, solvabilitatea și capacitatea de plată a întreprinderii

Pentru exprimarea echilibrului dintre încasări (disponibilități bănești) și plăți, în literatura și practica financiară se utilizează termenii: **solvabilitate, lichiditate** și **capacitate de plată**, uneori cu același înțeles.

Solvabilitatea exprimă[43] posibilitatea unui debitor de a dispune de suficiente bunuri în partimoniul său pentru a fi în măsură să-și onoreze obligațiile scadente. Acest concept are o sferă de cuprindere mai largă, exprimând situația în care se află un debitor ale cărui mijloace acoperă sau nu obligațiile pe care le are de achitat la un moment dat. Gradul de solvabilitate se poate aprecia prin raportarea fondurilor proprii la datoriile scadente. De regulă, se afirmă, în limbajul curent, despre un agent economic, atunci când are capacitatea să-și onoreze toate plățile devenite scadente, că este solvabil.

Pentru aprecierea solvabilității unui agent economic, în vederea constatării bonității acestuia se calculează indicatorul *Solvabilitatea patrimonială* (S_p) ca un raport între capitalul social (C_s) și suma dintre elementele patrimoniale constituite din credite (E_{pcr}) și capitalul social.

[43] Vezi: ***Mic dicționar enciclopedic***, Editura Enciclopedică Română, București, 1972, p. 871.

Scanned with OKEN Scanner

$$S_p = \frac{C_s}{E_{per} + C_s} \times 100$$

Când nivelul indicatorului se apropie de 100% situația este pozitivă, iar când este sub 50% situația este dificilă pentru întreprindere.

Păstrarea solvabilității, pe parcursul întregului an, este strâns legată de îndeplinirea riguroasă a bugetului fiecărui agent economic și a programului activității de producție care-i permite să dispună în permanență de volumul de mijloace bănești pentru a-și onora obligațiile devenite scadente. În esență solvabilitatea întreprinderii reflectă calitatea activității desfășurate de către aceasta pe întregul flux aprovizionare, producție, comercializare.

Lichiditatea exprimă[44] capacitatea unor active de a se transforma în bani într-o anumită perioadă de timp. Gradul de lichiditate se exprimă ca un raport între activele întreprinderii și datoriile pe termen scurt. Relația de lichiditate rezultă din posibilitatea transformării activului unei întreprinderii în bani, pentru a face față obligațiilor față de terți.

În bilanțul contabil activele sunt așezate în ordinea creșterii gradului de lichiditate, adică mai întâi activele fixe și apoi activele circulante. În această situație, posturile din partea de jos a activului bilanțului contabil au gradul de lichiditate cel mai mare, iar posturile din partea de sus a activului au gradul de lichiditate cel mai redus.

Lichiditatea patrimonială (L_p), indicator de apreciere a bonității agentului economic, se calculează utilizând relația:

$$L_p = \frac{D_b + S_i + T_{cn} + E_{ac}}{C_r + D_s} \times 100,$$

---

[44] Depallens Georges, *Gestion financière de l'entreprise*, Édition Sirey, Paris, 1977, pp.55; 152-156.

Scanned with OKEN Scanner

în care:

D_b = disponibilități bănești;
S_i = sume de încasat;
T_{cn} = titluri de credit negociabile;
E_{ac} = elemente de activ;
$C_r + D_s$ = credite și datorii pe termen scurt.

Cu cât nivelul indicatorului este mai ridicat cu atât lichiditatea este mai mare.

Lichiditatea agenților economici contribuie la realizarea lichidității generale la nivelul economiei naționale.

La nivelul economiei naționale *lichiditatea presupune asigurarea unei relații de echilibru între volumul producției marfă, a prestărilor de servicii și executărilor de lucrări, inclusiv a relațiilor cu și între populație și volumul mijloacelor de schimb create de societate*[45]. Ca elemente componente ale lichidității la nivelul economiei naționale menționăm: circulația cu și fără numerar, creditul bancar, alte instrumente de schimb (instrumentele creditului comercial) etc. Viteza de circulație a banilor influențează substanțial gradul general de lichiditate.

Capacitatea de plată, reflectă potențialul unității de a face față - în orice moment - obligațiilor bănești cu și fără numerar, respectiv corelația între fluxurile de încasări și fluxurile de plăți.

Capacitatea de plată a unei întreprinderi este influențată și influențează, la rândul ei, gradul de lichiditate pe economie.

Capacitatea de plată depinde de calitatea activității economice desfășurate de întreprindere, de ritmicitatea îndeplinirii și realizării fluxurilor bănești, de modul cum întreprinderea își gestionează fondurile materiale și bănești pe care le are în partimoniu. Totodată,

---

[45] Tătaru A.G., ***Finanțele unităților economice***, Universitatea *Al. I. Cuza* Iași, 1976, p. 210.

Scanned with OKEN Scanner

desfășurate de întreprindere, ci poate constitui o cauză pentru realizarea sau nerealizarea unor obiective economice, atât în propria întreprindere, cât și în întreprinderile cu care aceasta cooperează.

Echilibrul între fluxurile de încasări și fluxurile de plăți este dependent - la nivelul fiecărui agent economic - de o serie de factori interni și externi. Dintre factorii interni menționăm: volumul, structura și calitatea producției; durata ciclului de fabricație; tehnologia folosită în procesul de producție; nivelul costurilor; nivelul consumurilor specifice de materiale, combustibil și energie; managementul producției și al resurselor umane etc., iar dintre factorii externi: modul de organizare a plăților fără numerar în cadrul economiei naționale; situația financiară a clienților întreprinderii; organizarea transporturilor și rapiditatea mijloacelor de transport etc.

Capacitatea de plată, reflectă - prin urmare - posibilitatea întreprinderii de a-și achita la termen obligațiile sale care decurg din procesele de aprovizionare, producție și comercializare, din prestările de servicii și executările de lucrări efectuate de alte întreprinderi, din relațiile cu bugetul statului, cu unitățile bancare, cu societățile de asigurări și cu propriul personal. Această posibilitate este condiționată, pe de o parte, de volumul și termenul de exigibilitate a obligațiilor, iar pe de altă parte, de disponibilitățile bănești, de capacitatea întreprinderii de a transforma activele sale în mijloace bănești (lichide).

Pentru măsurarea capacității de plată este necesar să se stabilească angajamentele exigibile ale întreprinderii pentru perioada dată și resursele bănești (disponibilitățile) mobilizabile pentru acoperirea acestor angajamente. Aceste operațiuni se reflectă în *tabloul fluxurilor bănești* întocmit pentru perioada de referință.

Din compararea resurselor bănești (disponibilități) cu plățile exigibile pot rezulta trei situații: resursele bănești egale cu plățile scadente din perioada de referință (situație ideală și rar întâlnită); resursele bănești depășesc plățile scadente; și resursele bănești sunt inferioare plăților scadente (situația cea mai frecventă).

Scanned with OKEN Scanner

Resursele bănești (D) sunt formate din: disponibilitățile din contul curent (D_c) la începutul perioadei, încasările din vânzarea producției (D_{vp}), încasări din executări de lucrări și prestații pentru terți (D_{lp}), încasări din alte activități (D_{ac}), creditele bancare ce se vor primi în perioada respectivă conform prevederilor din buget (D_{cr}) și alte încasări (D_d). Plățile (P) (angajamentele exigibile) din perioada respectivă cuprind: plățile pentru salarii și asimilate acestora (P_s), plățile scadente în favoarea bugetului statului (P_b), plățile pentru aprovizionări (P_a), rambursările de credite bancare scadente în perioada dată (P_{cr}) și alte plăți (P_d).

$$D = D_c + D_{vp} + D_{lp} + D_{ac} + D_{cr} + D_d$$

$$P = P_s + P_b + P_a + P_{cr} + P_d$$

Dacă disponibilitățile sunt egale sau mai mari decât plățile, întreprinderea are capacitate de plată, iar dacă disponibilitățile sunt inferioare plăților, întreprinderea nu are capacitate de plată.

Capacitatea de plată se măsoară și cu ajutorul unor mărimi relative și anume prin raportarea mijloacelor bănești lichide și a celor în curs de a deveni lichide (disponibilitățile bănești) la totalul obligațiilor pe termen scurt scadente (plăți).

Coeficientul general al capacității de plată (K) se exprimă utilizând relația:

$$K = \frac{\sum D}{\sum P}$$

El exprimă, atunci când este supraunitar, că întreprinderea are suficiente disponibilități bănești și mijloace în curs de a deveni lichide, pentru achitarea obligațiilor sale scadente, iar când are valoare subunitară, reflectă o situație financiară dificilă a întreprinderii prin lipsa disponibilităților bănești, din care cauză nu poate efectua plățile

Scanned with OKEN Scanner

scadente, fiind nevoită să recurgă la împrumuturi pentru refacerea capacității de plată.

Prin urmare, conținutul complex al capacității de plată impune analiza și cunoașterea elementelor care influențează mărimea acesteia și anume:

- studierea posibilităților de transformare a elementelor de activ în disponibilități bănești, sau stabilirea volumului mijloacelor bănești lichide existente la un moment dat și în curs de a deveni lichide;
- determinarea obligațiilor exigibile ale întreprinderii și stabilirea raportului dintre disponibilitățile bănești și în curs de devenire și obligațiile (plățile) scadente.

Activele întreprinderii pot fi grupate în funcție de gradul de lichiditate (posibilitatea de transformare în mijloace bănești), de stadiul în care se găsesc la un moment dat în procesul rotației lor, în următoarele grupe:

- mijloace (active) lichide de gradul I: disponibilitățile bănești și plasamentele (D_I);
- mijloace lichide de gradul II: disponibilitățile bănești și plasamente + creanțele certe exigibile (D_{II});
- mijloace lichide de gradul III: disponibilitățile bănești și plasamentele + creanțele certe exigibile + produsele finite și semifabricatele destiante vânzării + valorificarea unor active fixe (D_{III}).

Corespunzător acestei grupări, se calculează coeficientul capacității de plată al întreprinderii, astfel:

- coeficientul capacității de plată de gradul I (K_I):

$$K_I = \frac{\sum D_I}{\sum P}$$

- coeficientul capacității de plată de gradul II (K_{II}):

Scanned with OKEN Scanner

$$K_{II} = \frac{\sum D_{II}}{\sum P}$$

- coeficientul capacității de plată de gradul III (K_{III}):

$$K_{III} = \frac{\sum D_{III}}{\sum P}$$

respectiv:

$$K = \frac{\sum D}{\sum P},$$

în care:

$\sum P$ = totalul obligațiilor (plăților) scadente.

Primii doi indicatori sunt parțiali, valoarea lor fiind subunitară, iar cel de-al treilea reflectă întreaga capacitate de plată a întreprinderii pe perioada dată, putând avea valori atât supraunitare cât și subunitare.

Coeficientul supraunitar arată că întreprinderea dispune de suficiente disponibilități bănești și mijloace în curs de a deveni lichide pentru achitarea obligațiilor sale. Coeficientul cu valoare subunitară reflectă o situație financiară dificilă a întreprinderii, lipsa disponibilităților bănești, din care cauză aceasta nu poate achita la termen obligațiile sale, fiind nevoită să recurgă la împrumuturi suplimentare, sau să sisteze angajarea de noi mijloace până la crearea disponibilităților bănești necesare acoperirii datoriilor ajunse la scadență.

Managementul financiar operativ trebuie să asigure un circuit normal resurselor materiale și bănești, să accelereze viteza de rotație a capitalului imobilizat în active circulante și în active fixe, pentru a-și crea disponibilități în mod ritmic.

Scanned with OKEN Scanner

Managementul financiar operativ, ce se realizează de către compartimentul financiar, reprezintă un puternic instrument de exercitare a controlului privind modul în care se îndeplinesc programele de aprovizionare, producție și comercializare, având rol pozitiv asupra tuturor compartimentelor întreprinderii, asupra ritmicității desfășurării activității.

Analiza și prognoza capacității de plată (tabloul fluxurilor monetare de intrare și ieșire) permite compartimentului financiar să depisteze necorelările dintre disponibilități și plăți, să gestioneze o trezorerie eficientă.

Pentru asigurarea și menținerea permanentă a capacității de plată a întreprinderii este necesar: să se îndeplinească ritmic, pe decade și zile, programul la producția fizică; să se realizeze livrările de produse finite conform graficelor de livrare întocmite cu clienții; să se obțină produse de bună calitate pentru a se preîntâmpina refuzurile din partea clienților; să se întocmească într-un termen cât mai scurt și corect documentele pentru încasarea contravalorii mărfurilor livrate; să se aleagă forma și instrumentul de decontare cel mai adecvat; să se reducă permanent costurile etc.

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul 9

BUGETELE ÎNTREPRINDERII

9.1 Conținutul și rolul previziunii financiare

Previziunea financiară a întreprinderilor - parte integrantă a previziunii economice - este rezultatul activității managerilor întreprinderii de cunoaștere, programare și realizare a conținutului, funcțiilor și rolului finanțelor la nivel microeconomic, pentru fundamentearea programului economic și pentru creșterea contribuției lor în cadrul mecanismului economiei de piață.[46] Prin urmare, previziunea financiară cuprinde întreaga activitate financiară din întreprindere, contribuind la realizarea principalelor sale obiective.

Previziunea financiară din întreprinderi se desfășoară concomitent cu previziunea economică - fiind parte componentă a acesteia - și respectă principiile politicii economice și financiare generale și ale politicii financiare adoptate de către acestea.

În cadrul procesului de previziune economică, se stabilesc proporțiile și prioritățile la nivelul întreprinderilor, iar în cadrul previziunii financiare se asigură fondurile necesare realizării obiectivelor din programele economice.

Previziunea financiară trebuie bine fundamentată din punct de vedere tehnic și economic. Astfel, bugetul trebuie corelat cu programul de aprovizionare, cu programul privind personalul necesar și al fondului de salarii aferent, cu programul costurilor și programul vân-

---

[46] Antoniu N., Neagoe I., ș.a., ***Finanțele întreprinderilor***, E.D.P., R.A., București, 1993, p. 141.

Scanned with OKEN Scanner

zărilor, cu programele de investiții și de reparații, precum și cu celelalte componente ale programului economic al întreprinderii.

Pornind de la aceste corelații și intercondiționări a rezultat și structura bugetelor întreprinderii.

În asigurarea la timp și în volum corespunzător a fondurilor necesare desfășurării unei activități economice eficiente, un rol însemnat au programele financiare (bugetele), programe ce concretizează strategia financiară a întreprinderii în contextul corelațiilor cu mediul în care operează. Aceste programe reflectă, în expresie bănească, mutații de valori legate organic de activitatea de aprovizionare, producție și comercializare, de activitatea privind investițiile și reparațiile, precum și de alte activități. În conținutul bugetului se găsesc indicatori ce oglindesc volumul și circuitul capitalului, resursele de finanțare a activității, volumul și destinația venitului net, legăturile cu bugetul statului etc.

Previziunea financiară, prin instrumentele valorice, este menită să verifice dacă obiectivele programului economic au acoperire financiară, dacă realizarea lor asigură echilibrul financiar al întreprinderii.

Previziunea financiară din cadrul agenților economici trebuie să răspundă următoarelor cerințe principale: asigurarea realizării obiectivelor economice; realizarea unor proporții optime între capitalurile existente în fazele ciclului de exploatare și între diferitele laturi ale activității economice, atragerea în circuitul economic numai a capitalurilor strict necesare; stabilirea unei structuri financiare optime a întreprinderii și a unei îndatorări rezonabile; corelarea perfectă a indicatorilor financiari și a acestora cu ceilalți indicatori economici; repartizarea judicioasă și legală a venitului net obținut.

Obiectivele care se cer realizate de organele financiare din întreprinderi (compartimentele financiare) sunt:

- stabilirea corectă a veniturilor și cheltuielilor și a unor relații optime între resursele financiare și posibilitățile de realizare a acestora;
- asigurarea unui circuit normal capitalurilor;
- sporirea eficienței utilizării fondurilor;

Scanned with OKEN Scanner

- repartizarea justă a venitului net;
- asigurarea la timp și într-un volum corespunzător a mijloacelor bănești necesare realizării tuturor obiectivelor prevăzute în planul de afaceri;
- înfăptuirea cerințelor gestiunii financiare.

Previziunea financiară utilizează pentru îndeplinirea acestor obiective totalitatea instrumentelor, metodelor și a tehnicilor cuprinse în mecanismul financiar al întreprinderii. O primă etapă a activității de previziune financiară o reprezintă cunoașterea realității economice prin prisma informațiilor financiare, în funcție de care se aprobă și realizează - în cadrul bugetului întreprinderii - deciziile financiare care privesc întreaga activitate a agentului economic pentru perioada la care se referă previziunea financiară.

Previziunea financiară la nivel microeconomic este corelată cu previziunea bugetară, în vederea întocmirii bugetului public național, care are ca suport - printre alte instrumente și informații - și bugetele întreprinderilor, atât în ceea ce privește stabilirea unei însemnate părți din veniturile acestuia, precum și pentru dimensionarea unor cheltuieli.

Raporturile financiare care iau naștere la nivelul agenților economici, precum și cele care pornesc de la aceștia spre bugetul statului și sensul lor invers se reflectă, capătă concretizare, în bugetul acestora.

Forma concretă de realizare a funcțiilor finanțelor întreprinderilor, este reprezentată de previziune financiară, **un proces complex și neîntrerupt, care cuprinde întocmirea, aprobarea, executarea și controlul planurilor financiare,** așa după cum afirmă profesorul Iulian Văcărel.

Totalitatea documentelor în care se reflectă formarea, repartizarea, folosirea și circuitul fondurilor bănești formează bugetul întreprinderii.

Agenții economici din toate țările cu economie de piață dezvoltată, practică o previziune financiară riguroasă, efectuată de managerii întreprinderii, prin întocmirea unor bugete atât a veniturilor cât și a cheltuielilor, urmărindu-se în final o anumită mărime a profitul ordinar și a celui suplimentar.

Scanned with OKEN Scanner

9.2 Tipuri de bugete cunoscute în teoria și practica financiară

În teoria și practica previziunii financiare se cunosc mai multe tipuri de bugete și anume:

- **Bugetul continuu - glisant**. Acest buget se întocmește pe 6 luni, fiind actualizat lună de lună pe baza realizărilor din luna expirată și previziunilor de activitate financiară pentru lunile ce urmează.
- **Bugetul periodic** este, de regulă, bugetul anual care este defalcat în bugete semestriale, trimestriale, lunare și chiar pe zile.
- **Bugetul investițiilor**, sau bugetul proiect, în care se cuprind resursele necesare în vederea finanțării investițiilor de dezvoltare sau modernizare. Acest buget are în vedere, în principal, un anumit proiect și nu un interval de timp oarecare.
- **Bugetul pe centre de responsabilitate** (centre de profit), se elaborează pe subunități, pornind de la echipe, brigăzi, secții, uzine, fabrici, filiale etc. care, în funcție de indicatorii economico-financiari ce le sunt repartizați, urmăresc realizarea veniturilor, cheltuielilor și a profitului.
- **Bugetul director (general)**, care cuprinde **bugete parțiale** sau specifice pe un anumit domeniu al relațiilor bănești și financiare cum sunt: bugetul vânzărilor, bugetul investițiilor, bugetul ciclului de exploatare, bugetul resurselor pentru cercetare - dezvoltare, bugetul acțiunilor social - culturale, bugetul cheltuielilor administrativ - gospodărești, bugetul de trezorerie etc. (Se practică, mai ales, de firmele franceze).
- **Bugete fixe sau statice și bugete flexibile (variabile).** Acestea au în vedere împărțirea cheltuielilor de producție în cheltuieli constante (fixe) și cheltuieli variabile. Totodată, aceste bugete țin seama de influența unor factori care determină creșterea sau reducerea volumului activității economico - financiare efectuate. În final, sunt înscrise resursele de finanțare utilizate și rezultatele financiare obținute.

Scanned with OKEN Scanner

- **Sistemul bugetelor multiple** (pe responsabilități și programe) se folosesc frecvent de firmele din Franța și Statele Unite ale Americii.

În cadrul acestui sistem există două tipuri de bugete: bugete principale și bugete anexe.

Bugetele principale se întocmesc pe genuri de activități și anume: bugetul vânzărilor, bugetul aprovizionărilor cu materii prime, materiale, combustibil, piese de schimb, obiecte de inventar etc., bugetul investițiilor și bugetul financiar.

Bugetele anexe, cuprind detalierea cheltuielilor propriu-zise efectuate de firmă, cum sunt: cheltuielile de exploatare, cheltuielile de comercializare, cheltuieli generale etc.

Bugetele principale și bugetele anexe formează împreună bugetul general.

- **Bugetul trezoreriei**, cuprinde fluxurile bănești și financiare de intrare și ieșire, el putând fi glisant pe trimestre, luni și, chiar, pe zile.

9.3 Conținutul bugetului întreprinderii și rolul acestuia în managementul financiar operativ

Bugetul, constituie instrumentul sintetic al previziunii financiare, care cuprinde totalitatea indicatorilor economico-financiari și asigură înfăptuirea gestiunii financiare și realizarea echilibrului financiar.

Managementul financiar pe toate treptele organizatorice ale economiei naționale, se desfășoară pe bază de bugete și alte programe financiare, ce constituie un sistem unitar.

Bugetul întreprinderii, trebuie să îndeplinească efectiv rolul de instrument de înfăptuire a cerințelor gestiunii și autofinanțării, instrument de asigurare a echilibrului financiar al întreprinderii, instrument al managementului financiar operativ, instrument de analiză și urmărire a execuției financiare. El sintetizează, în expresie bănească, activitatea economico - financiară a întreprinderii, modul în care sunt

Scanned with OKEN Scanner

gestionate capitalurile proprii și împrumutate, rezultatele ce se obțin, eficiența activității desfășurate.

Deci, bugetul, reprezintă programul financiar al întreprinderii cu ajutorul căruia se previzionează veniturile, cheltuielile și rezultatele financiare ale activității acesteia, capitalurile proprii și cele împrumutate, relațiile cu ceilalți agenți economici, cu salariații, cu bugetul public național etc.

Pornind de la necesitatea asigurării principiilor universalității, echilibrului și realității, care trebuie să se afle la baza elaborării și executării oricărui tip de buget, cu prilejul întocmirii bugetului, organele financiare din întreprindere trebuie să realizeze următoarele obiective:

- asigurarea tuturor resurselor posibil de mobilizat de către agentul economic, pentru finanțarea activității programate, cuprinse în planul de afaceri al acestuia;
- proiectarea tuturor fluxurilor bănești în lei și în devize, determinate de activitatea programată pentru asigurarea capacității de plată a întreprinderii;
- reflectarea în buget a tuturor modificărilor în structura și în evoluția patrimoniului și a capitalului propriu (capital social efectiv vărsat, fondurile proprii, rezerve și finanțări, eventuale subvenții, provizioane neutilizate, profit nerepartizat);
- cuantificarea și dimensionarea relațiilor bănești cu salariații proprii, cu bugetul statului, cu băncile, cu furnizorii și clienții întreprinderii, precum și cu alte persoane fizice sau juridice în calitate de debitori sau creditori;
- previzionarea ratei rentabilității economice și a ratei rentabilității financiare, ce se vor obține în anul pentru care se elaborează bugetul, precum și previzionarea altor indicatori financiari.

Întocmirea efectivă a bugetului întreprinderii, se realizează de către specialiștii din cadrul compartimentului financiar, în contextul cunoașterii ansamblului de indicatori ai agentului economic. Caracterul dinamic al acestora presupune luarea în considerare a evoluției lor și

Scanned with OKEN Scanner

analizarea atentă a tuturor posibilităților de înfăptuire în condițiile anului de previziune. O importanță deosebită are în această direcție stabilirea corectă a datelor bazei de plecare, care este formată din suma informațiilor financiare pe care specialiștii financiari le vor lua în considerare pentru fixarea indicatorilor anului de previziune.

Toate aceste informații trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- să exprime rezultatele întreprinderii în condiții normale de activitate;
- să se elimine din datale respective influețele ce au acționat numai în anul precedent celui de previziune;
- să se țină seama de dinamica activității economice cu consecințe asupra tuturor laturilor activității întreprinderii;
- datele să fie concludente, în sensul de a exprima efortul agentului economic pentru creșterea cifrei de afaceri, reducerea cheltuielilor de producție, eliminarea rebuturilor și a cheltuielilor neeconomicoase.

Un rol de seamă în elaborarea bugetului, îl au pârghiile financiare prin intermediul cărora se dimensionează necesitățile și resursele mobilizabile, ce se înscriu în buget și se fixează strategia financiară a firmei care face parte din politica promovată de aceasta.

Toate unitățile partimoniale (agenții economici) sunt obligate - conform normelor metodologice ale Ministerului Finanțelor - să întocmească, în fiecare an bugetul propriu, cu defalcarea indicatorilor pe trimestre.

Bugetul întreprinderii cuprinde următoarele secțiuni:

- bugetul activității generale;
- bugetul activității de producție;
- bugetul activității de trezorerie;
- bugetul activității de încasări și plăți în valută;
- bugetul activității de investiții;
- împrumuturi garantate de stat;
- rezerve;
- repartizarea rezultatului net (profitului);

Scanned with OKEN Scanner

- principalii indicatori economico - financiari.

Bugetul activității generale conține indicatori ce se referă la veniturile, cheltuielile și rezultatul net al exercițiului pe anul financiar respectiv, prognozate a se realiza, comparativ cu cele preliminate în anul precedent.

Această secțiune cuprinde indicatorii care privesc veniturile din exploatare, veniturile financiare și veniturile excepționale, precum și cheltuielile pentru exploatare (cheltuieli materiale, cheltuieli de personal, cheltuieli de exploatare privind amortizările și provizioanele, cheltuielile de protocol, reclamă și publicitate), cheltuielile financiare și cele excepționale, rezervele legale, acoperirea pierderilor din anul precedent și impozitul pe profit.

Indicatorii principali ai bugetului activității generale sunt:

- venituri din vânzarea produselor finite, semifabricatelor, mărfurilor, lucrărilor și serviciilor prestate;
- venituri din studii și cercetări, redevențe și chirii;
- subvenții pe produse și activități;
- subvenții pentru acoperirea diferențelor de preț și tarife;
- venituri din participații, alte imobilizări financiare, creanțe imobilizate, titluri de plasament, diferențe de curs valutar, dobânzi etc.;
- venituri rezultate din valorificarea unor componente ale activelor fixe scoase din uz;
- venituri din operațiuni de capital (subvenții pentru investiții);
- venituri din vânzarea activelor imobilizate.

Toți acești indicatori se încadrează în bugetul activității generale la veniturile totale, notate cu I.

La punctul II, se cuprind cheltuielile totale care privesc:

- cheltuielile cu materiile prime, materialele consumabile, obiectele de inventar ce vor fi date în consum în anul respectiv, mărfurile, ambalajele, energia și apa etc.;

Scanned with OKEN Scanner

- salarii stabilite conform contractului colectiv de muncă și a eventualelor măriri prognozate în anul de previziune, inclusiv asigurările sociale și protecția socială aferente;
- amortizarea imobilizărilor corporale și necorporale, provizioane pentru riscuri și cheltuieli, precum și alte provizioane reglementate;
- cheltuieli de protocol, reclamă și publicitate calculate conform prevederilor legate;
- cheltuielile privind titlurile de plasament cedate, dobânzile, cheltuielile din diferențe de curs valutar, precum și alte cheltuieli financiare.

Cheltuielile operațiunilor de gestionare a resurselor financiare ale întreprinderii privesc: despăgubirile, amenzile și penalitățile, donațiile și subvențiile acordate, pierderile provenite de la debitorii litigioși etc.

În final, la punctul III, se înscrie rezultatul net al exercițiului calculat ca diferență între veniturile totale și cheltuielile totale aferente exercițiului financiar respectiv.

Bugetul activității de producție cuprinde următorii indicatori:
- costul de producție aferent producție marfă ce se va fabrica în trimestrul sau anul respectiv;
- rezultatele financiare, respectiv profitul sau pierderea antecalculată.

Costul de producție cuprinde - conform datelor din contabilitatea de gestiune: cheltuielile cu materiile prime și materialele, combustibil, energie și apă, amortizarea imobilizărilor corporale; lucrări și servicii executate de către terți; salarii personal, asigurări și protecție socială; alte costuri.

Totodată, costul de producție este defalcat pe principalele elemente de cheltuieli și anume: cheltuieli materiale, cheltuieli cu munca vie și alte cheltuieli.

Bugetul activității de trezorerie cuprinde: resursele proprii, necesarul de resurse total, excedentul sau deficitul și modul de acoperire a deficitelor.

Scanned with OKEN Scanner

În cadrul resurselor proprii se cuprind: disponibilitățile existente la începutul perioadei la fondul de dezvoltare; rezervele constituite de întreprindere; disponibilul existent la alte fonduri constituite și utilizate, precum și resursele proprii perioadei de referință. Acestea din urmă cuprind veniturile din exploatare (exclusiv subvențiile pe produse și activități), veniturile financiare, veniturile excepționale și alte resurse (rezerve, fond de dezvoltare, alte fonduri).

Necesarul total de resurse vizează: finanțarea cheltuielilor de exploatare (exclusiv amortizarea), finanțarea cheltuielilor financiare și a celor excepționale, rambursări de credite, finanțarea imobilizărilor corporale și necorporale, majorarea rezervelor, impozitul pe profit, participarea la profit a salariaților, cota cuvenită managerului, vărsăminte la buget, plata dividendelor și alte cheltuieli.

Din compararea resurselor proprii cu necesarul de resurse rezultă excedent sau deficit de trezorerie.

În ipoteza existenței deficitului, acesta se acoperă din credite de trezorerie sau alte împrumuturi, subvenții pe produse și activități, după caz și alocații de la buget pentru investiții.

Bugetul activității de încasări și plăți în valută, se întocmește numai de către unitățile patrimoniale care au încasări și plăți în valută efectuate conform prevederilor Regulamentului privind efectuarea operațiunilor valutare elaborat de Banca Națională a României.

Această secțiune cuprinde pe de o parte încasările în valută din activitatea de bază, valuta cumpărată, creditele în valută, dobânzile bancare încasate pentru depozitele în valută, iar pe de altă parte, importurile realizate în valută, precum și alte cheltuieli în valută.

Încasările în valută, în cursul anului, din activitatea de bază cuprind: încasări din export direct, încasări din executări de lucrări în străinătate, prestații de servicii internaționale, aport valutar, comisioane încasate de la furnizorii de mărfuri la export sau beneficiarii de mărfuri din import și încasări din alte operațiuni externe.

Scanned with OKEN Scanner

Plățile în valută se referă la importurile realizate pentru investiții proprii, importuri de materii prime, materiale, subansamble destinate consumului propriu și importuri de alte bunuri destinate vânzării. Tot în acest document se cuprind și alte cheltuieli în valută și anume: salariile și cheltuielile de întreținere pentru reprezentanții din străinătate, reclamă și publicitate, deplasări în străinătate, rambursări de credite primite în valută și dobânzile bancare aferente și valuta vândută băncilor comerciale.

Bugetul activității de investiții cuprinde, pe de o parte, resursele proprii de finanțare a investițiilor, iar pe de altă parte, destinația resurselor proprii, ca și cheltuielile de investiții, excedentul și deficitul de resurse.

Resursele proprii sunt formate din: disponibilul în contul curent la bancă la începutul perioadei pentru care se elaborează bugetul; sume din valorificarea materialelor rezultate din dezmembrarea imobilizărilor corporale; sume din vânzarea activelor și mijloacelor fixe; amortizarea imobilizărilor corporale; sume repartizate din profitul net; sume reprezentând reducerea impozitului pe profit cu 50%, pentru partea de profit utilizată pentru modernizare, retehnologizare etc.; alte resurse prevăzute de actele normative (dobânzi).

Destinația acestor resurse se referă la rambursarea creditelor pe termen mediu și lung primite de întreprindere în anii precedenți și la finanțarea investițiilor curente cum sunt: lucrări în continuare, lucrări noi, achiziții de bunuri și alte cheltuieli de investiții (dotări independente) etc.

Din compararea resurselor cu destinația acestora și cheltuielile de investiții prevăzute a se efectua în anul pentru care se elaborează bugetul, rezultă excedent sau deficit de resurse.

Deficitul de resurse se poate acoperi din credite și alte împrumuturi obligatare și externe, împrumuturi de la Fondul Proprietății de Stat și alocații de la bugetul statului din fondul special de investiții, dar numai pentru regii și societăți comerciale cu capital de stat.

Scanned with OKEN Scanner

- **Împrumuturi garantate de stat**, reprezintă o altă secțiune a bugetului întreprinderii, fiind întocmită numai de către întreprinderile care beneficiază de împrumuturi garantate de stat. În acest document se evidențiază datoria efectivă la începutul perioadei, intrările de capital din împrumuturi, precum și plățile aferente împrumuturilor (plăți restante, rambursări, dobânzi, comisioane, speze bancare etc.), iar în final se înscrie datoria efectivă la sfârșitul perioadei (trim., an).

Această secțiune se întocmește pe baza acordurilor sau contractelor încheiate, pe fiecare garant, care poate fi statul sau banca finanțatoare.

Rezerve, ca secțiune a bugetului întreprinderii, evidențiază resursele de formare a rezervelor legale și destinațiile acestor resurse. În categoria rezervelor se cuprind: fondul de rezervă, fondul de dezvoltare și fondul de participare la profit.

Fondul de rezervă are următoarele resurse de formare: soldul la începutul perioadei, repartizări din profitul anului curent și alte resurse. Acest fond este destinat să acopere pierderile din anii precedenți sau, în anumite situații, când hotărăște adunarea generală a acționarilor să fie încorporat în capitalul social pentru mărirea acestuia.

Fondul de dezvoltare se constituie din: disponibilul la începutul perioadei, sume din valorificarea materialelor provenite din dezmembrarea mijloacelor fixe scoase din uz, sume din vânzarea activelor și mijloacelor fixe, sume repartizate din profitul net, amortizarea imobilizărilor corporale și alte resurse (dobânzi). Utilizarea acestui fond se efectuează pentru finanțarea investițiilor prevăzute în anul respectiv.

Fondul de participare la profit, se constituie din soldul la începutul perioadei și din profitul repartizat în anul curent și se utilizează pentru cointeresarea salariaților în desfășurarea unei activități rentabile.

Repartizarea rezultatului net (profitul net), cuprinde determinarea rezultatului net al exercițiului financiar și destinațiile acestuia.

Profitul net se repartizează pe următoarele destinații:

- pentru fondul de participare al salariaților la profit un anumit procent (la întreprinderile proprietate publică până la 10% din profitul net);

Scanned with OKEN Scanner

- pentru constituirea fondului de dezvoltare al firmei;
- cota cuvenită managerului, conform contractului de management;
- vărsăminte la bugetul statului;
- dividende cuvenite fondului proprietății de stat și celorlalți acționari;
- alte repartiții legale.

Principalii indicatori economico-financiari - secțiune a bugetului întreprinderii - previzionează indicatorii de eficiență ce se speră a se obține în anul pentru care se elaborează bugetul.

Acești indicatori sunt:

- **Pragul de rentabilitate** - indicator ce reflectă nivelul cifrei de afaceri pentru care profitul întreprinderii este egal cu zero. Acest indicator se calculează ca raport între:

$$\frac{\text{Cheltuielile fixe}}{1 - \dfrac{\text{Cheltuieli totale - cheltuieli fixe}}{\text{Venituri totale}}}$$

- **Lichiditatea generală (globală)** este indicatorul care indică posibilitatea componentelor patrimoniale curente de a se transforma într-un termen scurt în lichidități pentru a satisface obligațiile de plată exigibile. Acest indicator se calculează raportând **activele circulante** la **datoriile curente**. Se consideră că lichiditatea generală este favorabilă când rezultatul este supraunitar (între 2 și 2,5).

- **Lichiditatea redusă sau intermediară** se calculează similar cu lichiditatea generală, numai că din numărător se deduc stocurile. Acest indicator este favorabil atunci când se situează între 0,5 și 1.

- **Lichiditatea imediată**, se calcuează prin raportarea trezoreriei (casă + disponibilul din contul curent bancar și plasamentele de scurtă durată) la datoriile pe termen scurt.

- **Securitatea financiară** se calculează ca raport între capitalul propriu și datoriile pe termen mediu și lung, evidențiind gradul în care capitalurile proprii asigură finanțarea activității economice. Totodată

Scanned with OKEN Scanner

acest indicator reflectă în ce măsură capitalurile proprii asigură acoperirea datoriilor pe termen mediu și lung.

- **Rata rentabilității economice**, determinată ca raport între profitul brut al exploatării și total active, sau profitul brut raportat la capitalurile permanente.

- **Rata rentabilității financiare**, determinată ca raport între profitul net și capitalurile proprii.

- **Solvabilitatea patrimonială**, calculată ca raport intre capitalul propriu și total pasiv, înmulțit cu 100.

- **Rata autonomiei financiare** sau rata generală a solvabilității se calculează ca raport între capitalul străin contractat de întreprindere și capitalul propriu, înmulțit cu 100.

- **Gradul de îndatorare** este indicatorul care arată limita până la care agentul economic este finanțat din alte surse decât fondurile proprii și se calcuează ca raport între plățile exigibile și totalul activului din bilanțul contabil, înmulțit cu 100.

- **Rata profitului**, determinată ca raport între profitul brut și cifra de afaceri, înmulțit cu 100.

- **Potențialul de dezvoltare (creștere)**, este indicatorul care arată posibilitățile de dezvoltare din resurse proprii și se calculează ca raport între prelevările din profit pentru fondul de dezvoltare și fondul de rulment, înmulțit cu 100.

- **Perioada de recuperare a creanțelor**, se calculează ca raport între suma debitorilor și a facturilor neîncasate raportată la cifra de afaceri, înmulțit cu 100.

- **Perioada de rambursare a datoriilor,** calculată ca raport între totalul obligațiilor și cifra de afaceri, înmulțită cu 365.

- **Rotația stocurilor**, determinată ca raport între cifra de afaceri x nr. de zile (90 sau 365) și totalul stocurilor mai puțin facturile neîncasate.

- **Productivitatea muncii**, determinată ca raport între cifra de afaceri și numărul total de personal.

Scanned with OKEN Scanner

- **Ponderea salariilor în costuri**, calculată ca raport între salariile directe și costurile directe de producție, înmulțit cu 100.

Pe lângă acești indicatori economico - financiari cuprinși în secțiunea tipizată menționată, agenții economici pot calcula și alți indicatori specifici în funcție de necesitățile conducerii eficiente a activității economico - financiare.

Execuția bugetului întreprinderii se urmărește trimestrial, cumulându-se datele de la începutul anului, pe baza bilanțurilor contabile, comparându-se indicatorii realizați cu nivelul lor programat, asigurându-se pe baza analizei efectuate, măsuri care să conducă la realizarea echilibrului financiar și indicatorilor de eficiență stabiliți. Urmărirea realizării indicatorilor se efectuează și lunar și chiar pe zile (bugetul trezoreriei).

Realizarea și depășirea prevederilor la veniturile înscrise în buget implică luarea tuturor măsurilor pentru: realizarea programului la producția fizică în cantitățile și sortimentele stabilite; diversificarea și îmbunătățirea calității produselor; îmbunătățirea randamentelor de prelucrare; fabricarea de produse numai pe bază de contract; realizarea integrală și la timp a livrărilor pe piața internă și externă etc.

Pentru încadrarea în cheltuielile stabilite și reducerea mai accentuată a acestora, o atenție sporită trebuie acordată luării măsurilor care să asigure: respectarea consumurilor materiale stabilite; scurtarea ciclurilor de fabricație; creșterea calificării personalului și a productivității pe salariat; reducerea consumurilor energetice pe produs etc.

Execuția bugetului întreprinderii este însoțită de o analiză complexă, care permite găsirea modalităților și căilor de realizare integrală a prevederilor sale, de realizare a unei eficiențe sporite, de obținere a unor rezutate financiare superioare care să asigure alimentarea integrală, prin procesul repartiției, a fondurilor destinate necesităților prevăzute și alimentarea corespunzătoare a fondurilor centralizate de resurze bănești, la dispoziția bugetului de stat.

Scanned with OKEN Scanner

Consiliile de administrație au obligația - conform Legii nr. 31 din 1990 privind societățile comerciale - să prezinte în fața Adunării Generale a Acționarilor situația realizării indicatorilor economico - financiari cuprinși în buget și din bilanțul contabil, însoțită de o analiză temeinică a măsurilor ce au fost adoptate, sau vor trebui adoptate, în vederea îmbunătățirii activității financiare.

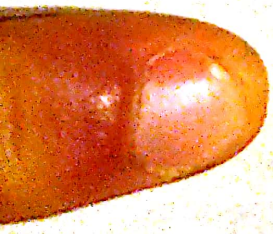

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul 10

DIAGNOSTICUL FINANCIAR ȘI EVALUAREA ÎNTREPRINDERII

10.1 Studiul ratelor necesare analizei financiare pentru stabilirea diagnosticului

Ratele (rapoartele) sunt necesare atât pentru gestiunea internă a întreprinderii, pentru comparații cu alte întreprinderi, cât și pentru aprecierea structurii financiare și stabilirea diagnosticului financiar, în vederea orientării sale pe termen scurt și pe termen lung.

Ratele reprezintă informații utile acționarilor, pieței financiare, bancare și monetare. Ele exprimă tendințele în evoluția întreprinderii, exprimă starea sănătății economico - financiare a întreprinderii, a capacității sale de autofinanțare, respectiv de finanțare a menținerii și dezvoltării sale.

Pe baza ratelor se formează o imagine asupra situației financiare a întreprinderii, asupra poziției sale pe piață, a poziției sale față de clienții și furnizorii săi, față de creditorii și acționarii săi.

Ratele se determină pe baza unor indicatori privind activele și pasivele întreprinderii.

Metoda ratelor este larg utilizată de bancheri și specialiștii financiari ai întreprinderii, ea aplicându-se nu numai la examinarea bilanțului pentru aprecierea structurii activului și a îndatorării, ci și la studiul contului de rezultate pentru analizarea structurii de exploatare și a rentabilității.

Tehnica ratelor constituie un instrument de decizie financiară în condițiile următoare:

Scanned with OKEN Scanner

- trebuie să se dispună de mai multe bilanțuri și conturi de rezultate pentru a studia evoluția ratelor;

- trebuie definit sectorul de activitate al întreprinderii și dimensionarea sa pentru a putea compara ratele cu o normă, care este în general media sectorială a diverselor rate folosite. Calculul ratelor pe o singură perioadă și fără punct de comparație (cu alte unități similare) posibil nu are nici o semnificație și nu permite o judecată asupra situației întreprinderii.

Ratele cele mai utilizate pot fi clasate în patru grupe[47]:

a) ratele de structură a bilanțului;

b) ratele de echilibru financiar;

c) ratele de gestiune;

d) ratele de rentabilitate.

a) Ratele de structură a bilanțului

A. Ratele relative la activ

Aceste rate compară diversele posturi de activ regrupate în categorii cu totalul bilanțului, astfel:

$$\frac{\text{Activ imobilizat corectat}}{\text{Activ}} \times 100$$

$$\frac{\text{Stocuri și în curs}}{\text{Activ}} \times 100$$

$$\frac{\text{Creanțe și disponibilități}}{\text{Activ}} \times 100$$

Structura bilanțului poate fi rezumată astfel:

---

[47] Pilverdier, Latreyete Josette, *Finance d'entreprise*, 5-éme edition, Ed. Economica, Paris, 1990, p.131.

Scanned with OKEN Scanner

Capitolul 10

DIAGNOSTICUL FINANCIAR ȘI EVALUAREA ÎNTREPRINDERII

10.1 Studiul ratelor necesare analizei financiare pentru stabilirea diagnosticului

Ratele (rapoartele) sunt necesare atât pentru gestiunea internă a întreprinderii, pentru comparații cu alte întreprinderi, cât și pentru aprecierea structurii financiare și stabilirea diagnosticului financiar, în vederea orientării sale pe termen scurt și pe termen lung.

Ratele reprezintă informații utile acționarilor, pieței financiare, bancare și monetare. Ele exprimă tendințele în evoluția întreprinderii, exprimă starea sănătății economico - financiare a întreprinderii, a capacității sale de autofinanțare, respectiv de finanțare a menținerii și dezvoltării sale.

Pe baza ratelor se formează o imagine asupra situației financiare a întreprinderii, asupra poziției sale pe piață, a poziției sale față de clienții și furnizorii săi, față de creditorii și acționarii săi.

Ratele se determină pe baza unor indicatori privind activele și pasivele întreprinderii.

Metoda ratelor este larg utilizată de bancheri și specialiștii financiari ai întreprinderii, ea aplicându-se nu numai la examinarea bilanțului pentru aprecierea structurii activului și a îndatorării, ci și la studiul contului de rezultate pentru analizarea structurii de exploatare și a rentabilității.

Tehnica ratelor constituie un instrument de decizie financiară în condițiile următoare:

Scanned with OKEN Scanner

- trebuie să se dispună de mai multe bilanțuri și conturi de rezultate pentru a studia evoluția ratelor;
- trebuie definit sectorul de activitate al întreprinderii și dimensionarea sa pentru a putea compara ratele cu o normă, care este în general media sectorială a diverselor rate folosite. Calculul ratelor pe o singură perioadă și fără punct de comparație (cu alte unități similare) posibil nu are nici o semnificație și nu permite o judecată asupra situației întreprinderii.

Ratele cele mai utilizate pot fi clasate în patru grupe[47]:

a) ratele de structură a bilanțului;
b) ratele de echilibru financiar;
c) ratele de gestiune;
d) ratele de rentabilitate.

a) **Ratele de structură a bilanțului**

A. Ratele relative la activ

Aceste rate compară diversele posturi de activ regrupate în categorii cu totalul bilanțului, astfel:

$$\frac{\text{Activ imobilizat corectat}}{\text{Activ}} \times 100$$

$$\frac{\text{Stocuri și în curs}}{\text{Activ}} \times 100$$

$$\frac{\text{Creanțe și disponibilități}}{\text{Activ}} \times 100$$

Structura bilanțului poate fi rezumată astfel:

---

[47] Pilverdier, Latreyete Josette, ***Finance d'entreprise***, 5-éme edition, Ed. Economica, Paris, 1990, p.131.

Scanned with OKEN Scanner

- activ imobilizat corectat.....60%
- stocuri și în curs.....15%
- creațe și disponibilități.....25%

Reprezentarea grafică a acestei situații arată astfel:

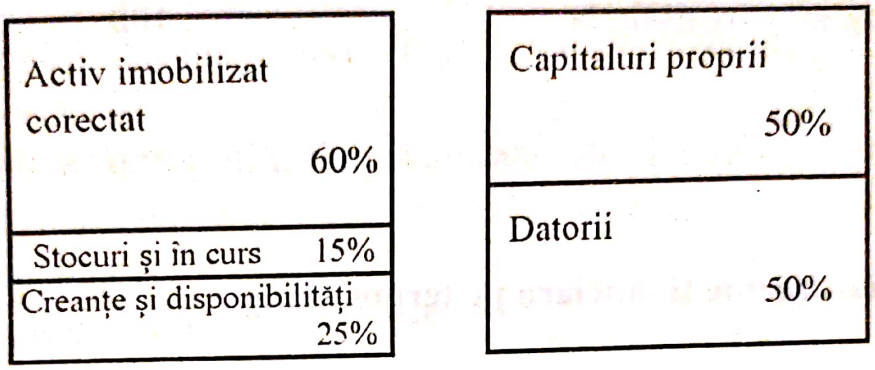

B. **Ratele relative la pasiv**

- Ratele de structură ale pasivului.

Și pentru pasiv se poate calcula ponderea diferitelor surse în total, astfel:

$$\frac{\text{Capitaluri proprii}}{\text{Pasiv}} \times 100$$

$$\frac{\text{Datorii pe termen lung și mediu}}{\text{Pasiv}} \times 100$$

$$\frac{\text{Datorii pe termen scurt}}{\text{Pasiv}} \times 100$$

Totuși ratele pasivului cele mai utilizate măsoară părțile respective de finanțare proprie și de îndatorare și permit aprecierea riscului creanțierilor întreprinderii. În general, o întreprindere foarte îndatorată va avea mai multe dificultăți în traversarea unei crize economice sau în suportarea unei politici restrictive în domeniul creditului. Riscul constă în faptul că încasările sunt aleatoare, iar plățile sigure. Dobânzile datoriei și anuitățile de rambursare sunt prevăzute contractual și

Scanned with OKEN Scanner

constituie plăți obligatorii, sarcini financiare care trebuie reglate sub amenințarea de a provoca o încetare a plăților.

Principalele rate de îndatorare sunt următoarele:

- **Rata de îndatorare globala** $= \frac{\text{Datorii globale}}{\text{Pasiv}} \times 100,$

arată procentajul capitalurilor străine angajate în întreprindere.

- **Rata de autonomie financiara pe termen lung** $= \frac{\text{Capitaluri proprii}}{\text{Capitaluri permanente}}$

Când această rată este sub 0,5, deci când îndatorarea pe termen mediu și lung este excedentară față de capitalurile proprii, se poate considera, conform normelor bancare tradiționale că avem capacitatea de împrumut a întreprinderii saturată. Băncile refuză în general să consimtă la noi credite pentru întreprinderile deja puternic îndatorate, pentru a nu suporta transferul riscului de la întreprindere asupra capitalurilor străine.

Alte rate, rate de echilibru, rate de lichiditate sunt determinate comparând posturi din activul și din pasivul bilanțului contabil.

b). **Ratele de echilibru financiar**

Aceste rate permit aprecierea lichidității și solvabilității întreprinderii.

A. **Ratele fondului de rulment**

În practica financiară franceză se folosesc două rate ale fondului de rulment și anume:

$$\frac{\text{Capitaluri permanente}}{\text{Activ imobilizat corectat}}$$

O rată superioară cifrei 1 semnifică faptul că fondul de rulment este pozitiv, deci că întreprinderea dispune de o marjă de securitate, iar o

Scanned with OKEN Scanner

rată inferioară cifrei 1 semnifică faptul că fondul de rulment este negativ.

sau: $\frac{\text{Activ circulant corectat}}{\text{Datorii pe termen scurt}}$

Acest raport este frecvent utilizat sub numele de rată de lichiditate generală.

- Pentru a aprecia importanța fondului de rulment, este utilă compararea acestuia cu stocurile și calcularea ratei următoare:

$$\frac{\text{Fond de rulment}}{\text{Stocuri și în curs}} \times 100$$

Această rată indică în ce proporție stocurile sunt finanțate prin capitaluri permanente.

B. **Ratele de trezorerie**

Ratele de trezorerie dau o anumită măsură a solvabilității pe termen scurt, a capacității întreprinderii de a face față achitării datoriilor sale pe termen scurt.

- Rata de trezorerie relativa (pe termen) $= \frac{\text{Creanțe și Disponibilități}}{\text{Datorii pe termen scurt}}$

-Rata de trezorerie imediata $= \frac{\text{Disponibilități}}{\text{Datorii pe termen scurt}}$

Aceste două rate nu constituie decât elementele de comparație în timp sau între întreprinderi și nu permit aprecierea situației trezoreriei reale a întreprinderii. Variabilele care influențează trezoreria sunt prea numeroase și fluctuante în cursul unei perioade pentru a putea fi sintetizate printr-o rată de acest tip care stabilește un raport între două mărimi la un moment dat.

Scanned with OKEN Scanner

Calculul trezoreriei pe mai multe perioade și analiza evoluției sale complete se efectuează utilizând elementele ratelor de trezorerie.

Trezoreria = Disponibilități - Datorii bancare pe termen scurt
(în activ) (în pasiv)

Trezoreria netă, diferența între două conturi financiare, devine negativă în perioada de trezorerie *încordată*. Ea poate fi raportată la cifra de afaceri pentru a elimina influența volumului activității asupra situației trezoreriei.

c). **Ratele de gestiune**

Aceste rate țin cont de cifra de afaceri realizată de întreprindere și determină viteza de rotație a bunurilor reale și financiare (creanțe sau datorii).

În general, rotația unui bun se măsoară prin raportul:

$$\frac{\text{Cifra de afaceri}}{\text{Elemente de activ sau de pasiv}}$$

A. **Viteza de rotație a capitalului**

$$\frac{\text{Cifra de afaceri}}{\text{Activ total}} \quad \text{sau} \quad \frac{\text{Cifra de afaceri}}{\text{Capitaluri proprii}}$$

Aceste rate măsoară viteza de rotație a capitalurilor angajate în întreprindere (activ total, capitaluri), permanente sau proprii după obiectivele analizei. Aceste rate oferă o imagine asupra rapidității cu care întreprinderea își fructifică resursele. Cu cât rata este mai ridicată, cu atât capitalurile se *rotesc* mai repede, această rată indicând de câte ori în cursul anului s-au rotit capitalurile.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

B. **Viteza de rotație a stocurilor**

Este deosebit de importantă supravegherea vitezei de rotație a stocurilor, întrucât o încetinire a acesteia se repercutează imediat asupra trezoreriei.

Stabilirea acestei rate se efectuează astfel:

$$\frac{\text{Cifra de afaceri fara taxe}}{\text{Sold mediu de active circulante}}$$

C. **Intervalul de recuperare a creanțelor**

Acest interval reprezintă durata medie a creditului acordat de întreprindere clienților săi. El se exprimă în general în zile, fiind raportul între conturile de clienți, de efecte de primit și de efecte scontate neajunse la scadență și cifra de afaceri zilnică, astfel:

$$\frac{\text{Creanțe clienți și conturi asimilate} + \text{Efecte scontate neajunse la scadența}}{\text{Vînzari cu taxe incluse: 360}} = \text{n zile}$$

Efectele scontate și neajunse la scadență sunt efecte aduse la scontare și care încă nu au ajuns la scadență la data încheierii bilanțului. Efectele aduse la scontare ies din bilanț pentru că ele nu mai aparțin întreprinderii ci băncii care le-a scontat.

D. **Intervalul de achitare a datoriilor**

- Datorii către furnizori

Metoda de calcul este identică celei utilizate pentru creanțele clienți și anume:

$$\frac{\text{Datorii furnizori și conturi asimilate}}{\text{Cumparari cu taxe incluse : 360}} = \text{Interval în zile}$$

- Datorii pe termen lung

Rambursarea împrumuturilor se efectuează grație capacității de autofinanțare degajate de întreprindere.

$$\text{Intervalul de rambursare în ani} = \frac{\text{Datorii pe durata mai mare de un an}}{\text{Capacitatea de autofinanțare}}$$

Acest indicator exprimă în câți ani capacitatea de autofinanțare actuală a întreprinderii va putea rambursa datoriile angajate pe o perioadă mai mare de un an. Ar fi mai util să se compare îndatorarea la termen și capacitatea de autofinanțare viitoare, însă analistul extern (băncile sau alte instituții financiare) nu dispune de previziunile întreprinderii. Rata permite aprecierea capacității de rambursare a întreprinderii.

E. **Ratele relative la cheltuielile financiare**

Aceste rate au ca scop măsurarea importanței sarcinilor financiare în raport cu rezultatele de exploatare. Ele permit evaluarea solvabilității întreprinderii plecând de la rezultate, prin ratele:

$$\frac{\text{Cheltuieli financiare}}{\text{E.B.E.}} \quad \text{sau} \quad \frac{\text{Cheltuieli financiare}}{\text{Rezultat de exploatare}}$$

d). **Ratele de rentabilitate**

Rentabilitatea se exprimă printr-un raport între rezultate și mijloacele utilizate:

$$\text{Rentabilitate} = \frac{\text{Rezultate}}{\text{Mijloace}} \times 100$$

Se pot calcula numeroase rate definite prin diverse concepte utilizate pentru fiecare din termenii raportului.

Scanned with OKEN Scanner

Rezultatele obținute pot fi definite prin:

- dividende;
- profit net;
- rezultat de exploatare;
- excedent brut de exploatare;
- valoarea adăugată;
- autofinanțarea etc.

Mijloacele utilizate, constau din:

- prețul de cumpărare a acțiunilor;
- capitalurile proprii;
- capitalizarea bursieră;
- capitalurile permanente;
- activul total.

Ratele privind rentabilitatea (rata de rentabilitate globală, rata de rentabilitate financiară etc.) au fost abordate în capitolele anterioare.

Rentabilitatea capitalurilor proprii se apreciază pe lângă rata cunoscută (Profitul net / Capitaluri proprii, înmulțit cu 100) și prin **metoda scorurilor.**

Cauzele slăbirii întreprinderilor sunt numeroase. Factori de ordin intern, ca erori de gestiune de exemplu, și factori de ordin extern, ca slăbirea unui client, sunt la originea dificultăților întreprinderii.

Un studiu realizat în Franța în 1986 pe un eșantion de 267 întreprinderi[48], indică principalele prime cauze în slăbirea întreprinderii:

- reducerea activității.....33,2%
- reducerea marjelor și a rentabilității.....17,6%
- probleme specifice de trezorerie.....18,7%
- probleme de management.....23,0%
- cauze accidentale.....7,5%

TOTAL: 100%

[48] Pilverdier - Latreyet Josette, Op. cit, p. 143.

Scanned with OKEN Scanner

Acest studiu arată că dificultățile întreprinderii nu sunt numai de origine financiară (în particular incapacitatea conducătorului) ci toate cauzele de degradare sfârșesc prin a avea o incidență asupra rezultatelor, rentabilității și situației financiare.

Investigațiile efectuate pe eșantioane de întreprinderi americane și franceze au arătat că un indicator sintetic compus dintr-un set de rate permite detectarea precoce a dificultăților întreprinderii. Aceste rezultate sunt foarte importante pentru gestiunea întreprinderii pentru că ele permit declanșarea unui tratament preventiv chiar de la primele semne de vulnerabilitate.

Esența acestor metode de *scoring* constă în căutarea empirică a ratelor celor mai semnificative pentru atribuirea unui scor întreprinderii. Acest scor permite clasarea ei printre întreprinderile care sunt sănătoase, sau printre cele care, dacă nu are loc o ameliorare, vor fi lichidate. Această încadrare se efectuează pe un eșantion de întreprinderi dintre care unele au falimentat iar altele nu. Acestea din urmă sunt considerate ca *normale*.

Recurgerea la analiza discriminatorie permite identificarea ratelor discriminatorii și a coeficienților de ponderare care le sunt afectați în determinarea scorurilor.

Au fost propuse diferite formulări pentru **funcția discriminantă** scor, care este o combinație liniară a ratelor de forma:

$$Z = \alpha_1 R_1 + \alpha_2 R_2 + \ldots + \alpha_n R_n + B,$$

în care:

α_i = coeficienții de ponderare;

R_i = ratele reținute pentru caracterul lor deosebit de discriminant;

B = o constantă.

Coeficienții de ponderare pot fi pozitivi sau negativi. În cadrul funcției, faptul că o rată este precedată de un semn negativ indică

Scanned with OKEN Scanner

faptul că ea degradează scorul și că are un efect de creștere asupra riscului de prăbușire a întreprinderii.

Funcția este o combinație liniară a următoarelor 8 rate:

R_1 - cheltuieli financiare/rezultat economic brut

R_2 - resurse stabile/imobilizări

R_3 - capacitatea financiară/datorii financiare

R_4 - rezultat economic brut/cifra de afaceri fără taxe

R_5 - datorii comerciale/cumpărări cu taxe incluse

R_6 - procent de creștere a valorii adăugate

R_7 - stocuri în curs - avansuri + creanțe/producție

R_8 - procent de investiții fizice:

$$\frac{1}{3}\sum_{i=1}^{3}\left(\frac{\text{Investiții}}{\text{Valoare adăugată}}\right) \times n - i + 1$$

Valoarea obținută pentru o întreprindere prin funcția Z permite clasificarea întreprinderii.

O întreprindere este considerată ca fiind *în declin* dacă scorul său Z este inferior lui 0,25. Zona *normală* se situează deasupra lui 0,125.

Banca Franței recomandă folosirea a 36 de rate pentru analizarea situației financiare a întreprinderilor prin metoda scorurilor, grupate astfel: ratele de exploatare (activitate și valoarea adăugată, structură), mijloace de exploatare, rezultate de exploatare, ratele globale (structura financiară, marje și rezultate globale, finanțare).

Normele americane prevăd utilizarea a 14 rate, care au următoarele nivele orientative;

1. Active circulante/Datorii pe termen scurt.....≈2
2. Beneficiu net/Vânzări nete.....variabil
3. Beneficiu net/Capitaluri proprii.....10%
4. Beneficiu net/fond de rulment.....variabil
5. Vânzări nete/capitaluri proprii.....variabil
6. Vânzări nete/fond de rulment.....variabil

Scanned with OKEN Scanner

7. Interval de încasări creanțe și clienți.....variabil
8. Vânzări nete/stocuri.....variabil
9. Imobilizări nete/Capitaluri proprii.....<75% - 100%
10. Datorii pe termen scurt/Capitaluri proprii.....<80%
11. Datorii totale/Capitaluri proprii.....<100%
12. Stocuri/Fond de rulment.....<80%
13. Datorii pe termen scurt/Stocuri.....variabil
14. Exigibil pe termen lung/Fond de rulment .....<100%

Bancherii americani, utilizează frecvent însă numai cinci rate, care au următoarea pondere:

	Pondere
1. **Rata de trezorerie** = $\frac{\text{Valori realizabile + Disponibil}}{\text{Datorii pe termen scurt}}$	25%
2. **Rata de îndatorare** = $\frac{\text{Capitaluri proprii}}{\text{Datorii totale}}$	25%
3. **Durata medie a creditului acordat clienților (în zile)**	20%
4. **Coeficient de rotație a stocurilor** = $= \frac{\text{Preț de revenire a vînzarilor}}{\text{Stocuri}}$	20%
5. **Rata de finanțare a imobilizarilor** = $\frac{\text{Capitaluri proprii}}{\text{Imobilizari nete}}$	10%

Necesitatea abordării acestei probleme rezultă din faptul că actualmente, economia noastră se confruntă cu analiza financiară complexă și completă a întreprinderilor pentru ierarhizarea lor în funcție de rentabilitate și de nivelul celorlalți indicatori economico - finan-

Scanned with OKEN Scanner

ciari. Această analiză este necesară pentru privatizarea întreprinderilor, pentru expansiunea sau pentru lichidarea unora dintre ele.

10.2 Metodologia determinării diagnosticului financiar al întreprinderii

Ratele și ceilalți indicatori folosesc la fixarea diagnosticului financiar al întreprinderii.

Diagnosticul este o apreciere făcută asupra unei întreprinderi sau asupra unei activități a acesteia.

Una din metodele utilizate pentru determinarea diagnosticului unei întreprinderi constă în a aprecia, modalitățile de manifestare a ***funcțiilor*** acesteia și a depista:

- concluziile favorabile (oportunități oferite de mediul economic înconjurător, precum și atuurile - punctele forte - ale întreprinderii și, mai ales, potențialul promițător de dezvoltare a acesteia);
- concluziile nefavorabile (riscuri sau pericole datorate mediului înconjurător, deficiențele - punctele slabe - ale întreprinderii).

Rațiunea efectuării unui diagnostic al performanțelor întreprinderii poate avea la bază nu numai situația în care aceasta are dificultăți, respectiv disfuncționalități, ci și atunci când starea este bună, dar se dorește îmbunătățirea ei.

Diagnosticul întreprinderii presupune: stabilirea problemelor supuse diagnosticării; asigurarea informațiilor pe care le necesită; analiza și prezentarea rezultatelor într-un studiu în care se reflectă obiective, stări, aprecieri, recomandări.

Pentru analiștii financiari, utilizarea noțiunilor de diagnostic corespunde cu o aplicare metaforică a unui termen de origine medicală. În acest caz, împrumutul pare pertinent și se justifică prin succesul noțiunii de *diagnostic financiar*, care tinde să se substituie în numeroase texte cu conceptul de analză financiară.

Scanned with OKEN Scanner

În medicină, diagnosticul constă într-un demers de investigații care urmărește identificarea simptomelor, cercetarea semnelor (semiologia medicală), și regruparea lor pe sindroame tipice, pentru a ajunge la desemnarea unei afecțiuni. Diagnosticul permite astfel caracterizarea unei boli (maladia de care bolnavul suferă), ca și enunțarea unui prognostic asupra evoluției sale posibile și propunerea unei terapeutici dacă este nevoie[49]

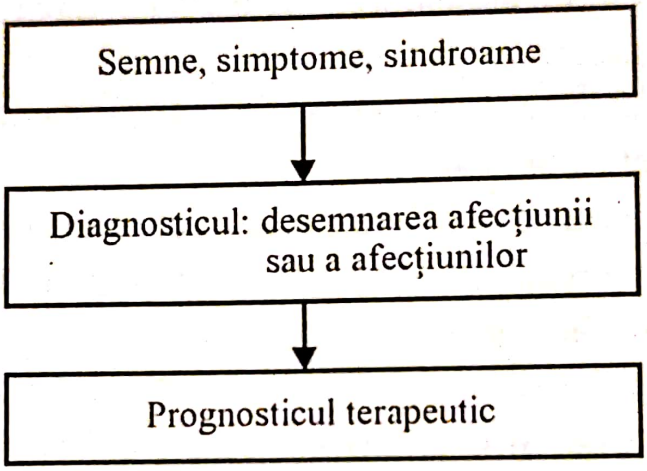

Sursele de informații:
Investigații:
- clinice
- biologice
- radiologice

În ceea ce privește analiza financiară, demersul diagnosticului se derulează potrivit unei proceduri asemănătoare.

La început, analistul dispune de un ansamblu de simptome favorabile sau defavorabile relative la situația sau la performanțele întreprinderii studiate. De exemplu, intervenția sa este impusă de observarea dificultăților persistente ale trezoreriei. Depășind aceste prime observații, analistul procedează la investigații mai sistematice, aplicând un ansamblu de instrumente pentru studiul informațiilor contabile și din alte surse, precum și a diferitelor aspecte ale activității și

[49] Cohen Elie, ***Analyse Financiere,*** Ed. Economica, Paris, 1990, p. 72.

Scanned with OKEN Scanner

organizării. Datorită acestor investigații, el este în măsură să efectueze o apreciere asupra situației și performanțelor întreprinderii, separând cauzele de eventualele dificultăți, evidențiind perspectivele de evoluție mai mult sau mai puțin favorabile și formulând recomandări în vederea ameliorării lor.

Astfel, demersul diagnosticului financiar este de asemenea un demers de investigare sau, după expresia lui Bernard Colasse *un demers experimental* a cărui derulare variază după cum analistul urmărește obiective strict definite sau abordează diagnosticul într-o perspectivă extensivă.

Dacă analistul urmărește un obiectiv precis, el orientează cu ușurință investigațiile sale către caracteristici pertinente în raport cu obiectivul său. El va trebui să țină cont de interdependența existentă între diferitele aspecte ale situației financiare, însă poate alege aprioric o temă de analiză.

Dacă observatorul caută dimpotrivă să stabilească un diagnostic extensiv, el va utiliza de la început o gamă largă de indicatori și rate. Aceasta este, desigur, urmarea unui prim ansamblu de analize prin care poate identifica factorii posibili de vulnerabilitate sau pe cei pozitivi și poate orienta demersul său în mod precis în scopul de a confirma, de a infirma sau de a modifica prima sa judecată.

Dacă un anumit paralelism poate fi astfel relevat în ceea ce privește derularea demersurilor de diagnostic, declanșarea acestor demersuri poate fi efectuată în condiții analoage.

În medicină, investigațiile pot fi declanșate ca urmare a agravării stării unui pacient care prezintă subit simptome preocupante, sau care a suferit un accident. În acest prim caz, investigațile sunt orientate cu ușurință, ținând cont de simptomele care au generat declanșarea. Dar în alte cazuri, ele pot fi conduse în mod preventiv, într-o perspectivă de depistare sistematică și nu comportă nici o idee preconcepută asupra stării pacientului.

De asemenea, analistul financiar poate întreprinde investigații asupra situației întreprinderii în perioada sa de criză, sau *la rece* cu scopul

Scanned with OKEN Scanner

de control și fără o situație deosebită care să o justifice. În primul caz, dificultățile întâlnite de o întreprindere impun o apreciere de ansamblu a situație sale și a performanțelor sale. Astfel, dificultățile de lichidare a datoriilor conduc la derogări asupra aptitudinii întreprinderii de a-și menține solvabilitatea. O deteriorare bruscă a rezultatelor conduce la aprecierea condițiilor de activitate și a capacității întreprinderii de a desfășura o activitate viitoare profitabilă. Dar, diagnosticul financiar poate fi necesar unui control intern periodic, sau extern, atunci când banca îl solicită în vederea acordării unui credit.

Orientarea desfășurării diagnosticului financiar în cele două situații, este următoarea:

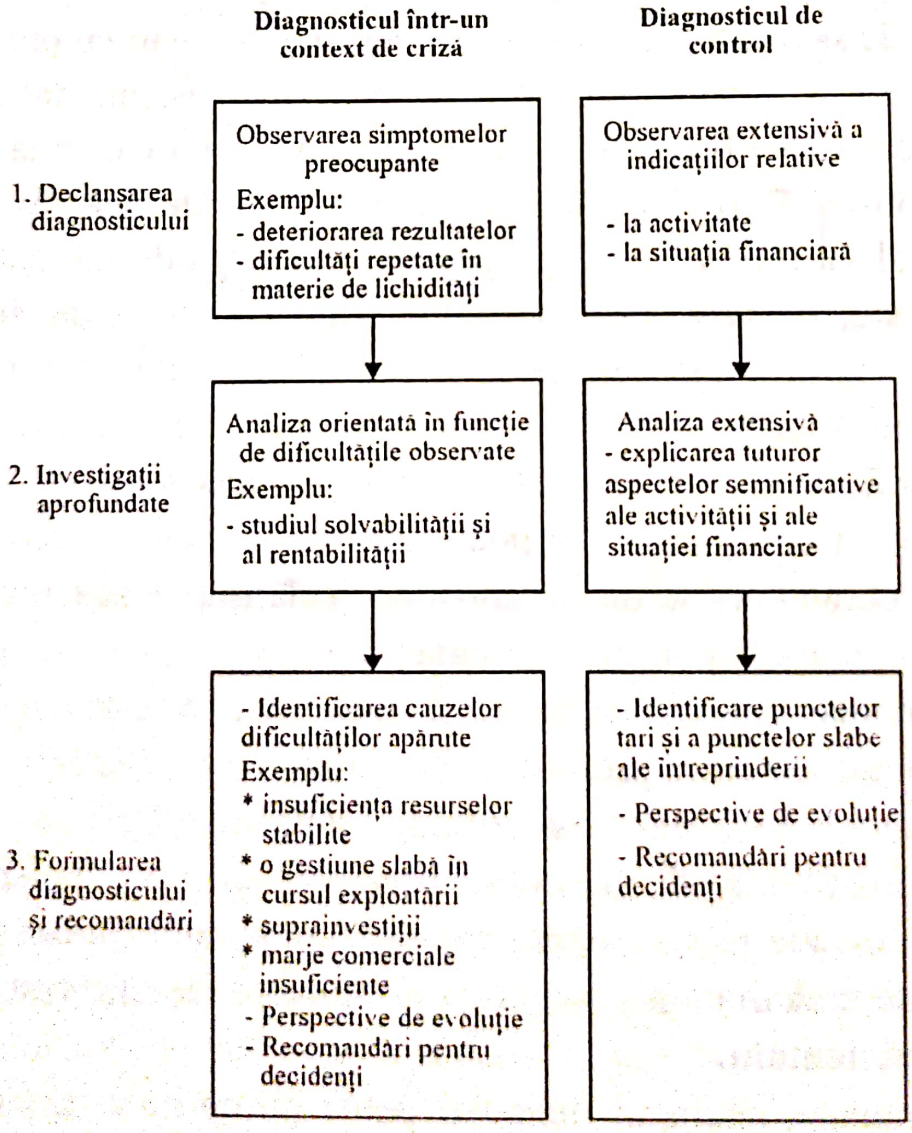

Scanned with OKEN Scanner

Diagnosticul financiar are un anumit specific iar referirea la diagnosticul medical permite relevarea unei anumite analogii între ele, cu deosebire, în privința declanșării și derulării investigațiilor. Ca urmare, apropierile între cele două demersuri reliefează limitele lor pe baza a trei observații.

În primul rând, aprecierea simptomelor în comparație cu normele semnificative (indicatori la nivel de ramură) nu duc la rezultatele cele mai bune. Diagnosticul medical se poate sprijini pe referințe verificate pentru a judeca semnele apărute în legătură cu o maladie, în cursul investigațiilor efectuate: temperatura pacientului, rezultatele unei numărări globulare sau măsurarea tensiunii arteriale pot fi apreciate în raport cu nivelurile ce corespund unei stări normale, unei stări patologice sau unei stări critice. Semnele apărute în cursul investigațiilor financiare nu pot fi raportate decât la referințe ale căror adevăruri se dovedesc precare în ciuda ameliorării informațiilor statistice relative la comportamentul financiar al întreprinderilor în general, și a întreprinderilor cu dificultăți, mai ales. Anumite întreprinderi se confruntă cu dificultăți materializate în lipsa lichidităților deși au un fond de rulment net pozitiv, în timp ce altele afișează o solvabilitate satisfăcătoare cu un fond de rulment net negativ.

În al doilea rând, noțiunea de maladie corespunde în materie medicală la un scenariu probabil de evoluție, pentru că o boală prezintă anumite simptome caracteristice. Chiar dacă acest scenariu nu este predeterminat într-un mod total uniform, este suficient de consistent pentru a justifica un prognostic și o terapeutică general utilizabile. În cazul unor evoluții ce afectează întreprinderile, se pot identifica scenarii care, plecând de la anumite simptome inițiale, lasă să se prevadă traiectorii tipice. Dar dispersarea acestor traiectorii și incertitudinea relativă la efectele recomandărilor care pot fi avansate rămân considerabile. În aceste condiții, formularea unui prognostic și a unei terapeutici nu este posibilă decât pas cu pas, chiar dacă anumite scenarii patologice par să se preteze la o oarecare generalizare (exemplu:

Scanned with OKEN Scanner

expansiunea peste posibilități a unei întreprinderi îi crează o lipsă cronică de lichidități etc.).

În sfârșit, transpunerea noțiunii de diagnostic în materie financiară reprezintă a treia dificultate. În materie medicală, diagnosticul cuprinde un individ a cărui integritate biologică este pregnantă, chiar dacă situația sa socială, statutul său, reprezentarea sa culturală etc. pot influența asupra stării sale.

Întreprinderea, obiectul diagnosticului financiar, reprezintă o organizare socială structurată prin raporturi interne și printr-o rețea de relații complexe cu mediul său. În aceste condiții, tipurile de cauzalitate, variabilele de acțiune și modurile de reacție luate în considerare apar net diferențiate. Dacă paralela între diagnosticul medical și diagnosticul financiar al întreprinderii depășește simplul nivel al unui împrumut metaforic, explicativ și util, folosirea sa rămâne încă limitată.

Diagnosticul financiar diferă de diagnosticul întreprinderii. Diagnosticul financiar cunoaște limite ce țin de complexitatea și comportamentele întreprinderilor și de lacunele și impreciziile care continuă să afecteze analiza explicativă a acestor comportamente. Aceste limite se referă la unele dificultăți întâmpinate la aplicarea practică a demersurilor analizei.

În primul rând, trebuie menționate dificultățile întâlnite în calcularea valorilor normale sau critice care pot servi ca referință univocă și pe care le putem raporta la nevoile observate pentru o întreprindere atunci când se calculează anumiți indicatori (ratele și indicatorii financiari de eficiență, de exemplu).

În al doilea rând, analistul întâmpină greutăți în identificarea scenariilor de evoluție relativ generale, care permit caracterizarea derulării crizelor financiare tipice.

În sfârșit, întreprinderea nu constituie o entitate dotată cu o individualitate de tip biologic, ci o organizare socială a cărei supraviețuire și dinamică ține atât de desfășurarea proceselor tehnice, economice și financiare, cât și de regularitatea rețelei raporturilor interne și externe

Scanned with OKEN Scanner

care o structurează. Dar derularea normală a acestor procese nu poate fi redusă la respectarea normelor cantitative simple.

Aceste observații - subliniază Elie Cohen - permit sublinierea precarității generalizării pripite care conduc la ridicarea anumitor *reguli empirice* la rang de norme absolute, prin referire la o concepție *ortodoxă* - în general circumstanțială sau tranzitorie - a echilibrului sau a peformanțelor financiare. Ca urmare, recunoașterea acestor limite nu reprezintă numai o datorie în ceea ce privește diagnosticul financiar, dar este necesară pentru afirmarea condițiilor care îi asigură o elaborare riguroasă.

Pe de o parte, îmbunătățirea cunoasterii empirice a comportamentelor financiare ale întreprinderilor pe baza datelor statistice sau monografice permit dispunerea de repere concrete pentru formularea unor raționamente lucide.

Pe de altă parte, aplicarea teoriei financare în studiul concret al acestor comportamente furnizează analiștilor concepte tot mai adecvate pentru a-și susține aprecierile.

Diagnosticul financiar nu constituie decât o parte a diagnosticului întreprinderii. O apreciere globală a situației financiare și performanțelor impune un diagnostic multidimensional asupra:

- potențialului tehnologic;
- potențialului comercial;
- raporturilor umane;
- organizării și sistemului de gestiune;
- situației și performanțelor financiare.

În acest sens, diagnosticul financiar nu poate da decât o imagine parțială și specializată asupra situației și a activității, axată în principal pe:

- aptitudinea întreprinderii de a-și asigura solvabilitatea imediată și pe termen (sau aptitudinea sa de a evita riscul de faliment);
- aptitudinea de a degaja suficiente performanțe ținând cont de amploarea mijloacelor angajate și de nivelul activității sale;

Scanned with OKEN Scanner

- aptitudinea de a combina resursele obținute pentru a constitui o finanțare adaptată la natura obiectivelor realizate sau prevăzute; toate pentru a stăpâni costul acestor resurse și riscul financiar.

În concluzie, metodologia desfășurării diagnosticului financiar al întreprinderii este următoarea:[50]

Etapele diagnosticului	Operațiile de analiză
1. Prepararea și tratamentul surselor de informare - informații contabile - informații financiare	1. Aplicarea procedeelor de analiză financiară - calcularea indicatorilor (rate, indicatori de eficiență) - crearea tabelelor
2. Evidențierea manifestărilor semnificative: - simptome și sindroame ale dificultăților (diagnostic de criză) - puncte tari și slabe (diagnostic de control)	2. Interpretarea și aprecierea indicatorilor și rezultatelor : - echilibrul financiar - performanțele financiare - structura și costul finanțării -structura și rentabilitatea mijloacelor
3. Analiza explicativă: - a cauzelor dificultăților (diagnostic de criză) - a atuurilor și handicapurilor	3. Sinteza observațiilor
4. Prognosticul și recomandările	4. Evidențierea: - perspectivelor - a soluțiilor financiare sau extrafinanciare.

În analiza dificultăților întreprinderii, diagnosticul financiar aduce o explicație specifică, întrucât cauzele slăbiciunilor întreprinderii sunt în principal financiare, iar ratele și indicatorii financiari sunt apți să le

[50] Cohen Elie. Op cit. p. 78.

Scanned with OKEN Scanner

reflecte. Totodată, analiza acestor rate și indicatori contribuie decisiv la elaborarea diagnosticului întreprinderii.

Aceste demersuri și procedee de analiză se aplică tuturor informațiilor interne sau externe furnizate de contabilitate sau de alte surse.

Această analiză permite, pe de o parte, aprecierea situației întreprinderii la un moment dat (sau în momente succesive) grație studiului bilanțului în perspectiva unei analize statice, iar pe de altă parte, studiul mișcărilor financiare și a performanțelor degajate de întreprindere, în cadrul unei analize dinamice.

Diagnosticul financiar este și parte a **diagnosticului strategic** al întreprinderii . Diagnosticul strategic vizează evidențierea punctelor forte și a slăbiciunilor întreprinderii , ce se vor manifesta în viitor, pentru formularea propunerilor de acțiune.

Diagnosticul strategic necesită un studiu aprofundat:

- al elementelor de potențial;
- a condițiilor și rezultatelor activității;
- a relațiilor stabilite cu mediul.

Investigațiile efectuate au la bază deci un examen de ansablu al caracteristicilor semnificative ale întreprinderii pe plan comercial, tehnologic, social și uman, organizațional și financiar. Diagnosticul financiar apare în acest caz ca o componentă a diagnosticului global. El trebuie să degajeze toate elementele de apreciere susceptibile să semnaleze punctele forte sau slăbiciunile în plan financiar.

Punctele forte pot fi:

- abundența resurselor și lichidităților;
- calitatea portofoliului creanțelor și în general, a activelor susceptibile să conțină plusvalori potențiale;
- calitatea relațiilor cu mediul financiar (bănci, piețe)

Punctele slabe corespund cu:

- fragilitatea echilibrului financiar și mai ales o solvabilitate incertă;
- caracterul puțin lichid al activelor;
- slăbiciunea rentabilității prezente și a rezultatelor previzibile;

Scanned with OKEN Scanner

- insuficiența autofinanțării;
- fragilitatea structurii financiare, caracterizată printr-o proporție redusă a capitalurilor proprii sau a resurselor stabile;
- saturarea capacității de îndatorare;
- o imagine nefavorabilă în fața partenerilor financiari;
- nevoile crescute de fonduri greu de acoperit datorită programului de investiții sau perspectivelor de evoluție a nevoii de fonduri de rulment.

Diagnosticul financiar poate interveni în cazul în care întreprinderea are dificultăți grave. Cu titlu preventiv, acest diagnostic poate suscita o procedură de alertă inițiată de Consiliul de administrație, sau de către acționari și creditori. În cazul în care dificultățile există deja și dacă întreprinderea este angajată într-o procedură de redresare judiciară, intervenția unui expert în diagnostic explică decizia tribunalului relativ la crearea acestei proceduri.

În aceste două cazuri, problema financiară pune pe primul plan aprecierea întreprinderii de a menține sau restaura solvabilitatea sa imediată și pe termen.

Diagnosticul întreprinderii devine o necesitate și în cazul **evaluării sale**. În cazul operațiunilor de fuziune, de absorbție sau de faliment, problema valorii întreprinderii este importantă. Contribuția pe care diagnosticul financiar o poate aduce în tratarea unei astfel de probleme este legată de faptul că el explică anumite elemente ale valorii.

În primul rând, analiza financiară poate contribui la determinarea valorii patrimoniului întreprinderii. Grație elementelor contabile furnizate de bilanț, diagnosticul permite determinarea situației nete corectate ținând seama de valoarea economică a activelor întreprinderii.

În al doilea rând, diagnosticul financiar permite aprecierea capacității beneficiare durabile a întreprinderii și deci, propunerea unei estimări a valorii randamentului, obținută prin capitalizarea veniturilor viitoare sperate.

În sfârșit, pornind de la determinarea strictă a valorii întreprinderii, indicațiile furnizate de analiza financiară referitoare la solvabilitate, la

Scanned with OKEN Scanner

rentabilitate și la punctele tari și punctele slabe ale întreprinderii în plan financiar, aduc o contribuție importantă în procesul de evaluare.

Diagnosticul financiar are utilitate însemnată și pentru **analiza bursieră**.

Pentru operatorii ce intervin pe piețele capitalurilor, rezultatele furnizate de diagnosticul financiar constituie elemente foarte importante, deși se observă un decalaj între performanțele financiare ale întreprinderii și performanțele realizate prin titlurile de pe piața bursieră.

Rezultă că toate semnalele susceptibile să arate o degradare sau o ameliorare a condițiilor de solvabilitate și rentabilitate pot suscita reacții (respectiv, suprareacții sau izbucniri) pe piața bursieră. Acesta este motivul pentru care operatorii și observatorii ce acționează pe piețele de capitaluri figurează printre utilizatorii tradiționali ai tehnicii de analiză financiară. Tot acesta este și motivul pentru care directorii financiari ai întreprinderilor ale căror titluri sunt negociate pe piețele de capital, atribuie în general o importanță esențială imaginii de care pot beneficia pe aceste piețe.

Din acest punct de vedere, dezvoltarea practicilor de notare (*rating*)a întreprinderilor deschide un orizont larg de aplicare a tehnicilor analizei financiare, în strânsă legătură cu determinarea diagnosticului financiar.

10.3 Evaluarea întreprinderii

Evaluarea întreprinderii este rezultatul unui proces de diagnostic, apărând ca o linie strategică a întreprinderii, mai ales în situațiile negocierii întreprinderii însăși.

Prin evaluare se înțelege atribuirea unei valori întreprinderii în întregul său sau a unei părți a acesteia[51].

[51] *Toma Mihai*, **Finanțe și gestiune financiara**, *E.D.P., R.A., 1994, București, p. 27*

Scanned with OKEN Scanner

Necesitatea evaluării apare în anumite situații și anume: măsură de garanție în cazul unui împrumut, cumpărare, vânzare, fuziune, absorbție, lichidarea societății sau în condiții de criză inflaționistă, când valoarea de inventar a bunurilor din patrimoniu nu mai reflectă o realitate acceptabilă.

Evaluarea unei întreprinderii poate fi privită, fie ca o evaluare contabilă, fie ca o evaluare financiară. În viziune contabilă, evaluarea este o operațiune statică și constă din însumarea valorii contabile a elementelor patrimoniale. În viziune financiară, evaluarea este o operațiune dinamică, care consideră întreprinderea ca o investiție complexă, ca un întreg capabil să producă profit. În acest caz, valoarea întreprinderii este dată de situația sa concurențială, de calitatea și cantitatea produselor sau serviciilor pe care le produce, calitatea personalului cu care este încadrată, climatul social existent în întreprindere, calitatea conducerii și gestionării ei. Pentru a stabili valoarea unei întreprinderi se impune analiza tuturor acestor dimensiuni.

Pentru realizarea operațiunii de evaluare se parcurg două etape: stabilirea diagnosticului strategic și negocierea.

Diagnosticul strategic are în vedere studierea întreprinderii sub diverse aspecte, și anume: concurențial, tehnologic, social și financiar. Diagnosticul concurențial răspunde la următoarele probleme: piața și competiția întreprinderii de referință; structura și calitatea clientelei; prețurile practicate comparativ cu alte unități similare; dacă există un proces de creștere economică sensibilă etc. Diagnosticul tehnologic oferă informații despre productivitatea medie a muncii pe întreprindere, calitatea utilajelor și a tehnologiilor utilizate; preocuparea pentru înnoirea producției și creșterea calității produselor, activitatea de cercetare etc. Diagnosticul social vizează categoriile de personal utilizate, calificarea acestuia, politica salarială, preocuparea pentru formarea personalului și recalificarea unor categorii de personal, problema conflictelor de muncă din întreprindere, precum și calitatea relațiilor cu partenerii de contracte, cu băncile și instituțiile financiare etc. Diagnosticul financiar urmărește

Scanned with OKEN Scanner

în primul rând capacitatea de a produce profit a întreprinderii, echilibrul financiar, lichiditatea financiară, capacitatea de plată și solvabilitatea, posibilitățile de autofinanțare și structura financiară.

Etapa negocierii, în care valoarea unei întreprinderi este interpretată diferit de către vânzător și de către cumpărător. Procesul de negociere dintre cele două părți duce la stabilirea prețului, care, de regulă, diferă de valoarea întreprinderii. Valoarea este fundamentată pe noțiunea de raritate și cea de utilitate . Raritatea se exprimă în cursul confruntării între ofertă și cerere, adică printr-un preț de piață. Raritatea nu conferă ca singură o valoare unui bun. Trebuie în plus ca agenții economici să-i atribuie o utilitate. Aceasta nu are un caracter obiectiv, dar răspunde unor motive diverse și complexe. Nu există, deci, în practică o valoare ci o serie posibilă de evaluări. Problema valorii este relativ abstractă. Dimpotrivă, cea a evaluării se pune de o manieră concretă în viața de afaceri, iar prețul rezultă dintr-o tranzacție negociată, fiind determinat de considerente obiective și subiective ale cumpărătorului și vânzătorului. Deci, prețul este rezultatul unei negocieri a cărei valoare obiectiv calculată este baza, dar această valoare dispare la terminarea negocierii. Diferența între preț și valoare va depinde de motivele vânzătorului și cumpărătorului și de raportul de forțe între părți. După cum el caută un plasament remunerator sau o folosire a potențialului întreprinderii, cumpărătorul va acorda o mai mare sau o mai mică importanță elementelor constitutive ale întreprinderii (corporale sau necorporale) și rentabilității sale. Nu este exclus, să acceptăm, că mobilul ce conduce la achiziționarea unei întreprinderi este interesul pentru tehnicile sale de management și pentru echipa sa conducătoare.

Procesul de evaluare cuprinde diferitele **metode de evaluare**, apoi punerea lor în practică pentru a ajunge la o **valoare negociată** și la un **preț**, și **valoarea bursieră**, care este un **preț de piață**. Deci:

1. Metodele de evaluare
2. Valoarea negociată
3. Valoarea bursieră

Scanned with OKEN Scanner

1. Metodele de evaluare

Metodele de evaluare sunt tehnic fundamentate fie pe o **abordare patrimonială** în termeni de evaluare a activului și pasivului, fie în termeni de **flux** (rezultate și surplusuri monetare). Prima metodă fundamentată pe inventarierea activelor și a datoriilor conduce la **evaluări numite intrinseci**. A doua metodă este diferită după cum bazăm demersul pe măsura de creștere a bogăției sau pe cea a fluxurilor financiare de venituri și cheltuieli.

Această din urmă metodă apare din analiza economico-financiară a rentabilității unei investiții, rezultând deci:[52]

A - valori intrinseci;
B - valori de randament;
C - valoare economică.

A. Valorile intrinseci

Valoarea intrinsecă a unui activ este cea care rezultă din evaluarea fiecăruia din elementele sale constitutive. O evaluare intrinsecă este stabilită prin diferite metode utilizate separat sau combinat. Există o valoare intrinsecă contabilă, dar alte valori intrinseci pot fi calculate cu ocazia, de exemplu, a unei lichidări sau a unei negocieri.

În practica financiară mondială se cunosc patru metode de evaluare principale:

a) prețul pieței;
b) costul de reproducție sau valoarea de înlocuire;
c) valoarea subiectivă;
d) valoarea contabilă sau istorică.

---

[52] *Conso Perre, La gestion financiere de l'entreprise, 7^e edition, Ed. Dunod, Paris, 1989, p. 277*

Scanned with OKEN Scanner

a) **Prețul pieței**

Este valoarea de revânzare a unui bun, prețul său pe piață la un moment dat. Este într-un fel prețul de lichidare al unui bun luat izolat. Această noțiune nu ține cont de complementaritatea ansamblului bunurilor deținute de întreprindere. Ea este, astfel, fără mare semnificație economică, dar ea este curent utilizată în cazul unei lichidări.

b) **Costul de reproducție**

Este costul care ar trebui angajat pentru a reproduce un bun identic celui deținut; este , de altfel, prețul ce ar trebui plătit pentru a-l înlocui și pentru a-i asigura înnoirea. Este valoarea sa, luat ca nou.

Totuși, ipoteza înlocuirii cu ceva identic nu este practic niciodată întâlnită din cauza, mai ales, a evoluției tehnice.

c) **Valoarea subiectivă**

Este o noțiune mai mult teoretică.. Ea este egală cu valoarea scontată a serviciilor pe care le poate aduce un bun. Această noțiune este fundamentată pe anticiparea produselor viitoare pe care le așteptăm din folosirea unui bun.

Contrar metodelor precedente, aceasta nu poate fi utilizată întotdeauna pentru evaluarea bunurilor luate separat, ci numai pentru un ansamblu de bunuri complementare, angajate într-un proces de producție.

d) **Valoarea contabilă sau istorică**, este cea care este cea mai descrisă dar și cea mai folosită. Valoarea contabilă este costul monetar de achiziție, valoarea inițială a unui bun la intrarea sa în patrimoniu. Ea este numită și istorică pentru că face referire la trecut.

Pentru prezent, se determină, o **valoare de folosință** și, eventual, o **valoare de lichidare**.

Scanned with OKEN Scanner

Valoarea de folosință

Problema care se pune într-o negociere este cea a căutării unei valori de folosință, adică a valorii întreprinderii în curs de funcționare în momentul negocierii și în vederea unei utilizări viitoare. Noțiunea de valoare de folosință conduce la disocierea, pe de o parte, a activelor legate de exploatarea actuală sau viitoare, și pe de altă parte, a activelor aflate în afara exploatării, care nu sunt direct implicate în funcționarea ciclului de exploatare. Valoarea de folosință a activelor de exploatare, zisă ***activ net real, corijat sau reevaluat*** se obține după corecțiile aduse valorii intrinseci contabile și după deducerea datoriilor. Astfel, valoarea de folosință este calculată luând în evaluare diferitele posturi ale bilanțului, valoarea lor zisă intrinsecă, adică evaluarea lor la prețul pieței. Această evaluare trebuie să țină cont de starea efectivă a fiecărui element de activ, ceea ce nu exclude luarea în considerare a posibilităților viitoare ale anumitor bunuri. Numeroase motive fac ca valoare intrinsecă să fie diferită de valoarea netă contabilă. Diferența de evaluare provine din existența de rezerve latente sau oculte, sau de minus-valori. Rezervele latente sau oculte sunt de aceeași natură. Numai motivele ce au dus la nașterea lor diferă. Rezervele latente sunt cele care rezultă din evoluția capitalului întreprinderii și din cea a situației economice (deprecierea monetară, variația scării prețurilor relative), în timp ce rezervele oculte rezultă dintr-o voință de disimulare.

Aceste rezerve sunt consecința unei subevaluări a posturilor activului și a unor supraestimări a posturilor pasivului. O diminuare a evaluării elementelor de activ corespunde unei diminuări a situației nete. Existența acestor rezerve falsifică aprecierea situației întreprinderii definită pe baza bilanțului.

Rezervele latente sau oculte pot proveni:[53]

- dintr-o supraestimare a amortizărilor sau a provizioanelor pentru depreciere;

---

[53] Conso Pierre, Op. Cit., p. 280.

Scanned with OKEN Scanner

- dintr-o omisiune de înregistrare a unor elemente de activ;
- dintr-o subestimare a posturilor de activ;
- dintr-o supraestimare a provizioanelor pentru risc;
- dintr-o supraestimare a anumitor datorii.

Minus-valorile provin, din contra:

- dintr-o subestinmare a amortizărilor, a provizioanelor pentru depreciere, sau a provizioanelor pentru risc;
- dintr-o subestimare a anumitor datorii.

Demersul utilizat pentru calcularea **activului net real corijat** constă în efectuarea unui inventar exhaustiv al elementelor de activ și a datoriilor pentru a ne asigura de materialitatea unora și altora și apoi pentru a le evalua.

În continuare, are loc evaluarea: **activelor fictive** (pierderile ce n-au fost acoperite ce trebuie retrase din patrimoniu, cheltuielile de instalare nerecuperate); **activelor necorporale** (brevete, licențe, mărcile și fondurile de comerț); **activelor industriale** (materiale, mașini, anumite utilaje, mijloace de transport, ansamble complexe, clădiri, terenuri); **creditului de închiriere** (activele deținute în virtutea unui contract de credit, de închiriere sau de locație de lungă durată); **împrumuturilor; titlurilor de participre** (active financiare); **stocurilor; valorilor realizabile și disponibile; datoriilor; valorilor în afara exploatării**, avându-se în vedere particularitățile și specificul acestora.

Valoarea de lichidare, este evaluarea intrinsecă cea mai severă pe care o poate face o întreprindere. Este valoarea minimă obținută după cedarea tuturor activelor și reglarea tuturor datoriilor. Valoarea de lichidare este influențată și de cheltuielile de lichidare. Valoarea de lichidare este aceea care se obține la *vânzarea forțată* a întreprinderii, într-un termen limitat. Activele întreprinderii au valoare comercială și industrială importantă dar, în condițiile vânzării anormale (obligatorie) suferă abateri substanțiale, de regulă în sensul micșorării valorii acestora.

Scanned with OKEN Scanner

Această valoare de lichidare poate servi ca bază de evaluare în cazul unei societăți care înregistrează permanent pierderi și a cărei redresare este aleatoare, dar care ocupă pe piață o poziție strategică.

B. Valorile de randament

Metodele de evaluare prin randament se bazează pe constatarea că întreprinderea nu este o simplă sumă de bunuri materiale, ci un ansamblu complex de factori economici a căror îmbinare este productivă. Acest ansamblu are deci o valoare distinctă de cea a elementelor sale constitutive luate separat; această valoare depinde de capacitatea sa de a degaja un profit.

Dacă evaluarea prin capital este insuficientă, evaluarea prin venit este supusă mai multor factori aleatori și incertitudini, deoarece rezultatele întreprinderii sunt supuse riscului activității economice.

Pentru aceasta, are loc previziunea elementelor pe baza cărora se estimează veniturile și profitul ce se va obține.

Valoarea de randament va depinde de nivelul profitului reținut și de rata de capitalizare a acestuia.

Metodele de evaluare tradiționale se bazau pe luarea în considerare a profitului degajat în cursul ultimelor trei exerciții precedente evaluării. Ori valoarea întreprinderii depinde mai mult de rezultatele sale viitoare și nu de cele trecute. Orice previziune, însă, este supusă unor incertitudini, cu atât mai mari cu cât perioada de previziune este mai lungă.

Extrapolarea prin rata profitului este cea mai simplă. Ea se bazează pe previziunea nivelului cifrei de afaceri. Deci, de aprecierea asupra evoluției pieței întreprinderii și a locului său pe această piață, depinde previziunea profitului.

Valoarea întreprinderii se determină prin **metoda fluxurilor** fiind egală cu:

$$\textbf{Valoarea întreprinderii} = \frac{\text{Venitul mediu anual sperat}}{\text{Rata capitalizarii}}$$

Scanned with OKEN Scanner

Fluxurile de la numărător pot fi alese diferit: profitul net, dividende, surse de autofinanțare. Toate acestea se pot evalua fie pe baza experienței trecute, fie prin previziuni. După ce se decide asupra naturii fluxurilor ce se vor utiliza, se folosește calculul actuarial.

C. Valoarea economică

Această metodă, a cărei aplicare este relativ recentă, este direct dedusă din metodele de analiză a rentabilității investițiilor prin folosirea tehnicilor de actualizare. Ca și metoda valorii de randament ea dă o evaluare globală a întreprinderii. Această evaluare are un caracter economic, deoarece ea ignoră condițiile de finanțare și consecințele acestora, adică sarcinile financiare.

Și această metodă se bazează pe estimarea *cash-flow* - urilor generate de activitatea întreprinderii luându-se în considerare soldul tuturor fluxurilor financiare de venituri și cheltuieli.

Această metodă este adecvată în cazul evaluării unei mari unități industriale.

2. Valoarea negociată

Metodele de evaluare prezentate, reprezintă instrumente de negociere care se angajează între cumpărător și vânzător.

Prețul reținut în final va depinde de numeroși factori la terminarea perioadei de negociere, câteodată lungă.

Căutarea valorii unei întreprinderi înseamnă o judecată asupra multiplelor aspecte juridice, umane, economice, comerciale, tehnice și financiare.

Trebuie, deci, reunite un ansamblu de informații necesare muncii de evaluare. Toate aceste elemente nu sunt în întregime obiective și se introduc progresiv în demersul care merge de la studiu la acordul care sancționează negocierea.

Scanned with OKEN Scanner

Munca de determinare a valorii unei întreprinderi se supune unui demers riguros în cursul căruia vor fi progresiv și sistematic adunate ansamblul datelor necesare unui diagnostic global.

Etapele principale sunt următoarele:

- determinarea obiectivelor;
- analiza întreprinderii;
- evaluarea elementelor constitutive ale întreprinderii;
- calculul valorii.

Determinarea obiectivelor este o etapă preliminară fundamentală. Expertul trebuie să cunoască motivele părților, sau ale întreprinderii, dacă aceasta este singura cu inițiativa. El trebuie, de asemenea, să cunoască utilizarea ce se dă evaluării.

Analiza întreprinderii este o anchetă prealabilă asupra întreprinderii, funcționării ei, locului ei pe piață. Informațiile adunate trebuie să cuprindă toate aspectele ce permit cunoașterea întreprinderii. De fapt, în cursul acestei analize se determină potențialul întreprinderii.

Evaluarea elementelor constitutive ale întreprinderii vizează atât elementele corporale cât și necorporale. De fapt, întreprinderea, prezintă întotdeauna două aspecte. Ea este mai întâi o sumă de factori care constituie capitalul său. Evaluarea lor poate fi efectuată după diferite metode și poate ocaziona și o expertiză specializată efectuată în cazul anumitor materiale sau al unor bunuri imobiliare. Dar, întreprinderea este și o sumă de venituri, nu numai o sumă de factori. Trebuie deci, în egală măsură, să-i apreciem rentabilitatea, deci să-i măsurăm capacitatea de a produce profit. Diferite metode permit utilizarea datelor culese pentru calculul unei valori de randament.

Calculul valorii întreprinderii este faza de sinteză în cursul căreia sunt regrupate datele adunate și în particular diferitele evaluări ale elementelor corporale și necorporale.

Alegerea unei anumite combinații permite obținerea unei valori globale, care depinde nu numai de datele de calcul dar și de diagnosticul pus în cursul fazei de analiză.

Scanned with OKEN Scanner

Fiecare evaluare este un caz-speță, cu specificul și scopul în care este efectuată.

Valoarea de expertiză dată întreprinderii, este o combinație de două sau mai multe metode de evaluare, dar în timp ce metodele prezentate se bazează, în principiu, pe evaluarea patrimoniului si/sau a veniturilor, valoarea globală a unei întreprinderi conține elemente necorporale cunoscute sub denumirea de fond de comerț sau ***Good - will***.

Noțiunea de fond de comerț, cel mai adesea desemnată prin termenul englez ***Good - will***, este direct bazată pe diferența existentă între valoarea intrinsecă a unei întreprinderi și valoarea sa de randament.

Valoarea intrinsecă este o valoare numită corporală, adică fundamentată pe active reale sau financiare, în timp ce valoarea de randament este o valoare fundamentată pe posibilitatea de încasare a veniturilor. Dacă valoarea de randament este superioară valorii intrinseci, diferența este o valoarea necorporală. Ea exprimă un supliment de valoare raportat la cea care rezultă din folosirea activului. Măsurarea directă a fondului de comerț, este dată de diferența:

Valoarea de randament - Valoarea intrinsecă.

Dacă diferența este negativă, nu există fond de comerț, constatându-se un ***Bad-will***.

Fondul de comerț, sau excedentul valorii de randament asupra valorii intrinseci, constă în: bunele relații pe care întreprinderea le are cu clienții, cu furnizorii; valoarea resurselor umane de care dispune; amplasamentul favorabil; reputația de care se bucură, bonitatea etc. și care permit întreprinderii să realizeze profituri superioare, comparativ cu alte unități similare.

Metoda good-will este deci, subiectivă, conținutul său fiind foarte eterogen. Asfel că, valoarea globală a întreprinderii este alcătuită din două elemente: valoarea patrimonială (activul contabil corectat) și valoarea altor elemente reprezentate de good-will.

Scanned with OKEN Scanner

Prețul negociat este rezultatul acțiunii unui număr mare de factori, însă expertul în evaluare oferă o zonă de preț în care se va inscrie negocierea.

Motivele fiecărei părți joacă un rol important în formarea prețului. Cumpărătorul poate căuta de exemplu :

- creștere rapidă;
- diversificarea activităților;
- achiziționarea de segmente de piață;
- achiziționarea de tehnologie;
- neutralizarea unui concurent.

Vânzătorul poate negocia:

- constrâns de dificultăți financiare;
- pentru dezinvestire;
- pentru abandonarea activității sale profesionale.

Raportul de forțe care va guverna negocierea influențează alegerea definitivă a prețului, dar și alegerea condițiilor de plată care joacă un rol important în decizia cumpărătorului. Constrângerile fiscale perturbă adesea negocierea.

3. Valoarea bursieră

Există o piață unde sunt evaluate în permanență un anumit număr de întreprinderi, aceasta fiind piața valorilor mobiliare ca bursă. Cotarea la bursă permite dispunerea de un anumit preț rezultat din confruntarea dintre cerere și ofertă.

Existența acestei piețe nu exclude, pentru anumite tranzacții, recurgerea la metodele expuse anterior. Dar, în general, problema evaluării se pune în termeni diferiți de cei abordați până aici. Achiziționarea titlurilor la bursă este o operație de plasare în care investitorul așteaptă un câștig sub un anumit nivel de risc. Ansamblul titlurilor achiziționate constituie un portofoliu. Problema pusă este cea a compunerii optime a unui portofoliu, adică aceea a alegerii titlurilor care vor permite realizarea celui mai mare profit.

Scanned with OKEN Scanner

Gestiunea portofoliilor cere evaluarea titlurilor pe baza analizării cursurilor practicate. Decizia de cumpărare se va baza pe perspectiva unui câștig și pe o apreciere a riscului. Nu se poate apela la o expertiză ca în cazul evaluării. Această situație conduce la a concepe diverse metode de evaluare teoretică fundamentate pe un număr limitat de informații. Chiar dacă aceste metode au un caracter limitat, în practică, totuși ele formează o bază fructuoasă de reflexie asupra politicii financiare a unei societăți cotată la bursă și în legătură cu costul capitalului.

Capitalizarea bursieră este, în acest caz, o evaluare diferită de situația netă contabilă. Capitalizarea bursieră (C) fiind produsul dintre cursul acțiunilor (P) și numărul de titluri negociate (N). Deci: $C = N \times P$. Capitalizarea bursieră a unei societăți este egală cu suma capitalizărilor bursiere a tuturor titlurilor reprezentând capitalul societății.

Aprecierea titlurilor pe piață depinde de numeroși factori printre care menționăm:

- perspectivele de viitor din punct de vedere economic ale întreprinderii și ale sectorului căreia îi aparține;
- situația financiară a societății și situația sa privind datoriile;
- calitatea managementului și a politicii sale;
- perspectivele de profit;
- politica de distribuire a dividendelor.

Sintetizând, metodele de evaluare a întreprinderii sunt: metode tradiționale, care într-un fel sau altul se bazează pe evaluarea patrimonială, metoda fluxurilor pozitive și negative generate de funcționarea întreprinderii și metoda *good-will*. Folosirea acestor metode, duce la stabilirea valorilor intrinseci, valorilor de randament, valorilor economice și valorilor bursiere, care stau la baza fundamentării prețurilor de vânzare totală sau parțială a unei societăți comerciale, prețul final fiind cel rezultat în urma negocierilor.

Scanned with OKEN Scanner

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Antoniu N., Neagoe Ion ș.a., ***Finanțele Întreprinderilor***, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1993

Bistriceanu D.Gh., Adochiței M., Negrea Emil, ***Finanțele agenților economici***, Editura Didactică și Pedagogică, București , 1995

Bran P., ***Decizia financiară în unitatea economică***, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980

Bran P., ***Finanțele întreprinderii***, Logos, Chișinău, 1995

Brigham F. Eugene, ***Fundamental of Financial Management***, Sixth Edition, The Dryden Press, U.S.A., 1992

Charreaux Gérard, ***Gestion Financiare***, Editura Litec, Paris, 1986

Conso P. , ***La gestion financiere de l'entreprise***, Dunod, Paris, 1989

Colasse B., ***Gestion financiere dans l'entreprise***, P. U. F. , Paris, 1987

Cohen Elie, ***Analyse financière*** Economica, Paris, 1990

Davies David, ***La finanzas de la empresa***, Ediciones Deusto S. A., Madrid, 1991

Depallens Georges, *Gestion financière de l'entreprise*, Édition Sirey, Paris, 1977.

Eglem J.Y., Micol A., Stolowy H., ***Les mecanismes financieres de l'entreprise***, Editura Monchrestein EJA, Paris, 1988

Manolescu Gh., ***Managementul financiar***, Editura Economică, București, 1995

Neagoe I., *Finanțele unităților economice*, Editura Univ. 'Al.I. Cuza" Iași. 1981 și 1983

Pilverdier - Latreyte J., ***Finance d'entreprise***, 5ème edition, Editura Economică, Paris, 1990

Pochetti Giancarlo, ***Finanza aziendale***, U.T.E.T., Torino, 1989

Scanned with OKEN Scanner

Stancu I., ***Gestiunea financiară a agentilor economici***, Editura Economică București, 1994
Stancu I., *Finanțe*, Editura Economică, București, 1996
Stănescu C., Ișfănescu A., Băicuși A., ***Analiza economico-financiară***, Editura Economică, București, 1996
Tătaru A.G., ***Finanțele unităților economice***, Editura Universității *Al. I. Cuza*, Iași , 1976
Toma M., ***Finanțe și gestiune financiară***, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1994
Toma M., Brezeanu P., ***Finanțe și gestiune financiară***, Aplicații și Teste grilă, Editura Economică, București, 1996
Turliuc V., Coordonator, ***Dimensiunea financiară a întreprinderii***, Editura ECO'ART Iași, SEDCOM LIBRIS Iași, 1995
Turliuc V. coordonator, ***Mecanismele și instituțiile economiei de piață***, Editura Universității *Al.I . Cuza* Iași 1997
Turliuc V., Cocriș V., ***Monedă și credit***, Editura Ankarom, Iași, 1997
Văcărel I și colab., ***Finanțe publice***, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1992
, ***Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale, Monitorul Oficial al României nr. 126-127 partea I din 17 noiembrie 1990
, ***Legea nr. 15 /1990 privind reorganizarea unităților economice ca regii autonome și societăți comerciale, Monitorul Oficial al României nr.98, parte I, din 8 august 1990
, ***Legea nr. 15/24 martie 1994 privind amortizarea capitalului imobilizat în active corporale și necorporale, Monitorul Oficial al României nr.80, partea I din 29 martie 1994
, ***Norme Metodologice de aplicare a Legii nr. 15/1994 privind amortizarea capitalului imobilizat în active corporale și necorporale, Monitorul Oficial al României nr.180, partea I, din 15 iulie 1994
, Revista ***Finanțe Credit, Contabilitate, 1990 - 1997
, RevistaTribuna Economică***, 1990 - 1997

Scanned with OKEN Scanner

Tiparul: GRAND PVD

Bulevardul METALURGIEI 4A * IASI
Tel./Fax: 032-23.14.88

Tehnoredactare computerizată:
Raluca Roman

Apărut:	1997
Format:	70x100/16
Coli tipo:	26
Bun de tipar:	12.12.1997

Editura ANKAROM
Str. Ralet 14 * IASI * ROMÂNIA
Tel./Fax 032 21.09.91, 21.66.21

Scanned with OKEN Scanner

PUBLICAȚIILE FUNDAȚIEI ACADEMICE "PETRE ANDREI"
Seria IV: Economie, marketing, management, finanțe, burse, bănci

512

1 * 681 = 281 * 707 = 121 * 421 = 444 * 421 = 4372 * 421 = 4312

1 = 707 * 471 = 5311 * 495 = 5311 * 641 = 421

ISBN 973-9306-24-1

Scanned with OKEN Scanner